

JEVAN ELJE PO
MATEJU

George R. Knight

Jevan elje o carstvu

S engleskog: Miodrag Marinkovi

Beograd, 1997.

Naslov originala: George Knight: Matthew — The Gospel of the Kingdom

Prevod s engleskog: Miodrag Marinković

Lektura i korektura: Momčilo Ocokoljić

Urednik: prof dr Radiša Antić

Sadržaj:

UVOD	5
JEVANĐELJE PO MATEJU.....	5
<i>Matejev cilj.....</i>	<i>6</i>
<i>Struktura Jevanđelja</i>	<i>7</i>
<i>Glavne tačke Matejeve nauke</i>	<i>8</i>
<i>Pregled Matejevog Jevanđelja.....</i>	<i>11</i>
PRVI DEO: CAREVA LIČNOST 12	
MATEJ 1,1 — 4,16 12	
PRVA GLAVA	12
ISUS — OBEĆANI CAR	12
<i>Čudan način započinjanja knjige: Carevi “akreditivi”</i>	<i>13</i>
<i>Slučaj četiri žene i Matejev cilj</i>	<i>17</i>
<i>S nama Bog</i>	<i>22</i>
<i>Priznavanje Cara: kako ko</i>	<i>24</i>
DRUGA GLAVA	31
CAR SE PRIPREMA ZA SLUŽBU.....	31
<i>Carev preteča.....</i>	<i>32</i>
<i>Carevo pomazanje</i>	<i>36</i>
<i>Car na ispitu</i>	<i>38</i>
DRUGI DEO: OBJAVLJIVANJE CARA 44	
MATEJ 4,17 — 16,20 44	
TREĆA GLAVA	44
NAČELA CARSTVA — 1. DEO	44
<i>Rani period Careve službe</i>	<i>45</i>
<i>Hrišćanski karakter.....</i>	<i>48</i>
<i>Hrišćanski uticaj</i>	<i>53</i>
<i>Hrišćanska pravda</i>	<i>55</i>
ČETVRTA GLAVA.....	62
NAČELA CARSTVA — 2. DEO	62
<i>Hrišćaninova pobožnost.....</i>	<i>63</i>
<i>Ciljevi i prioriteti hrišćanina</i>	<i>65</i>
<i>Hrišćanin i njegovi odnosi</i>	<i>68</i>
<i>Hrišćaninovo iskreno predanje Bogu.....</i>	<i>70</i>
PETA GLAVA	73
CAREV AUTORITET	73
<i>Priznavanje Carevog autoriteta.....</i>	<i>74</i>
<i>Car prenosi svoja ovlašćenja.....</i>	<i>80</i>
ŠESTA GLAVA.....	85
REAKCIJE NA CARA.....	85
<i>Odbacivanje, sud i odmor</i>	<i>86</i>
<i>Farisejsko odbacivanje pojačano</i>	<i>89</i>
<i>Priče o Carstvu</i>	<i>95</i>
SEDMA GLAVA	101

CAR SE POVLAČI.....	101
<i>Smrt preteče i Irodova pretnja.....</i>	<i>102</i>
<i>Hranjenje pet hiljada ljudi i pokušaj krunisanja Cara.....</i>	<i>92</i>
<i>Povlačenje na neznabožačku teritoriju.....</i>	<i>98</i>
<i>Petar prepoznaje Cara.....</i>	<i>101</i>
TREĆI DEO: STRADANJE, SMRT I VASKRSENJE CARA	105
MATEJ 16,21 — 28,20	105
OSMA GLAVA.....	105
NAGOVEŠTAJI KRSTOVA I CARSTAVA:.....	105
IZGLED BUDUĆNOSTI	105
<i>Nagoveštaji krstova.....</i>	<i>107</i>
<i>Nagoveštaji carstava.....</i>	<i>110</i>
<i>Mučni nagoveštaji nesprenosti učenika</i>	<i>114</i>
DEVETA GLAVA	118
ŽIVOT KRSTA: PREDUSLOVI ZA GRAĐANSTVO U CARSTVU.....	118
<i>Veličina u svetlosti krsta</i>	<i>119</i>
<i>Praštanje u svetlosti krsta.....</i>	<i>121</i>
<i>Razvod braka u svetlosti krsta</i>	<i>124</i>
<i>Neprimerenost samouverenosti: izbegavanje puta krsta</i>	<i>127</i>
<i>“Nepravedni” karakter milosrđa.....</i>	<i>129</i>
<i>Neki ljudi još ne razumeju prirodu carstva.....</i>	<i>132</i>
DESETA GLAVA	136
CARSTVA U SUKOBU: POKRET PREMA KRSTU	136
<i>Izazov postojećem carstvu.....</i>	<i>137</i>
<i>Rod odbacivanja Oca i Sina</i>	<i>140</i>
<i>Protivofanziva jevrejskih vođa.....</i>	<i>145</i>
<i>Isus se suočava s književnicima i farisejima.....</i>	<i>148</i>
JEDANAESTA GLAVA.....	153
PONOVNI DOLAZAK CARA I DOLAZAK	153
CARSTVA.....	153
<i>Pad Jerusalima i ponovni dolazak Cara.....</i>	<i>154</i>
<i>Uloga znakova</i>	<i>155</i>
<i>Znak Jerusalima.....</i>	<i>157</i>
<i>Straženje u iščekivanju Cara koji dolazi.....</i>	<i>161</i>
<i>Raditi dok čekamo i stražimo.....</i>	<i>163</i>
<i>Veoma važan posao onih koji čekaju</i>	<i>164</i>
DVANAESTA GLAVA	169
ODBACIVANJE CARA.....	169
<i>Reakcije na Cara Isusa</i>	<i>170</i>
<i>Novo značenje jednog starog simbola</i>	<i>173</i>
<i>Borbe u Getsimaniji i Carev konačni izbor.....</i>	<i>175</i>
<i>Pet novih reakcija na Cara.....</i>	<i>179</i>
<i>Poslednja kontradikcija: raspeti Mesija</i>	<i>182</i>
TRINAESTA GLAVA	186
CARSTVO JE OSIGURANO:	186
CAREVA SMRT I VASKRSENJE.....	186
<i>Careva smrt.....</i>	<i>187</i>
<i>Prazan grob ili dan kada je umrla smrt.....</i>	<i>188</i>
<i>Careva poslednja zapovest i obećanje.....</i>	<i>192</i>

UVOD

Jevan elje po Mateju

Jedan od načina proučavanja jedne biblijske knjige je njeno čitanje od početka do kraja, s puno razmišljanja i molitve, u što je moguće kraćem vremenu. Sledeće sugestije će ti pomoći da dobiješ najviše od ozbiljnog čitanja Mateja.

Čitajući Matejevo Jevanđelje, upisuj na jednom listu beležnice za Mateja šta je, po tvom mišljenju, onovna misao ili ideja u svakoj glavi. Kako ta misao ili ideja doprinosi temi koja se u knjizi sve više razvija?

- 1. Za svaku glavu nabroj ili podvuci najmanje jednu ideju ili tekst sa posebnim značajem, važnošću za tvoje duhovno putovanje. Zašto ti je ta misao tako izuzetna ili dragocena?**

Većina hrišćana ima svoje omiljeno Jevanđelje. Neki se opredeljuju za Jovana zbog njegovog jednostavnog jezika i dubokog duhovnog uvida u Isusov život i službu. Drugima najbolje odgovara velika lakoća brzopoteznog Markovog pisanja, dok drugi daju prednost Luki, zato što stavlja u središte interesovanja ono što je značajno za — čoveka.

Ipak, mnoge čitaoce privlači Matej zbog izuzetnog izlaganja Hristove nauke. Takvi hrišćani bi čak mogli da se slože s [teologom] Majklom Grinom, koji smatra da “je Jevanđelje po Mateju možda i najznačajniji pojedinačni dokument u Novom zavetu, pošto u njemu imamo najpotpuniji i najsistematičniji izveštaj o rođenju, životu, nauci, smrti i vaskrsenju Mesije Isusa, osnivača hrišćanstva” (M. Green, 1).

Jedna od prvih stvari koje će čitalac zapaziti u vezi sa četiri Jevanđelja je činjenica da su ona istovremeno i slična i različita. Sličnost je najočiglednija u Jevanđeljima po Mateju, Marku i Luki. Ta tri Jevanđelja, govoreći u širem smislu, izveštavaju o istovetnim događajima u Isusovom životu. Osim toga, ona mahom koriste isti jezik i velikim delom poštuju isti redosled događaja.

Matej, Marko i Luka su široko poznati kao sinoptička Jevanđelja. Reč *sinoptički* dolazi od dve grčke reči koja znače “videti zajedno”. Tako je nastao izraz *sinoptička Jevanđelja* — Jevanđelja koja izlažu Isusov život i nauku iz zajedničke perspektive.

S druge strane, Jovanovo Jevanđelje, predstavlja Hristov život s vidljivo drugačijeg ugla posmatranja. Ono dodaje mnogo materijala koga nema u sinoptičkim Jevanđeljima. Osim toga, Jovanovo Jevanđelje teži da zakopa dublje od drugih u istraživanju duhovnog značenja Isusovih dela i reči.

Međutim, sinoptička Jevanđelja nisu verne kopije jedni drugih. Svaki pisac ima sebi svojstvenu nameru i cilj. Zahvaljujući tome, četiri Jevanđelja se međusobno dopunjuju u stvaranju celovitosti i zaokruženosti Isusove slike. Svako Jevanđelje predstavlja po jednu sliku, portret za sebe, dok udružena, ta Jevanđelja daju najpotpuniju i najcelovitiju predstavu o Isusu.

Autor Frenk Kolkuhon nam pomaže da uočimo unikatnost Matejevog doprinosa ovom jedinstvenom kolažu Jevanđelja o Isusu:

“U *Mateju* ga mi vidimo u njegovoj mesijanskoj ulozi kao obećanog *Cara*, koji je ispunjenje onoga što je prorečeno u jevrejskim spisima.

“U *Marku* ga vidimo u Njegovoj neumornoj službi kao Gospodnjeg *Sluge*, koji poslušno gazi Njemu određenom stazom stradanja i žrtve.

“U *Luki* ga vidimo u savršenstvu Njegove muževne zrelosti kao *Spasitelja* sveta i prijatelja grešnika.

“U *Jovanu* ga vidimo u Njegovom samoponiženju kao večnog Sina nebeskog Oca, koji je za nas postao telo” (Kolkuhon, 82, 83).

Matejev cilj

Za razliku od drugih Jevanđelja, kako je gore već rečeno, Matej je namenski pisan za jevrejsku zajednicu. Glavni Matejev cilj je bio da predstavi Isusa iz Nazareta kao obećanog Mesiju Staroga zaveta. To je jedan od razloga zašto prvo Jevanđelje opširno koristi starozavetne citate — ukupno više od šezdeset. Izvan ovih citata, Matej sadrži bezbroj pojedinačnih reči i aluzija koje su odjek Starog zaveta. Ovaj “jevrejizam” se vidi i u Matejevom interesovanju za Hristov rodoslov: zakon, tradicije judaizma i ispunjenje proročanstava.

Drugi Matejev cilj je bio prikazivanje značajnih događaja u Isusovom životu od rođenja do smrti i vaskrsenja. Iako se ne može predstaviti kao biografija u savremenom smislu, prvo Jevanđelje izlaže najvažniji pregled Hristovog života u kontekstu sve snažnijeg antagonizma od jevrejskih vođa i izgrađivanja vere u srcima učenika. Isusova nauka je ugrađena u biografskoj narativi Njegovog života.

Treći cilj prvog Jevanđelja je bio priprema udžbenika i priručnika za hrišćansku zajednicu. U toj ulozi je Matej bio prvi koji je sistematizovao Isusovu nauku. To se pokazalo u njegovom izlaganju Hristovog učenja o različitim temama u pet velikih blokova, prikazanih u okviru odseka

“Struktura” koji sledi.

Funkcija poučavanja u prvom Jevanđelju istaknuta je i naglaskom na učenju u okviru velikog Gospodnjeg naloga, u kojem je deo Isusove poslednje naredbe učenicima bio “idite i naučite sve narode, ... *učeci* ih da sve drže” što im je On zapovedio (28,19.20).

Želeći da pospeši realizaciju svog cilja poučavanja, Matej je svoje materijale sredio na način da olakšaju učenje napamet. Tako, ne samo što je Isusovu nauku izložio u blokovima predmeta poučavanja, nego ju je i složio u grupama od po troje i sedmoro. Rodoslov koja čini početak Jevanđelja, sa svoje tri grupe od po četrnaest imena dobar je primer Matejeve tehnike pisanja. Četrnaest je, slučajno, numerčko značenje Davidovog imena u jevrejskom jeziku. Prvo Jevanđelje pada u oči istovremeno po svojoj sistematizaciji i po primeni tehnika koje čine da su učenje napamet i poučavanje postali lakši. To je bilo posebno važan doprinos u jednoj kulturi koja je nauku prenosila uglavnom usmenim putem.

Iako je — kao i druga tri — prvo Jevanđelje bez potpisa autora, anonimno, postoje interne aluzije, nagoveštaji koji kažu da je Matej, uterivač poreza, koji je postao jedan od dvanaestorice, bio njegov autor. Taj stav je zastupala rana crkva.

Postoje i indikacije po kojima je Matejevo Jevanđelje dobilo svoj pisani oblik pre pada Jerusalima, 70. godine n.e. Jedna od najsnažnijih od tih indikacija je to što, prema tekstu Jevanđelja, izgleda potpuno očigledno da u vreme pisanja hram još nije bio razoren.

Struktura Jevanđelja

Mnogi stručnjaci za Bibliju su se divili književnoj veštini prikazanoj u Matejevoj knjizi. Komponente koje upućuju na Matejevu književnu veštinu su dramatično i kompleksno razvijanje priče o Isusu u kontekstu Njegovog odnosa prema svojim učenicima i svojim neprijateljima među Jevrejima; jasno označeni odseci Jevanđelja, korišćenje ponovljenih izraza [formula] i grupisanje materijala na način u kojem jedna epizoda baca svetlo na drugu.

Matejevo Jevanđelje, kao progresivna priča o Isusu, deli se u tri odseka dva puta ponovljenom frazom “Od tada poče Isus ...” (4,17; 16,21). Sve do teksta u 4,16 Matejev fokus je ličnost Mesije Isusa.

Međutim, glavna promena u izlaganju najavljena je stihom 4,17 — “Od tada poče Isus učiti i govoriti: pokajte se, jer se približi carstvo nebesko.” Tako imamo da je žižna tačka drugog dela Jevanđelja (4,17–16,20) objavljivanje Mesije Isusa.

Sledeća krupna promena u narativi je 16,21, kada Matej piše: “Od

tada poče Isus kazivati učenicima svojim da Njemu valja ići u Jerusalem, i mnogo postradati ... i da će ga ubiti, i treći dan da će ustati." Tako imamo da je naglasak u trećem delu Matejevog Jevanđelja (16,21–28,20) stradanje, smrt i vaskrsenje Mesije Isusa. Kulminacija svakog od tri glavna dela Jevanđelja je izjava da je Isus "Sin Božji" (3,17; 16,16; 27,54).

Druga upadljiva organizaciona stavka u Mateju je ponavljanje izraza "I kad svrši Isus reči ove" (7,28; 11,1; 13,53; 19,1; 26,1). Taj izraz se, uz neznatne modifikacije, ponavlja na kraju svake od Isusovih velikih propovedi. Svaka propoved je usredsređena na nebesko carstvo. Propovedi se mogu nabrojati na sledeći način:

1. Propoved na gori, načela carstva (5–7).
Dužnosti vodećih ličnosti carstva (10).
2. Parabole, priče o carstvu (13).
3. Veličina i praštanje u carstvu (18).
4. Dolazak carstva (24, 25).

Svaka od ovih pet propovedi je postavljena između pripovedačkih odseka koji opisuju Isusa "učeci ... propovedajući jevanđelje o carstvu, i isceljujući svaku bolest i svaku nemoć po ljudima" (4,23; vidi takođe 9,35; 11,1). Time su pet glavnih odseka u srcu Matejevog Jevanđelja jednaki u strukturi, pri čemu svaki pripovedački odsek obrađuje Isusovu službu, da bi zatim sledio poučni odsek kojim je izložena Njegova nauka.

Iako nijedna obrada strukture Matejevog Jevanđelja ne može adekvatno da odgovori na sva pitanja koja s njome u vezi mogu nastati, zapravo je već dovoljno rečeno da bismo razumeli da je prvo Jevanđelje zapravo pažljivo načinjeno i sastavljeno književno delo. Prelazimo na Matejeve glavne teme.

Glavne tačke Matejeve nauke

1. Jedna od najočiglednijih tema u Mateju je tvrdnja da su *Isus i Njegova služba ispunjenje starozavetnih proročanstava*. Iako svi pisci Jevanđelja toj temi posvećuju određenu pažnju, Matej se izdvaja i predstavlja značajne događaje Isusovog života kao ispunjenja proročanstva.

U tu kategoriju spadaju Njegovo rođenje (1,23), mesto Njegovog rođenja (2,6), povratak s putovanja u Egipat (2,15), ubijanje male dece u Vitlejemu (2,17.18), Njegov boravak u Nazaretu (2,23), delo preteče (3,3), mesto obavljanja Njegovih najvažnijih aktivnosti (4,15.16), Njegova služba lečenja (8,17), Njegovo držanje u ulozi Božjeg sluge

(12,17–21), neprihvatanje od Jevreja (13,14.15), Njegovo korišćenje priča u propovedanju svoje nauke (13,35), način kako je ušao u Jerusalim (21,4.5), Njegovo hvatanje (26,56) i cena Njegovog izdajstva (27,9).

Gornji tekstovi naglašavaju ispunjenje proroštva, a deset od njih su upotreбили glagol *ispuniti*. Za Mateja je Isus — kao ispunjenje starozavetnog proroštva — bio obećani Mesija.

2. Druga tema u Mateju je sâm Hristos. Kako je gore napomenuto, *celo Jevanđelje usredsređuje pažnju čitaoca na Hrista*: najpre na Njegovu ličnost (1,1–4,16), zatim na Njegovu javnu službu (4,17–16,20) i na kraju na Njegovu smrt i vaskrsenje (16,21–28,20).

Matej govori o Isusu kao očekivanom Mesiji (1,16.18). Izraz, doslovno, znači “pomazanik”. Činjenica da će Onaj koji treba da dođe biti Sin Davidov tesno je povezana s idejom o Mesiji (1,1.16.17.20.25). Međutim, taj naziv je Jevrejima značio samo poreklo od Davida, a ne i nebesko biće (Jeremija 30,9; Jezekilj 34,23.24; 37,24; Osija 3,5). U judaizmu prvog veka bilo je prisutno i veliko očekivanje budućeg Mesije kao izbavitelja, i zbunjenost u pogledu precizne prirode Njegove misije.

Prema tome, od vrhunskog je značaja to što Matej o Isusu govori kao o “Emanuilu ... s nama Bog” (1,23). Mesija nije samo sin Avramov ili sin Davidov, nego božanski Sin Božji. Ta definicija će biti dominantna u Matejevom izlaganju Jevanđelja. Sâm Isus je ispunjenje Božjih obećanja. Tako je On pravi temelj svake vere u Boga.

Za Mateja je Isus ujedno i božanski Car. Od samog početka svog Jevanđelja Matej govori o Isusu kao osobi carske loze (1,1–17). Čak su i mudraci došli i tražili “cara judejskog” (2,2). Sâm Isus pred Pilatom prihvata titulu Cara (27,11). Jevanđelje se završava situacijom u kojoj Isus raspolaže božanskom carskom vlašću (28,18).

3. Blisko povezana s idejom božanskog Mesije–Cara u Mateju se nalazi treća glavna tema — *carstvo nebesko*. Središnji naglasak Jevanđelja nalazi se u “jevandjelju o carstvu” (4,23; 9,35; 24,14).

Radosna vest je što je Božja vladavina u istoriji došla u prisutnosti Hrista. Sve što nalazimo u Matejevom Jevandjelju se, na ovaj ili onaj način, odnosi na temu “carstva nebeskog”.

Treba napomenuti da nebesko carstvo Matej prikazuje istovremeno i kao sadašnje (12,28) i kao buduće (20,21; 24,1–25,46). Tako Isus ne samo što može da vlada u ljudskim životima u sadašnjem vremenu, nego će vladati na još potpuniji način u vreme svog Drugog dolaska.

4. Tako dobijamo da nam *eshatologija*, doktrina o Hristovom ponovnom dolasku na svršetku vremena, u Mateju pruža četvrti teološki akcent. Njegovo posebno interesovanje za eshatologiju može se videti na osnovu proširenja kojim on obrađuje temu u 24. i 25. glavi i u tekstovima u 13,24–30.47–53; 20,1–16 i 22,1–14.

Veliki deo Matejevog bavljenja eshatologijom odnosi se na

ponašanje hrišćanina u svetlosti budućeg suda. Prema tome, kako to iznosi Matej, eshatologija nije značajna samo za razumevanje nego i za dimenziju sledbeništva.

5. Ovo nas dovodi do petog naglaska u Mateju — *etičke implikacije nebeskog carstva*. Matejevo Jevanđelje grčke reči za učenje koristi u većoj meri nego druga Jevanđelja. Učenje, sledbeništvo znači hodanje Isusovim stopama.

Matej jasno izražava da slediti Isusa znači ujedno i odbaciti stari način života i ponašanja i prihvatiti zakon nebeskog carstva. Ljubav i praštanje, koji su nekoga doveli u carstvo, on ili ona treba da prenese dalje svom bližnjem (7,12; 18,21–35).

Matej govori da se jevanđelje i etika ne mogu razdvojiti. Etika carstva je jasnim rečima izgovorena u Propovedi na gori (5,1–7,29). Ako je Učitelj uzeo krst i postao Sluga, onda to moraju i Njegovi sledbenici. Razapinjanje sebe i uloga sluge nalaze se u središtu etike carstva (10,38.39; 16,24–26; 20,26.27; 23,11.12). Ljudi donose odluke o tome kako će živeti svoj život (7,13.14.24–27).

6. Misao o donošenju odluka dovodi nas do šeste teme u Mateju — *realnost sukoba između nebeskog carstva i carstva zloga* (13,31–43). Sukob počinje pokušajem beskrupuloznog Iroda da ubije Isusa, prelazi u kušanje u pustinji i kulminira u Getsimaniji i na Golgoti.

Matej iscrtava sukob duž tri glavne linije: (1) sukob sa jevrejskim vođama koji su Isusa na kraju ubili; (2) sukob s učenicima koji se bore s idejom da Isusa kao Gospoda mogu prihvatiti jedino verom i (3) sukob samog Isusa, koji se borio da prihvati smrt na krstu. Sva tri sukoba ulaze u razrešenje u Matejevim završnim poglavljima.

Svi Hristovi učenici moraju da se suoče s tim borbama i sukobima u svakom periodu istorije. Svi učenici se suočavaju s moralnim odlukama izloženim u Matejevom Jevanđelju. U sukobu između dobra i zla, pred svakog čoveka se postavlja mogućnost biranja između građenja na steni ili na pesku (7,24–27), između uskih i širokih vrata (7,13.14), između nebeskog carstva i carstva zloga.

7. Sedma tema u Matejevom Jevanđelju je zauzimanje za *spasenje neznabožaca*. Iako je prvo Jevanđelje pisano uglavnom za Jevreje, ono od svoje prve do poslednje glave izlaže osnov nade za sve ljude.

Mi tako u Isusovom rodoslovu u 1. glavi nalazimo nekoliko neznabožaca ženskog roda, mudrace s Istoka kao "vernike" u 2. glavi i Hristov veliki nalog o objavljivanju vesti jevanđelja celome svetu u završnim stihovima knjige. Osim toga, protkani kroz celo Matejevo Jevanđelje nalaze se stihovi koji pokazuju veru neznabožaca i neznabošce koji su pozvani u carstvo (npr. 8,5–13; 15,21–28; 21,33–43; 22,1–10; 24,14).

8. Osma stavka koju pominjemo u vezi s Matejevim Jevanđeljem je

da je ono jedino u kojem se pojavljuje grčka reč za *crkvu* (16,18; 18,17). Izvan toga, celokupno Jevanđelje je organizovano kao sredstvo podučavanja radi izgrađivanja hrišćanske zajednice.

9. I poslednje, kao i u tri ostala Jevanđelja, vrhunac Matejevog Jevanđelja je *Isusova smrt i vaskrsenje*. Prvi nagoveštaj te teme dat je u 12,40, ali Isusova smrt i vaskrsenje dominiraju narativom posle Petrovog priznanja u 16,16, da je Isus "Hristos, Sin Boga živoga".

Pregled Matejevog Jevanđelja

- I. Ličnost Cara (1,1 — 4,16)
 - A. Careve ljudske i božanske preporuke (1,1–25)
 - B. Carevo detinjstvo (2,1–23)
 - C. Carev preteča i pomazanje (3,1–17)
 - D. Carev ispit (4,1–16)
- I. Proglašavanje Cara (4,17 — 16,20)
 - A. Carev rani period službe (4,17–25)
 - B. Načela carstva (5,1 — 7,29)
 - C. Demonstracija Carevog autoriteta (8,1 — 9,38)
 - D. Prenos Carevog autoriteta 10,1–42)
 - E. Različiti odgovori Caru (11,1 — 12,50)
 - F. Priče o carstvu (13,1–53)
 - G. Različite reakcije na Carevu nauku i čuda i Carevo povlačenje (13,54 — 16,20)
- I. Carevo stradanje, smrt i vaskrsenje (16,21 — 28,20)
 - A. Prizori krsta i carstva (16,21 — 17,27)
 - B. Kvalifikacije za pravo građanstva u carstvu (18,1 — 20,34)
 - C. Carev povratak u Jerusalim (21,1–22)
 - D. Rasprave između Cara i jevrejskih vođa (21,23 — 23,39)
 - E. Razorenje Jerusalima, povratak Cara i dolazak carstva (24,1 — 25,46)
 - F. Zarobljavanje Cara, suđenje, smrt i vaskrsenje (26,1 — 28,15)
 - G. Careva poslednja zapovest (28,16–20)

PRVI DEO: CAREVA LI NOST

Matej 1,1 — 4,16

PRVA GLAVA

ISUS — OBE ANI CAR

Matej 1. i 2. glava

Prva dva poglavlja Matejevog Jevanđelja pripremaju put za Isusovu službu. Prva glava nas upoznaje s Isusom i pokazuje nam i Njegove ljudske i Njegove božanske preporuke, ili akreditivne. Otkrivamo da On nije samo obećani Mesija — Car po Davidovoj lozi, nego i božanski Emanuilo — “s nama Bog”. Prva glava Mateja je istovremeno obeležena posebno značajnom najavom pravog karaktera Isusove misije.

Druga glava nas, sa tri “snimka”, brzo provodi kroz Isusovo detinjstvo: mudraci koji traže “cara judejskog”, putovanje u Egipat i povratak u Nazaret. Osim toga su u ovoj glavi prikazana tri vrste reakcija na pojavljivanje Isusa i time ustanovljene teme koje će se razviti u okviru ostatka Jevanđelja.

Ove dve glave pripremaju čitaoca za javno “izlaženje” Isusa i početak Njegove javne službe, u 3. i 4. glavi.

○ Upoznavanje s Re ju

Matej 1

Pročitaj tekst iz Mateja 1. glave dva puta. Prilikom drugog čitanja počni da razmišljaš o sledećim pitanjima:

1. Da li bi mogao da zamisliš da tekst jedne knjige počne rodoslovom? Zašto je Matej, po tvom mišljenju, baš na taj način započeo svoje Jevanđelje? Konkretno, prema 1. i 17. stihu, šta on svojim rodoslovom pokušava da dokaže?

2. Pročitaj Isusov rodoslov u Luki 3,23–38. U čemu su slične Matejeva i Lukina genealogija, a u čemu se razlikuju? Konkretno, pronađi ko je (u istorijskom smislu) najstarije ime u svakom rodoslovu. Zašto Matej i Luka započinju spisak Isusovih predaka s različitim ličnostima? Šta bi to moglo da nam kaže kada je reč o različitim grupama ljudi koji su slušali njihova Jevanđelja?
3. Koje četiri žene (izuzimajući Mariju) nalaziš u Matejevoj genealogiji? Ispiši njihova imena na komadu hartije. Zatim, koristeći konkordanciju i/ili Bibliju s primedbama u marginama, saznaj ono što možeš o tim ženama u ostatku Biblije. Konkretno, kakve su to bile osobe? Kakvo je bilo njihovo rasno poreklo? Kakvi su im bila zanimanja ili etička iskustva?
4. Da li je među Jevrejima bilo uobičajeno da u svoje rodoslove uključuju žene? U traženju odgovora na ovo pitanje možda će biti od koristi da proučiš starozavetne rodoslove kao što su one koje nalazimo u 1. Mojsijevoj, 10. glavi i Jezdri, 2. glavi. Zašto je, po tvom mišljenju, Matej uvrstio baš one žene koje je uvrstio, a ne ličnosti kao što su bile Sara, Reveka ili Rahilja?
5. Dok čitaš deo teksta od 18. do 25. stiha, izdvoj reči za koje smatraš da su najbliže definisanju Isusove misije. Kakva veza bi, ako je ima, po tvom mišljenju mogla da postoji između tog teksta i četiri žene navedene u Matejevoj genealogiji?
6. Kakav je dublji smisao Isusove kvalifikacije po kojoj je On “s nama Bog”?

○ Istra ivanje Re i

Čudan način započinjanja knjige: Carevi “akreditivi”

Nešto od onoga što savremenog čitaoca u najvećoj meri zapanjuje je način na koji Matej počinje svoju knjigu. Ko uopšte želi da — pre početka stvarne radnje u knjizi — vidi dug spisak imena? Za autora iz dvadesetog veka ovakav postupak bi bio garancija da će njegov ili njen rukopis završiti u urednikovoj korpi za otpatke.

Međutim, počinjanje pripovedanja o životu neke osobe rodoslovom je za jednog Jevrejina najprirodniji i najzanimljiviji način. Kada je Josif, jevrejski istoričar prvog veka, pisao svoju autobiografiju, na njen početak je stavio svoju genealogiju, koju je najverovatnije našao u javnoj arhivi u Sinedrionu.

Jevrejsko interesovanje za rasno poreklo potiče od činjenice da su čistoći rodoslova Jevreji pridavali izuzetno veliku važnost. Primera radi,

jedan sveštenik je imao obavezu da pokaže neprekinut zapis svog rodoslova unazad sve do Arona. Posle vavilonskog ropstva određene porodice nisu mogle da služe kao sveštenici, pošto “tražiše po knjigama da bi pokazali rod svoj, ali se ne nadoše, zato biše odlučeni od sveštenstva” (Jezdra 2,62).

Irod Veliki, pošto je bio Idumejac, bio je tako ogorčen što njegovog imena nije bilo u zvaničnim rodoslovima, da je naredio da se oni unište.

Jevrejin iz prvog veka ne samo što je smatrao da je rodoslov na početku neke biografije prirodna i zanimljiva, nego ju je smatrao i ključno važnom. Ta konstatacija bi se na poseban način odnosila na knjigu koja je tvrdila da je predmet njenog sadržaja *Hristos* (grčka reč za jevrejsku *Mesija*). Tako Matej već u prvom stihu kaže: “Pleme¹ Isusa Hrista, sina Davidova, Avraamova sina.” Da Matej nije mogao da dokaže čistotu Isusovog porekla, on ne bi mogao da piše ni ostatak svog Jevanđelja, jer ga nijedan Jevrejin ne bi čitao.

Međutim, Matejev zadatak nije bio samo da demonstrira Isusovu rasnu čistotu, nego i da istovremeno pokaže da je Isus imao stvarne, konkretne pretke. Prvo, Mesija je trebalo da dođe iz Davidove loze. “Dom tvoj i carstvo tvoje”, rekao je Davidu Bog preko proroka Natana, “biće tvrd doveka pred tobom, i presto će tvoj stajati do veka” (2. Samuilova 7,16). Među Jevrejima je bio široko zastupljen stav da je to obećanje upućivalo na dolazak Mesije.

Novi zavet u više navrata ističe podatak da je Isus bio Davidov potomak. Petar to naglašava u prvoj zapisanoj hrišćanskoj propovedi (Dela 2,29–36). Pavle predstavlja Isusa da je “od semena Davidova” (Rimljanima 1,3; 2. Timotiju 2,8). I, pretposlednje Isusove reči u Bibliji glase: “Ja sam koren i rod Davidov” (Otkrivenje 22,16). Osim ovoga, Isusa u Matejevom Jevanđelju u više navrata oslovljavaju kao Davidovog sina — naročito oni koji su prepoznali mesijanski prizvuk Njegove službe (12,23; 15,22; 20,30.31; 21,9.15).

Mateju je takođe važno da dokaže da je Isus sin Avramov. Avram nije bio samo otac jevrejske rase, nego je i Bog obećao da će u njemu [kroz njega] blagosloviti sve narode na Zemlji (1. Mojsijeva 12,1–3). Tako imamo da Matej naglašava da je rodoslov u njegovoj knjizi zapravo [rodoslov] Isusa Hrista [Mesije], sina Davidova, Avraamova sina” (1,1). Drugim rečima, budući da je istovremeno i iz Davidove i iz Avramove loze, Isus je “kvalifikovan”, ispunjava sve uslove, za ulogu Mesije. Ostatak Matejeve genealogije pokazuje to Njegovo dvojno poreklo.

Ovo nas dovodi do upoređenja rodoslova po Mateju i po Luki. Jedna od najzanimljivijih razlika je u tome što Matej s Isusovim poreklom polazi od Avrama, dok Luka bez zaustavljanja polazi već od Adama.

¹ Knjiga rođenja (Bakotić); rodoslovlje (Šarić, Stvarnost), poreklo (Stefanović)

Jedan od razloga postojanja te značajne razlike je što Matej prvenstveno piše za jevrejske čitaoce, dok Luka (jedini neznabožački autor u Novom zavetu) piše za nejevrejsku publiku.

Ova dva autora će svoje različite polazne osnove primenjivati u razradi svojih knjiga. Matej, na primer, u više navrata Isusa prikazuje kao ispunjenje starozavetnog proroštva — naglasak kojeg nema u Luki. S druge strane, Luka je jevanđelista koji piše priče kao što je ona o milostivom Samarjaninu (terminska kontradikcija u odnosu na Jevrejina) i koji ističe činjenicu da je Iliji pomogla sidonska udovica (a ne jevrejska) i da je Jelisije izlečio “samo” Nemana, Sirijca, iako je u Izrailju živelo mnogo gubavaca (Luka 10,30–37; 17,11–19; 4,24–27); vidi takođe 13,29).

Poenta je u tome što Matej na prvom mestu ističe da je Isus obećani Mesija–Spasitelj Jevreja, dok je Lukin prvenstveni fokus — Isus kao Spasitelj svih naroda na svetu. Tako se Luka u Isusovom rodoslovu vraća skroz do Adama, dok se Matej vraća samo do Avrama.

Za mnoge krupne razlike među tim dvema genealogijama nema potpuno zadovoljavajućeg odgovora, imajući na umu nemogućnost istraživanja zapisa koji su bili uništeni u vreme velikih progona i strahota kojima su Jevreji bili izloženi u prvom veku. S druge strane, verovatno bi oba ova rodoslova bilo moguće verifikovati u vreme kada su ova Jevanđelja bila pisana.

Za razlike između Matejeve i Lukine genealogije imamo dva posebno uverljiva objašnjenja. Prvo je što je Matej išao linijom Josifovog porekla, dok je Luka išao Marijinim. Prema tom shvatanju, Josif je postao zakoniti sin Marijinog oca (Ilije) zahvaljujući mogućnostima u jevrejskim brakovima iz zakona koji su bili dati preko Mojsija.

Drugo objašnjenje za te razlike kaže da su oba rodoslova — Josifova, s tim što je Luka naveo stvarno krvno poreklo, a Matej naveo poreklo po usvajanju u srodnu porodičnu lozu. Na taj način imamo da je Josif mogao istovremeno da bude i Jakovljevi i Ilijev sin.

Iako su neusklađenosti među rodoslovima problem za ljude savremenog doba, one nisu stvarale nikakve teškoće čitaocima prvog veka, koji su potpunije shvatali pravila sastavljanja rodoslova i imali pristup zvaničnim porodičnim rodoslovima. Svaki pisac Jevanđelja je svoj materijal pažljivo pripremao, kako bi dokazao ono što tvrdi. Oba pomenuta pisca su nesumnjivo imala uspeha kod svojih prvih čitalaca.

Još nešto treba napomenuti u vezi s Matejevom genealogijom, a to je veština kojom ju je on sastavio. Zapazimo, primera radi, prefinjeni, suptilni potez u 16. stihu, u kojem Matej u svom materijalu čini neverovatno nežan prelaz od Josifa na “Mariju, koja rodi Isusa prozvanoga Hrista”. Taj prelaz, smena je ključno značajna, pošto Isus nije Josifov sin, nego Svetoga Duha i “devojke” Marije (stihovi 18, 23).

Ako je to tačno, moramo da pitamo zašto Matej insistira na Isusovom rodoslovu preko Josifa? “Odgovor”, kaže Majkl Grin, “je da Matej ... nije zainteresovan za striktno biološko poreklo nego za zakonski status. Zakonski je Isus bio Josifov sin i nasledio je njegovu lozu, poreklo. Biološki, Matej ističe, Isus to nije bio. Bio je rođen od devojke Marije, u uslovima direktne intervencije Svetoga Duha” (M. Green, 42).

Druga strana Matejevog spisateljskog umeća i metoda je u podeli svoje rodoslove u tri kompleta od po četrnaest generacija. Isto tako je zanimljivo da se svaki komplet završava imenom jednog značajnog cara u judejskoj istoriji.

Prvi odsek završava se s Davidom — carem koji je jevrejsko carstvo doveo do svog vrhunca.

Drugi odsek završava s Jehonijom — carem koji je izgubio carstvo.

Treći odsek završava se s “Isusom, prozvanim Hristom” — Carem koji će obnoviti carstvo.

Sastavljanje ove tri grupe u grupe od po četrnaest generacija očigledno je bilo način podučavanja, u kojem je spisak rodoslova bio lakši za pamćenje. Lakoća pamćenja, moramo istaći, imala je ključni značaj sve do ere štampanih knjiga.

Broj 14 takođe je zanimljiv kao pomoć prilikom memorisanja, budući da predstavlja numeričko značenje Davidovog imena. Suglasnici u Davidovom imenu na jevrejskom (jezik bez samoglasnika) su *D W D*. Budući da nije bilo posebnih znakova za brojeve, jevrejska slova su imala i numerički značaj, pri čemu je *D* bilo za 4, a *W* za 6. Prema tome, *D W D* je značilo $4 + 6 + 4$, što daje zbir 14. Tako nam čak i način sastavljanja Matejeve genealogije pomaže da ga vidimo kao učitelja koji se trudi da svoje Jevanđelje pripremi kao udžbenik za sve veću hrišćansku zajednicu.

Još jedno treba da napomenemo u vezi s Matejevom rodoslovnom listom, a to je da ona nije kompletna, iako se tvrdi, “*svega* dakle kolena od Avraama do Davida, kolena četrnaest, a od Davida do seobe vavilonske, kolena četrnaest, a od seobe vavilonske do Hrista, kolena četrnaest” (17. stih).

Prosta biblijska činjenica je da je bar u jednoj od tih podela bilo više od četrnaest generacija. Ako načinimo poređenje sa starozavetnim rodoslovima, vidimo da su u 8. stihu, između Jorama i Ozije, izostavljena tri imena — Ohozija, Joas i Amasija (2. Carevima 8,24; 1. Dnevnika 3,11; 2. Dnevnika 22,1.11; 24,27). Osim njih, između Josije i Jehonije (poznatog i kao Joahin) je, u 11. stihu, izostavljen Joakim (2. Carevima 23,34; 24,6.14.15). Očigledan razlog za ova brisanja bio je da u svakoj grupi bude po četrnaest generacija.

I zato moramo da pitamo: Kako je Matej mogao da kaže da u svakom od tri rodoslova ima “*svoga*” po četrnaest generacija (kolena)? Izraz bi morao da znači sve generacije obuhvaćene *njegovim* rodoslovom, a ne sve generacija u apsolutnom istorijskom smislu potpuno kompletnih rodoslova.

Pouka za moderne čitaoce iz svega ovoga je da Bibliju treba da čitamo u skladu s osnovnim pravilima ljudi koji su pisali Bibliju, umesto da zamišljamo da su ti pisci delovali u okviru logičkih pravila prakse dvadesetog veka. Jedna od najtežih od svih lekcija je naučiti da biblijske knjige čitamo iz ugla njihovih pisaca. Matej je očigledno selektirao imena tako da dođe na svoj sistem četrnaest puta tri, kako bi jevrejski učenici mogli lakše da memorišu spisak. On je radio “u skladu s pravilima” svog vremena, uprkos činjenici da bi savremeni čitaoci mogli imati problema s načinom kako on barata s dokazima.

Druga pouka koju možemo dobiti iz Matejevog brisanja imena iz Josifovog rodoslova je da treba da budemo oprezni kada biblijske tekstove koristimo da bismo dokazali ovaj ili onaj istorijski podatak, bez obzira koliko bi on mogao biti zanimljiv savremenim čitaocima. Sigurnije je i vernije samoj Bibliji ako Bibliju čitamo tražeći ono što su njeni pisci nastojali da istaknu u svakom tekstu, umesto da tražimo ono što mi hoćemo da oni istaknu. Očigledna činjenica koju možemo dobiti iz Matejeve genealogije je da je Isus sin i Davida i Avrama (1. i 17. stih). Tako zaključujemo da je imao preduslove bitne da bude prihvaćen kao Mesija–Car Izrailja. Sama genealogija je dokaz te činjenice, dok je njen organizacioni oblik predviđen za memorisanje, koji korisno služi učiteljima da rodoslovnu informaciju prenesu jednoj kulturi koja je znanja najvećim delom sticala usmenim putem.

Slučaj četiri žene i Matejev cilj

Iako im ne bi bilo čudno da vide knjigu koja počinje rodoslovom, Jevreji su sigurno bili zgranuti kada bi čitali knjigu koja počinje rodoslovom koja sadrži ženska imena. Bilo je krajnje neobično u jevrejskim rodoslovima naći ženska imena. Žena nije imala nikakva zakonska prava; na nju se pre gledalo kao na stvar, nego kao na osobu; bila je imovina svog oca ili svog muža. Jevrejski muškarci su u svojim jutarnjim molitvama zahvaljivali Bogu što nisu neznabošci, robovi ili — žene.

Kad smo već kod toga, ako prihvatimo da su jevrejske genealogije, uključujući Matejevu, postojale da se pokaže čistota nečijeg porekla, čitalac neće biti naročito zbunjen kada bi video da je Isus imao pretke ženskog pola kao što su bile Sara, Reveka ili Rahilja. Ipak, čitalac bi teško mogao očekivati da vidi one četiri koje su odabrane u Mateju. Evo

šta je rekao jedan autor u svojoj raspravi o ženama u rodoslovu: “Stiče se utisak da je Matej duboko i dugo kopao po starozavetnim spisima dok nije našao najsumnjivije raspoložive Isusove pretke” (Bruner, 1:6).

Važno je imati na umu da su jevrejski čitaoci Matejevog Jevanđelja poznavali svoju istoriju. Uključivanje žena u njegov rodoslov ne samo što bi ih pogodilo kao strujni udar, nego bi one četiri žene koje je Matej izabrao tom udaru dale snagu pravog groma. Pozabavimo se s ova četiri ženska imena.

Prva je Tamara (3. stih). Njenu priču obično ne pričamo svojoj deci za večernje bogoslužje, niti je ona u programu priča za dečiju subotnu školu. Ali Matejevi čitaoci su Tamaru odmah prepoznali. Njenu priču nalazimo u 1. Mojsijevoj, 38. glavi.

Ta Hananejka je bila udata prvo za jednog, a onda za drugog po starosti Judinih sinova, što je bilo u skladu s odgovarajućim običajem na Bliskom istoku. Obojica su umrli zbog svog bezakonja, dok je ona ostala bez dece. Na to joj je, u skladu sa zakonima o braku toga vremena, Juda obećao brak sa svojim trećim sinom, kada dečak stasa za ženidbu. U međuvremenu je Tamaru Juda poslao natrag u kuću njenog oca da tamo živi kao udovica dok njegov sin ne odraste.

Ali kako su godine prolazile, Tamara je shvatila da njen svekar nema nameru da ispoštuje svoje obećanje i zato se prerušila u prostitutku i legla s Judom, koji ništa nije naslutio. Nekoliko meseci kasnije, kada je njena trudnoća postala vidljiva, Juda je bio presrećan što je Tamara bila zatečena u grehu da bi je, kako je bilo predviđeno tadašnjim zakonskim običajima, mogao dati da se spali (24. stih).

Ali Juda je bio ne malo iznenađen, kada su je doveli pred njega radi izvršenja kazne i ona dokazala da je otac deteta koje nosi baš on — Juda. I u tom trenutku je morao da prizna: “Pravija je od mene” (26. stih).

Istini za volju, teško je naći mnogo pravde na bilo kojoj od te dve strane u priči o Tamari i Judi. Ipak ju je, pod vođstvom Svetoga Duha, Matej izabrao za mesto u svojoj najvažnijoj od svih rodoslova!

Druga žena u Matejevom rodoslovu Isusa bila je Rava (1,5). I razume se, Rava je, u očima većine Jevreja, imala dva poena koji su govorili protiv nje. Prvo, bila je profesionalna prostitutka. Drugo, bila je neznaboškinja (Isus Navin 2,1–21; 6,22–25).

Matejev treći kandidat ženskog pola, kao da je bila dovoljno vrsna po pitanju karaktera, ali je bila posebno prezrenog rasnog porekla. Ruta je bila Moavka (Ruta 1,4). Njen narod je bio proizvod incestnih odnosa Lota i njegove najstarije neudate kćeri. Želeći da očuvaju porodičnu lozu, dve kćeri su opijale svog oca i navele ga da, nesvesno, legne s njima radi seksualnog čina. Sin kojeg je rodila najstarija kćerka zvao se Moav, otac naroda koji su činili Izrailjevi najnepomirljiviji neprijatelji (1.

Mojsijeva 19,30–37).

Izvršavajući Valamova uputstva, Moavci su kasnije zaveli Izrailjce u razuzdanost i idolopoklonstvo u velikom otpadu kod Velfegora (4. Mojsijeva 22–25). Posle tog događaja je Bog preko Mojsija objavio da “ne ulazi [nijedan] ... Moovac [niti bilo ko od njegovih potomaka] u sabor Božji do veka [sve do desete generacije] (5. Mojsijeva 23,3–6; Nemija 13,1.2). Iako Ruta nije bila ni prostitutka ni preljubočinica, njeno rasno poreklo je ipak u istoj meri bilo nepoželjno.

Četvrta žena koju je Matej upisao u Isusov spisak predaka je na mnogo načina najzanimljivija. Deo razloga za to dolazi od činjenice da ona nije navedena čak ni imenom.

Da ju je Matej nazvao imenom Vitsaveja, pokrenuo bi sećanje na njenu preljubničku romansu s carem Davidom. Ali nazvavši je “Urijnicom”, ili onom koja je bila Urijina žena (6. stih), Matej dodatno ističe dve važne stvari. Prvo, činjenica da se o Uriji obično govori kao o Uriji Hetejinu (2. Samuilova 11,3; 23,39; 1. Dnevnika 11,41), navodi na zaključak da se, iako rođena kao Izrailjka, ona, zakonski, najverovatnije smatrala neznaoškijom po osnovu braka.

Drugo, i još značajnije, uvlačenje Urijinog imena u priču, kao Vitsavejinog prethodnog muža pokreće pitanje višestrukog ubistva koje je počinio David, kako bi prikrio svoj greh preljube. Jasno je da način koji je on najradije primenjivao kada je trebalo da reši određeni problem nije bilo ubistvo, nego prevara. S time u mislima, David je naredio da Uriju, oficira njegove vojske, pošalju kući s fronta, navodno da bi doneo određeni izveštaj. Dok je boravio u Jerusalmu, očekivalo se da će Urija spavati sa svojom ženom i da će se zbog toga misliti da je on začeo dete koje je Vitsaveja već imala na putu u svojoj vezi s Davidom.

Međutim, Davidov plan se izjalovio. On nije računao s odanošću i moralnim shvatanjima ovog oficira–Hetejina. U stvari, ako imamo na umu njegovu seksualnu slabost, David verovatno nije mogao čak ni da zamisli da će Urija postupiti kako je postupio.

Ubrzo se pročulo da Urija uopšte nije išao svojoj kući, kako mu je David predložio, nego je spavao na vratima carskog dvora. Kada ga je o tome ispitivao zapanjeni David, Urija je — predstavljen kao najverniji od njegovih ljudi — rekao da ne bi mogao da prihvati da mu se ugađa, ako njegovi ljudi spavaju u šatorima na ratištu.

Te noći, galopirajuće frustrirani car ga napija, ali i tada, uzorni Urija je sabran i drži se svojih principa. I ponovo odlazi da, zajedno s Davidovim slugama, spava kraj Davidove palate.

Videći na horizontu skandal svog “Votergejta”, David je prisiljen da od blažeg metoda prevare pređe na metod ubistva. Bilo mu je najvažnije da prikrije svoj greh. Ali kako su se stvari odvijale, on ga je samo

umnožavao.

David, na kraju, odlučuje da Urija svoju sopstvenu smrtnu presudu ponese natrag na ratni front. U Davidovom pismu vojskovođi Joavu stajalo je uputstvo: “Namestite Uriju gde je najžešći boj, pa se uzmaknite od njega da bi ga ubili da pogine” (2. Samuilova 11,15). Joav je tek posle toga trebalo da uloži snage da izvojuje pobedu.

Plan je bio ostvaren. Urija je poginuo u borbi zajedno sa, nema sumnje, mnogima iz svog odreda (stihovi od 16–24).

Tako je, potezom pera, Matej pred umove svojih čitalaca izložio ne samo preljubu najvećeg cara u Izrailju, nego i njegov okrutni čin prikrivanja svog zlodela. Nikada se ne sme zaboraviti da je Matejeva publika vrlo dobro poznavala događaje na koje se aludiralo pominjanjem četiri žene u rodoslovu. Za njih je ta istorija — naročito ako se ima na umu život i poreklo tih žena — bila poruka koja kao da je spalila Isusovo poreklo. Tri od četiri žene učinile su težak greh nemorala, tri su bile nesumnjivo prezrene neznaboškinje, dok se četvrta verovatno smatrala neznaboškinjom. Bile su to žene koje ne bi bile lako prihvaćene u judaizmu prvog veka — u jednoj kulturi koja teško da je htela da ima bilo šta sa neznabošcima ili grešnicima.

Dobro, a zašto je onda — ne možemo a da ne pitamo — Matej, koji je pisao za jevrejske čitaoce, ove žene svesno i namerno uneo u svoju genealogiju? Konačno, ono što je hteo da istakne mogao je da dokaže i bez navođenja imena tih žena.

Deo odgovora nalazi se u jednom od poznatih tekstova prvog Jevanđelja. Govoreći o petoj ženi na svom spisku (Mariji), Matej je napisao: “Pa će roditi sina, i nadeni mu ime Isus; jer će *On izbaviti svoj narod od greha njihovih*” (21. stih).

Isus je grčki oblik jevrejskog imena *Jozua*, koje znači “Jahve spasava” ili “Bog spasava”. Međutim, pitaćemo — ko je “Njegov narod”? Kakav to narod Jahve može da spase kroz nekoga ko je rođen od Marije? Kao silna svetlost, odgovor dolazi iz rodoslova: Isus može da spase ljude kao što su bili Tamara, Rava, Ruta, Vitsaveja i David. On može da spase neznabošce, prostitutke, preljubočince, varalice i ubice. On može da spase bilo koga! Tako vidimo Mateja kako čak i u svojoj genealogiji propoveda — jevanđelje.

Druga značajna tačka koju treba da zapazimo u vezi s tekstem u 1,21 je da je to revolucionarno objavljivanje Mesijine misije. Matej je Isusa jasno predstavio već od 1. stiha kao Mesiju i Davidovog potomka. U jevrejskom načinu mišljenja obe titule su imale političke prizvuke. Te dve titule su se sjedinjavale u viziji o jednom zemaljskom caru. David je bio slavan ratnik i osvajač, pa su Jevreji prvog veka očekivali da njihov Mesija–Car “odradi” isti program. Mesija, ili Hristos, trebalo je da bude nacionalni izbavitelj.

Na primer, u knjizi pod nazivom Psalmi Solomunovi (pisanoj u periodu između Starog i Novog zaveta), pomazani Sin Davidov je car koji će ustati iz naroda da izbavi Izrailj od njegovih neprijatelja. Ovaj “davidovski” car treba da bude obdaren natprirodnim darovima. “Palicom gvozdenom razlomiće na komade svu njihovu silu, uništiće bezbožne narode rečju svojih usta” (Psalmi Solomunovi 17,26.27). Slično, u 4. Jezdrinoj knjizi (apokaliptičnoj knjizi iz prvog veka n.e.), Mesija vlada privremenim mesijanskim carstvom tokom nekih četiri stotine godina (4. Jezdrina 7,28.29).

U istoriji Izrailja bilo je tri velika ropstva: egipatsko, vavilonsko i sada, rimsko. Prva dva ropstva završena su političkim rešenjima. Za Jevreje prvog veka, Mesija koji narod ne bi oslobodio bar politički, teško da bi se mogao smatrati pravim Mesijom. Mesijanska nada Jevreja se gradila na lozi cara Davida. Trebalo je da ih ta loza oslobodi njihovih ugnjetača. Upravo u tom svetlu treba da vidimo revolucionarni značaj reči iz Mateja 1,21. Samo jednom nadahnutom rečenicom Matej ruši ceo jevrejski koncept Mesije. *Hristos, kako on ističe, nije došao da spase svoj narod od njihovih rimskih gospodara, nego od njihovih greha.* Činjenica da Isus kao pomazani Sin Davidov nije došao da izbavi svoj narod od njegovih neprijatelja, došla je kao strašno razočaranje za Jevreje Hristovog vremena, uključujući i učenike. (Ona je i danas razočaranje za mnoge.) Jedan od Matejevih glavnih zadataka je da naučava stvarni karakter Isusovog mesijanskog carstva narodu kome je važniji model cara-osvajača.

Doduše, postoji smisao u kojem je Isus ipak došao kao car koji osvaja. Došao je da “izbavi svoj narod od greha njihovih”. Herman Riderbos nesumnjivo je u pravu kada piše: “Reč ‘greha’, u ovom tekstu, treba razumeti u njenom najširem smislu, ne samo od krivice i kazne za greh, nego i njegove moći i njegovih posledica” (Ridderbos, 28).

Drugim rečima, Isus nije došao da spase ljude *u* njihovim gresima, nego *od* njihovih greha. Vrlo istaknut fokus Isusovog dela u Matejevom Jevanđelju je da izbavi svoj narod od tiranije, “imperijalizma” njihovih greha, od vlasti greha nad njihovim svakodnevnim postupcima.

Isus je došao da nam pomogne da pobedimo greh u našim životima. To se događa na tri nivoa. Prvi, svojim bezgrešnim životom i smrću na krstu On izbavlja svoj narod od kazne greha. Elen Vajt je tu misao lepo izrazila kad je napisala da se “s Hristom postupalo onako kako mi zaslužujemo, da bi se s nama postupalo onako kako On zaslužuje. On je bio osuđen za naše grehe u kojima nije imao učešća, da bismo mi bili opravdani Njegovom pravednošću u kojoj mi nismo imali učešća. On je podneo smrt koja je bila naš deo, da bismo mi primili život koji je bio

Njegov deo. 'Ranom Njegovom mi se iscelismo'" (White: DA, 25).

Drugi, Isus izbavlja svoj narod, kako smo gore napomenuli, od sile greha nad njihovim životima.

I treći, Isus će na kraju izbaviti svoj narod od prisutnosti greha, kada se vrati na nebeskim oblacima da bi im dao njihovu večnu nagradu. Sva tri ova "izbavljenja" od greha su vidljiva u Matejevom Jevanđelju. I zaista, Matejev "revolucionarni" Sin Davidov i Mesija je Onaj koji "će izbaviti svoj narod od greha njihovih".

S nama Bog

Drugi revolucionarni doprinos Matejevoj prvoj glavi je to što je Mesija "s nama Bog" (23. stih). U ranijem delu svoje prve glave Matej je naznačio da je Isus Mesija, sin Davidov i Spasitelj od greha, s tim što je ovo poslednje nedvosmislena modifikacija u odnosu na militantne jevrejske ideje o mesijanskoj vladavini Davidovog sina. Četvrta Matejeva titula za Isusa — Emanuilo — takođe je menjanje pomenutih predstava u jevrejstvu. Negde u Isusovo vreme, predstave o Mesiji i Davidovom potomku su, na različite načine, bile kombinovane u nadu u jednog moćnog Mesiju po liniji cara Davida, koji će oboriti Izrailjeve neprijatelje, jer su Jevreji više želeli i očekivali da vide fizičkog Davidovog potomka, nego božanskog Cara.

Slika koju je Matej naslikao o Isusovom božanskom statusu Sina, odnosno Mesije-Cara, bez poređenja je u Starom zavetu. Prema Matejevom tekstu, Isus nije Božji Sin u smislu u kojem su drevni carevi iz Davidove loze, ili Izrailjci uopšte, bili sinovi Božji. Naprotiv, Isus je Božji Sin tako što je začet od Svetoga Duha u utrobi jedne devojke.

Za to su Matejevi čitaoci, u 1,16, već bili pripremljeni, kada Matej završava Isusov zemaljski rodoslov, prefinjeno prebacujući nit misli od Josifa na Mariju, Isusovog jedinog ljudskog roditelja.

Druga polovina 1. glave napušta temu Isusovog ljudskog rodoslova i prelazi na Njegovo božansko poreklo, jasno pokazujući da je Njegov "Otac" — Sveti Duh. Tako imamo da Isus nije isto što i druga deca. On je Bog-Čovek. Budući rođen od Svetoga Duha i devojke Marije (stihovi 18, 20, 23, 25), On je istovremeno i božansko i ljudsko biće.

Matej tvrdi da je Isus konačno ispunjenje proročanstva iz Isaije 7,14. Isus je Emanuilo, ili "s nama Bog" (23. stih). To je možda najslavnija tvrdnja u Novom zavetu. Priznanje da je Isus uistinu Božji Sin centralna

je tačka u Matejevom Jevanđelju (vidi, na primer, 3,17; 16,16).

Apostol ne predstavlja Isusa samo kao velikog učitelja. U Matejevim očima Isus nije ni guru ni videlac, niti Božji vesnik u smislu u kojem je Muhamed Alahov vesnik. Nikako! Matej je vrlo jasan: Isus je “s nama Bog”. Hrišćanstvo je sagrađeno na toj suštinski važnoj tvrdnji. Ona se ne može odbaciti, a da se i potpuno ne odbaci vera.

Matej ne predstavlja Isusa ni kao Boga iznad nas. Bog se u Starom zavetu često prikazuje kao Onaj koji je iznad čovečanstva. On je Bog Svetinje nad svetinjama, kojoj se ne može pristupiti. Međutim, već od prve glave u Novom zavetu mi počinjemo da stičemo novi pogled, potpunije otkrivenje Boga iz Starog zaveta. On više nije Bog *iznad* nas, nego je, u Isusu, prisutan kao “sa nama Bog.” Svojim propovedanjem, poučavanjem i plemenitim delima izlečenja, Isus postaje najpotpunije otkrivenje Božjeg karaktera. “[Svako]”, rekao je Isus, “koji vide mene, vide Oca” (Jovan 14,9). Kako je to Pavle izrazio, Bog je u Hristu “ponizio sâm sebe” i postao ljudsko biće (Filibljanima 2,6–8). Po Jovanovim rečima, “Bogu tako omile svet, da je i Sina svojega jedinorodnoga dao” (Jovan 3,16).

U tom jedinorodnom Sinu mi imamo Onoga koji je “s nama Bog”, Sina Davidovog i naslednika Davidovog prestola i Božjih obećanja datih Davidu; imamo Božjeg Mesiju, Dete rođeno od Svetoga Duha i devojke Marije, Onoga čija je misija “izbavi narod svoj od greha njihovih”. Ta božanska Ličnost je tema ne samo Matejeve prve glave, nego i celog njegovog Jevanđelja.

○ Ula enje u Re

Matej, 2. glava

Dva puta pročitaj tekst u Mateju, 2. glavi. Prilikom drugog čitanja počni da tragaš za odgovorima na sledeća pitanja:

1. Na koji način(e) je 2. glava nastavak 1. glave Mateja? U traženju odgovora na ovo pitanje prouči primere koje Matej razrađuje. Kakvo je značenje pomenutog nastavljanja i pomenutih primera?
2. Jedna od glavnih Matejevih tema počinje da se razvija u 2. glavi. To je tema o različitim reakcijama na “cara judejskog”. Druga glava izlaže najmanje tri moguće reakcije na Isusa, materijalizovane

prikazom tri grupe ljudi (ne uključujući Njegove roditelje). Navedi te tri grupe i stavi na papir reakciju svake od njih. Postoje li i druge moguće reakcije na Isusa? Ako postoje, koje su?

3. U kom smislu je “velika borba” između Hrista i sotone očigledna u 2. glavi Mateja?
4. Druga glava počinje da nas upozna s određenim ključnim ličnostima i mestima u Isusovom životu. Konkretno poznavanje tih ljudi i mesta olakšaće nam razumevanje Biblije. Na karti Palestine iz Isusovog vremena pronađi Vitlejem i Nazaret. Korišćenjem razmernika u kilometrima, približno odredi udaljenost oba ova grada od Jerusalima, imajući sve vreme na umu da će tokom svoje službe Isus mnogo puta pešice prelaziti put između tih gradova i da se većina događaja iz Isusovog života odigravaju u geografski prilično skućenim granicama Palestine. Iako se Nazaret ne pominje u Starom zavetu, on se u Novom zavetu pominje nekoliko puta kao Isusov dom. Kada pročitaš tekst u Jovanu 1,46, videćeš na kakvom je glasu među Jevrejima bio Nazaret. Šta taj tekst označava u odnosu na Isusovo mesto prebivanja? U konkordanciji pronađi novozavetne tekstove koji jasno upućuju na to da su Jevreji razumeli da Mesija treba da dođe iz Vitlejema.
5. Drugu glavu Mateja razumećeš znatno bolje ako si donekle upoznao njene glavne ličnosti. U biblijskom rečniku [do kakvog možeš da dođeš] pronađi šta stoji o Irodu (Velikom) i Arhelaju. Na koji način ti karakterizacija njihovih ličnosti pomaže da razumeš drugu glavu Mateja? Možda bi bilo uputno da, uz pomoć biblijskog rečnika, saznaš nešto o mudracima koji se pominju u toj glavi.

○ Istra ivanje Re i

Priznavanje Cara: kako ko

Jedna od najočiglednijih pojedinosti koje zapaža čitalac u vezi s 2. glavom Mateja je da se u njoj nastavlja predstavljanje Isusa kao ispunjenja starozavetnog proroštva iz 1. glave. Prema tome, iako prva glava predstavlja Isusa kao Davidovog, a ujedno i Avramovog sina i kao “Emanuila”, ili “s nama Bog”, druga glava ga prikazuje kao ispunjenje proroštva u smislu Njegovog rođenja u Vitlejemu, pozivanja iz Egipta i odrastanja u Nazaretu. Matej čak navodi da je ubijanje muške dece u

Vitlejemu bilo ispunjenje proroštva.

Kad god je uopšte moguće, Matej nastoji da svojim jevrejskim čitaocima usadi tačke koje su za njih najvažnije. On se angažuje da pokaže da su starozavetna proročanstva ispunjena u Isusu, koji se na taj način “ispunjava uslove” za obećanog Mesiju koga je očekivao jevrejski narod.

Iako je ta činjenica i dalje predmet najvećeg interesovanja i značaja za savremene čitaoce, druga glava sadrži još jedan akcent koji se posebno odnosi na današnje izučavaoce ovog Jevanđelja, a to su različite reakcije na Isusov carski status. Ta tema je važna zato što svaki čovek, kada se suoči s Isusovim izjavama o sebi, mora da reaguje na Njega na ovaj ili onaj način. Druga glava Mateja izlaže tri moguća odgovora na Isusa kao Cara. Ti odgovori čine temu, koja počinje da se razvija dok čitamo Matejevo Jevanđelje — prihvatanje i odbacivanje Isusa kao Hrista [Mesije].

Prva od ovih je **reakcija** straha cara Iroda (73.—4. godine pre Hrista). Biblija kaže da se Irod “uplašio” videći mudrace koji su došli u potrazi za “carem judejskim što se rodio” (stihovi 3, 2).

Svaki car bi se uplašio na vest da je rođeno dete koje će jednom zauzeti mesto na prestolu, ali Irod je imao više razloga za uznemirenje nego većina drugih. Pre svega, Irod Veliki nije čak ni bio Jevrejin po rođenju, nego Idumejac (potomak drevnih Edomljana). Njegova neznabožačka krv ga je, razume se, učinila sumnjivim u očima Jevreja koji su, kako smo napomenuli, bili opsednuti rasnom čistoćom.

Međutim, Irod jeste bio Jevrejin — po verskom ispovedanju i državljanstvu. Osim toga, njega je Rim, 37. godine pre Hrista, imenovao za cara Jevreja. Da bi sebe učinio prihvatljivijim Jevrejima kojima je vladao, Irod se oženio Marijammom, naslednicom carske dinastije Hazmonen.

Drugi primer Irodove želje da ugodi Jevrejima bilo je obnavljanje, rekonstrukcija jerusalimskog hrama pod njegovom rukom. On je taj posao započeo 20. godine pre Hrista i aktivno ga vodio sve do svoje smrti, 4. godine pre Hrista. Obnavljanje hrama nastavilo se još oko šest decenija posle toga, da bi bilo završeno kratko vreme pre pada Jerusalima, 70. godine n.e.

Da Irod nije bio baš toliko zao, evidentno je na osnovu podatka da je 25. godine pre Hrista istopio svoje lično zlato da bi kupio hranu za izgladnele Jevreje. Zatim, bio je vrlo uspešan graditelj gradova i javnih građevina. Ti poslovi su značili posao za veliki broj Jevreja. Međutim, Irod ničim nije uspevao da savlada jevrejsku mržnju zbog njegovog porekla po rođenju.

Zaključujemo da je Irodova politička pozicija bila nestabilna. Ta

njegova nesigurnost, dovedena u vezu s preteranom željom za vlašću i gotovo bezumnim podozrenjem prema drugima, učinila je da je postao okrutan kad je osetio prisustvo i najmanje pretnje koja bi mogla ugroziti njegovu vlast.

Svako ko bi bio pretnja Irodu, bio bi ubijen bez oklevanja. I tako, ubrzo nakon što je Aristovula (svog šuraka u braku sa Marijammom postavio za prvosveštenika, Irod ga je "slučajno" potopio u dvorskom bazenu, kada je postao svestan popularnosti mladića, kao poslednjeg muškog predstavnika dinastije Hazmonen. Aristovulu je Irod kasnije priredio veličanstven pogreb, na kojem se pretvarao da plače.

Bratovljevu sudbinu uskoro je doživela i Marijamna, Irodova najdraža žena, kad je Irod posumnjao da kuje zaveru protiv njega. Isti strah bio je razlog ubistva njenog dede i dvojice Irodovih sinova. Pet dana pre nego što će umreti (ubrzo nakon što se Isus rodio), naredio je pogubljenje svog trećeg sina, koji je bio najstariji, pa prema tome i njegov naslednik. Tokom svoje vladavine "počistio" je sve koji su imali imalo carske krvi u venama. Rimski imperator Avgust je gorko ustvrdio da je bilo manje opasno biti Irodova svinja nego njegov sin.

Ovde imamo cara koji nije mogao da podnese nijedan izazov ili pretnju svojoj vlasti. A Isus je, u Vitlejemu, rođen baš na Irodovoj teritoriji! Koga onda čudi što se Irod uplašio čuvši pitanje mudraca: "Gde je car judejski što se rodio?" Zato i ne treba da nas iznenadi kada ga posmatramo kako ubija svu mušku decu u Vitlejemu do dve godine starosti u pokušaju da eliminiše potencijalnog rivala.

Jedan od najvećih dokaza Irodove okrutnosti je podatak da je, neposredno pre nego što će umreti, naredio da se zatvore u tamnicu najugledniji stanovnici Jerusalima. Znao je da niko neće plakati zbog njegove smrti, pa je naredio da se ti zatvorenici pogube u trenutku kada sâm umre. Irod je, tako, verovao da će, kada umre, moći da osigura plač, umesto radosti. Takav je bio judejski vladar kad je u Vitlejemu rođen Isus, kao "car judejski". Ubijanje između dvadesetoro i tridesetoro dece u Vitlejemu bilo je u skladu sa svim onim što znamo o Irodu Velikom.

Irodov odgovor na Isusovo rođenje bilo je odbacivanje i ubistva. Srećom, taj odgovor nije bio jedini.

Druga reakcija na rođenje "cara judejskog" bila je poseta "mudraca od istoka" (1. stih). Mudraci iz druge glave Mateja verovatno su došli iz Persije, gde su činili kastu sveštenika. Ti ljudi su bili visokoobrazovane ličnosti svog vremena, sjajni poznavaoци naučnih oblasti kao što su bili filozofija, medicina i prirodne nauke.

Međutim, jedan od glavnih predmeta njihovog interesovanja bila je astrologija. Iako protiv nje Stari zavet govori vrlo oštro, astrologija je

dominirala u celom starom svetu kao način otkrivanja namera bogova. I tako, kad su mudraci ugledali natprirodnu “zvezdu” (2. stih), dali su se na otkrivanje njenog značenja.

Mi ne znamo tačno kako je došlo do toga da su onu naročitu zvezdu oni doveli u vezu s rođenjem “cara judejskog”, ali za to ima nekoliko indikacija. Pre svega, Jevreji koji se nisu vratili iz vavilonskog ropstva u šestom veku pre Hrista još su živeli rasejani u mestima po celom Bliskom istoku i područjima Mediterana. Počev od drugog veka pre Hrista ti rasejani Jevreji su imali grčki (opšte korišćeni jezik toga vremena) prevod spisa Starog zaveta. Tako su učeni ljudi — naročito oni među sveštenicima — verovatno imali pristupa Septuaginti (grčkoj verziji Starog zaveta).

Poseban značaj za astrološka istraživanja mudraca morale su biti reči drugog neznabožačkog mudraca u 4. Mojsijevoj 24,17, kada je Valam rekao: “Izaći će zvezda iz Jakova i ustaće palica iz Izrailja.” Baš taj tekst su mnogi Jevreji u vreme Isusovog rođenja videli kao predskazivanje dolaska Mesije.

Upravo to očekivanje i znatno šire jevrejsko očekivanje budućeg Mesije—Cara očitó je dovelo do vrlo raširenog verovanja u Rimskom carstvu da će se u Palestini roditi jedan svetski vladar. Tako je došlo do toga da je rimski istoričar Svetonijus (oko 100. godine n.e.) pisao: “Po celom Istoku raširilo se jedno staro i uvreženo verovanje da je u to vreme suđeno da ljudi iz Judeje zavladaju svetom” (*Life of Vespasian*, 4,5). Tacit (oko 55–120. n.e.), drugi rimski istoričar, pisao je da “postoji čvrsto ubeđenje ... kako baš u ovo vreme Istok treba da postane moćan i da će vladari koji dolaze iz Judeje osvojiti jedno sveopšte carstvo” (*Histories*, 5,13).

S ovim mislima na umu ne bi trebalo smatrati naročito neobičnim što su mudraci sledili zvezdu u potrazi za “carem judejskim što se rodio” (2. stih). Dodajući na gornji podatak, trebalo bi da imamo na umu mogućnost da je Bog koji je “zapovedio” mudracima “u snu ... da se ne vraćaju k Irodu” (12. stih) njima možda dao i snove o “zvezdi” i njenom značenju, pre nego što su počeli da istražuju.

Značajna misao u ovoj priči je da su mudraci pozitivno reagovali na Božje vođstvo. Išli su za zvezdom i našli “cara judejskog”.

Tako oni, našavši Isusa, “padoše i pokloniše mu se” (11. stih). Ovaj podatak ima ključni značaj u Matejevom pripovedanju pošto je, prema zakonu Deset zapovesti, Jevrejima bilo zabranjeno da se “klanjaju” ili da “služe” bilo čemu osim samome Bogu (2. Mojsijeva 20,3–5). Stavljajući akcent na podatak da su mudraci pali na kolena i poklonili se — u knjizi pisanoj za Jevreje, Matej nedvosmisleno tvrdi da je Isus — Hristos, niko drugi do “s nama Bog” — tema koju je počeo da ističe u 1. glavi i koju će nastaviti da posebno osvetljava kroz celo svoje Jevanđelje.

Komunikacija koju su mudraci imali s Isusom nije bila završena njihovim činom padanja u znak obožavanja, nego se proširila opipljivijim predavanjem Njemu svojih skupocениh darova (11. stih). Obožavanje se nikada ne zbiva isključivo u našim umovima. Naprotiv, ono se prelijeva u svet svakodnevice kada ljudi i žene, idući za primerom mudraca, predaju sebe same i svoje bogatstvo u znak svog odgovora Onome kome "tako omile svet da je i Sina svojega jedinorodnoga dao" (Jovan 3,16).

Kada su mudraci predavali svoje darove, to je bilo čin obožavanja u istoj meri koliko i njihovo savijanje i klanjanje. Pored toga, njihovo davanje je obezbedilo ona veoma potrebna materijalna sredstva kojima će Josif malog Cara odvesti u Egipat, u zemlju u kojoj će biti bezbedan od zlih namera Iroda Velikog.

Treći odgovor na Isusa u drugoj glavi Mateja je reakcija jevrejskih vođa. Matej piše da je "sav Jerusalem" bio "uplašen" dolaskom mudraca i njihovih reči i pitanja u vezi s rođenjem "cara judejskog" (stihovi 2, 3). Jevrejske vođe su razumele smisao misije mudraca i mogle su da izdvoje malu finu činjenicu da će, prema Miheju 5,2, Mesija biti rođen u Vitlejemu (stihovi od 4–6).

Velika tragedija sadržana u drugoj glavi je, međutim, što su jevrejske vođe bile naoko uznemirene zbog straha od onoga šta bi Irod mogao da učini, umesto da budu uzbuđeni i srećni zbog verovatnog dolaska Mesije. Njihovu reakciju na Hrista Matej opisuje kao izražavanje krajnje ravnodušnosti. Oni nisu putovali u Vitlejem; nisu ničim potvrdili Irodov strah i mržnju, niti su pokazali interesovanje za mudrace koji su se klanjali Isusu. *Nije im bilo važno.*

Tako vidimo kako Matej vešto prikazuje tri moguće reakcije na "Isusa prozvanoga Hrista" (1,16): žestoko odbacivanje, obožavanje i ravnodušnost. S ovim opisom Matej najavljuje nekoliko tema koje će se više razvijati kako on bude nastavio sa svojim izlaganjem Hristovog života.

Jedna od tih tema je da Isusov dolazak uvek deli ljude i dovodi do sukoba. suočen s Njegovim životom, naukom i izjavama, svaki čovek je prinuđen da reaguje u kontekstu (1) slavljenja i dobrodošlice, (2) mržnje i protivljenja ili (3) hladne ravnodušnosti.

Druga tema koju Matej ističe u drugoj glavi je činjenica da neznabošci Isusa Cara prihvataju i obožavaju, nasuprot jevrejskom odbacivanju. I jedno i drugo je svojevrsan paradoks. Iako bi čitalac mogao da očekuje da Jevreji radosno očekuju i dobrodošlicom dočekaju svog Cara, on bi teško očekivao da jedno Jevanđelje, pisano da ubedi Jevreje u Isusovo mesijanstvo, u tako pohvalnom svetlu slika neznabožačke mudrace.

Tačno je, o mudracima se nigde u Novom zavetu ne govori

pohvalnim rečima. Izlaganje priče o mudracima u drugoj glavi je zapanjujuće koliko i način na koji je Matej predstavio četiri žene u 1. glavi. Vrači i astrolozi su od Jevreja bili podjednako prezreni koliko i prostitutke i pokvarenjaci. Ipak, Matej o njima govori kao o onima koji ulaze u carstvo, dok su Jevreji ostavljeni napolju. Ova tema se produžava i kroz celo njegovo Jevanđelje — Jevanđelje koje se završava Hristovom zapovešću svojim sledbenicima da “učine učenicima sve narode” (28,19).

Završna tema u Mateju koja se odnosi na reakcije na Hrista u drugoj glavi je misao da “Irod nije samo zloća ovog Jevanđelja; ne, on je — bilo koji čovek” (Bruner 1:51). Irod živi u svakome od nas. Suština “irodizma” je u tome što je on bio car svoga carstva i svog života i što nije dopuštao nikakvu konkurenciju od Hrista, ili bilo koga drugog. Irodov problem je središnji, centralni problem, srž greha.

Svaki grešnik želi da bude svoj car, svoj lični Bog. Egocentričnost je u središtu greha. Tako vidimo da je razapinjanje egocentričnog telesnog čoveka, svoga “ja” preuslov za pravo građanstva u nebeskom carstvu. Matej će tu temu još potpunije razviti kroz svoje Jevanđelje, kako se Hristos bude kretao u pravcu svog krsta i stalno govorio svojim učenicima da i oni moraju da se razapnu (16,2111–28; 10,38.39).

Kada Irod u meni (ili tebi) sretne Boga u Hristu Isusu, nešto mora da popusti. Ili ćemo mi na kraju razapeti Njega, ili ćemo dopustiti Njemu da razapne nas. Konačno, nema srednjeg puta kada je reč o Caru Isusu. “Niko ne može dva gospodara služiti” (6,24).

○ Primena Re i

Matej 1. i 2. glava

1. Koje pouke mogu da steknem iz izveštaja o četiri žene (s izuzetkom Marije) u Mateju, 1. glavi za svoj lični život?
2. Da sam živeo u Isusovo vreme, kakvog cara bih želeo? Zašto takvog? Ako sam *pošten* prema sebi, da li najviše želim cara koji može da mi omogući sticanje materijalnog bogatstva ili onog koji može da me spase *od* mojih greha? Kako je ta [izabrana] vrednost izražena u mom svakodnevnom životu?
3. Kakva je moja lična reakcija na Cara Isusa? Da li je to Irodova reakcija ili reakcija mudraca, ili sam svojom ravnodušnošću odustao od bilo kakvog reagovanja?
4. Kakve bih “darove” mogao ponuditi Hristu? Na koje načine mogu bolje da izrazim te darove na današnji dan?
5. Da li u meni stvarno živi jedan “Irod”? Ako živi, šta preduzimam na tom planu?

6. Ako je Bog dopustio da Isus odraste u mestu kakvo je bilo Nazaret (Jovan 1,46), zašto se, za svoje propuste i neuspehe, ja ponekad “vadim” na svoje mesto rođenja ili na prednosti koje su mi uskraćene rođenjem?
7. Kakve pouke mogu da naučim iz Matejeve genealogije po pitanju “naivne” upotrebe tekstova kojima bih dokazao ovu ili onu tvrdnju? Šta od genealogije mogu naučiti o čitanju Biblije?

○ Istraživanje Reči

1. Uporedi tekst iz Mateja 1,22.23 s onim u Isaiji 7,14 u svim prevodima Biblije do kojih možeš da dođeš i koje možeš da koristiš. Naročito obrati pažnju na tekst u Isaiji 7,14 u modernim prevodima. Potraži jevrejsko značenje reči *devojka* [virgin] iz Isaije 7,14 u nekoj dobroj konkordanciji. Šta o toj reči u Isaiji i Mateju kaže *SDA Bible Commentary*? Kako ovo kratko proučavanje može da ti pomogne da bolje razumeš probleme koji se pojavljuju prilikom prevođenja biblijskih tekstova? Šta ti ovo proučavanje kazuje o načinu na koji su novozavetni pisci koristili starozavetne reči?
2. Svako od četiri Jevanđelja govori o Isusovom rođenju i ranim godinama (do tridesete godine) iz drugačijeg ugla. Pročitaj izveštaje o tome u svim Jevanđeljima. Potom, na čistom listu u svojoj beležnici za Mateja načini četiri vertikalna stupca (po jedan za svako Jevanđelje). Sledeće, načini pregled doprinosa svakog Jevanđelja u odgovarajući stubac. Zašto su po tvom mišljenju pisci polazili od koncepta ogromne međusobne razlike? Da li je ta različitost dobra ili loša? Zašto?

○ Dalje proučavanje Reči

1. Radi generalnog uvida u materiju, pogledaj tekst Elen Vajt u “Čežnji vekova”, str. 19–92 (orig.).

DRUGA GLAVA

CAR SE PRIPREMA ZA SLUŽBU

Matej 3,1 — 4,16

Prve dve glave Mateja izlažu nam Isusove ljudske i božanske “preporuke” i predstavljaju tri moguća načina reagovanja na Njega. One takođe pokazuju da će fokusna, žižna tačka Isusovog dela biti da “izbavi svoj narod od greha njihovih” (1,21).

Sledeće dve glave pokreću priču o božansko/ljudskom Mesiji i Caru, nakon što je dostigao godine zrelosti i postao spreman da otpočne svoju javnu službu. U 3. glavi se upoznajemo s Jovanom Krstiteljem i čitamo o Isusovom krštenju. Prvih šesnaest stihova 4. glave nas vode kroz Isusova kušanja i dalje sve do početka njegove službe propovedanja i pozivanja prvih učenika.

Tekst iz Mateja 3,1 do 4,16 na taj način čini ključni most između priča o detetu i Caru Isusu, iz 1. i 2. glave i početka Njegove javne službe u 4,17-25 i proglašavanja načela Njegovog carstva od 5. do 7. glave. O tekstu u Mateju 3,1 — 4,16 najbolje je misliti kao o završnim koracima u pripremi za i pripremi samog Cara, pre nego što otpočne svoju više nego važnu javnu službu.

○ Ulaženje u Re

Matej, 3. glava

Pročitaj 3. glavu Mateja dva puta. Za vreme drugog čitanja počni da se boriš sa sledećim pitanjima i problemima:

1. Isusa smo, u 2. glavi, ostavili kao dete. Njemu je u međuvremenu trideset godina. U 34. godini će umreti. Istraži drugu glavu Luke i pronadi jedini izveštaj koji je sačuvao neko od pisaca Jevanđelja o “nepokrivenim” godinama Isusovog života. Zašto je, po tvome mišljenju, Matej preskočio gotovo ceo Isusov zemaljski život? U jednom kratkom pasusu objasni šta to, po tvom mišljenju, znači u odnosu na razliku između Matejevog Jevanđelja (ili bilo kojeg drugog Jevanđelja) i neke tradicionalnije biografije. Kako tu razliku povezati s razlikom u nameri između jednog Jevanđelja i tradicionalnih biografija?
2. Načini spisak ličnih osobina Jovana Krstitelja. Kako bi okarakterisao Jovana kao ličnost? Posluži se marginalnim

napomenama uz 3. i 4. stih, radi otkrivanja simboličnog značenja Jovanove odeće. Radi dobijanja pune dubine smisla tog simbolizma, potraži reference o Iliji u Malahiji i Mateju u nekoj konkordanciji.

3. Služeći se marginalnim podacima u Bibliji, nađi starozavetno mesto za citat u 3,3. Kakvu je krupnu promenu učinio Matej, koja se odnosi na ličnost u poslednjem redu marginalnog komentara? Kakav je dublji smisao te promene?
4. Nabroj osnovne karakteristike Jovanove poruke u 3,2–12. Koje su, po tvom mišljenju, dve najvažnije žižne tačke te poruke? Zbog čega si baš te dve izabrao za značajnije od drugih aspekata njegove poruke?
5. Razumevanje određenih ključnih reči u 3. glavi pomoći će ti da bolje razumeš to poglavlje. U biblijskom rečniku potraži značenje reči kao što su *pokajati se, nebesko carstvo, krštenje, farisej i sadukej* [repent, kingdom of heaven, baptism, Pharisee, Sadducee].
6. Zašto je Isusu bilo potrebno da se krsti? U jednom ili dva pasusa objasni na koji način se Isusova potreba za krštenjem razlikuje od naše.
7. Navedi glavne stvari koje su se dogodile prilikom Isusovog krštenja, u 16. i 17. stihu. U nekoliko rečenica objasni značaj svakog od tih događaja za priču Jevanđelja i plan spasenja.

○ Istra ivanje Re i

Carev preteča

“U ono pak doba”, kaže tekst u Mateju 3,1, “dođe Jovan Krstitelj, i učaše.” Izgovorivši tu kratku frazu, Matej preskače gotovo preko deset jedanaestina Isusovog celog života. U potpunosti nedostaju bilo kakvi podaci o Njegovom detinjstvu, mladosti i ranom periodu sazrevanja. Druga glava ga ostavlja kao malo dete u Nazaretu, a treća prihvata pripovedanje u vreme kada ga je krstio Jovan, kada mu je, kako kaže Luka, bilo “oko trideset godina” (Luka 3,23).

Jedini izveštaj koji nam daje neki od jevanđelista o Isusu u međuperiodu od trideset godina je Lukin prilog o događaju kada je Isus kao dečak bio u hramu i kada je Josifu i svojoj majci izjavio da se odvojio od njih zato što mu je trebalo “u onom biti što je Oca mojega” (Luka 2,49). Jedini preostali podatak koji u Novom zavetu imamo o “nedostajućim” godinama Isusovog života je da On “napredovaše u premudrosti i u rastu i u milosti kod Boga i kod ljudi” (Luka 2,52).

Potpuna tišina na strani Mateja, Marka i Jovana i gotovo potpuna

tišina na strani Luke o najvećem delu Isusovog života poručuju nam nešto o karakteru Jevanđelja: ona su “abnormalne biografije”. Matejevo Jevanđelje, kao i ostala tri Jevanđelja, nije optimalno uravnotežen izveštaj o Isusovom životu. Naprotiv, reč je o izveštaju “izvan ravnoteže” koji, kako ćemo videti, daje neproporcionalni prostor događajima koji su vodili prema Isusovoj smrti i vaskrsenju. Dok “normalna” biografija postavlja fokus na ukupan životni vek centralne ličnosti i verovatno daje veoma mali broj strana izveštaja o smrti junaka, Matej i njegove “kolege” stavljaju te proporcije “naglavačke”. Zašto, pitaćemo? Razlog je u tome što Isus nije bio običan čovek i zato Njegova biografija ne može da bude obična biografija. Naprotiv, biće to priča o Bogo-čoveku koji je došao na Zemlju da, umiranjem za grehe sveta (26,28; 16,21), “izbavi svoj narod od greha njihovih” (1,21). Ova disproporcija nastaje zbog toga što Isusova smrt i pobeda nad smrću čine ključni deo priče. Bez njegove smrti i vaskrsenja nema potrebe za iznošenjem ostatka priče.

Jevanđelje se, od početka do kraja, usredsređuje na temu beznadežnosti u kojoj se nalaze grešna ljudska bića i Božjeg rešenja za tu beznadežnost u Isusu. Tako imamo da Matej materijal za svoje Jevanđelje bira na bazi njegovog doprinosa razumevanju Isusove spasonosne otkupiteljske misije.

Jedan od ključnih elemenata u tom razumevanju koncepcije je uloga Jovana Krstitelja kao Isusovog preteče. Četiri stotine godina pre Isusovog rođenja je prorok Malahija izložio ideju da će jedan preteča načiniti uvod u mesijansko doba. Malahija je prorokovao da će preteča biti prorok Ilija (Malahij 4,5). Matej se uključuje u tu aluziju o preteči, pišući o Jovanu koji je imao “haljinu od dlake kamilje i pojas kožan oko sebe” (4. stih). Nije slučajnosti što 2. Carevima 1,8 daje isti opis Ilijine odeće. Praktično, Matej identifikuje Jovana, opisujući njegovu odeću, kao proročki predskazanog preteču mesijanskog carstva i njegovog Cara. Na tu temu Matej će se vratiti u 11,14.

Matej u međuvremenu spaja simboliku Ilije s drugom aluzijom na preteču, koju je izvadio iz Starog zaveta. Matej u 3. stihu citira Isaiju 40,3 i predstavlja taj citat kao proročanstvo po kojem će Jovan doći kao “glas onoga što viče u pustinji: pripravite put Gospodu, i poravnite staze Njegove”. Maštovito prikazivanje Isajijine slike crtane rečima je priprema puteva u očekivanju posete cara. To je, po Matejevim rečima, Jovanov posao. On priprema put.

Ono što želimo da naglasimo u vezi s načinom kako Matej koristi tekst iz Isaije 40,3 jeste da on vrši krupnu zamenu u značenju prorokovih reči. Dok Isaija kaže da treba poravniti staze za “Boga”, Matej reč “Bog” zamenjuje za “Njega” — odnosno, Isusa. Matejevi čitaoci na ovaj način dobijaju novu dozu poučavanja koje je on započeo u 1,23 — da je Isus, prozvani Hristos, stvarno “nama Bog”. Na jednostavan, a ipak vešt način, naš pisac će neprestano usađivati u naše misli glavne

teme svog Jevanđelja.

Matejeva ukupna slika Jovanove odeće i onoga čime se hranio odiše jednostavnošću. Njegov način života je u velikoj saglasnosti s njegovim propovedanjem i porukom o pokajanju.

Iako je Krstiteljev način života verovatno bio jednostavan, njegova vest je istovremeno i složena i duboka. U njoj je sadržano najmanje šest elemenata. Na prvom mestu i pre svega Jovanova vest je poziv na pokajanje (2. stih). Baš taj poziv ponovo postavlja Jovana u liniju s prorokom Ilijom, čija se služba koncentrisala oko njegovog sukoba s Ahavom, Jezaveljom i otpalim sveštenstvom, kada je pozivao i Izrailj i njegove vođe da se pokaju od onoga što rade.

Grčka reč za *pokajanje* može se prevesti u smislu “predomisliti se” ili “promeniti svoj način razmišljanja”. Međutim, u Jovanovim mislima, kao i u celom Novom zavetu generalno, pokajanje podrazumeva ne samo promenu misli nego i promenu života. Zahvaljujući tome, Jovan od svojih slušalaca traži da “rode rod dostojan pokajanja” (8. stih). Mentalna osvedočenja o tome šta je pravo nisu dovoljna. Jovan poziva na promenu u usmerenju celokupnih života svojih slušalaca, usmerenju koje se odražava u životima koji će se živeti u skladu s Božjim načelima.

Drugi element u Krstiteljevom propovedanju je izjava da “se približi carstvo nebesko” (2. stih). Ta najava podrazumeva da je ispunjenje proročanstva na pragu, da će se Bog još jednom otkriti kao Car Izrailja, kako su to predskazali proroci (vidi, na primer, Mihej 4,7; Zaharija 14,9). U tom trenutku je došao kraj jedne ere, jednog doba, a druga će uskoro početi. Nebesko carstvo će uskoro probiti zemaljske sfere; Narodi na Zemlji uskoro će biti suočeni s Božjim spasenjem i sudom.

Ovakvi pojmovi su u jevrejskoj misli pre Jovana bili uobičajeni. Njegov doprinos temi bila je *blizina* carstva.

Sama po sebi, blizina ne bi bila tako zastrašujuća, ali bi, u jevrejskom razmišljanju, dolazak carstva bio vreme suda, vreme kada Bog kažnjava zle, a nagrađuje pravedne. Taj element suda čini treći i nezamenljivi aspekt vesti Jovana Krstitelja. Rezultat toga je da on može da govori o “gnevu koji ide” (7. stih), o sekiri koja već stoji “kod korena drvetu” (10. stih) i Onome koji će doći da “skupi pšenicu svoju u žitnicu”, dok će plevu spaliti “ognjem večnim” (12. stih).

U svetlosti kako blizine, tako i veličine carstva koje dolazi, Jovan više i traži od svojih slušalaca da donesu pokajanje, kao i da dovedu “rod” (živote) u sklad s tim pokajanjem.

Nažalost, kako Jovan vidi — Jevreji i njihove vođe ne razumeju ni dubinu traženog pokajanja niti značenje traženog roda. Oni su pogrešno shvatili uslove spasenja. Ovo nas dovodi do četvrtog elementa u Jovanovoj zastrašujućoj vesti: beskorisnost verskih rodoslova. Ubrajati se u decu Avramovu neće biti dovoljno za prolazak kroz predstojeći sud

(9). Za mnoge Jevreje je bilo nezamislivo da potomci velikog patrijarha budu izuzeti od Božjih blagoslova.

Jevreji nisu jedini koji su primili tu misao. Mnogi hrišćani u svojim različitim ograncima (npr. katolici, baptisti, adventisti itd.) bavili su se sličnim mislima. Međutim, svako takvo razmišljanje je varljivo. Konačno, “može Bog i od kamenja ovoga podignuti decu Avramu” (9. stih). Bog nije zavisio od Avramovih potomaka po pitanju ostvarenja svojih namera u Jovanovo vreme, niti On u dvadesetom veku zavisi od bilo koje određene grupe. Ono što je pred Bogom vredno, je, po Jovanovim rečima, srce koje se kaje i život obeležen rađanjem zdravog roda.

Tako dolazimo do petog aspekta Jovanove vesti — priznavanja greha i krštenja (6. stih). Narod se masovno odazivao njegovom propovedanju. I tako “izlažaše k njemu Jerusalim i sva Judeja, i sva okolina Jordanska” (5. stih). Oni u Krstitelju osećaju silu i osobine Ilije i drugih proroka. Osećaju originalnost Jovanove ličnosti i njegove vesti. Čak su i verske vođe toga vremena (fariseji i sadukeji) oduševljeni i dolaze, očekujući da Jovan nad njima izvrši obred, a od svega toga im je ostala osuda koju im je Jovan uputio. Svoj deo govora o Avramu Jovan drži tek posle njihovog dolaska. Očito je da su građanske i sveštenečke verske vođe jevrejske crkve bile posebno sklone da se oslanjaju na svoju versku pripadnost.

Od svih koji su dolazili Jovan je tražio priznanje greha i krštenje. Doduše, za Jevreje krštenje nije bilo nikakva novost. Oni su redovno primenjivali obred krštenja kad bi primali neznabošce u judaizam. Ali Jovan je u tom delu učinio divovski korak napred kad je pozvao na krštenje one koji su bili Jevreji po rođenju. To je bio sablažnjujući, uvredljiv deo njegovog rada. Nikada do tada viđeno krštavanje Jevreja nesumnjivo je učinilo Jovana na daleko poznatim, pa su mnogi dolazili da ga slušaju.

On je praktično govorio da nije dovoljno biti samo rođen kao Avramov potomak. I Jevreji moraju da priznaju svoje grehe i da se operu od svoje prošlosti očišćujućom vodom krštenja. Tako je on mnoge “kršćavao u Jordanu” (6. stih).

Priznavanje greha i krštavanje u ovom kontekstu moralo se ubrajati u “rod dostojan pokajanja” (8. stih). U svetlosti brzog približavanja carstva, Jovan poziva izrailjske vernike da se odvrte od svojih starih načina razmišljanja i da čine korake ka novom načinu života.

Predmet krštenja nas dovodi do kulminacije Jovanovih tema — do Isusa. Prema Jovanovim rečima, njegovo vodeno krštenje je samo simbolički nagoveštaj jednog važnijeg krštenja koje će voditi Onaj koji dolazi za njim. Taj koji dolazi neće krštavati samo vodom nego “Duhom Svetim i ognjem” (11. stih). Iako nije sasvim jasno kako će Isus krštavati Svetim duhom i ognjem, najpribližnija ideja je da “će On iskreno

pokajane krštavati u blagodati Svetoga Duha, a nepokajane u ognju suda” (Bruner 1:80). Ta sugestija se pouzdano uklapa kako u opšti kontekst 3. glave, tako i u specifični kontekst 12. stiha koji prikazuje Isusa na posljednjem sudu kako vitla oruđem za trebljenje i skuplja “pšenicu svoju u žitnicu [tj. nebo], plevu (spaljuje) ognjem večnim (vidi takođe Otkrivenje 14,14–20).

Carevo pomazanje

Jedan od događaja iz 3. glave koji najviše zapanjuje je podatak da Isus dolazi da ga Jovan krsti. Konačno, zar Jovan već nije javno predstavio Isusa kao Onoga koji će krštavati krštenjem većim od njegovog (11 stih)? Ali ovom prilikom Isus dolazi kao primalac obreda krštenja i to je Njegov prvi čin kao odrasle osobe u priči Jevanđelja. Zaista, nije čudo što je Jovan zapanjen.

Razmotrimo, zatim, značenje Jovanovog krštenja. To je krštenje pokajanja, za kojim sledi priznanje greha, a sada ovde imamo Nekoga ko dolazi da se krsti, a kome nisu potrebni ni pokajanje ni priznanje greha. Imajući to u vidu, ne treba da nas čudi što se Jovan raspravlja s Isusom i protestuje, tvrdeći da Njemu nije potrebno da ga on [Jovan] krsti, nego da treba da se dogodi obrnuto (14. stih).

Isus ne prihvata odbijanje i kaže Jovanu, “ostavi *sad*”, misleći da će se njihov odnos promeniti u budućnosti kada Isusov status, kao Gospoda, postane vidljiviji. U međuvremenu, kaže Isus Krstitelju: “jer tako nam treba ispuniti svaku pravdu” (15. stih). Ove reči, koje je među piscima Jevanđelja ostavio samo Matej, pokrenule su mnoge diskusije po pitanju njihovog pravog značenja.

Značenje ovih Isusovih reči treba da posmatramo u kontekstu celokupne poruke Jovana Krstitelja u 3. glavi Mateja. Tako se stiče utisak da se Isusova upotreba reči *pravda* odnosi na kvalitet života kakav je Jovan zahtevao od svojih kandidata za krštenje. “Dolazeći i pokoravajući se obredu krštenja”, kaže autor Majkl Grin, “Isus prihvata okolnost da Bog od Njega, kao i od ostalih, zahteva potpuno posvećenje života i svetost karaktera” (M. Green, 61).

Jovanovo krštenje je simbol tog apsolutnog predanja. Pod takvim okolnostima Jovan “pristaje” da krsti Onoga za koga je javno priznao da je veći od njega.

Za Isusovo krštenje su nesumnjivo postojali i drugi razlozi. Jedan od njih je bio što će On pred kraj svoje službe tražiti krštenje od svojih sledbenika (28,19). Iz te perspektive posmatrano, Hristovo krštenje se može gledati kao davanje primera drugima za oponašanje. Zbog toga je i Elen Vajt mogla da kaže da “Isus nije prihvatio obred krštenja u

kontekstu priznanja krivice koja bi Njemu mogla biti pripisana. On se identifikovao sa grešnicima, preduzimao korake koje mi treba da preduzmemo i radio posao koji mi treba da radimo” (EGV, DA 111).

Ne treba nikada da zaboravimo da se, iako je sâm bio bez greha, Isus tokom celog svog života poistovećivao s grešnicima. Ne samo što je svoju službu završio na krstu između dvojice razbojnika, nego je i svoj javni rad otpočeo u reci, među grešnicima koji su se kajali. Matej dosledno odslikava Isusa kao Onoga koji je “s nama Bog”.

Isusovo krštenje treba razumeti i kao javno obznanjivanje dolaska Mesije i početka Njegove službe. Ne samo što je Jovanu ovim pružena prilika da javno predstavi Isusa kao Mesiju i Spasitelja (Jovan 1,29–34), nego je i Bogu Ocu pružena prilika za javno opravomoćenje, iako je nemoguće proceniti koliko među prisutnima bilo onih koji su razumeli šta se dogodilo neposredno posle Isusovog krštenja.

Najmanje što možemo prihvatiti je okolnost da su bar Jovan i Isus uočili značaj zbivanja u tekstu Mateja 3,16.17, dok nam je jedino moguće da nagađamo i pretpostavljamo da su oni koji su, duhovno, bili u dodiru s Bogom morali naslutiti ponešto od tajanstvenosti koje su nastale kad je Isus izašao iz vode. I razume se, do trenutka kad su Jevanđelja nastala u pisanom obliku, Bog je za sledeće generacije već otkrio važnost i smisao događaja posle ovog krštenja.

Tih događaja je, kako je izloženo u Mateju, bilo tri. Prvi, otvaranje neba, simbolički je pokazivao da je ponovo uspostavljena komunikacija između neba i Zemlje (uporedi Jezekilj 1,1). Od vremena kad su umrli trojica poslednjih jevrejskih proroka (Agej, Zaharija i Malahija), pre oko četiri stotine godina, u Izrailju nije bilo direktnih vizija od Svetoga Duha. Otvaranjem neba simbolizovan je završetak perioda proročke praznine.

Izvan toga, otvaranje neba je pripremilo put za drugi događaj posle krštenja — “i Duh Božjega gde silazi kao golub i dođe na Njega” (16. stih). Taj događaj ne treba shvatiti tako da Isus nije imao Svetoga Duha pre krštenja. Konačno, On je bio Marijin Sin “od Duha Svetoga” (1,18). Ne, ovo “označava prekretnicu u istoriji spasenja, jer tek kada Duh dođe, počinje Mesijina služba” (uporedi Dela 10,38), a Isusa postavlja u red s određenim narodnim vođama u Starom zavetu — Gedeonom (Sudije 6,34), Samsonom (15,14), Saulom (1. Samuilova 10,6) — na koje je došao Sveti Duh, i sa prorocima” (Davies and Allison, 1:335). Uvek iznova imamo primere kako su pojedinci svoj rad za Boga započinjali *nakon što bi* Sveti Duh počnuo na njima. Tako je bilo i s Isusom (vidi takođe Isaija 11,1.2).

Treći događaj posle krštenja bio je glas s neba koji je rekao: “Ovo je Sin moj ljubazni [ljubljeni] koji je po mojoj volji” (17. stih). Te reči su pokazale da je nebo i stvarno bilo otvoreno.

Ali sadržaj poruke je zapanjio ljude više nego sâm događaj. Reči s neba bile su spoj, fuzija dvaju starozavetnih stihova — Psalam 2,7 i Isaija 42,1. Svi Jevreji su prihvatili 2. psalam kao opis Mesije, Cara od Boga, koga su očekivali. Citat iz Isaije, 42. glave (“koji je po mojoj volji” [3,17]) početak je teksta o sluzi Gospodnjem kome je određeno da trpi zlostavljanje i protivljenje. S tim činjenicama na umu Vilijem Barkli zaključuje da je “u krštenju Isus bio suočen s dve izvesnosti — jednom da je zaista On bio taj izabrani od Boga i izvesnošću da je put koji je bio pred njim bio put krsta. U tom trenutku je znao da je izabran za Cara, a znao je i to da Njegov presto mora da bude — krst” (Barclay, 1:53).

○ Ula enje u Re

Matej 4,1–16

Tekst u Mateju 4,1–16 pročitaj najmanje dva puta. Prilikom poslednjeg čitanja počni da tražiš odgovore na sledeća pitanja i probleme.

1. Navedi zajedničke elemente između 3,16.17 i 4,1.2. Kako ti zajednički elementi pokazuju vezu između priče o krštenju iz 3. glave i priče o kušanju iz 4. glave?
2. Navedi zajedničke elemente u tri iskušenja. U istom proučavanju, uoči razlike u načinu kako se đavo obraća Isusu u trećem iskušenju, za razliku od obraćanja u prva dva. U jednom ili dva pasusa napiši svoja razmišljanja o značenju zajedničkih elemenata. Na sličan način, napiši i svoja razmišljanja o razlici pristupa u trećem iskušenju.
3. Da li nalaziš neke elemente progresije u tri iskušenja? Ako je odgovor potvrđan, koji su to elementi?
4. Kakav je opšti značaj priče o kušanju u odnosu na razvijanje Matejeve priče? Uoči šta je po tvome mišljenju suština ili središnji dublji smisao svakog kušanja. Da li Sveti Duh ikada nekoga vodi u iskušenje?

○ Istra ivanje Re i

Car na ispitu

Sva tri sinoptička Jevanđelja stavljaju Isusovo kušanje, hronološki neposredno posle Njegovog krštenja i božanske manifestacije Njegovog statusa Božjeg Sina. Isus je u ovom trenutku spreman da otpočne svoj javni rad propovedanja Božjeg carstva ljudima. Ključno pitanje s kojim se On suočio je kako treba da izvrši taj svoj zadatak. S krštenja je, kako

smo videli u prethodnom odseku, otišao, a u ušima su mu odzvanjali delovi teksta iz Psalma 2,7 (“ovo je Sin moj”) i Isaije 42,1 (“koji je po mojoj volji”) (3,17). Prvi od tih tekstova upućuje na moguću ulogu Cara-osvajača, a drugi na ulogu Sluge koji pati. Najvažniji izbor s kojim se suočavao Hristos u početku svoje službe je sama priroda te službe. Da li će prihvatiti stazu Cara-osvajača ili Sluge koji pati? Da li će se odlučiti za presto ili za krst? Iskušenja kojima je ovom prilikom Isus bio izložen moramo posmatrati u kontekstu njihovog mesijanskog značenja.

Veliko Hristovo iskušenje tokom celog Njegovog zemaljskog života bilo je da izbegne krst namenjen Sluzi koji pati. To iskušenje je suština 4. glave Mateja. Osim toga, kako Matej objašnjava, to iskušenje će i dalje ostati vidljivo u velikim kriznim momentima Hristovog života, sve do Getsimanije, u kojoj se On bori s odlukom da izvrši Božju volju (vidi, na primer, 16,21–24; 26,36–44).

U 4. glavi nam Matej predstavlja Hristovog glavnog neprijatelja u velikoj borbi između dobra i zla. U 1. stihu je njemu ime “đavo”, a u 3. “kušač”, da bi ga u 10. stihu Hristos nazvao sotonom (neprijatelj) — koje je njegovo ime od pada u greh naovamo. Vremenski pre 4. glave đavo je bio aktivan iza kulisa, kao na primer s Irodom, dok sada dolazi u prvi plan.

Dobro je da napomenemo da ni Bog ni Sveti Duh ne igraju aktivnu ulogu u Hristovom kušanju. Matej je posebno pažljiv prilikom formulacije svog teksta: “Tada Isusa odvede Duh u pustinju da ga *đavo* kuša” (1. stih). Jakov nam jasno govori da Bog ne kuša nikoga (Jakov 1,13). Ali Bog ipak dopušta kušanje svojih sledbenika radi izgrađivanja njihovih karaktera. Kada dođu na teška mesta, hrišćani ne treba da misle da više nisu u skladu s Bogom. Konačno, Hristovo kušanje je nastupilo odmah posle Njegovog duhovnog vrhunca prilikom krštenja. Božji sledbenici nisu izuzeti od pritisaka u svetu. Naprotiv, oni dobijaju snagu da se suprotstave tim pritiscima (1. Korinćanima 10,13). Tako je bilo i u Isusovom slučaju. On je bio suočen sa uobičajenim iskušenjima koja poznaje ljudski rod, ali je pobedio (Jevrejima 4,15).

Đavo pristupa Isusu najpre na tački Njegove najveće neposredne potrebe — na hrani. Po tradiciji Mojsija (2. Mojsijeva 34,28) i Ilije (1. Carevima 19,8) Hristos je bio bez hrane četrdeset dana. Po onome kako kaže Matej, On “ogladne” (2. stih). Onako kako radi sa svima nama, sotona se hvata na Isusovu neposrednu, goruću potrebu, kao moguću tačku hvatanja, ulaska u tvrđavu Njegove duše.

Ovde vidimo jednu istinsku potrebu, koju Isus može da zadovolji ako tako odluči. Imajući to na umu, đavo uzima baš one reči koje je Otac uputio Hristu prilikom krštenja. “Ovo je Sin moj”, rekao je Bog potvrđujući činjenicu (3,17). Sotona u ove reči unosi svoje lično iskrivljenje: “Ako si Sin Božji”, glasi izazov, “reci da kamenje ovo hlebovi postanu” (3. stih). Kao i u slučaju Eve u Edemskom vrtu, prva tačka

neprijateljevog napada je izazivanje sumnje i nepoverenja u Boga i u pouzdanost Njegove reči (1. Mojsijeva 3,1). Zato i imamo izraz, “*ako si...*”

Treba već na početku istaći da je iskušenje da od kamenja načini hleb — mesijansko iskušenje, precizno usmereno na Onoga koji ne samo što ima moć da to učini, nego je i svestan da je ima.

Iskušenje da od kamenja načinimo hleb, za tebe i mene uopšte i nije iskušenje. Mogli bismo provesti i sledeće tri godine na nekom kamenitom prostoru i tamo zapovedati kamenju da postane hleb, pa da nikada ne dobijemo nijednu veknu. Ali — u ovome je poenta — kao autor svega što je stvoreno (Jovan 1,3), Isus je mogao da načini hleb od kamenja, ili čak iz ničega.

Neki hrišćani ulaze u beskrajne diskusije o tome šta je značilo što je Isus bio “u svačemu iskušan kao i mi, osim greha” (Jevrejima 4,15). Na osnovu jednostavnog čitanja Biblije izgleda da je, bez obzira na konstituciju svoje ljudske prirode, Isus bio kušan daleko izvan granice onoga u čemu bilo koji čovek ikada može biti kušan. Većina Njegovih iskušenja za nas čak i nisu iskušenja, zato što nemamo sposobnost da im se uspešno odupremo.

Iako je Isus nesumnjivo bio gladan i, mada je predlog da od kamenja načini hleb morao biti privlačan, mi promašujemo poentu ako prvo iskušenje posmatramo samo kao iskušenje radi zadovoljenja Njegovog apetita. U suštini je to za Isusa bilo iskušenje da radi zadovoljenja sopstvenih potreba iskoristi svoju božansku moć. Da je tako učinio, značilo bi da se opredelio da ne živi kao svaki drugi Adamov potomak. Takav postupak bi bio poguban za plan spasenja, pošto bi u takvom trenutku Isus odustao od svog plana da dođe na Zemlju i živi kao ljudsko biće. Da je upotrebio svoju silu da pomogne sebi, značilo bi da je odlučio da postane politički Car, a ne Božji Sluga koji pati i strada.

Još veću specifičnu težinu od iskušenja s hlebom imala je iz toga nastala implikacija izbegavanja sveobuhvatno važnog — krsta. Stvaranjem hleba od kamenja Isus bi mogao istog trenutka da uspostavi ekonomsko/političko carstvo, pa bi Jevreji vrlo rado pošli za Njim. To je jasno uočljivo iz teksta u Jovanovoj 6. glavi, kad je Isus nahranio pet hiljada ljudi. Jevreji su u tom čudu videli obećanog proroka koji će biti kao Mojsije (4. Mojsijeva 18,18). Konačno, nije li Isus učinio čudo koje se poredi s čudom dobijanja mrne? Jovan o tome piše: “A ljudi videvši čudo koje učini Isus govorahu: ovo je zaista onaj prorok koji treba da dođe na svet.” Njihov plan je bio “da ga uhvate i da ga učine carem” (Jovan 6,14.15). Čak su i učenici dozvolili da u tom trenutku budu uključeni u akciju promovisanja Isusa u političkog Mesiju (Matej 14,22).

U srži iskušenja s hlebom nalazilo se iskušenje da Isus svoje carstvo osnuje bez krsta; iskušenje da postane političko/ekonomsko/vojni

Mesija, kakvog su Jevreji očekivali. Odgovarajući sotoni, Isus odbija put slave, da bi umesto njega uzeo put krsta. On se ipak opredeljuje da postane Božji Sluga koji pati i strada, koji može da bude Bogu po volji.

Treba napomenuti da je u sva tri iskušenja Isus odgovorio đavolu rečima iz Biblije. “Pisano je”, bio je Njegov dosledni odgovor. Njegova tri odgovora potiču iz 5. Mojsijeve 8,3; 6,16 i 6,13. Isus je izučavao svete spise.

Uprkos razlikama među njima, drugo i treće iskušenje treba posmatrati u istom svetlu kao prvo. Ako je prvo iskušenje došlo u trenutku Isusove najveće neposredne slabosti (glad), u drugom je na meti bila najistaknutija tačka Njegove snage — Njegova bliskost s Biblijom i Božjim obećanjima. Citirajući iz Psalma 91,11.12, sotona Isusu predlaže da skoči, “da se pokaže” (stihovi od 5–7). Pošto je Isusa odveo na vrh jerusalimskog hrama, citirajući Bibliju sotona nagovara Isusa da svoju božansku prirodu dokaže skakanjem u zgusnuto mnoštvo dole u podnožju.

Ma kako nam to izgledalo apsurdno, ovo nije bila loša ideja. Konačno, zar Jevreji nisu uvek tražili da vide “znak” (12,38; 1. Korinćanima 1,22) po kojem će prepoznati Mesiju kada dođe? I ovde imamo savršen znak. Skok s vrha hrama, koji se uzdizao preko 120 m nad dolinom “sinova Enomovih” bio bi zaista impresivan! Malahija je prorekao da “Gospod, kojega vi tražite”, “iznenada će doći u crkvu svoju” (Malahija 3,1), pa su određeni rabini prorekli da “kad se pojavi car Mesija, biće to stojeći na krovu hrama” (*Pesikta Rabbati*, 36).

U očima Jevreja ništa nije imalo takvu težinu kao ispunjavanje biblijskog proročanstva. Ljudi bi se lako “postrojili” iza takvog Mesije. Želeli su da Mesija koji dođe bude spektakularan. Skok s nacionalnog hrama je bio iskušenje upravo zato što bi bilo popularnije i bezbolnije na taj način okupiti sledbenike nego putem raspeća. Osim toga, rezultati bi bili odmah prisutni.

Međutim, Isus sotoni ponovo odgovara Pismom. Ovom prilikom On biblijske reči suprotstavlja drugim biblijskim rečima (“ali i to stoji napisano” — 7. stih), što je posebno umesno u ovoj situaciji, pošto je sotona zloupotrebio reči iz 91. psalma. Upućujući sotoni svoj odgovor, Isus nas poučava da nije dovoljno samo citirati iz nadahnutih spisa. Takve citate moramo precizno istumačiti radi njihovog značenja unutar njihovog specifičnog konteksta i unutar sveobuhvatnog konteksta Božjeg karaktera. Korišćenje citata odlaženjem izvan njihovog konteksta može od čoveka da načini fanatika; takva aktivnost ljude ne može da načini sledbenicima Isusa kakvog nam predstavlja Matej.

Treće iskušenje je upereno protiv samog razloga i svrhe Isusovog dolaska na Zemlju. On može da postane vladar sveta (pa u okviru toga verovatno i da izbavi svoj narod od njihovih greha [1,21]) *ako* samo

padne i pokloni se sotoni (9. stih). Suština trećeg iskušenja je u tome što su Jevreji s pravom videli vladavinu svetom kao nešto što pripada Mesiji (Isaija 2,2; Jeremija 3,17). Izrailjski narod je bio spreman za političkog Mesiju koji će zbaciti omraženi rimski jaram.

Međutim, Isus neće ni na koji način da se “petlja” sa đavolom ili njegovim metodima. U pustinju kušanja je došao tako što su mu u ušima još odzvanjale tenzije između opcija Cara-osvajča i Sluge koji pati i strada. Iz ovog svog iskustva izaći će s potpuno definisanim planom i namerom. Ići će Božjim putem Sluge koji pati i strada, putem koji će ga na kraju dovesti i do morskog krsta. Ukupno posmatrano, to je jedini pravi, legitimni put ka cilju Cara-osvajča (vidi Otkrivenje 19).

Iskušenja su završena. Isus se opredelio za Božji put, umesto za stazu udobnosti i manjeg otpora. Odlučio se za put krsta — krsta koji će biti kulminacija Matejevog Jevanđelja.

Matej nas obaveštava da, u tom trenutku, “ostavi ga đavo, i gle, anđeli pristupiše i služahu mu” (11. stih). Isus je položio ispit i sada je spreman za početak svoje javne službe.

○ Primena Re i

Matej 3,1 — 4,16

1. Kakve implikacije za svoj lični život nalazim u pozivu na pokajanje koji je uputio Jovan Krstitelj naočigled skorog dolaska Božjeg carstva? Na koje sve načine moj život donosi “rod dostojan pokajanja”?
2. Da li je moj primarni odnos okrenut mojoj crkvi ili Bogu? U kojoj meri se oslanjam na svoje versko poreklo, svoj verski “pedigre”? Jesam li i ja, kao nekada Jevreji, došao do zaključka da Bog, da bi me mogao pozvati u carstvo, na određeni način zavisi od moje veroispovesti? Kakav je dublji smisao moje pozicije, one koju ja vidim kao poziciju svoje veroispovesti?
3. Čemu treba da se naučim od poniznosti Jovana Krstitelja? (Uporedi način kako Matej govori o Krstitelju, s tekstom u Jovanu 3,30.)
4. Koliko dobro poznajem Bibliju? Mogu li i ja, kao Isus, da odgovorim sotoni *preciznim* citatom, “Pisano je”? Šta mogu da učinim da bih unapredio svoje poznavanje Božje reči i način na koji je treba razumeti?
5. Kakve pouke iz Hristovih iskušenja mogu izvući za svoj život? Da li moj svakodnevni život pokazuje da se trudim da se ugledam na carski put ili na put krsta? Kako to činim?

○ Istraživanje Reči

1. Potraži u konkordanciji reč *krstiti* [baptize] i njoj srodne reči (npr. *krštenje* i *krštavanje*). Prouči svaki citat i načini spisak tekstova koji ti olakšavaju razumevanje (1) značenja novozavetnog krštenja, (2) metoda biblijskog krštenja, (3) uslova za krštenje. *Posle* temeljitog proučavanja teme samo u Bibliji, možda ćeš zaključiti da je korisno da temu proučiš iz perspektive biblijskog rečnika ili nekog sličnog priručnika.
2. Jovan Krstitelj nam u 3,2 kaže da se “približi carstvo nebesko”. Upotrebi konkordanciju (najadekvatnije za ovu svrhu su Strongova, Jangova ili NIV Exhaustive) i otkrij privremenu prirodu carstva. Da li je carstvo došlo prilikom Hristovog prvog dolaska, ili će doći prilikom drugog? Načini spisak svojih dokaza. Šta je drugačije u tvojim zaključcima? Šta je to nebesko carstvo? Uporedi svoje nalaze s onima u biblijskom rečniku.

○ Dalje proučavanje Reči

Radi dobijanja opšte slike, pogledaj tekst Elen Vajt u DA, 97–131, orig.

DRUGI DEO: OBJAVLJIVANJE CARA Matej 4,17 — 16,20

TRE A GLAVA NA ELA CARSTVA — 1. DEO

Matej 4,17 — 5,48

Prva četiri Matejeva poglavlja provela su nas kroz ceo period od Isusovog rođenja do početka Njegove službe u “Galileji neznabožačkoj” (4,15). U 4,17 imamo jedan od najznačajnijih stihova u prvom Jevanđelju. Izraz “od tada poče Isus” je književni oblik koji Matej koristi ovde i u 16,21, kako bi Jevanđelje podelio na njegova tri osnovna dela.

Prve četiri glave su se bavile ličnošću Cara. Sledećih dvanaest govore o objavljivanju Cara. U Mateju 4,17 Isus objavljuje carstvo; tekst u 4,18-25 bavi se početkom Hristove službe i ranim razvijanjem carstva, a 5, 6. i 7. glava, u okviru impresivne Propovedi na gori, iznose načela carstva.

Na osnovu mesta na koje Matej postavlja propoved možemo da vidimo logiku. Isusova služba je do toga trenutka brzo osvajala prostor, pa je bilo potrebno omogućiti ljudima da saznaju od čega se sastoji Njegova misija — šta znači biti Isusov sledbenik. Propoved na gori je objašnjenje za to. Propoved u kojoj Isus izlaže načela novog doba, na način da svi mogu da vide i razumeju, Matej stavlja hronološki na sâm početak Isusovog dela.

Isusova propoved se pokazala kao jedan od najslavnijih dokumenata u svetskoj istoriji. U njoj se On bavi hrišćanskim karakterom, uticajem, pravdom, pobožnošću, ciljevima i prioritetima, odnosima i predanjem Bogu.

Propoved se završava napomenom da Isus nije kao jevrejski učitelji, zato što je učio s “vlašću” (7,29). Priroda te “vlasti” biće tema 8, 9. i 10 glave Mateja.

○ Ula enje u Re

Matej 4,16 — 5,12

Da bi mogao steći osećaj za celu Propoved na gori i njen kontekst, pročitaj ceo tekst, od 4,17 do 7,29, jednom ili dva puta.

1. Zapazi kako se materija razvija. Obrati pažnju i na glavne razlike u kontekstu između 5. i 6. i 7. glave. U Bibliji obično imamo podnaslove za ovu Propoved. Oni su korisni, ali pokušaj da načiniš pregled propovedi u svojoj beležnici za Mateja na način koji će odslikati unutrašnju logiku.
2. Nakon što si proučio Propoved kao celinu, odvoj vreme za čitanje njenog konteksta u 4,17 do 5,1 i njenog prvog glavnog odseka u 5,2–12. Posle drugog čitanja počni da obrađuješ sledeće tačke.
3. Tekst u Mateju 4,23 (vidi takođe 9,35) ističe tri aspekta Isusove službe. Navedi ih. Koristeći biblijski rečnik ili komentar pronađi precizno značenje svakog od tih aspekata. Kako se oni odnose jedan prema drugome u ukupnom kontekstu Hristove službe?
4. Počni da analiziraš osam blaženstava (tekst u 5,10–12 računaj kao jedno dvostruko blaženstvo), tako što ćeš na praznom listu hartije načiniti četiri stupca. U prvom stupcu navedi ljudske osobine u svakom blaženstvu; u drugom, dublji smisao svake od tih osobina; u trećem, blaženstvo i u četvrtom, kada se blaženstvo daruje.
5. Autor Donald Krejbil je pre nekoliko godina napisao knjigu na osnovu načela iz teksta u Mateju 5,3–12, s naslovom *Carstvo postavljeno naglavačke*. Gledajući u osam blaženstava, napiši za svako od njih po jedan kratak pasus, pokazujući kako se načela Božjeg carstva razlikuju od principa ovog sveta.
6. Proučavajući blaženstva, da li si pronašao način da ih kategoriziraš ili o njima načiniš pregled? Da li u njima vidiš liniju razvijanja, ili je njihov redosled nevažan? Svoja razmišljanja o tome i/ili pregled upiši u svoju beležnicu za Mateja.

○ Istra ivanje Re i

Rani period Careve službe

Verovatno prvo što ćemo primetiti kada čitamo tekst od 4,17 do 5,2 jeste da je Isusova vest identična s veću Jovana Krstitelja: “Pokajte se, jer se približi carstvo nebesko” (4,17; 3,2). Isusovu službu treba da

posmatramo kao nastavak službe Njegovog preteče. Kao i Jovan pre Njega, On poziva ljude da se odvrate od svojih greha i okrenu Bogu, odnosno, da se pokaju, zato što “se približi” carstvo nebesko. Važno je zapaziti da Isus ne poziva na pokajanje da bi carstvo moglo da dođe, nego zato što je blizu.

Međutim, koliko blizu je blizu? Konačno, Isus i Jovan su svoje reči izgovarali pre gotovo dve hiljade godina, a svet još očekuje Isusov drugi dolazak.

Ova misao nas dovodi do značenja nebeskog carstva. Izraz “carstvo nebesko” je izraz koji naglašava jevanđelista Matej i koristi ga trideset i dva puta. Poređenja radi, Luka i Marko radije govore o “carstvu Božjem”. U suštini ova dva izraza se odnose na isto, da bi ih Matej poistovetio u 19,23.24. Ipak, postoji razlog zašto Matej, govoreći o carstvu, generalno koristi *nebesko*, a ne *Božje*. Iz poštovanja prema Božjem imenu Jevreji su izbegavali da ga izgovore. Matej, koji piše za Jevreje, respektuje taj deo kulture i svesno koristi izraz “carstvo nebesko”, dok su Luka i Marko slobodni u upotrebi izraza “carstvo Božje”, pišući za svoje čitaoce neznabošce.

Ako ostavimo terminologiju po strani, očito je da je temelj hitnosti u okviru Jovanovog i Isusovog propovedanja — blizina carstva. Da li je Božje carstvo sadašnjost ili budućnost, bila je tema rasprava još od Hristovog vremena. Biblijski odgovor je, kako izgleda, da je ono — i jedno i drugo. Postoji smisao u kojem je dolazak Cara Isusa na Zemlju ujedno i najava carstva, ali je tu i drugi smisao u kojem je njegovo ispunjenje još u budućnosti. Zbog toga Isus može da kaže da “*od vremena ... do sad* carstvo nebesko na silu se uzima” (11,12) i da “*je došlo* k vama carstvo nebesko” (12,28), iako od svojih učenika traži da se mole za [budući] dolazak carstva (6,10). Punina carstva će doći prilikom Drugog Hristovog dolaska (24. i 25. glava).

Tako se svečano proglašenje carstva dogodilo prilikom prvog dolaska, ali ono ne postoji u svojoj potpunosti sve do drugog dolaska. Prisutan je i smisao po kojem je carstvo svuda gde Car vlada ili ima područje vladavine. Prema tome, i danas, Car može da vlada u ljudskim srcima, iako Njegovo polaganje prava nad celom Zemljom čeka svršetak sadašnje civilizacije.

Značajan momenat na koji treba da obratimo pažnju na ovom mestu je da ljudi kao pojedinci mogu da uđu u carstvo u trenutku kada prihvate da je Isus postao Gospodar njihovih života. Sledećih nekoliko Matejevih stihova opisuju neke od prvih građana Isusovog novog carstva. Prvo, Matej govori o pozivanju četvorice najranijih učenika (4,18–22), a onda o tome kako je carstvo dobilo neke od svojih prvih “običnih” građana (stihovi od 23–25).

Zagonetni izveštaj o pozivanju Petra, Andrije, Jakova i Jovana ne

treba da smatramo potpunim izveštajem o pozivanju tih učenika, već pre jednim uzorkom izveštaja. Osim toga, tekst ne isključuje mogućnost postojanja ranijeg kontakta s Isusom. Pozitivni aspekti su ono što se naglašava u okviru dvostrukog pripovedanja u principu iste priče. Tekst izdvaja dva momenta. Prvo, oba “para” braće okrenula su se “taj čas” od svog dotadašnjeg načina života i ozbiljno primili Isusov poziv. Ne samo što su ostavili svoje dotadašnje zanimanje, nego “za Njim otidoše” (stihovi 20 i 22). Drugo, tada je trebalo da postanu “lovci ljudski”, umesto ribari, ili ribolovci (19. stih).

Ovi najraniji pozivi ilustracija su radikalne prirode hrišćanskog sledbeništva. Novi zavet prikazuje hrišćanski život kao prekid s vrednostima i ciljevima starog života, a ne kao postepeno napredovanje ili nastavljanje starim putevima. U jednom drugom kontekstu Isus je to nazvao novorođenjem (Jovan 3,3.5), dok ulazak u hrišćanski život (carstvo) Pavle opisuje kao smrt starom životu i vaskrsenje novom načinu života (Rimljanima 6,1–11). Prvi učenici su dobar primer odvratanja od starih puteva, što je posebno jasno izraženo u osnovnoj poruci Jovana Krstitelja i Isusa (3,2; 4,17).

S pozivanjem prvih učenika mi imamo osnivanje crkve. Izvan toga, dat nam je prvi nagoveštaj misionarskog karaktera te crkve. Konačno, trebalo je da njeni prvi vernici postanu “lovci ljudi”.

Matej brzo prelazi od pozivanja učenika na Isusov rani uspeh u narodu. U tom svome radu Isus demonstrira trostroku metodologiju Cara — učenje, propovedanje i isceljivanje (4,23). Taj opis Isusovog dela ima tako važno mesto u Matejevim mislima, da on to ponavlja u 9,35. Optimalno izbalansirana služba carstva sastoji se od sve tri aktivnosti.

Grčka reč upotrebljena za *propovedanje* opisuje posao vesnika u nekom grčkom gradu. Ona upućuje na značajnu objavu od zvaničnika koju treba saslušati. Isusova objava se opisuje kao “jevandelje [radosna vest] o carstvu” (4,23). Isus je objavljivao dolazak nebeskog carstva.

“Učenje” je aktivnost koja se uglavnom odvijala u jevrejskoj sinagogi. Ono je, u određenom smislu, značilo tumačenje Božje volje. Isusovo učenje se nalazilo u bliskoj vezi s Njegovim propovedanjem i daje odgovore na pitanja koja nastaju Njegovim propovedanjem. Propoved na gori je primer Isusovog učenja.

“Iseljivanje” je ono što je pripremalo put Isusovom propovedanju i učenju. Tako u 4,24.25 čitamo da su ljudi predmet Isusovog sažaljenja ili isceljenja, pre nego što će slušati Njegove reči. On leći mnoštvo ljudi i zbog toga oni idu za Njim i rado slušaju Njegove reči. Blagodat dolazi pre Isusovih zapovesti, a iseljivanje pre Propovedi na gori.

U Mateju 5,1 čitamo da se “naroda mnogo” (4,25), privučeno Isusovim sažaljenjem, okupilo “na gori” da ga čuje. Mnogi naučnici su uočili paralelu između gore u ovom tekstu i Sinaja u Starom zavetu.

Tako, na primer, dvojica od njih W.D. Dejvis i D.C. Elison shvataju tekst u Mateju od 1. do 5. glave kao materiju formiranu na osnovu simbolike iz 2. Mojsijeve knjige. "Jevanđelje započinje", kažu oni, "događajima koji podsećaju na Mojsijevo rođenje i detinjstvo. Potom je tu Isusovo krštenje, koje je paralela prelaženju Izrailja kroz vodu. Za tim sledi kušanje u pustinji u kojem Isus ponovo "dočarava" iskušenja o kojima je reč u 5. Mojsijevoj. Konačno, tu je i tekst u 4,23 – 5,2 kada Isus, kao nekada Mojsije, sedi na gori otkrivenja. Drugim rečima, svi krupni događaji u delu Jevanđelja od 1. do 5. glave, kako izgleda, imaju svoju kopiju u događajima oko Izrailjevog izlaska iz Egipta. Štaviše, redosled događaja u Mateju — Isusovo detinjstvo, kušanje, gora otkrivenja — poklapa se s hronološkim redosledom događaja iz Mojsijevih knjiga — Mojsijevo detinjstvo, izlazak iz Egipta, ulazak u pustinju, Sinaj. Simbolika na taj način postaje sveobuhvatna i nešto što je dosledno promišljeno. *Tako kada Isus odlazi gorom uzbrdo radi držanja svoje Propovedi na gori, On govori kao Mesija iz Mojsijevog okvira i izlaže mesijansku Toru*" (Davies and Allison, 1:427).

Ovakva paralelna simbolika, izložena u jednoj brižljivo pripremljenoj knjizi, neće otići mimo jevrejskih čitalaca [i slušalaca] Matejevog Jevanđelja. Pošto je Bog preko Mojsija na gori Sinaj izložio načela Staroga zaveta, On sada preko Isusa izlaže načela novozavetnog carstva na neimenovanoj gori iz Mateja 5,1.

Svoja načela carstva Isus izlaže u sedam odseka. Prvi od njih se bavi hrišćanskim karakterom.

Hrišćanski karakter

Blaženstva iz Mateja 5,3–12 opis su idealnih karakteristika Hristovih sledbenika. Za razliku od darova Duha, od kojih su neki dati jednoj osobi a drugi drugoj, svih osam karakteristika moraju da budu obeležje svakog hrišćanina. To znači da hrišćanin nije neko ko je ili krotak *ili* čistoga srca, nego neko ko je i krotak *i* čistoga srca. Isto se može reći i za ostalih šest karakteristika. Ovih osam karakteristika moraju da formiraju moralni profil svakog Isusovog sledbenika. One su načela Njegovog carstva, suštinski značajne karakteristike njegovih građana.

Razumljivo je, naime, da načela za koje ljudi bivaju nagrađeni ili su zbog njih blaženi u Hristovom carstvu nisu isti oni za koje se uglavnom nagrađuje u svetu uopšte. Na primer, mudrost sadašnjeg svetskog poretka kaže da najviše zemlje poseduje ["nasleđuje zemlju"] agresivan, a ne krotak čovek. Na sličan način carstva ovoga sveta pripadaju oholima i bahatima, a ne onima koji su siromašni duhom. Slične primedbe mogli bismo izreći i za preostala blaženstva. Poenta je u tome

što su načela Božjeg carstva suprotna principima ovoga sveta. Ona dva para suprotnih principa stoje u suštini velike borbe između Hrista i sotone.

Dalje, tih osam karakteristika nisu karakteristike onoga što Biblija opisuje kao telesnog čoveka. Naprotiv, one su rod Božjeg milosrđa, blagodati koja preobražava čoveka i daje mu snagu. One su suprotnost idealu sveta za telesnog čoveka. One su rod onih koji su se, zbog carstva, pokajali od svog starog načina života (3,2; 4,17). One su deo “roda dostojnog pokajanja” (3,8). One predstavljaju ideal onih koji su se odrekli starog života i “za Njim otidoše” (4,22.25).

Svako od Isusovih osam blaženstava (stihove od 10 do 12 treba posmatrati kao jedno dvostruko blaženstvo) počinje grčkom reči *makarios*. Tu reč možemo prevesti na više načina, uključujući “blažen” i “srećan” (vidi različite prevode Biblije). Međutim, izgleda da bi bilo pogrešno tumačenje onoga što je Isus želeo da poruči kad bismo *makarios* u Mateju 5,3–12 preveli sa “srećan”. Konačno, Isus ne govori o nekom subjektivnom stanju. Naprotiv, On daje objektivnu ocenu o takvim ljudima. Oni su “blaženi”, “blagosloveni” od Boga, ili “blago njima” — zbog onoga što jesu. To je beskrajno daleko od pitanja — da li se osećaju srećnima.

Drugi deo svakog blaženstva opisuje osam blagoslova. Tako, kao što osam osobina hrišćana čine ideal za svakog vernika, tako i svih osam blagoslova pripadaju svakom verniku. Slično samom carstvu — blagoslovi su jednim delom sadašnje iskustvo, a drugim delom su budućnost. Sadašnji predukus dostići će svoj puni obim, svoju puninu, s kulminacijom carstva, prilikom Hristovog drugog dolaska. Tako, iako se hrišćanima koji su tužni i plaču pruža određena uteha u sadašnjosti, u to vreme će biti *potpuno* utešeni, a tako će se potom dalje nastaviti.

Najjednostavnija podela blaženstava bila bi podela na isti način kao dve ploče zakona. Tako bismo prvih četiri mogli gledati kao one koje opisuju hrišćaninov odnos s Bogom, dok se drugih četiri bave čovekovim odnosom s drugim ljudima. Isto tako treba napomenuti da su blaženstva složena u jednom progresivnom redu, tako da svaka od osobina vodi u sledeću.

Na samom početku Hristove klasifikacije hrišćanskih osobina je **siromaštvo duhom** (3. stih). U Starom zavetu je siromaštvo imalo duhovne prizvuke koji su bili poistovećivani s poniznim oslanjanjem na Boga. Dok su bogati i samozadovoljni bili skloni oslanjanju na sopstvenu snagu, siromašni su jedino mogli da, gledajući u Boga, očekuju spasenje i pomoć u vreme nevolje. Bog je izbavljao one koji su bili “skrušena srca i smerna duha” (Isaija 57,15; vidi takođe 41,17.18; Psalm 34,6). Isus je bio poslat da propoveda jevanđelje o carstvu baš takvim “siromasima” (Isaija 61,1.2; Luka 4,18; Matej 11,5).

Zajedno s carinikom u Isusovoj priči stoje baš ovi “siromašni duhom” i vape ponizno: “Bože! milostiv budi meni grešnome” (Luka 18,13). U grčkom tekstu ispred reči “grešnome” u stvari stoji određeni član, a ne kako je to u nekim prevodima, neodređeni [u našem, srpskom jeziku, neodređeni član se ne vidi]². Carinik je osetio nepodnošljivo siromaštvo onoga što je imao da dâ Bogu. Značajno je što Isus napominje da je u carstvo ušao taj carinik, sakupljač poreza, čovek poniznog duha, a ne farisej koji se onoliko hvalio svojim dobrim delima (Luka 18,9–14). Kako kaže Džon Stott, carstvo u paraboli Jevanđelja su primili “carinici i bludnice, izopštenici od ljudskog društva, koji su znali da su tako siromašni da ne mogu ni nešto da ponude, niti bilo šta da postignu. Oni nisu mogli da učine drugo nego da vape Bogu za milost i On je čuo njihov vapaj” (Stott, *Christian Counter-culture*, 40). “Theirs is the kingdom of heaven” (5:3).

Posle uviđanja sopstvene bespomoćnosti i duhovnog siromaštva, sledeći korak je **žalost pokajanja** (4. stih). Jedno je priznati svoje duhovno siromaštvo, a drugo biti zbog njega žalostan. “Plać o kojem je ovde reč”, kaže Elen Vajt, “je istinska žalost srca zbog greha” (White, TMB, 9).

Prema tome, hrišćanski život nije život stalne bezbrižne radosti i smeha, kako bi neki želeli da nam sugerišu. Hrišćanin plače zbog svojih propusta, onih koji su Hrista razapeli na krst.

Takvi žalosni će, kaže nam Isus, biti utešeni. Biće utešeni jedinom utehom koja može da olakša njihovu patnju — Božjim praštanjem.

Treći kvalitet na Hristovom progresivnom spisku je **krotost** (5. stih). Grčka reč za *krotak* može se prevesti i sa “blag”, “smeran”, “obziran” i “nezahtevan”. Oni koji su istinski siromašni duhom i plaču zbog tog svog siromaštva, ujedno će biti i krotki i ponizni.

Krotost ne treba da brkamo sa slabošću. Krotki mogu da imaju veliki autoritet i snagu, ali ih po sopstvenom izboru ne koriste za sebične svrhe. Snagu krotkih prati poniznost i istinsko oslanjanje na Boga. Autor Leon Moris kaže da su “jaki koji se pokažu vredni ovog blagoslova zapravo jaki koji se saginju da bi vladali” (Morris, *Matthew*, 98). Isus, u Mateju 11,29, opisuje sebe kao krotkog. On je savršena ilustracija ove vrline. Iako je imao svu vlast i silu, tiho je ušao u Jerusolim i tiho otišao na krst. Bila je to suprotnost programu zelota, koji su očekivali da Mesija silom sruši Rimljane.

Bilo da su jaki ili slabi, krotki ispoljavaju vrline poniznosti i blagosti. U slučaju grešnih ljudskih bića krotost izvire iz njihovog osećanja bespomoćnosti i greha u situaciji kada pokušavaju da žive odvojeni od Božje blagodati, Božjeg milosrđa. Takvi ljudi će, a ne samouvereni mešetari moći, na kraju naslediti Zemlju. U svakom slučaju, blagoslov

² Prim. prev.

trećeg blaženstva ima sasvim određen eshatološki fokus. On za svoje ispunjenje — u većoj meri nego blagoslovi koji prate druga blaženstva — očekuje Drugi Isusov dolazak.

Glad i žeđ za pravdom je četvrta osobina hrišćanskog karaktera koju Isus izdvaja. Na ovom mestu smo došli do glavne prekretnice u blaženstvima. Prva dva blaženstva su ilustrovala *odvrćanje od* naše ljudske slabosti i greha, dok je treće izrazilo hrišćaninovu poniznost u svetlosti te slabosti. Četvrto blaženstvo, s druge strane je, nasuprot njemu, okretanje prema pozitivnom aspektu hrišćanstva. To je glad i žeđ za sličnošću Bogu.

Tako imamo da je hrišćanski život više od žaljenja za prošlim gresima — on je i glad za pravdom koja je u budućnosti. On je želja da budemo sveti kao što je Bog svet, da budemo kao Isus. Prema rečima autora Martina Lojd-Džonsa, glad i žeđ pravde “znači da je nečija najviša životna želja da upozna Boga, da bude u zajednici s Njime, da ‘hodi’ s Bogom Ocem, Sinom i Svetim Duhom” (Lloyd-Jones, 1:79). Takve osobe neće biti razočarane, nego će biti u narastajućoj meri ispunjene [Duhom].

Četvrto blaženstvo čini prirodni most između prva četiri i druga četiri blaženstva. Konačno, pravednost karaktera za kojom gladuju hrišćani povezuje ih s drugim ljudima, njihovim bližnjima, kao i s Bogom. Tako ne treba da budemo iznenađeni kada utvrdimo da se **peto blaženstvo** usredsređuje na **milostive** (7. stih).

Milost je sažaljenje prema ljudima u nevolji. Ona ima svoj koren u milosti koju je Bog hrišćanima već ukazao, praštajući im grehe i vadeći ih iz jame beznađa. Jedno od slavnih učenja iz Matejevog Jevanđelja je potreba da Božja deca prenesu drugim ljudima milost koju je On pre toga ukazao njima. Petrova možda najveća ilustracija ovog principa je priča o nemilosrdnom sluzi (18,21–35; vidi takođe 6,12.14).

Šesto blaženstvo čistota srca (8. stih). Prema grčkom originalu “čisto” srce je zaista čisto srce. To srce bismo mogli zamisliti kao iskreno srce, srce koje je slobodno od laži i lukavstva.

Kada se u Bibliji pomene srce, misli se na celokupno unutrašnje stanje čovekovo. Telesno (prirodno) srce je egocentrično i nečisto, dok Isus poziva na preobražavanje srca. To preobraženje ima ključni značaj za hrišćanski život jer, kako će nam On kasnije reći, “od srca izlaze zle misli, ubistva, preljube, kurvarstva, krađe, lažna svedočanstva, hule na Boga” (15,19). Čistota srca je suštinski bitna, budući da “iz srca izlazi život”. Oni koji su čistoga srca neće samo videti Boga u većoj punini ovde na Zemlji, nego će se sresti s Njime licem k licu u životu večnosti.

Sedmo blaženstvo je mirotvorstvo (9. stih). Graditi mir je prirodni proizvod čistog srca, budući da je najčešći uzrok sukoba među ljudima — spletkarenje i sebičnost. Graditi mir je božansko delo jer je to čin

pomirenja. Hristos je veliki Mirotvorac. “Kroza Nj” je Bog radio “da primiri sve sa sobom, umirivši krvlju krsta Njegova, kroza Nj sve, bilo na Zemlji iil na nebu” (Kološanima 1,20; vidi takođe: Isaija 9,6).

Bog je veliki Mirotvorac u Bibliji, dok je đavo veliki uzročnik zala i nevolja. Nažalost je tako da hrišćanin koji gradi mir, s vremena na vreme mora da radi u prilog miru u uslovima konfrontacije. Tako je bilo u Isusovom životu, a biće tako i u našem. Cilj hrišćana nije po svaku cenu nego mir utemeljen na hrišćanskim načelima. Ovakav mir je pokretačka sila u hrišćanskom životu.

Nije iznenađenje što su takvi ljudi blaženi kao “sinovi Božji” koji, konačno, postupaju onako kako postupa njihov Otac.

Paradoksalno je međutim što je osmo i završno blaženstvo naoko u kontradikciji sa sedmim. Mirotvorci, “mirograditelji” bivaju nagrađeni progonstvom (stihovi od 10–12). Ovakve okolnosti nastaju zato što neki ljudi odbacuju mir. Prirodno, telesno srce se protivi Božjim idealima i ustaje u pobunu protiv njih. Prema tome, progonstvo u stihovima od 10–12 nije apstrakcija. Božja deca trpe progonstvo “pravde radi” (10. stih) i “mene [Isusa] radi” (11. stih).

Pravo hrišćanstvo prihvata sukob između principa ovog sveta i principa nebeskog carstva kao stvarnost. Dve grupe principa nalaze se na dijametralno suprotnim pozicijama. Temelj jedne od njih je oholost i sebičnost, a temelj druge — poniznost i služenje drugima. Velika borba između Hrista i sotone zbog ovih osnovnih skupova principa je jedna od definitivnih stvarnosti, kako u Bibliji, tako i u svakodnevnom životu.

Konačni rezultat je u tome što će ponizni “mirograditelji”, mirotvorci, biti progonjeni zbog svojih principa i vernosti. Međutim, nije sve izgubljeno. Svim takvima Hristos kaže: “Velika je plata vaša na nebesima” (12. stih). To obećanje je povod da hrišćani mogu da se “raduju i igraju” naočigled nevolja ovde na Zemlji (Luka 6,23). Iako im nije obećana bezmerna sreća u ovom životu, oni dobijaju uverenje u konačnu pobedu.

U tih deset jednostavnih i jezgrovitih stihova Hristos izlaže profil karaktera hrišćanina. U sledećem tekstu On se bavi uticajem hrišćanina.

○ Ula enje u Re

Matej 5,13–48

Pročitaj dva puta tekst u Mateju 5,13–48. Prilikom drugog čitanja počni da posvećuješ pažnju sledećim tačkama:

1. U stihovima od 13–16 govori se o hrišćanima kao onima koji su so zemlji i svetlost svetu. U kom smislu je to istina? Kako može so

da izgubi ukus? Uporedi 5,14 sa tekstom u Jovanu 8,12 i 9,5. Kako to da se i Hristos i hrišćani mogu nazvati svetlošću svetu?

2. Na šta se, u 5,17, misli pod izrazom “zakon i proroci”? Možda ćeš zaključiti da ovaj stih treba da uporediš s tekstom u Luki 24,44, razmišljajući o svom odgovoru na pitanje. Na koji način je Isus “ispunio” zakon i proroke? Potraži reč *zakon* [law] u biblijskom rečniku i načini pregled njegovih brojnih novozavetnih upotreba. Navedi dokaze koje si našao u 5,17–48 o tome da Isus nije “pokvario”, ili ukinuo zakon Deset zapovesti.
3. Fariseji su ceo život provodili u nastojanju da savršeno drže zakon. Pa ipak, Isus u 5,20 kaže, ako pravda hrišćana ne bude veća od pravde fariseja, da “neće ući u carstvo nebesko”. *Pravda* u Novom zavetu ima više značenja. Upotrebom konkordancije potraži svako pominjanje pravde u Mateju. Ispiši svoja razmišljanja o tome šta, po tebi, Matej misli kada govori o pravdi u 5,20. Ispitaj deo teksta u 5,21–48 i načini spisak onoga što si otkrio da nije u redu s farisejskom pravdom. Osim toga, načini spisak načina na koje hrišćanska pravda mora da bude “veća” od pravde fariseja i književnika. Da li Matej ovde možda govori o nekoj vrsti opravdanja delima? Ako ne, kakvu ulogu u 5,21–48 ima blagodat?
4. Jedan od tekstova iz Propovedi na gori o kojima se najviše diskutuje nalazi se u 5,48, u kojem Isus poručuje hrišćanima da budu savršeni, kao što je i Bog savršen. U jednom ili dva pasusa objasni šta je Isus mislio tom zapovešću. Pre nego što odgovoriš, vodi računa da proučiš neposredni kontekst (5,43–48) i paralelni tekst u Luki 6,32–36. Nabroj načine na koje neposredni kontekst (5,43–48) osvetljava Božje postupke koje su hrišćani pozvani da oponašaju. U kom smislu nam i Lukin paralelni tekst olakšava razumevanje? Kako Hristova definicija najvažnije zapovesti u zakonu (22,37–40) osvetljava moguće značenje teksta u 5,48, ako misliš da osvetljava?

○ Istra ivanje Re i

Hrišćanski uticaj

Isusovo izlaganje o hrišćanskom uticaju, kada je koristio metafore o soli i videlu (svetlosti) u stihovima od 13 do 16, vrlo je srodno Njegovom opisu hrišćanskog karaktera u stihovima od 3 do 12. Konačno, uticaj hrišćanina ili hrišćanke zavisi od njihovog karaktera. Bez “hrišćanskog” karaktera ne može biti “hrišćanskog” uticaja. Da bi bila delotvorna, so mora biti slana, a videlo mora da svetli.

So ima mnogo funkcija. U civilizacijama bez hlađenja i frižidera ona se koristi kao sredstvo za čuvanje hrane. Utrljava se u meso da spreči proces raspadanja. Druga pozitivna uloga soli je davanje ukusa. Mnoge vrste hrane imaju bolji ukus ako im se doda so. Međutim, da bi dostigla svoj cilj, so mora da prodre u hranu. So ostavljena samo jedan centimetar do hrane neće moći da je očuva ni da joj popravi ukus.

Isus hrišćane opisuje kao “so zemlji” (13. stih). On nam nije zapovedio da *postanemo* so, nego je utvrdio činjenicu — “vi (*je*)*ste* so”. Hrišćani deluju kao so kada se mešaju sa svojom okolinom. Samo na taj način mogu da izvršavaju od Boga dobijeni zadatak očuvanja i “davanja ukusa” društvu u kojem se kreću. Iako hrišćani često nisu svesni toga, njihovi svakodnevni životi smiruju, ublažavaju ljude i društvo oko njih, zato što u životu praktično isijavaju “blaženstva”. Njihovi svakodnevni životi “daju ukus” društvu putem malih ljubaznosti koje pokazuju, poniznosti koju ispoljavaju i tako dalje. Čak je i oholim i bezosećajnim ljudima često teško da ne poštuju prave hrišćane, iako možda neće odlučiti da ih oponašaju. Tako zaključujemo da je jedan od rezultata hrišćanskog uticaja — usporavanje lične i društvene degeneracije, koju apostol Pavle u Rimljanima 1,18–32 tako uspešno opisuje.

Hrišćani nemaju izbora o tome da li hoće ili neće da budu so. Ako su stvarno hrišćani, oni će se mešati sa svetom tako da svet postane mesto u kome se bolje živi.

Iako hrišćani ne mogu da izbegnu da budu so, oni ipak mogu da odluče da ne deluju kao so. Oni svoj kvalitet slanog ukusa mogu da zadrže tako što ga neće odavati. Takve ljude Isus opisuje kao bljutavu so. On za njih praktično kaže da su izgubili svoje — hrišćanstvo. Konačno, za so je nemoguće da ne bude slana. Takvo hrišćanstvo “već neće biti nizašto, osim da se prospe napolje i da je ljudi pogaze” (13. stih).

S ovim poslednjim rečima daje nam se prvi nagoveštaj u Propovedi na gori o božanskoj kazni namenjenoj nevernima. Tako 13. stih ne samo što ističe hrišćane i njihovu misiju spasavanja sveta, nego i upućuje na moguću katastrofu koja njima pretili. “Kakvog li poniženja, kakvog pada”, usklikuje autor A. B. Bruce, “od uloge spasavalaca društva do okolnosti u kojoj si samo materijal po kojem se gazi!” (A.B. Bruce, 102).

U Mateju 5,14–16 imamo svetlost kao metaforu paralelnu sa solju. I ovom prilikom Isus ističe svetsku misiju crkve, opisujući hrišćane kao “videlo svetu” (Jovan 8,12; 9,5; vidi takođe Matej 4,16). Hrišćani su slični Isusu kada dopuštaju da njihova “dobra dela” (5,16) svetle ljudima kojima su okruženi. Ipak, oni to ne čine za sopstvenu slavu (6,1), nego zato da bi ljudi mogli da slave njihovog “Oca na nebesima”.

Kao i u slučaju slanosti, hrišćani ne utiču na to da li će biti — videlo.

Međutim, oni mogu da odluče da ne upražnjavaju funkciju videla. Dublji smisao je isti kao i u slučaju onih koji su “obljutavili”: na kraju će hrišćanima koji su odbili da odaju svoju svetlost biti presuđeno da budu “udaljeni iz tora” (vidi takođe 10,32.33).

Rezimirajući, Isus je dao dve ilustracije, želeći da nam olakša razumevanje hrišćanskog uticaja. One su, kako smatra autor Helmut Tilike, slične utoliko što “se odaju i troše — pa su na taj način suprotnost svakoj i svim vrstama egocentrične religioznosti”. Pa ipak, razlikuju se po načinu svog delovanja. “So radi i troši se tajno; ne možeš da je vidiš kada deluje. Pomišljaćemo na tihi, nenametljivi uticaj hrišćanina na svoju okolinu, svoju porodicu, svoje prijatelje, koji on širi samo time što je ono što jeste, što je prisutan — svojom molitvom i ljubavlju. ... Na drugoj strani, svetlost se može videti; ona deluje otvoreno i vidljivo. Ovde mislimo na zadatak crkve da svedoči javno o istini jevanđelja i o slanju saradnika u sve ogranke javnog života” (Thielicke, 33).

Na taj način je, u slavnoj Propovedi, Isus govorio o hrišćaninovom karakteru i uticaju. U ovom trenutku On prelazi na temu hrišćanske pravde.

Hrišćanska pravda

Hristos je u blaženstvima govorio o hrišćanskom karakteru, a sada se na tu temu vraća u preostalom delu 5. glave, ali ovom prilikom je obrađuje u kontekstu Starog zaveta i jevrejskog zakonika, zakonskog kodeksa.

Isus je želeo da Njegovi sledbenici potpuno razumeju Njegov odnos prema Starom zavetu (jedinim svetim spisima toga vremena). On svojim slušaocima poručuje najjednostavnijim rečima da stoji u saglasnosti s jevrejskim spisima (zakonom i prorocima). On nije došao da promeni ili ukine bilo koji od njih, nego da ih ispuni (stihovi 17, 18).

Reč *ispuniti* shvaćena je na najmanje tri načina: (1) Isus je zahteve Starog zaveta ispunio ili poslušnošću prihvatio svojim poslušnim životom, (2) svojom naukom je istakao puno značenje Pisma i (3) ispunio proročke elemente Starog zaveta, pošto su takvi bili sastavni deo i proroštva i žrtvene službe.

U izvesnom smislu Isus je ispunio Stari zavet na sva tri načina, ali drugi način formira neposredni kontekst Njegovog učenja u 17. i 18. stihu. Isus u stihovima od 21 do 48 izlaže puninu značenja ideja izraženih u Starom zavetu.

Dok 17. i 18. stih govore o Isusovom odnosu prema zakonu, 19. i 20. stih se bave pitanjem hrišćanina i zakona. Isus je nepokolebljiv kada

kaže da hrišćani neće samo biti lično verni Božjim zapovestima, nego će i druge učiti da postupaju na sličan način.

Odmah zatim On izražava jednu od najneočekivanijih misli u Matejevom Jevanđelju: hrišćaninova pravda mora da bude veća od pravde fariseja i književnika (“učitelja zakona”), ako žele da uđu u carstvo (20. stih). Ono što gornju misao čini apsolutno zapanjujućom je okolnost da su književnici i fariseji ceo život provodili u razmišljanju o zakonu i nastojanju da životom ispune njegove zahteve. Bili su to totalno predani verski revnosnici. Ne samo što su u Mojsijevim knjigama otkrili 613 zapovesti (248 pozitivnih i 365 negativnih), nego su i razvili ogroman broj usmenih tradicija (ili usmenih zakona), da posluže ovima kao podrška i potvrda. Primera radi, samo za svetkovanje subote izradili su oko 1.521 pravilo! Njihova usmena tradicija je pokrivala sve aspekte života. Da bi živeo životom jednog fariseja, čovek kao pojedinac je morao da bude “revnosnički” iskrena osoba.

Nema sumnje da su se Isusovi slušaoci čudili kako je moguće da neko bude pravedniji od književnika i fariseja. Isto to je brinulo i mnoge hrišćane. Neki su čak otišli tako daleko da su izjavili kako Isus nikako nije mogao da propoveda ideje iz 20. stiha — odnosno, da je taj tekst morao biti nekakav pozniji dodatak nekog “farisejskog” hrišćanina, koji je crkvi želeo da nametne neki novi legalizam.

Šire poznat način bežanja od dubljeg smisla 20. stiha bila je tvrdnja da pravda koja se traži od hrišćana zapravo nije njihova sopstvena pravda, nego Hristova pravda koja se prihvata verom. Jedno ovakvo tumačenje moglo bi biti vredno hvale kao pokušaj da se jevanđelje besplatne blagodati sačuva kroz veru, ali ono u celini pada kada uzmemo u obzir značenje Matejeve 5. glave kao celine. Dvadeseti stih izričito kaže: “ Ako ne bude veća pravda *vaša* ...”. Osim toga, tekst od 21. do 48. stiha govori o tome *kako* pravda hrišćanina može i nadmašiće farisejsku pravdu.

Najvažnije je da Matejevo izlaganje Isusove nauke ne pobrkamo s Pavlovim izlaganjem jevanđelja. Po ugledu na Jakova, Matej piše primarno za Jevreje i zato naglašava njihovu okupiranost zakonom i delima. To ne znači da Matej (ili Jakov) veruje u način spasenja koji se razlikuje od onoga o kojem piše Pavle, nego da Matej ima sebi svojstven način pristupa istini spasenja u izlaganju Isusove nauke. Ako smo strpljivi s Matejem i ne pokušavamo da ga prebrzo “krstimo” u Pavla, uvidećemo da on propoveda jevanđelje. Na ovom mestu Matejev Isus nam usađuje jednu realnu ličnu pravdu.” U nastavku svog teksta Bruner, zapravo, ističe da će akcenat prvog Jevanđelja na “većoj” pravdi na kraju nagnati hrišćane da se mole za božansku pomoć (Bruner 1:172).

U tekstu od 21. do 48. stiha Isus slikovito govori kako hrišćanska pravda mora biti veća od pravde fariseja. Njegov fokus nije na većem

broju zapovesti i zabrana, nego na pitanju kvaliteta.

U nastojanju da poslušnost učine dostupnijom, književnici i fariseji su se igrali zahtevima zakona. Tako imamo da su, kako ističe autor Džon Stot, *ograničili zapovesti i proširili dopuštenja zakona* (Stott, *Christian Counter-Culture*, 79, 80). Na primer, književnici i fariseji su biblijske zabrane koje se odnose na ubijanje i preljubu očigledno suzili na akt ubistva i akt preljube. Na drugoj strani, imamo Isusa, koji ih proširuje (ili ispunjava) na način da njima obuhvata gnevne misli, uvredljive reči i požudne poglede (stihovi od 21–30).

Ne zadovoljavajući se smanjivanjem zakonskih ograničenja kako njima najbolje odgovara, književnici i fariseji su istovremeno i proširili njegova dopuštenja. Tako imamo da su neki od njih nastojali da dopuštenje za razvod braka prošire izvan linije jednostavnog biblijskog razloga koji upućuje na “što on nađe na njojzi štogod ružno” (5. Mojsijeva 24,1) na način da podrazumeva gotovo svaki razlog za nezadovoljstvo kakav bi muškarac mogao naći na svojoj ženi. Isus se usprotivio takvim proširenjima, napominjući da za razvod postoji samo jedan razlog (Matej 5,31.32).

U suštini, Isus ukida jevrejsku sklonost ka ograničavanju zahteva zapovesti i proširivanju zakonskih dopuštenja. Držati zakon u skladu s Isusovim tumačenjem bilo je beskrajno teže nego u uslovima “trivijalizacije”, obeznačavanja koje su učinili Jevreji. Oni su naglašavali držanje određenih aspekata slova zakona, dok je Isus rekao da se mora držati duh zakona.

Isus nam, od 21. do 48. stiha daje šest ilustracija o dubini zakona. Upravo ta dubina upućuje na pravdu srca, na potrebu za blagodaću, milosrdem praštanja kada se zakon ne poštuje u duhu i na potrebu za blagodaću koja daje snagu, ako postoji želja da se zakon zaista primeni u svakodnevnom životu. Ta pravda srca bila je upravo pravda o kojoj je prorečeno za mesijansko doba. Jeremija je pisao: “metnuću zavet [zakon] svoj u njih, i na srcu njihovu napisaću ga” (Jeremija 31,33), a Jezekilj dodaje svojim perom: “I daću vam novo srce, i nov ću duh metnuti u vas. ... I Duh svoj metnuću u vas, i učiniću da hodite po mojim uredbama” (Jezekilj 36,26.27).

Dok su fariseji učili da je spoljašnja prilagođenost zakonu dovoljan stepen pravde, Isus poziva na dublju i puniju pravdu. On propoveda pravdu koja drži i duh i slovo zakona, pravdu dublju i veću od pravde fariseja. Ovo duhovno držanje zakona mogu ostvariti samo oni koji, budući rođeni odozgo od Duha koji daje snagu, mogu Boga nazvati svojim “Ocem” (5,16.45.48; 6,9; Jovan 3,3.5). Na kraju, iako je moguće izbeći sâm čin preljube i ljubiti, voleti svog bližnjeg *jedan deo* vremena, da bi neko voleo svoje neprijatelje *sve* vreme, neophodan je čin Božje blagodati koja preobražava (stihovi od 43–48).

Isus tako svojim slušaocima pruža šest primera kojima ilustruje duh zakona, koji počiva na srži pravde veće od pravde književnika i fariseja (20. stih). U tom kontekstu On sebe prikazuje kao autoritet kako se nijedan učitelj zakona ne bi usudio da učini. “Jer vam [*ja*] zaista kažem” (18. stih) i “Čuli ste kako je kazano ... a *ja* vam kažem” (stihovi 27.28). Bilo je to kako Isus radi. Zaista, On “ih učaše kao onaj koji vlast ima, a ne kao književnici” (7,29). Želimo da naglasimo da u svojih šest primera Isus nije stavljao na tapet Stari zavet nego ljudske tradicije koje su obrasle oko starozavetnog zakona. Njegova namera nije bila da “pokvari” Stari zavet, nego da ispuni, dovrši njegov smisao, njegovo značenje (17. stih).

Pre nego što napustimo stihove od 21 do 48, ukratko ćemo se osvrnuti na 48. stih: “Budite vi dakle savršeni, kao što je savršen Otac vaš nebeski.” Taj tekst treba da dovedemo u vezu s 20. stihom, koji poziva na pravdu veću od pravde književnika i fariseja. Ta dva teksta su rubni tekstovi unutar kojih se nalaze šest primera koji govore o dubini zakona. Oni govore o Božjem idealu pre i posle tih ilustracija.

Prema tome, postoji smisao u kojem je — biti savršen kao Otac — poistovećeno s držanjem duha zakona, nasuprot njegovom legalističkom slovu. O tome sledeće ističu autori Dejvis i Elison: “Svih šest pasusa u odseku [stihovi od 21–48] pozivaju na ‘savršenstvo’, što znači, svaki od njih izražava jedan apsolutni zahtev koji se ne može nadmašiti. Šta se više, na primer, može učiniti po pitanju požude nego da se izbacila iz srca (5,27–30)? I koga još [ko je još ostao koga] treba da voli neko ko voli svog neprijatelja (5,43–48)?” (Davies and Allison, 1,560).

Ali na jedan još specifičniji način 48. stih pripada pasusu koji počinje u 43. stihu. To vidimo na osnovu poređenja 45. stiha sa 48. stihom. Oba stiha pozivaju hrišćane da budu kao njihov Otac na nebu. U stihovima od 43 do 47 sasvim izričito se objašnjava ta sličnost. Hristos se ovde ne bavi apstrakcijama. Biti sličan Ocu znači voleti svoje neprijatelje, kao što Bog voli svoje neprijatelje. Konačno, zar On ne obezbeđuje sunce i kišu za zle ljude na isti način kako to čini za dobre? Svako može da voli svoje prijatelje, pa čak i sakupljač poreza. Bog, međutim, zahteva natprirodnu ljubav prema *svim* ljudima. Kao što je Otac tako ljubio svet da je dao svog Sina da umre za ljude koji su bili bezbožni i za svoje neprijatelje (Jovan 3,16; Rimljanima 5,6–10), i hrišćani treba da vole čak i one koji im se suprotstavljaju. To je konačna sličnost Bogu. Ideja koja u 48. stihu traži od Njegove dece savršenu ljubav, ojačana je paralelnim tekstom u Luki 6. glavi. Tamo u stihovima od 32 do 35, Isus govori o ljubavi prema neprijatelju, u Lukinom ekvivalentu Propovedi na gori. Potom On u 36. stihu poručuje hrišćanima “budite dakle milostivi kao i Otac vaš što je milostiv”. Tako vidimo da Luka i Matej savršenu ljubav poistovećuju s pokazivanjem

milosti. Pokazati milost čak i prema svojim neprijateljima znači oponašati suštinu Božjeg savršenog karaktera.

Tako suština Božjeg karaktera kao karaktera ljubavi (1. Jovanova 4,8) dolazi u istu ravan sa središtem zakona kako ga je Isus video — ljubavi prema Bogu i svom bližnjem (Matej 22,37–40). Ali, važno je imati na umu da je Isus definisao bližnjega tako da su obuhvaćeni i neprijatelji (Luka 10,29–37).

Tako je središte karaktera sličnog Božjem, savršenog karaktera — dopustiti Bogu da ispuni živote svojom ljubavlju, unutrašnjim prebivanjem Duha. Takvi ljudi poštuju duh zakona. Oni poseduju kvalitet pravde koja je superiornija, veća od pravde književnika i fariseja.

Ovaj ideal je, otprilike, visok onoliko koliko ljudska misao može da zamisli. Nedostizanje tog ideala će, nužno, naterati iskrenog hrišćanina na kolena, u traženju Božje milosti praštanja. Isus je baš tu milost obećao u sledećem odseku svoje propovedi kada nas, u molitvi Očenaš, poziva da se molimo za oprostjenje.

U ovom trenutku smo došli do završetka Isusove rasprave o pravdi hrišćanina. U prvoj polovini 6. glave Mateja On će objasniti predmet hrišćaninove pobožnosti.

○ Primena Re i

Matej 4,17 — 5,48

1. Na koji način mi pokajanje omogućava ulazak u Božje carstvo (4,17)? Šta za mene znači pokajanje u kontekstu mog [životnog] iskustva? U kom smislu sam drugačiji kada se kajem nego kada se ne kajem? Da li je pokajanje za mene povremeni čin, stav, ili je ono za mene način života? Šta podrazumeva svaka od ovih ideja?
2. Na koji način moj život dostiže nivo svakog od prvih sedam blaženstava (5,3–9)? Za koje od blaženstava mi je potrebno da u molitvi tražim dodatnu meru Božje blagodati?
3. Kako sam tokom proteklih nekoliko meseci doživeo “progonstvo”? Gledajući unazad, mogu li reći da se radujem zbog tih iskustava? Ako ne, kakve praktične korake mogu da preduzmem danas da bih ispunio Isusovo obećanje vernima, da će se radovati i veseliti u progonstvima?
4. Na koji način sam služio kao so (tiho prožimanje) i svetlost (otvoreno svedočenje) svetu u poslednjih nekoliko dana? Na koji način bih u još većoj meri mogao biti to? Šta u sledećih nekoliko dana mogu da učinim kako bih povećao svoju “slanost” i svetlost za

svet?

5. Kada razmišljam o svojim mislima i stavovima iz poslednjih nekoliko dana, mogu li reći da sam držao zakon u maksimalno duhovnom smislu? Da li sam osećao mržnju, požudu ili imao neki drugi duhovni problem? Ako jesam, kada? Da li sam iskusio pobedu nad tim duhovnim problemima? Ako jesam, kada? Kako sam ostvario tu pobedu? Šta mogu učiniti da obezbedim pobede i u budućnosti?
6. Koliko sam “savršen” u oponašanju Isusove ljubavi u svojim odnosima sa svojim ljubaznim i ne baš ljubaznim komšijama? Na koji način bih mogao da napredujem *danas*, uz blagodat od Boga?

○ Istra ivanje Re i

1. Koristeći neku od studijskih konkordancija (Strong’s, Young’s ili NIV Exhaustive), pronađi sva mesta u kojima se u Mateju 1. do 5. glave i Rimljanima 3. do 5. glave nalazi reč *pravda* [righteousness]. (Isti zadatak, ako nemaš konkordanciju, možeš obaviti čitanjem tih poglavlja.) Uporedi kako su dva autora u svojim tekstovima koristila reč *pravda*. Zatim, uz pomoć konkordancije potraži reči *opravdati* i *opravdan* [justify, justified] u Rimljanima 3. do 5. glave. (Glagol za *biti opravdan* je u grčkom jeziku istog korena kao reč za *pravdu*.) Kako način na koji Pavle koristi reč *opravdati* doprinosi tvome razumevanju razlika među naša dva autora u tekstu koji obrađujemo? Da li reč za *pravdu* i *opravdati* Pavle uvek koristi na isti način? Dok razmišljaš o poslednjem pitanju, koristi konkordanciju (ili čitaj u Bibliji), kada razmatraš 2. glavu Poslanice Rimljanima (posebno obrati pažnju na 13. stih), kao i 6. glavu. Čemu te je ova vežba naučila u smislu automatske primene značenja reči upotrebljene u jednom tekstu, na različite druge delove Biblije, ili čak na druge delove iste knjige? Na koji način se mogu dovesti u sklad Pavlova i Matejeva teologija? Možda ćeš, za dalje proučavanje, naći za shodno da proučiš podatke iz Biblijskog rečnika o rečima o kojima si proučavao u ovoj vežbi.
2. Uporedi Matejevu Propoved na gori (5,1 — 7,27) s Lukinom Propovedi “na mestu ravnom” (Luka 6,17–49). U dva stupca na listu hartije načini prikaz sadržaja obe propovedi. U čemu su one slične? U čemu se razlikuju? Smatraš li da se ta dva izveštaja odnose na odvojene propovedi ili na istu propoved održanu u dve posebne prilike? Kakve razloge možeš dati za svoj odgovor?

○ Dalje prou avanje Re i

Vidi na kraju 4. glave.

ETVRTA GLAVA
NA KRAJ CARSTVA — 2. DEO

Matej 6. i 7. glava

U petoj glavi Mateja Isus izlaže načela hrišćanskog karaktera, uticaja i pravde. U 6. glavi govoriće o hrišćanskoj pobožnosti, ciljevima i prioritetima, dok će se u 7. glavi usredsrediti na hrišćanske odnose i posvećenost. Ukupno ocenjena, Propoved na gori je široko utemeljeni dokument, s principima koji se odnose na sva područja čovekovog života.

○ Ulaženje u Re

Matej, 6. glava

Šestu glavu Mateja pročitaj odjednom, brzo, nekoliko puta. Dok čitaš, drži otvorene oči za odgovore na sledeća pitanja. Ako svoje odgovore upisuješ u beležnicu, olakšaćeš sebi pamćenje svojih zaključaka.

1. Uporedi 6,1 sa 5,16. Mogu li se ovi tekstovi dovesti u sklad? Ako mogu, kako?
2. Matejeva upustva u vezi s davanjem milostinje, molitve i posta (stihovi od 2–6, 16–18) nastala su na osnovu trostrukog ponavljanja istog sklopa. Analiziraj sklop i navedi njegove osnovne komponente.
3. Potraži u biblijskom rečniku reč *licemer* [hypocrite]. Kako značenje grčke reči osvetljava nijanse te reči u srpskom jeziku?
4. Neki su zastupali mišljenje da Isus, u 6. stihu, govori protiv javne molitve. Navedi nagoveštaje iz 5. i 6. stiha, kao i u molitvi Očenaš (stihovi od 9–13) koji bi mogli doprineti rešavanju tog problema.
5. Neki ljudi tvrde da je molitva Očenaš — idealna molitva. Navedi osnovne elemente ove molitve u redosledu kako ih Isus daje (na primer, prvi element je obožavanje Boga). Obrazloži logiku redosleda tih elemenata.

6. Svaki pasus u delu teksta od 19. do 34. stiha sadrži po jednu rečenicu zasnovanu na principu, koja se posebno izdvaja zbog saveta upućenih hrišćanima. Podvuci po tvom mišljenju najvažniju rečenicu u svakom od tih pasusa, a potom, u nekoliko redova obrazloži na koji način rečenica koju si podvukao osvetljava značenje pasusa u kojem se nalazi.
7. Navedi argumente koje Isus u stihovima od 19. do 34. iznosi protiv brige. Izrazi u jednoj rečenici ono što je, po tvom razmišljanju, suština Njegovih argumenata protiv brige.

○ Istra ivanje Re i

Hrišćaninova pobožnost

Isus u 6. glavi prelazi od teme moralne pravde (5,21–48) na nešto što bi se moglo nazvati “religioznom” pravdom. Prvi deo glave obrađuje tri područja lične pobožnosti — davanje milostinje, molitvu i post. Budući da su ovo troje bili uobičajeni akti jevrejske pobožnosti, Isus ta područja koristi da bi ilustrovao načela koja se mogu primeniti na druge akte verske pobožnosti. Drugim rečima, ovde se govori o primerima pobožnosti, a ne o pravljenju iscrpnog spiska dela koja čine hrišćanski život.

Zapazimo da Isus ne zapoveda hrišćanima da vrše te aktivnosti. Naprotiv, On očekuje da ih primenjuju građani nebeskog carstva. Ta činjenica je zanimljiva sama po sebi, pošto je jedna od te tri (post) izašla iz upotrebe među evangeličkim hrišćanima, tako da post neki smatraju hrišćanskom izopačenošću iz vremena srednjeg veka.

U Mateju 6,1 jasno stoji da hrišćani ne treba da dopuste da drugi ljudi vide njihovu “pravdu”, ili akte njihove pravde. Kada bi to dopustili, to bi im uskratilo nagradu, ili “platu” od Oca. A ipak smo, u 5,16, videli da hrišćani treba da se pobrinu da drugi ljudi vide njihova “dobra dela”. Ovako na površini, ova dva stiha kao da su međusobno suprotstavljena, dok u realnosti predstavljaju komplementarna učenja. Tema iz stiha 5,16 je javno svedočenje, dok je predmet tri ilustracije u 6. glavi — lično predanje Bogu. Još važnije od ovoga je što je cilj teksta u 5,16 — proslavljanje Boga, dok lažna demonstracija pobožnosti u 6. glavi ima za cilj glorifikaciju aktera. U tom svetlu takvi akti su negativno okarakterisani, budući da svi oblici bogoslužjenja (obožavanja) i svaki čin u hrišćanskom životu treba da budu usmereni na proslavljanje Boga, koji je Izvor svega što imamo i svih naših blagoslova.

Isusove tri ilustracije lične pobožnosti u osnovu ponavljaju isti obrazac. Prvo se pojavljuje opis lažne vrste pobožnosti, koja ima za cilj javno isticanje “svetosti” onoga koji čini akt pobožnosti. Imajući na umu

neiskrene pobude, ovakvim “glumcima” (grčki pojam koji stoji u osnovu reči *licemer*) poručuje se da je njihov akt samoljublja zapravo jedina nagrada koju će dobiti na osnovu onoga što rade. Drugim rečima, Bog njihovu pobožnost ne prihvata kao pravu.

Druga polovina svake ilustracije iznosi pravilan način za izvršenje dužnosti. U svakom pojedinom slučaju je središnja misao tih reči u tome da je lična pobožnost nešto između čoveka kao pojedinca i Boga. To praktično znači da bi motivacija za lično predanje trebalo da počiva na temelju odnosa date osobe sa Ocem, umesto na njenoj grešnoj želji za samouzdanjem. Sve tri ilustracije završavaju se izjavom da će od Boga primiti nagradu oni koji mu verno služe.

Nekim čitaocima je ideja nagrade za ličnu pobožnost odbojna, pošto, kako je oni vide, izražava ideju spasavanja zaslugama. Ipak, takvo razmišljanje ne uzima u obzir da je Propoved na gori upućena onima koji su već spaseni, koji Boga mogu da nazivaju svojim “Ocem”. Prema tome njihovi akti pobožnosti nisu “zaslužnički” akti radi ulaženja u carstvo, nego odgovor ljubavi i obožavanja od onih koji su već unutra.

Jedna od glavnih ideja Novog zaveta, a naročito Mateja, je da će ono što ljudi rade biti nagrađeno (vidi, na primer, 16,27; 25,14–46). Takvi postupci, razume se, ne stoje sami za sebe. Oni su proizvod hrišćaninovog odnosa s Ocem. Ukratko, lična pobožnost i druge hrišćanske aktivnosti nisu sredstva za ulazak u carstvo nego rod onih koji su članovi Božje porodice.

Na isti način kao što je Isusova rasprava o pitanjima davanja milostinje, molitve i posta prikazana kroz primere lične pobožnosti, tako je i molitva “Očenaš” ilustracija javne pobožnosti. Javni karakter molitve “Očenaš” označen je upotrebom množinske prisvojne zamenice “Oče naš” u 9. stihu, kao i pluralnih zamenica u celoj molitvi.

Isus ističe da dužina naših molitava ne čini da one budu uspešne (stihovi 7, 8), nego njihova iskrenost. Njegova slavna uзор–molitva sastavljena je od nekoliko elemenata koji pokazuju jednu ugrađenu logiku. Najelementarnija podela u Isusovoj molitvi je između zahteva koji se odnose na Boga [“Ti”] i onih koji se odnose na nas [“nama, nas, itd.]. Idealna molitva započinje obožavanjem Boga, da bi se tek posle toga pristupilo ljudskoj potrebi. Tako Isusova molitva, nakon što oslovljava Boga s “Oče naš”, slavi Njegovo ime, traži završetak plana spasenja dolaskom Njegovog carstva u njegovoj punini i moli da se na Zemlji ispuni Njegova volja (stihovi 9, 10).

Tek kada se pozabavi Bogom i onim što se odnosi na Njega, molitva prelazi u molbe u vezi s ljudskim potrebama, kao što su svakodnevna hrana, praštanje greha, zaštita i izbavljenje (stihovi od 11–13). Svojom uзор–molitvom Isus je fokus molitve vratio na Boga, gde i treba da bude, pošto je On izvor svega što postoji. Hrišćanima je više nego lako

da se u svojim molitvama brzo udalje od Boga i šireg konteksta carstva u oblik “daj–daj”, u kojem se molitva usredsređuje na ljudska bića i njihove želje i potrebe.

Ne želimo da kažemo da su te potrebe i želje nevažne, ali one treba da se postave u svoju pravu perspektivu. I upravo o pravoj perspektivi Isus počinje da govori u drugoj polovini 6. glave.

Ciljevi i prioriteta hrišćanina

Dok se prva polovina Matejeve 6. glave najvećim delom bavi privatnim životom hrišćanina u “tajnosti”, druga polovina se bavi pojmovima materijalne prirode. Isus poziva svoje sledbenike da budu drugačiji od ljudi svoje sredine — drugačiji od licemerja religioznih u okviru lične pobožnosti (stihovi od 1–18) i drugačiji od materijalizma nereligioznih (stihovi od 19–34). Iako su na početku poglavlja Isusu najvećim delom bili na umu fariseji, On nas u drugom delu poziva da se odrekemo sistema vrednosti neznabožaca (32. stih).

Isus u delu teksta od 19. do 24. stiha predstavlja svojim slušaocima tri para antiteza: zemlja i nebo (stihovi od 19 do 21), tama i videlo (stihovi 22, 23) i novac i Bog (24. stih). U prvoj antitezi govori nam se o dva blaga, dva oka i dva gospodara. Sve tri se bave ciljevima i prioritetima čoveka pojedinca. Suština tri oblika izražavanja lične pobožnosti iz dela teksta od 1. do 18. stiha, kako nam govori autor F. D. Bruner, “bila je da više težimo Očevoj pohvali, nego pohvali sveta. Tri izraza lične pobožnosti daju nam primere *kako* to da činimo. Ciljevi sada doteruju te izraze lične pobožnosti tako što nas uče *kuda* da usmerimo pravac svog života” (Bruner, 1:259).

Prva antiteza (stihovi od 19–21) govori o reorijentaciji vrednosti. Ljudska bića su rođeni kolekcionari. Neki sakupljaju devize, drugi sakupljaju stoku, drago kamenje i tako dalje. Ali u svim društvima se kaže da su velike i značajne one ličnosti koje poseduju najveće kolekcije stvari koje se smatraju vrednima. Isus na ovom mestu svojim sledbenicima zapoveda da preokrenu svoja shvatanja o vrednostima i namerama. Očekuje od njih da svoje ambicije i planove usmere na sabiranje blaga u valuti neba. U kontekstu Propovedi na gori ovakva blaga su ljudske i duhovne vrednosti o kojima je Isus do tada govorio. Takve vrednosti su trajnog karaktera i neuništive.

Druga antiteza upoređuje ljudsko oko (stihovi 22, 23) s našim planovima i ambicijama, koji boje i oblikuju način na koji opažamo sve drugo u svojoj okolini. Tako, kao što zdravlje fizičkog oka odlučuje o tome da li ćemo živeti u fizičkoj svetlosti ili tami, i stanje našeg duhovnog oka odlučuje o tome da li ćemo boraviti u duhovnoj svetlosti

ili tami. Stoga je, dakle, bitno da imamo pravilan pogled na svoje prioritete i svoje vrednosti.

U trećoj antitezi (24. stih), Isus poentu ka kojoj se kretao u prve dve antiteze stavlja na liniju na kojoj će svi moći jasno da je uoče. Mi ćemo ili služiti Bogu, ili sadašnjem svetu. Mi se suočavamo sa očitim ilzborom koji će stvoriti motivacionu bazu našeg života, naših namera i naših prioriteta. “Niko ne može dva gospodara služiti. ... Ne možete Bogu služiti i mamoni [novcu].

Svako od nas je prisiljen da izabere gospodara svog života. Bruner sažima nameru tri antiteze i tvrdi da je “starozavetna zapovest ‘nemoj imati drugih bogova uza me’ sada dobila paralelu u novozavetnoj suptilnijoj verziji iste zapovesti, jer — ‘gde je vaše blago [ciljevi, planovi] tamo će biti i vaše srce’ (Bruner 1:261).

Isusovo učenje o predmetu brige je vrhunac Njegovog učenja o prioritetima, planovima i pravom bogatstvu. Centralnu misao Njegovog poučavanja nalazimo u 32. i 33. stihu. On ovde svojim sledbenicima poručuje da ne treba da se ponašaju kao neznabošci koji ne znaju Oca i koji, zbog toga, provode život u jurnjavi za sticanjem materijalnih dobara — samo da bi o njima brinuli kada ih jednom steknu. Umesto da se ponašaju kao neznabošci koji se klanjaju novcu, hrišćani treba da traže najpre Božje carstvo i Njegovu pravdu, a na kraju, “ovo [ostalo] će vam se sve dodati”. To obećanje dolazi u istu ravan s obećanjem u blaženstvima u kojima je Isus rekao da će krotki “naslediti Zemlju” (5,5). Ukratko, prioriteti hrišćanina su pre prioriteti carstva nebeskog nego zemaljski.

Gradeći svoje zaključke o planovima i prioritetima, Isus nam upućuje nekoliko korisnih misli o brizi, koje pomažu hrišćanima da plove kroz nevolje svakodnevnog života. S jedne strane, Isus daje najmanje tri razloga protiv brige. Prvo, briga je beskorisna. Beskorisnost brige On ilustruje isticanjem da brigom ljudi ne mogu da dodaju ni jedan jedini sat svojim životima (27. stih), niti mogu brigom da povećaju svoj rast (27. stih).

Drugo, sâm život se temelji na pouzdanju i zavisnosti od Boga po pitanju najbitnijih svojstava života (25. stih). Konačno, naši životi i naša tela su darovi od Stvoritelja punog ljubavi. Oni nikada nisu nastali zahvaljujući brizi. Onaj što je obezbedio onaj slavniji dar — sâm život — nesumnjivo je u stanju i voljan da obezbedi i onaj manji — materijalne potrebe — i bez naše stalne uznemirenosti i zabrinutosti. Ptice i biljke u prirodi se ne brinu, a ljudi su neuporedivo dragoceniji od biljaka i životinja. Onaj što brine za manje vredne, još više će brinuti za one koji više vrede.

Treće, briga je paganska, ako ne i ateistička (stihovi 31, 32). Brinuti, znači ponašati se kao oni koji nemaju vere ili pouzdanja. Briga je u

suštini nepoverenje u boga. Zabrinuti hrišćanin je kontradikcija. Građane carstva ne može da savlada briga, pošto znaju i veruju u Boga koji je ljubav — u Boga koji brine o svim njihovim potrebama.

Isus ne samo što nam daje razloge protiv brige u našem svakodnevnom životu, nego i izlaže dva metoda, dve strategije za pobedu nad brigama. Prvo, potrebno je da pravilno postavimo svoje prioritete — “ištite najpre carstva Božjega i pravde Njegove” (33. stih). Ogroman deo naših briga potiče od naših pokušaja da živimo u dva carstva u isto vreme — nemoguć zadatak (24. stih). Mi se veoma često brinemo za propadljive stvari, dok za sve to vreme Isus govori — ako za išta treba da se brinemo — to treba da bude naš odnos s Bogom i Njegovim carstvom. Kad se usredsredimo na jedan, umesto na dva cilja, bićemo manje opterećeni. Izvan toga, “ovo će vam se sve dodati” u Božje vreme i na Božji način (33. stih).

Druga Isusova strategija za pobedu nad brigama je živeti samo za jedan dan u jednom trenutku, pošto “dosta je svakom danu zla svojega (34. stih). Zašto bismo se opterećivali zamišljenim sutrašnjim problemima, ako danas s njima u vezi ne možemo da učinimo ništa? Vera i pouzdanje traže odnos s Bogom iz dana u dan, iz trenutka u trenutak. Živeti u carstvu znači živeti u neprekidnoj vezi s Bogom koji se brine za svoju decu. Božji odgovor na brigu može se sažeti kao *pouzdanje* u Onoga kome kažemo “Oče naš”. To pouzdanje se mora obnavljati svakodnevno, pošto živeti možemo samo jedan dan odjednom.

○ Ula enje u Re

Matej, 7. glava

Čitaj 7. glavu Jevanđelja po Mateju, s ozbiljnim razmišljanjem, dva ili tri puta. Nakon što ti postane jasno kako teče poglavlje, pozabavi se sledećim problemima i pitanjima. Neka ti uvek pri ruci bude beležnica za Mateja, radi zapisivanja značajnih misli.

1. U Mateju 7,1 imamo zapovest da ne treba da sudimo. Iz konteksta u stihovima od 1–6 izradi spisak razloga zašto ne bi trebalo da sudimo. Tom svom spisku zatim dodaj i druge razloga iz Biblije ili drugih izvora o tome zašto ne bi trebalo da sudimo drugim ljudima. Koje crte karaktera su očigledne kod ljudi koji se ne ustručavaju da se postave sudijama nad drugim ljudima? Ima li “kontradikcije” između 1. i 6. stiha? Ako ima, šta je za tebe problematično?
2. Da li stihovi od 7. do 11. nagoveštavaju da će sve što traže od Boga hrišćani dobiti ako samo dovoljno uporno traže? Objasni kako

bi tekstove koji su kao onaj u 2. Korinćanima 12,8.9 i Mateju 26,39–46 povezao sa 7. stihom. Kakav dublji smisao ima 7. stih u kontekstu celine Propovedi na gori?

3. U čemu se sastoji uloga 12. stiha u Propovedi? Postoji li veza između tog stiha i 5,17–20? Ako postoji, objasni kakva je ona?
4. Stihovi od 13 do 27 prikazuju tri brze slike crtane rečima, koje nas dovode do sličnih zaključaka. Pažljivo prouči te tri slike i navedi njihove zajedničke poente. Zatim, u jednom ili dva pasusa napiši opšti utisak koji ovi stihovi ostavljaju na tebe. Kako ovaj tekst možemo povezati s opštom porukom Propovedi na gori?
5. Pošto smo došli na zaključak Propovedi, pročitaj je celu još jedan poslednji put i načini spisak (s citatima) načina na koje je Isus učio kao Onaj “koji ima vlast” (29. stih).

○ Istraživanje Reči

Hrišćanin i njegovi odnosi

Sedma glava Jevanđelja po Mateju raspravlja o dva osnovna odnosa svakog hrišćanina — o njegovom odnosu s drugim ljudima (stihovi od 1–6, 12) i njegovom odnosu s Bogom (stihovi od 7–12).

Ljudima koji misle da ozbiljno shvataju religiju krajnje je lako da sude svojim prijateljima, rođacima i svojim savernicima, koji po nekim pokazateljima nisu baš toliko ozbiljni i revnosni u svom hodanju s Bogom kako su to oni sami, po sopstvenoj oceni. To je bila bolest fariseja, a problem je nesumnjivo prisutan i u današnjoj crkvi. Takav stav je, nažalost, koban po živu religiju. Elen Vajt ističe da zadovoljstvo koje ljudi osećaju sopstvenim religioznim dostignućima stvara “atmosferu sebičnog i uskog kritizerstva koje guši plemenita i velikodušna osećanja i čini da takvi ljudi postanu egocentrične sudije i bezvredni špijuni” (White, TMB, 123). Sudijski stav prema drugim ljudima, tvrdi Daglas Her, je “bolest duha” u kojoj “osoba koja kritikuje arogantno zauzima superioran stav, kojim sebi daje za pravo da prosuđuje o greškama i propustima drugih ljudi” (Hare, 76).

Isus osuđuje ovakav stav, polazeći od toga da arogantni ljudi ne mogu da vide sebe. Uprkos Njegovom uputstvu, “*budite savršeni*” (5,48), niko *nije* savršen. Zato ljudi treba da se pozabave čišćenjem sopstvenog postupka (3, 4), da bi tek potom bili u poziciji da pruže ljubazan savet svojim bližnjima (5. stih). Taj ljubazni savet oni će u stvari pružati uvek u kontekstu nežne milosti koju je nam Bog podario (18,23–35; 6,14). Takvim ljudima će i dalje Bog suditi s blagošću (7,2; 18,33.35). U svetlosti Isusovih reči, uvek sam oprezan u kontaktima sa sveštenicima i

vernicima kojima je prioritetno da kritikuju druge ljude i crkvu, naročito ako je njihov stav arogantan i sarkastičan.

Farisejski stav i danas živi u samopravednim osobama koje su se, u *sopstvenim* očima, više trudile i odlazile dalje u svom hrišćanskom životu. Takav stav je, kaže Isus, fatalna obmana. Ona previđa i slabost ljudske prirode i prebogatu Božju milost. Zbog svojih grešaka i propusta *sva* ljudska bića itekako imaju razloga i povoda za poniznost. Srećom, ponizni hrišćani koji su, zahvaljujući Božjoj blagodati, bili pošteni prema sebi, stoje u poziciji da mogu ponizno da pomognu svojim bližnjima (5. stih).

Zapovest da ne sudimo jedni drugima ne znači da hrišćani ne mogu da uoče razliku. Konačno, poručeno nam je da ne bacamo bisere među sviinje, niti da ono što je sveto dajemo psima (6. stih). To znači da hrišćani moraju da se izjašnjavaju protiv napadnog i otvorenog greha. Tako imamo da je Pavle savetovao Korinćane da ne trpe divlji brak čoveka sa svojom maćehom (1. Korinćanima 5,1–5), dok je Isus učio da jevanđelje ne treba silom da namećemo onima koji ga otvoreno preziru (Matej 7,6).

Na prvi pogled se čini da stihovi od 7 do 11 bezuslovno obećavaju mogućnost dobijanja svega za šta bismo se molili ako to činimo s dovoljno upornosti. Međutim, iskustvo pokazuje da je to zabluda. Tako je bilo u slučaju Pavla, koji se uvek iznova molio za izlecenje, a rečeno mu je samo da će ga Božja blagodat podupirati u njegovoj slabosti (2. Korinćanima 12,8.9). Tako je bilo i u Isusovom slučaju, kada se tri puta molio da se od Njega ukloni čaša raspeća, a ipak je bio raspjet (Matej 26,39–46).

Daleko od kvalifikacije bezuslovnog obećanja o uslišenju molitava za bilo šta i za sve, Isusova zapovest sledbenicima da traže, kucaju i “ištu” mora se interpretirati u kontekstu Propovedi na gori. Vrlo iskren hrišćanin će posle čitanja propovedi biti potpuno savladan Isusovim zahtevom sledbenicima da njihova pravda treba da bude veća od pravde književnika i fariseja (5,20).

Hristove imperative je, ljudski, nemoguće ispuniti i zato nas oni dovode ka Božjoj blagodati ili milosrđu koje prašta i pomaže. Tako mi jedino molitvom možemo da nađemo blagodat koja će nam pomoći da ispunimo Božji ideal, kako je izložen u Propovedi na gori. Ovako kaže autor Her: “Kada ozbiljno shvatimo zastrašujuće zahteve iz Propovedi na gori, to će značiti da još ozbiljnije shvatamo Božju spremnost da nam pomogne da ih ispunimo” (Hare, 79). Oni koji traže, “ištu” i kucaju, želeći takvu pomoć, neće biti odbijeni.

Zlatno pravilo (“Čini u svemu drugima onako kako bi želeo da oni učine tebi” [12. stih]) mora se razumeti i u kontekstu Propovedi. Isus je rekao da je to pravilo “Zakon i proroci” (12. stih). Tako nas pominjanje

zakona i proroka vraća u 5,17 i na taj način 5,17 i 7,12 čine granične tekstove kojima je obuhvaćena centralna srž Propovedi na gori. Prema tome, zlatno pravilo moramo posmatrati kao rezime Hristovog tumačenja zakona i proroka, pri čemu je deo propovedi od 5,21 — 7,11 Njegovo proširenje principa sadržanih u tom rezimeu.

Hrišćaninovo iskreno predanje Bogu

Isus svoju Propoved završava trima snažnim eshatološkim ilustracijama koje se odnose na hrišćansko predanje: dva puta (stihovi 13, 14), dva drveta (stihovi od 15–20 i dva graditelja (stihovi od 24–27). Matej će ovaj obrazac o tri celine koje govore o eshatološkim nagradama i kaznama ponoviti u četiri od svojih pet najvećih propovedi. Tako imamo da tri završne celine iz misionarske propovedi iz 10. glave (stihovi 32.33; 34–39; 40–42) govore o eshatološkim nagradama i kaznama. Isto se odnosi na poslednje tri celine iz parabola o carstvu iz 13. glave (stihovi 44.45.46.47–50), kao i na poslednje tri parabole na kraju Isusove poznate eshatološke propovedi u Mateju 24. i 25. glavi (25,1–13.14–30.31–46). Jedina značajna Isusova propoved u Mateju koja se ne uklapa u trijadni obrazac iz tri eshatološka upozorenja, u stvarnosti odudara jedino od trostrukog aspekta pomenutog obrasca, a ne i od eshatološkog elementa nagrade i kazne. Tako imamo da se 18. glava (propoved o veličini i praštanju) završava parabolom o kažnjavanju onih koji odbijaju da od srca oprostite svojim bližnjima.

Tako vidimo da se i eshatološki i etički element koji se odnosi na tu eshatološku stvarnost nalaze u samom središtu Matejevog predstavljanja Isusa kao učitelja. Matej poznaje svoju vest i on, pod božanskim vođstvom, aranžira Isusovo učenje na vešt način, kojim efektno u misli slušalaca usađuje ono što želi da istakne.

Zajednički element triju celina od kojih se sastoji tekst u 7,13–27 je *činjenje*, baš onako kako je bilo u zlatnom pravilu iz 12. stiha. U celini o dvoja vrata (13. i 14. stih) akcenat na činjenju nije eksplicitan. U stvari, u jednom drugačijem kontekstu bi vrata bilo moguće interpretirati kao pravu i lažnu teologiju (ili verovanje). Ali kontekst vrata jasno ističe da je ključni element — činiti ono što je pravo, a ne verovati u pravu doktrinu. Tako imamo da Matej u 12. stihu naglašava *činjenje* kao zlatno pravilo, a u stihovima od 15–23 (naročito u 21. stihu) to je *činjenje* Božje volje. Tako se dvoja vrata bave etikom (ponašanjem), a ne teologijom (verovanjem). Osoba koja izvršava Isusovu zapovest u telu propovedi (5,21 — 7,12) imaće veću pravdu nego književnici i fariseji (5,20).

Na prvi pogled nam izgleda da se stihovi od 15–20 (dva drveta) više bave lažnim prorocima nego etičkim "činjenjem". Međutim, obratimo još jednom pažnju da u ilustraciji iz stihova od 16–20 Isus uopšte ne

pominje njihovo učenje. Naprotiv, On se usredsređuje na njihovo ponašanje, što znači da se lažni proroci ponašaju kao “vuci grabljivi” (15. stih). Time su oni pokazani kao loši uzori za prosečne hrišćane.

Behavioristički aspekt je posebno jasan u poslednja tri stiha celine koja se nalazi u stihovima od 15–23. Hristos eksplicitno kaže da ulazak u carstvo ne obezbeđuje ono što ljudi veruju, nego što čine (21. stih). Pravda koja je veća od pravde književnika i fariseja ne sastoji se samo od posedovanja Isusove nauke nego i postupanja po njoj. Završni prizor suda sa ovcama i jarcima u Mateju 25,31–46 i slavni evanđeoski nalog iz 28,18–20 potkrepljuje taj zaključak. Mnogi će tvrditi da su prorokovali, da su posedovali druge harizmatičke darove i da su se držali vere u Isusa, ali ako nisu praktikovali *agape*–ljubav koja je osnovna podloga Propovedi na gori, odbaciće ih Car Isus na poslednjem sudu (21. stih; vidi takođe 1. Korinćanima 13,1–3).

Svoju Propoved Isus završava ilustracijom o dva graditelja. Obojica su aktivni, nešto čine, ali ne čine obojica ono što treba da čine. Mudri graditelj gradi na steni Isusu i Njegovoj nauci u Propovedi na gori, dok ludi graditelj “ne izvršuje ...” Isusove “reči” iz propovedi (26. stih). Na sudu je ludi čovek prikazan kao gubitnik (27. stih).

Epilog propovedi upućuje na dve misli: prvo, narod se “divljaše” Isusovoj nauci i drugo, divili su se “jer ih učaše kao Onaj koji vlast ima, a ne kao književnici” (stihovi 28.29).

Pojam Isusovog autoriteta, “vlasti”, prvi put se u Propovedi pojavljuje kada se Isus postavio na autoritativan položaj u odnosu na zakon i jevrejsku tradiciju (npr. “Ja vam kažem” [5,18.20]; “Čuli ste ... ali ja vam kažem” [5,27.28]). Tema Isusovog autoriteta, “vlasti” pojavljuje se povremeno u celom ostatku Matejevog Jevanđelja i doživeće svoj vrhunac u Njegovom velikom evanđeoskom nalogu učenicima, u poslednja tri stiha Matejevog Jevanđelja — “Dade mi se svaka vlast na nebu i na Zemlji” (28,18).

Sedmo poglavlje se završava divljenjem naroda Isusovoj autoritativnoj nauci. Poglavlja 8 do 10 bave se temom Njegovog autoriteta i primenjuju je na svet svakodnevice.

○ *Primena Re i*

Matej 6. i 7. glava

1. Dok u svetlosti 6. glave Mateja razmišljam o svom životu molitve (ili drugim aspektima mog predavanja Bogu u praksi), kako sve mogu da ga unapredim i učinim bogatijim?

2. Gde se, u svetlosti teksta u 6,19–34, nalazi moje blago? Na koje načine, prema 6. glavi Mateja, mogu da utvrdim gde se ono nalazi?
3. Kakav je moj stav prema iskušenju da kritikujem druge ljude? Šta mi govori o drugim ljudima, kada postane očigledno da uvek imaju kritičke ili sudijske primedbe u odnosu na druge ljude, odnosno, kada njihove kritičke primedbe znatno pretežu nad onim pozitivnima?
4. Da li stvarno verujem u ono što kaže zlatno pravilo? Na koje konkretne načine mogu danas da tražim od Boga da mi pomogne s tim pravilom u mome svakodnevnom životu?
5. Kakve pouke za svoj život mogu da zadobijem iz ilustracije o dvoja vrata, dva drveta i dva graditelja?

○ Istraživanje Reči

1. Pronađi u konkordanciji sve citate u kojima se, u Mateju, pojavljuju reči koje se odnose na *molitvu* [pray, prayed, prayer(s), praying] i slične. Rezimiraj šta si naučio u proučavanju tih tekstova.
2. U Mateju 6,14 govori se o praštanju. Uz pomoć opširne konkordancije ispitaj sve citate u Mateju u kojima su sadržane reči koje se odnose na *praštanje* [forgive, forgiven, forgiveness] i slične. Načini spisak zaključaka koji se mogu izvesti iz onoga što si našao. Čime si obogatio svoje znanje zahvaljujući proučavanju ovih reči u preostalom delu Novog zaveta? Ako si ambiciozan i raspoložen, možda ćeš želeći da svoje proučavanje nastaviš na isti način i u Starom zavetu.

PETA GLAVA

CAREV AUTORITET

Matej 8,1 — 10,42

Kada čitamo tekstove u Mateju 4,23 i 9,35 zaključićemo da su gotovo identični. Po svoj prilici je očigledno da Matej za to ima valjan razlog. Kao pisac, on je veoma organizovan i takva ponavljanja koristi da bi obeležio odvajanje ključnih odseka u Jevandelju.

Odsek koji počinje tekстом u 4,23 i završava se u 9,35 sadrži uvod u najraniji period Isusove službe (4,23-25). Za njim slede dve potpodele teksta koje se grade na temi Isusovog autoriteta.

Prva potpodela je Propoved na gori (glave 5-7). Matej u tim poglavljima predstavlja Isusa kao autoritativnog učitelja.

Druga potpodela obuhvata 8. i 9. glavu, u kojima je Isus predstavljen kao autoritativna aktivna ličnost stvarnoga sveta, koja čini čuda, jedno za drugim.

Ove dve potpodele iz pomenutih pet glava povezane su tekстом u 7,29, koji napominje da je narod bio zadivljen, zato što je Isus učio "kao onaj koji vlast ima". U okviru Matejeve generalne slike, deo teksta od 5. do 9. glave prikazuje Isusa kao Mesiju autoritativne reči, dok ga 8. i 9. glava predstavljaju kao Mesiju autoritativnih dela.

Deseta glava je nastavak teme o autoritetu, pokrenute u delu teksta od 5. do 9. glave. Matej u 10,1 kaže da je Isus svoj autoritet, svoju "vlast" dao svojim učenicima. U nastavku poglavlja vidimo Isusa koji podučava učenike za njihovu misiju propovedanja i poučavanja. Tako, dok 5. do 7. glave iznose Isusove reči, a 8. i 9. Isusova dela, u 10. glavi vidimo Isusa koji upućuje svoje učenike da propovedaju Njegove reči i da čine Njegova dela.

○ Ula enje u Re

Matej 8,9

Tekst iz Mateja 8. i 9. glave pročitaj dva puta odjednom. Potom obrati pažnju na sledeće probleme i pitanja:

1. U 8,2–15 čitamo o tri Isusova čuda. Navedi zajedničke činioce u sva tri čuda i u bilo koja dva od njih. Objasni socijalni status trojice primalaca Isusove pomoći unutar jevrejske kulture. Čemu,

po tvom mišljenju, Matej pokušava da nas pouči u tim stihovima?

2. U Mateju 8,23 do 9,8 nalazi se druga grupa od tri Isusova čuda. U svakome od njih prikazan je Isus koji primenuje autoritet, "vlast" nad nečim. Navedi to "nešto" u svakom od tih slučajeva. Šta je druga grupa Isusovih čuda dodala prvoj grupi, u smislu razumevanja predmeta Isusovog autoriteta?
3. Čitaj izveštaj o pozivanju Mateja u 9,9–13. Ako imaš Bibliju sa citatima i kratkim objašnjenjima u marginama, pročitaj i izveštaje u Marku i Luki. (Ako u tvojoj Bibliji nema citata u marginama, nađi u konkordanciji paralelne izveštaje tako što ćeš potražiti reči *Matej* i *Levija* [Matthew, Levi] — koje je njegovo drugo ime.) Sa sva tri izveštaja pred sobom, načini mešoviti pregled onoga što znamo o Mateju iz Jevanđelja. Svoje zaključke uporedi s opisom iz biblijskog rečnika.
4. U jednom ili dva pasusa opiši šta o tekstu u 9,13 možemo saznati u njegovom kontekstu, na osnovu proučavanja marginalnih citata tog teksta i njegovog konteksta.
5. Opiši ulogu vere u trećoj grupi od tri Isusova čuda (9,18–33).
6. Uporedi stihove 9,33 sa 7,28.29. Navedi njihove sličnosti. Imajući na umu Matejevu temu u progresiji, šta te sličnosti znače za njegovu temu? Šta je stvarni uzrok prepirke iz 9,34? Kakva je, po tvom mišljenju, uloga teksta u 9,34 u Matejevoj temi u progresiji?

○ Istra ivanje Re i

Priznavanje Carevog autoriteta

U Mateju 8,2 do 9,33 imamo izveštaje o devet čuda. Matej ova čuda pažljivo klasifikuje s aluzijama na ljudsko mnoštvo. Mi u 8,1 čitamo da "za Njim idāše naroda mnogo", kada je Isus silazio s gore. Zatim u 9,33 čitamo, "i divljaše se narod govoreći: nigda se toga nije videlo u Izrailju". Zapazimo da tekst u 9,33 ne samo što služi kao "zatvaranje zgrade" za tekst o čudima, nego je ujedno paralela završetku Propovedi na gori. Tako je, kako na svršetku Isusove propovedi, tako i na kraju Njegovih dela, narod zadivljen Njegovom "vlašću" i jedinstvenim karakterom Njegove službe (vidi takođe 7,28.29).

Matej je u delu teksta između 8,1 i 9,33 pažljivo doterao svoje izlaganje. Nastavljajući da kao metod poučavanja koristi grupe od po tri predmeta (trijade), tekst ima tri grupe od po tri čuda. Između svake trijade mi nalazimo po jedan "predah" od dve jedinice tekstovnog materijala. To možemo grafički prikazati na sledeći način:

prva trijada čuda

predah
 druga trijada čuda
 predah
 treća trijada čuda

U nastavku ćemo ispitati svaku od ovih trijada i predahe među njima.

Prva trijada čuda (8,2-15). Sastoji se od tri čuda isceljenja. Isus leči gubavca, slugu neznabožackog kapetana rimske vojske i Petrovu taštu. Pored toga što su ovo sve čuda isceljenja, ona za aktere imaju ljude koji su isključeni od punog učešća u izrailjskoj religiji.

Guba, ili lepra, je bila bolest koje su se ljudi u starom svetu najviše grozili. Pored sporog fizičkog propadanja gubavca, ovde imamo socijalno izopštenje, zbog kojeg su takve osobe bile udaljene od udobnosti doma i ljudskog društva. Neposredno nakon utvrđivanja dijagnoze, gubavca bi u potpunosti proterali iz ljudskog društva. Mojsije je pisao: “Dokle je god bolest na njemu, neka bude nečist; nečist je, neka živi sâm, iza okola neka mu bude stan” (3. Mojsijeva 13,46). U Isusovo vreme je gubavcima bio strogo zabranjen pristup svim ozidanim gradovima, uključujući i Jerusalem. Na taj način su nesumnjivo bili isključeni i od prisustvovanja službama u hramu. U skladu s levitskim propisima, oboleli od gube morali su da nose pocepanu odeću, da izbegavaju češljanje kose, da pokrivaju donji deo lica i da viču: “Nečist! Nečist!” (3. Mojsijeva 13,45), tako da nijedno zdravo ljudsko biće nikada ne bi dolaženjem u dodir s njima dovelo u opasnost sopstveno zdravlje.

A ipak je Isus izlečio jednog gubavca! I ne samo što je izlečio gubavca, nego je “pružio ruku” i učinio nešto nezamislivo — “dohvati ga se”, a onda ga i izlečio (8,3). Pouka je jasna: Isus je imao “vlast” nad najstrašnijom od svih bolesti, imao je vlast nad gubom.

Drugo čudo je lečenje sluge jednog neznabošca (stihovi od 5–13). Prema jevrejskom načinu razmišljanja, od neznabošca je još samo gubavac bio više nečist. Dok gubavci uopšte nisu mogli ni u Jerusalem da uđu, neznabošci nisu mogli u potpunosti da služe u jevrejskom hramu, pošto u hramski kompleks nisu mogli da uđu dalje od spoljnog trema neznabožaca.

Ovaj kapetan, svestan svoje nedostojnosti u očima Jevreja, pokazao je izvanrednu veru. Upoređujući Isusa prema sebi kao vojnog zapovednika, kapetan kaže da Isus, da bi učinio čudo, uopšte nema potrebe da ide u njegov dom. Dovoljno je da samo izda zapovest i izlečenje će biti izvršeno. Ovaj kapetan je prva osoba u Matejevom Jevanđelju koja je razumela obim Isusove “vlasti” — da Isusu čak nije potrebno ni da bude prisutan, da bi Njegova reč bila izvršena. Tako vidimo da Isus nije imao samo vlast nad bolešću, nego i nad udaljenošću.

Ne samo što je kapetana pohvalio zbog njegove vere, Isus je iskoristio i priliku da nacрта jednu sliku koja će biti bliska jevrejskom srcu. Jevreji su očekivali da će se prilikom dolaska Mesije održati velika gozba, na kojoj će svi Jevreji sesti da se goste. Neznabošci tu neće biti prisutni.

Međutim, Isus u priču unosi novi obrt. Po Njegovim rečima, na gozbi će i mnogi neznabošci (oni “s istoka i zapada”) biti za trpezom, dok će se mnogi Jevreji (“sinovi carstva”) izagnati “u tamu najkrajnju; onde će biti plač i škrgut zuba” (stihovi 11,12).

Tako je jednim udarcem Isus izložio dve teme koje su se provlačile kroz celo Matejevo Jevanđelje. Prva je spasenje neznabožaca. Ta tema počinje s Isusovim ženskim neznabožičkim precima u rodoslovu iz 1. glave. Ona se nastavlja s povoljnom reakcijom mudraca (takođe neznabožaca) u 2. glavi. Vrhunac teme nastupa prilikom davanja evanđeoskog naloga na kraju Matejevog Jevanđelja, sa zapovešću o propovedanju jevanđelja svim narodima (28,18–20).

Druga tema je nesigurna situacija u koju dospevaju Jevreji ako odbace Mesiju. I ovom prilikom se ova tema provlači kroz celo Matejevo Jevanđelje, a počinje odbacivanjem novorođenog Isusa kao Mesije od jevrejskih vođa i produžava sve do Isusovog raspeća i situacijom u kojoj jevrejske vlasti odbacuju činjenicu o Njegovom vaskrsenju. Ova dvostruka tema o prihvatanju neznabožaca i odbacivanja Jevreja od mesijanske trpeze u Matejevom Jevanđelju deluje kao dvostruki podsticaj za buđenje Njegovih sunarodnika Jevreja.

Treće čudo u prvoj trijadi (8,14.15), više nego uverljivo ističući činjenicu da Isus ima vlast nad bolešću, pokazuje i Njegovo saosećanje prema ženama — drugoj grupi koja nije imala potpune prednosti služenja u hramu. Čak i ako su istovremeno i zdrave i — Jevrejke, žene nisu smele da prođu dalje od trema za žene u hramskom kompleksu.

Tako imamo da nam je prva trijada demonstrirala dve stvari: Isusovu vlast nad bolešću i specijalnu prirodu građanstva Njegovog carstva koje uključuje i neke druge ljude! O tome kaže D. Her: “Isus je Mesija čijom silom i vlašću su uključeni oni koji su bili — isključeni” (Hare, 90).

Predah između prve i druge trijade. Između prve i druge trijade čuda u 8. i 9. glavi Mateja nalazimo predah o učeništvu — temu ka kojoj se Matej progresivno gradi, približavajući se 10. glavi. Predmet ovog predaha (8,19–22) su dvojica koji su hteli da postanu Isusovi učenici. Prvi koji hoće da ide za Isusom je obrazovan, ali preterano revan književnik. Isus mu kaže da treba da se preračuna i vidi da li stvarno hoće da bude učenik. Drugi kandidat za učitelja je manje revan sledbenik koji, u skladu s običajima toga vremena, tvrdi kako će postati učenik čim njegov otac umre i bude sahranjen. To bi, razume se, moglo da potraje i više godina. Isus mu skreće pažnju na hitni karakter odluke koju treba

doneti odmah (stihovi 21.22). Odluka o sleđenju Hrista se ne može odlagati unedogled. Stvar carstva je hitna i način na koji će neko odgovoriti Caru ima vrhunski značaj. Matej će i dalje isticati moguće reakcije na Isusa i Njegovu nauku u tekstu 8,23 — 9,8.

Druga trijada čuda. Ovde Matej se usredsređuje na Isusovu moć: na Njegovu moć nad prirodom kada stišava buru (8,23–27), Njegovu vlast nad demonima prilikom lečenja dvojice opsednutih demonima (stihovi od 28–34) i Njegovu vlast nad grehom, kada prašta grehe i isceljuje oduzetog čoveka (9,1–8).

Činjenicom o Isusovoj vlasti nad grehom, kada je oprostio oduzetom čoveku postaje izričito jasno šta je obuhvaćeno predmetom čuda koja su se odnosila na prirodu i opsednute demonima: u tim trima pričama Isus iz Nazareta ističe svoje pravo na božanski autoritet. U svetu jevrejske misli je vlast nad sve tri oblasti u drugoj trijadi bila isključivo Božje pravo i Isus ovde upravo pokazuje da raspolaže upravo takvom vlašću. Tako vidimo progresiju od zapanjenosti ljudi koji pitaju kakav je to čovek Isus (8,27), preko situacije u kojoj “besni”, opsednuti demonima prepoznaju Isusa kao Božjeg Sina (29. stih), do Isusovog otvorenog pokazivanja da ima božansko pravo da prašta grehe (9,2–6). Matej Isusa ne opisuje samo kao nekoga ko raspolaže silom od Boga, nego kao Onoga ko je i stvarni Božji Sin.

Čuda iz druge trijade takođe su usko povezana time što naglašavaju reakciju posmatrača. Posle stišavanja bure dolazi čuđenje i postavljanje pitanja: “Ko je ovaj da ga slušaju i vetrovi i more?” (8,27). Odgovor na pitanje je ostao otvoren. Posle isceljenja ljudi opsednutih demonima reakcija je negativna. “Sav grad ... moliše da bi otišao iz njihovoga kraja” (34. stih). Ali posle izlečenja uzetog čoveka reakcija je pozitivna. Okupljeni ljudi “čudiše se, i hvališe Boga, koji je dao vlast takvu ljudima” (9,8).

Tako nas druga trijada čuda vraća u jedan od glavnih predmeta iz Matejeve 2. glave — na potrebu da odgovorimo na Isusa, Božjeg mesijanskog Sina. To je svakako i tema priče o dvojici koji su hteli da postanu učenici u prvom predahu, u tekstu 8,19–22).

Predah između druge i treće trijade. Reakcija na Isusa ponovo je tema priče o dvojici učenika u kojima je reč u drugom predahu. Prva priča ilustruje dva odgovora na Isusa (9,9–13). Jedan se odnosi na Mateja, koji se radosno odriče svog unosnog posla uterivača poreza da bi postao jedan od Isusovih učenika (9. stih). On je naučio pouke žrtve i neposredne reakcije, prikazane u pričama o učenicima u 8,19–22).

Druga reakcija u toj prvoj priči je reakcija fariseja koji su žučno reagovali kad je Isus jeo s carinicima i drugim “društveno neprihvatljivim osobama”, izopštenima iz društva, na “velikoj večeri” koju je priredio Matej da proslavi svoje obraćenje i pozivanje (Luka

5,29; vidi takođe 15,1.2). Odgovarajući farisejima, Isus im skreće pažnju na njihovo odsustvo duhovnog uvida u svoje pravo stanje. Citirajući iz Osije 6,6 u 13. stihu, Isus izričito upućuje na odsustvo duhovnog razumevanja među farisejima u svetlosti Starog zaveta (vidi takođe Mihej 6,6–8). Oni su sjajni kada je reč o spoljašnjem držanju zakona, ali potpuno padaju po pitanju duha jevrejske religije (vidi takođe Matej 23,23.24). Oni su duhovno izgubljeni, ali toga nisu svesni. Imaju potrebu da vide sebe među grešnicima koje je Isus došao da spase (9,13; vidi takođe 1,21). Nisu svesni da im je potreban lekar (9,12).

Poslednja priča o učenicima u drugom predahu bavi se učenicima Jovana Krstitelja (9,14–17) koji su, očitno pod uticajem fariseja, kritički govorili o Isusu. Pitanje Jovanovih učenika nije zašto se Isus gosti s grešnicima (kao u prethodnoj priči o učenicima), nego zašto se uopšte gosti.

Odgovarajući im, Isus ne samo što na sebe lično primenjuje starozavetni slikoviti božanski opis ženika (Osija 2,16–23), nego na indirektan način skreće pažnju i na svoju smrt (9,15). Razgovor s Jovanovim učenicima Isus završava ilustracijom o starim mehovima za vino i starim haljinama. Ono što ovom prilikom želi da istakne je sasvim novi “kalup” u koji će morati da se useli jevrejsko versko mišljenje i život. Radikalna načela iz Propovedi na gori nesumnjivo su sadržana u onom “novome” o čemu Isus govori (stihovi 16.17).

Treća trijada čuda. “Novo” je ponovo dominirajuća tema u trećoj trijadi čuda u 8. i 9. glavi Mateja. Isus u njima leči dve žene (9,18–26), dva slepa čoveka (stihovi od 27–31) i nemog čoveka (stihovi od 32–34). Sve su to socijalno zapostavljeni ljudi, izopšteni, odbačeni od društva. Žena koja pati od neprekidnog menstrualnog krvarenja (20. stih) i mrtva devojčica (18. stih) su nečiste, dok su slepi (27. stih) i nemi čovek (32. stih) već žigosani, sa margina ljudskog društva. U skladu s rabinskom definicijom, oni ne mogu biti sveti. Ipak, Isus okreće naglavačke ovo sve prisutnije jevrejsko razmišljanje, kada se umesto za žrtveni prilog, opredeljuje za milost (vidi 13. stih). Isus se brine za prezrene izopštenike od društva. Kako ističe autor Majkl Grin, On daje “novu svetlost slepome, novi jezik nemom, novo zdravlje bolesnom, novi život onoj koja je bila mrtva. Eto, šta znači “novo” u Isusu! A upravo to je ono što je svrha pouke ova tri čuda” (M. Green, 106).

Ipak, ova čuda nam daju i drugu pouku: vera čini da je Isusova sila postala dostupna. U ovim pričama o čudima upravo je vera ta koja primaocima omogućava da shvate ono “novo” što im donosi Isus. Tako imamo da Isus može da kaže ženi koja boluje od nekontrolisanog menstrualnog krvarenja, “Vera tvoja pomogla ti je” (22. stih) i slepom čoveku, “Po veri vašoj neka vam bude” (29. stih). Možda njihova vera i nije bila savršena, ali je bila usmerena na Isusa i zato bila nagrađena.

Vera, po rečima autora Grina, je ono što “spaja grešnika i Spasitelja” (M. Green, 107).

S druge strane, moguće je biti i blizu Isusa, a ne dobiti nikakvu prednost. Tako vidimo da su ljudi iz mnoštva u kojem se nalazila žena takođe bili blizu Isusa, ali nisu primili nikakve blagoslove zato što nisu verovali. Na sličan način su i profesionalne narikače koje su bile oko mrtve devojčice bile udaljene iz njene sobe bez ičega, praznih ruku. Isto to se može reći i za same fariseje. Po njihovim rečima, “pomoću kneza đavolskog izgoni đavole” (34. stih). Oni ne negiraju Isusova silna dela, ali negiraju njihovo značenje. U očima fariseja Isusova čuda pokazuju da je On od đavola, a ne od Boga.

Prema tome, Matej u 8. i 9. glavi priprema svoje čitaoce za deo od 10. do 13. glave. U 10. glavi se nastavljaju teme autoriteta (ovlašćenja) i učenja, dok će 11. do 13. glave u većoj meri obrađivati reakcije na Isusa.

○ Ula enje u Re

Matej 9,35 — 10,42

Pročitaj tekst od 9,35 do 10,42 najmanje dva puta, a onda se pozabavi sledećim pitanjima:

1. Kakva je uloga dela teksta u 9,35–38 u planu Matejevog izlaganja? Svaki pojedini stih ima funkciju, a i tekst kao celina. Ukratko opiši te funkcije. Kakvu svetlost bacaju marginalne reference na 36. stih? Posebno obrati pažnju na prvu polovinu glave u svetlu citata iz Jezekilja. Upotrebi i konkordanciju da bi pronašao kako Matej razume Isusa kao pastira.
2. Načini pregled glavnih koraka u Isusovom izlaganju u 10. glavi.
3. U Matejevom spisku učenika nalazimo jednog “carinika” (uterivača poreza) [tax collector, publican] i jednog “zelota” [Zealot] (10,3.4). Potraži oba izraza u biblijskom rečniku. Kako su se, po tvom mišljenju, slagali ti učenici, koji su dolazili sa suprotnih političkih polova?
4. Navedi paralele između službe učenika u 10,5–25 i Hristove službe. Navedi citate za paralele u Isusovoj službi kada ih otkriješ. U jednom pasusu opiši šta je po tvom mišljenju značenje paralelizma.
5. Kako usklađuješ tekst u 10,34 sa činjenicom da je Isus “Knez mira” (Isaija 9,6)? Na osnovu neposrednog konteksta u 10,34 i šireg konteksta hrišćanske vere, objasni kako to da Isusova vest mira donosi sukob.

○ Istra ivanje Re i

Car prenosi svoja ovlašćenja

Deseta glava je druga velika propoved u Mateju. Prva (Propoved na gori) imala je za prethodnicu narativni odsek (1,18 — 4,22), koji se završio napomenom da je Isus učio u jevrejskim sinagogama, propovedao radosnu vest, jevanđelje o carstvu, i lečio svaku bolest i svaku nemoć (4,23). Nije, dakle, slučajno što Matej, inače veoma pažljiv pisac, čini isto sa drugom propovedi. Narativni odsek koji joj prethodi (tri trijade čuda smo upravo razmatrali) završava se napomenom da je Isus učio u jevrejskim sinagogama, propovedao jevanđelje o carstvu i lečio svaku bolest i svaku nemoć (9,35).

Tri prelazna pasusa. Isusova druga propoved ima za temu misiju, a njen predgovor su tri tranzitivna, ili prelazna pasusa. Prvi prelazni pasus (9,35–38) priprema put 10. glavi napomenom da je Isus gajio sažaljenje prema ljudima zato što su kao ovce bez pastira (9,36). Bila je to poznata starozavetna slika. Starozavetne jevrejske vođe su zatajile. Ali u Starom zavetu je sâm Bog imao ulogu njihovog Pastira (Jezekilj 34,1–16; Zaharija 10,2.3). Matej nije dozvolio da se to učenje izgubi, pa se verovatno nije izgubilo ni među onima koji su bili njegova publika. Hristos kao božanski Pastir je tema koja se provlači kroz celo Matejevo Jevanđelje (vidi 2,6; 25,31–46). Prorečeni slavni Pastir Izrailja došao je u ličnosti Isusa iz Nazareta.

Božanski Pastir ne samo što je došao, nego će i poslati na rad učenike da rašire Njegovo delo i nauku. Prema tome, cilj teksta u 9,37.38 je pozivanje radnika da saberu žetvu koja dozreva. Ta misao nas dovodi u drugi prelazni pasus (10,1), koji najavljuje pozivanje dvanaest učenika i daje stih-temu za 10 glavu — Isus prenosi vlast, autoritet svojim sledbenicima. Za ovim sledi treći prelazni pasus (stihovi od 2–4), u kojem Isus predstavlja svoje učenike po imenu.

Napomenućemo da broj dvanaest predstavlja pun politički spektar među Jevrejima u njihovom odnosu prema Rimljanima. Na krajnjoj ekstremnoj tački nalazimo izdajnika Mateja koji je kao uterivač poreza služio rimskoj vlasti kao jevrejska marioneta. Na drugoj krajnjoj tački nalazio se Simon revnitelj [zelot]. Zeloti su stajali nasuprot Rimu kao svojevrсни teroristi, koji su nastojali da obore omražene okupatore Izrailja. Za jednog zelota je dan bio uspešan ako bi uspeo da se ubaci u ljudsko mnoštvo i ostavi svoj bodež u kakvom Rimljaninu ili nekom od rimskih kolaboracionista, kakav je bio Matej. Čudo je što je Isusova mala grupa imala i zelota i carinika. Četiri Jevanđelja ne beleže nijednu prepirku među njima, kao što beleže prepirke između Petra, Jovana i

nekim drugih. Tokom cele istorije se pokazivalo da hrišćanska vest može istinski da promeni srca i živote ljudi. Istinsko pokajanje donosi obraćenje i novi životu u Isusu, čak i među smrtnim neprijateljima.

1. odsek Isusove propovedi. Isusova propoved o misiji deli se na tri glavna odseka. Prvi odsek je upućen direktno dvanaestorici učenika (10,5–25), koji će u određenom smislu zauzeti mesta jevrejskih poglavara u Božjem zanemarenom stadu (9,36–38). Primetićemo da 10. glava ne pruža nikakvu informaciju po pitanju prve misije, prvog zadatka učenika, nego nam, naprotiv iznosi uputstva koja im je Hristos dao u vezi s njihovom misijom. Ta uputstva su direktno upućena dvanaestorici. Važno je da razumemo da su neke specifičnosti tih uputstava upućene njima u njihovom jedinstvenom kulturnom ambijentu i da one možda nemaju univerzalnu primenu u svim vremenima i svim mestima. S druge strane, Isusovo uputstvo sasvim sigurno sadrži i načela koja se mogu primeniti i treba da budu primenjena na druge kulturne ambijente i okolnosti i druge istorijske periode.

Poseban značaj u 10,5–25 ima paralelizam između Isusove službe i službe učenika, koji teče kroz ceo tekst. Tako imamo da učenici, kao i njihov Gospod, treba da idu samo izgubljenim ovcima doma Izrailjeva (10,5.6; 15,24). Ta zapovest je, razume se, uslovljena hronologijom. Hristos je posle svog vaskrsenja zapovedio svojim učenicima da idu po celom svetu (28,18–20). Očito je da Isus izlaže misionarski princip, koji je kasnije izričito izložio Pavle, koji govori o izlaganju vesti najpre Jevrejima, a kasnije i neznabošcima (vidi, na primer, Rirmljanima 1,16; Dela 1,8 i Pavlov metod rada u knjizi Dela apostolska).

I od učenika se očekivalo da propovedaju istu vest kakvu je propovedao Isus — “da se približilo carstvo nebesko” (10,7; 4,17; vidi takođe 3,2, za Jovana Krstitelja). Po ugledu na Hrista, oni imaju zadatak da leče bolesne, da podižu mrtve, čiste gubave i isteruju demone (10,8; 8,2–4.14–17.28–34; 9,18–26). Isto tako, kao Isus, oni treba da idu od grada do grada i da odsedaju u domovima drugih ljudi (10,11; 4,23–25; 8,20). Osim toga, jednom će i stradati kao Isus. Biće uhvaćeni, dovedeni pred vladare i careve i bičevani (10,17–19; 26,57 — 27.31). Takođe kao Isusa, i njih će izdati oni koji su im najbliži (10,21; 26,47–56). Matej je očito svestan tih paralela, pošto završni stih odseka kaže da će učeniku biti kao njegovom učitelju i sluzi kao njegovom gospodararu (10,25).

Jedan stih u 10,5–25 stvorio je velike probleme izučavaocima Biblije, a to je 23. stih, koji kaže da učenici neće “obići gradova Izrailjevih dok [ne] dođe Sin čovečji”. Na prvi pogled ovaj tekst kao da upućuje na Hristov drugi dolazak. Međutim, takvo tumačenje je očigledno greška, pošto je svoje Jevanđelje Matej pisao nekoliko decenija nakon što je Isus poslao svoje učenike, pa je očigledno znao da se drugi dolazak još nije dogodio. Autor Robert Mauns ističe izuzetno zadovoljavajuće tumačenje ovog stiha kada, idući za sugestijom R.V.G. Taskera, tvrdi da

se “stih najbolje razume ’imajući na umu dolazak Sina čovečjega kao pobednika posle svog varksenja” (Mounce, 95). Ta tvrdnja se uklapa s progresivnim tumačenjem teksta 10,5 i 28,18–20, koje je izloženo u pomenutom tekstu.

2. odsek Isusove propovedi. Ovaj odsek propovedi o misiji počinje u 10,26, a završava se u 10,31. Taj pasus umnogome ima funkciju kakvu su tekstovi 6,25–34 i 7,7–11 imali u Propovedi na gori. Kao što su oni tekstovi ohrabivali slušaocce ili čitaoce, priterane u ugao zahtevima propovedi, tako i tekst 10,26–31 ohrabruje misionare u uslovima progonstva u 10,17–25).

Zapovest, “ne bojte se”, ponavlja se tri puta u našem pasusu i daje tri razloga zašto Isusovi sledbenici ne treba da se boje. **Prvi razlog** je što će istina na kraju pobediti (10,26.27). Jednoga dana će Bog objaviti svoju silu i slavu da je svi vide. Učenici i svi hrišćani kroz celu istoriju biće odbranjeni, a Božje carstvo u potpunosti uspostavljeno. To obećanje se direktno odnosi na velika eshatološka obećanja iz trećeg i osmog blaženstva (5,5.10–12). Imajući na umu sigurnost carstva, Hristovi sledbenici ne treba da se boje.

Drugi razlog zašto Isusovi sledbenici ne treba da se boje je što, iako mogu da ubiju telo, sile zla hrišćaninu ne mogu da oduzmu večni život (dakle, ne mogu da unište dušu — 10,28). To može da učini jedino Bog koji je Stvoritelj. On će jednom uništiti te osobe (duše) koje su svesno odlučile da odbace Cara Isusa i da nastave sa životom pobune protiv Njegovog carstva. To uništenje biće kompletno i večno. Nakon što ih “proždre” i sagori vatra koja čisti Zemlju, posle milenijuma koji se pominje u 20. glavi Otkrivenja, biće kao da zlih grešnika nikada i nije bilo (Otkrivenje 20,9.11–15; vidi takođe 2. Petrova 3,11–13; Malahija 4,1–3).

Treći razlog zašto ne bi trebalo da se boje Isusovi sledbenici je u tome što Bog voli najponiznije od svojih stvorenja. Ako se brine za neugledne vrapce, sigurno je da će se brinuti i za građane carstva (10,29–31). Ta tri argumenta imaju za cilj da odagnaju strah i da Isusove sledbenike učine neustrašivim braniteljima načela i dela Njegovog carstva.

3. odsek Isusove propovedi. Poslednji, glavni odsek propovedi o misiji (10,32–42) takođe je načinjen od tri centrale misli. Pre nego što ispita-mo te misli, valja napomenuti da je tekst u 10,32–42 ponavljanje nekih tema iz dela teksta u stihovima od 5 do 25. I jedan i drugi ističu i izdvajaju predmete kao što su progonstvo od vlasti, rujanje od prijatelja i neodobravanje od porodice. Međutim, ovo dupliciranje nije samo ponavljanje radi uspešnijeg učenja. Dok je deo teksta u 10,5–25 koncentrisan na misiju samih učenika, stihovi od 32 do 42 bave se i učenicima i svim vernicima u svim vremenima. Promena je nagoveštena rečima kao kojigod, koji (stihovi 32.33.37.38.39.41.42). Tako, dok sti-

hovi od 5 do 25 sadrže mnogo kulturnih aspekata okrenutih direktno prvoj misiji samih učenika Jevrejima, stihovi od 32 do 42 uvode principe bez kulturnog “prtljaga” iz prvog dela poglavlja.

Slično kao u Propovedi na gori, i propoved o misiji završava se s tri izreke koje se odnose na poslednje nagrade i kazne. U prvoj izreci je obećanje da će Otac priznati one koji javno priznaju Isusa (stihovi 32.33). Druga izreka obećava da će svako ko Isusa stavi na prvo mesto — čak iznad članova svoje porodice — nesumnjivo naći život, u kojem je sadržan večni život (stihovi od 34–39). Treća izreka obećava da će nagradu carstva dobiti oni koji “primaju” Isusove sledbenike (10,40–42). Ta tema se nalazi u Propovedi na gori (7,12; 5,7.43–48) i predstavljena je kao vrlo izričita u Matejevoj paraboli o danu suda, o ovcama i jarcima (25,31–46).

Jedna od velikih protivrečnosti Hristovog života je da, iako je On “Knez mira” (Isaija 9,6), prihvatanje Njega donosi mač koji proseca tako duboko da obraćenici često doživljavaju raskid svojih najprisnijih veza i odnosa. Osnov tog paradoksa je u činjenici da su načela Hristovog carstva, kako je izraženo u Propovedi na gori (glave 5–7), u dijametralnoj suprotnosti s principima, načelima ovozemaljskih carstava. Kada se jedni članovi određene porodice ili zajednice rukovode jednim skupom principa, dok se drugi rukovode drugim, neizbežni rezultat su neprijateljstvo i progonstvo. Hristos poručuje da najviši oblici odanosti jednog hrišćanina moraju biti okrenuti Njemu i Njegovim načelima, iako će takav stav doneti nevolje.

Iako hrišćani u ovom životu često uživaju u miru srca, puninu spoljašnjeg mira neće doživeti dok “Knez mira” ne dovede do kompletnog ostvarenja svog carstva, prilikom svog Drugog dolaska. Do tog vremena Božja deca su dužna da žive u ovozemaljskim carstvima, istovremeno se trudeći da žive u skladu s načelima, principima nebeskog carstva. Njihovo dvojno građanstvo neminovno donosi i svoje tenzije. Zato hrišćani i imaju razloga da se nadaju i očekuju Hristov dolazak na oblacima neba.

Hristova druga propoved u Mateju završava se na isti način kakako se završila prva (i kako će se završiti i ostale tri) — rečima “I kad svrši Isus zapovesti dvanaestorici učenika svojih” (11,1; vidi takođe 7,28; 13,53; 19,1; 26,1). Kao i u drugim propovedima, Matejev tekst u 11,1 se udaljava od Isusove nauke i prelazi na narativu koja se bavi Njegovim delima.

○ *Primena Re i*

Matej 8,1–10 — 10,42

1. Šta znači doživeti Hristovu vlast u svome životu? Na koji način

sam, konkretno, doživeo Njegovu vlast?

2. Na koji način sam bio prislan s Isusom? Da li je se moja vera uhvatila za Isusovu silu i primenila je na moj svakodnevni život, ili sam možda bio kao svetina bez vere koja je dodirivala Isusa, ne primajući ni veru ni blagoslov? Na koji način mogu da ojačam svoju veru u Isusa?
3. Da li se bojim da iznosim svoje svedočanstvo o svom Gospodu u kraju u kojem živim i u krugu svoje porodice? Kakav dokaz mogu doneti za svoj odgovor? Kakva saznanja mogu steći iz 10. glave, kojima bih ojačao svoju hrabrost za svedočenje?
4. Jesam li ljubazan prema drugim hrišćanima u svojoj crkvi i kraju u kojem živim? Kakav dokaz imam za svoj odgovor? Na koje načine, konkretno, mogu da se popravim?

○ Istra ivanje Re i

1. Uz pomoć konkordancije prouči reč *vera* [faith] u okviru Matejevog Jevanđelja. Opiši šta autor podrazumeva pod izrazom vera. Da li ta reč za njega ima uvek isto značenje? Da li i drugi biblijski pisci tu reč koriste uvek s istim značenjem kako to čini Matej? Što se tiče ovog poslednjeg pitanja, uporedi način na koji Matej koristi reč s načinom njene upotrebe u poslanicama Timotiju. Kakve nijanse reči vera dodaju ove poslanice načinu kako je Matej koristi? Uporedi ono što si pronašao s onim što je izloženo u biblijskom rečniku.
2. Sličnu vežbu s mnogo koristi možeš primeniti za reč *duša* [soul] u 10,28. Međutim, po pitanju te reči, tvojim proučavanjem bi trebalo da bude obuhvaćena i upotreba u Starom zavetu.

○ Dalje prou avanje Re i

1. Radi opšteg uvida u materiju, pogledaj EGV, DA, strane 267–280, 290–297, 315–320, 333–358.
2. Da bi stekao pregled čuda iz Jevanđelja i shvatio njihov značaj, pogledaj knjigu od J. B. Green i S. McKnight, *Dictionary of Jesus and the Gospels*, 549–560.
3. Radi boljeg pregleda učenitva u Jevanđeljima, vidi isto, str. 182–189.

ŠESTA GLAVA

REAKCIJE NA CARA

Matej 11,1 — 13,58

U prvih deset glava Jevanđelja Matej govori o Isusu kao Caru judejskom (1-4), kao propovedniku novog zakona i uzvišenije pravde (5-7) i kao čoveku ličnog i prenetog ovlašćenja (8-10). Tako poglavlja 1 do 10 u Mateju iznose ponudu Isusa kao Mesije jevrejskom narodu.

Počev s 11. glavom, ovo Jevanđelje čini radikalnu promenu pravca. Od nuđenja Mesije ono prelazi na Izrailjevo odbijanje te ponude — odbijanje koje, kako ćemo videti, kulminira s raspećem u 27. glavi.

Zato poglavlja 11 do 13 čine ključni deo Matejeve priče. Poglavlja 11 i 12 naglašavaju jevrejsko odbacivanje Isusa na način koji je u prethodnim poglavljima bio samo nagovešten. 13. glava — treća velika Isusova propoved u Mateju — nastavlja temu reakcija na Isusa, izlaganjem prihvatanja i odbacivanja Isusa i Njegovog carstva, u vidu priča.

○ Ula enje u Re

Matej 11. i 12. glava

Pročitaj tekst u 11. i 12. glavi dva puta odjednom. Potom uradi sledeće vežbe, upisujući rezultate u svoju beležnicu za Mateja.

1. Prema napomeni u margini teksta, zašto je Jovan bio u zatvoru (11,2)? Osim toga, zašto je bio razočaran u Isusa u 11,2.3? Koristeći marginalni citat za 11,2, uporedi Jovanova prvobitna očekivanja od Isusa, s Njegovom sadašnjom službom. U kom smislu se Isusovo delo razlikovalo od onoga kako je Jovan najavljiavao? Kakav je značaj Isusovog odgovora u 11,4-6? I ovom prilikom će ti citati iz margina pomoći da nađeš ključ rešenja. Šta je, po tvom mišljenju, Isus imao na umu kad je za Jovana izjavio da je istovremeno i najveći i najmanji (11. stih)? Šta je po tvom mišljenju Isus hteo da kaže o sebi kada je Jovana uporedio s Ilijom u 11,14? U ovome će ti pomoći marginalna referenca na Stari zavet.
2. Kakav je značaj Isusovog poređenja jevrejskih gradova Horazina i Vitsaide s Tirom, Sidonom i Sodomom? Koristeći biblijski rečnik, konkordanciju i/ili marginalne reference, lakše ćeš razumeti sim-

bolizam svakog od pomenutih starozavetnih gradova. Svoje zaključke rezimiraj u jednom kratkom pasusu.

3. Načini pregled Isusove konfrontacije s farisejima o pitanju Subote u 12,1–14. Navedi čemu se možemo naučiti iz tog proučavanja. U okviru kratkog pasusa rezimiraj principe koji su podloga Isusovom pristupu opisanim događajima. Kada uporediš 12,14 sa 12,2, šta u mentalitetu fariseja vidiš kao posebno zanimljivo? Koristeći pomoćna sredstva u Bibliji, otkrij šta dodaje Marko našem shvatanju načela u njegovoj paralelnoj obradi konfrontacije oko Subote.
4. Na osnovu teksta iz 12,38 mogli bismo dobiti utisak da književnici i fariseji nisu videli da je Isus učinio ijedno čudo. Da li je to tačno? Gde su bili ti jevrejski poglavari u 8. i 9. glavi i kakva je bila njihova reakcija? Kakav je značaj njihove molbe u 12,38, u okviru toka Matejevog Jevanđelja? Kakav je značaj Isusovog odgovora (stihovi 39.40) u okviru kretanja Jevanđelja ka svojoj kulminaciji u 27. i 28. glavi?

○ Istra ivanje Re i

Odbacivanje, sud i odmor

Tekst u Mateju 11,2.3 nagoveštava prekretnicu u Matejevoj narativi. Jovan Krstitelj je čuo za “dela Hristova”, pa je njegov um bio ispunjen sumnjama o tome da li bi to stvarno mogao biti Mesija. “Jesi li ti onaj što će doći”, pita Jovan u očajanju preko svojih učenika, “ili drugoga da čekamo?”

Na prvi pogled čitalac bi mogao da pretpostavi da je Jovan bio razočaran zbog fizičkih okolnosti u kojima se nalazio. Konačno, on se sukobio s Irodom Antipom zato što ga je kritikovao zbog njegovog nedozvoljenog odnosa sa snahom (14,3–5). Zbog toga je Jovan Krstitelj bio zatvoren u tvrđavi Maherus, koja se nalazila istočno od Mrtvog Mora (Josephus, *Antiquities*, 18.5.1,2). Pa ipak, Isus nije ništa preduzeo da ga oslobodi. Moguće je da se Jovan osećao razočaranim zbog okolnosti u kojima se nalazio.

Dok ga je taj problem verovatno mučio, nešto drugo je za njega bilo izvan sumnje. Kako je on video, *Isus se nije ponašao kao prorečeni Mesija*.

Nezavisno od jevrejskog poimanja Mesije–osvajača, sâm Jovan je bio ubeđen da će Isus doneti sekiru na koren drveću (3,10), odnosno, da će biti “moćan” Mesija koji će krštavati “ognjem” (11. stih); da će biti Mesija–sudija nad Izrailjevim neprijateljima — Mesija koji će se pojaviti na “gumnu” s “lopatom u ruci svojoj”, da sakupi Božje žito u žitnicu i spali “plevu ... ognjem večnim” (12. stih).

U svom frustriranom stanju Jovan je posumnjao u sopstvenu sigurnost koju se osećao prilikom Isusovog krštenja. Isus se jednostavno nije ponašao kao očekivani jevrejski Mesija, pa čak ni kao Mesija kakvog je on, Jovan, najavio ljudskom mnoštvu kraj reke Jordan.

Isusov odgovor Jovanovim učenicima ima ključni značaj za naše razumevanje nebeskog carstva. Isus se Jovanovim izaslanicima ne obraća direktnim odgovorom. On im samo kaže da se vrate Jovanu i da mu kažu šta su videli, “slepi progledaju i hromi hode, gubavi se čiste i gluhi čuju, mrtvi ustaju i siromašnima propoveda se jevanđelje” (11,5).

Iako ovo možda neće baš izgledati kao odgovor nama kada mislimo na Jovanove konkretne sumnje, za Jevrejina zadubljenog u starozavetna proročanstva bilo je to isto kao i tvrdnja da je On — Mesija. Isus je svoj odgovor temeljio na tekstovima u Isaiji 35,5.6 i 61,1, tekstovima koji su u to vreme bili vrlo široko prihvaćeni kao mesijanski i koji su predskazivali da će Mesija činiti baš ona dela koja je Isus pokazao.

Polako ali sigurno, Matej je razvijao složenu prirodu carstva — carstva blagodati uspostavljenog prilikom Hristovog prvog dolaska, za kojim će nastupiti faza suda prilikom drugog dolaska. Jovan Krstitelj je bio u pravu, ali nije shvatio progresivnu prirodu carstva i progresivnu ulogu Mesije. Matej će nam o toj progresivnosti pokazati više u svojoj 24. i 25. glavi.

U međuvremenu, osuđeni Jovan Krstitelj dobija zadovoljavajući odgovor na svoje pitanje. Isus je zaista Hristos [Mesija]. Ali pre nego što završi svoju poruku o Jovanu okupljenom mnoštvu, u 11,1–19, Isus će izreći jednu znatno određeniju tvrdnju o svom uzvišenom identitetu. Ta tvrdnja dolazi u 11,14, kada Isus napominje da je Jovan Krstitelj — “Ilija što će doći” [što je trebalo da dođe]. Tim svojim rečima Isus se poziva na tekst u Malahiji 4,5, gde Bog kaže da će poslati “Iliju proroka pre nego dođe veliki i strašni dan Gospodnji”. Kada taj tekst proučimo u sekvenci Isusovog izlaganja, vidimo da On kaže da je Njegov preteča (Matej 3,11), Jovan — Ilija, došao, koje znači da je On sâm — Gospod koji potom dolazi! Tako imamo da Isus u 11,14 daje iskaz o svom božanskom statusu. Zato ne treba da čude Njegove reči: “Koji ima uši da čuje neka čuje” (15. stih). Obrazovani jevrejski slušaoci će u toj izjavi o Iliji “čuti” Isusovu izjavu i tvrdnju da je On “s nama Bog” (1,23).

Pripremajući se da dâ sopstvenu izjavu o identitetu, Isus će o Jovanu Krstitelju reći nešto lepo, a ipak zamršeno. “Zaista vam kažem”, govori Isus Jevrejima. “Nijedan između rođenih od žena nije izišao veći od Jovana Krstitelja; a najmanji u carstvu nebeskome veći je od njega” (11,11).

Alfred Plumer je, čini se, uhvatio suštinu ove paradoksalne izjave. “Jovanova služba i misija”, tvrdi Plumer, “bila je viša od službe i misije bilo kojeg od njegovih prethodnika. Ne samo što je prorokovao o Mesiji,

nego je bio Njegov glasnik i pokazao na Njega u trenutku kad se pojavio. Ipak, nije se nalazio unutar Carstva koje je najavljivao; tako su, u Carstvu, najmanji podanici veći od najvećih među onima koji nisu podanici. Po duhovnim prednostima i znanju hrišćani su iznad Jovana. On je prijatelj Ženika; oni su Njegova nevesta” (Plummer, 162). I sumnja i odsustvo shvatanja prirode načela carstva kod Jovana pokazuju da se on još nalazi napolju. Za Jovana, carstvo se još “blizu” (3,2).

U svetlu te činjenice, zanimljivo je što su vodeći Jevreji odbacili i Jovana i Isusa. Njima se nije sviđala Jovanova vest o pokajanju, koliko ni Isusova objava revolucionarnih načela carstva (11,16–19).

Tekst o nepokajanim gradovima, Horazinu i Vitsaidi ima smisla tek u kontekstu jevrejskog odbacivanja. Iz Vitsaide su došla trojica Isusovih učenika; Isus je tamo poklonio vid slepom čoveku (Marko 8,22–26); u blizini toga grada nahranjeno je pet hiljada ljudi (Luka 9,10–17). Nema sumnje da su Vitsaida i Horazin (koji se nalazio vrlo blizu Kapernauma) i slični drugi judejski gradovi imali priliku da izgrade veru u Isusa. Ipak, nisu se pokajali.

Isus zatim pravi poređenje njihovih prilika i mogućnosti izbora s prilikama i mogućnostima izbora neznabožačkih gradova Sidona i Tira, na severu Izrailja. Ti gradovi su bili žigosani u Starom zavetu zbog svoje zloće (vidi, na primer, Isaija 23. glava; Jezekilj 26. glava; Amos 1,9.10). Pa ipak, kaže Isus, čak i oni bi se bili pokajali u “kostreti i pepelu” da su imali iste prilike kakve su imali Horazin i Vitsaida. U ovom svom poređenju Isus odlazi korak dalje i upoređuje mogući odgovor Sodoma odgovoru Kapernauma. (Sodom je bio grad — sinonim zla — zla tako strašnog da je doprinelo nastanku reči *sodomija*.) Kapernaum je bio nazvan Isusovim gradom, “i dođe u svoj grad” (9,1). Bio je to najomiljeniji grad u Njegovoj zapisanoj službi. Međutim, poređenje sa Sodomom je krajnje nepovoljno. Zašto je to tako? Zato što Jevreji svog Mesiju odbacuju, uprkos Njegovim mnogim delima. Posledica će biti gori sud u “dan suda” za ravnodušni Izrailj i njegove omiljene gradove i ljude (stihovi 24, 22) nego za pomenute neznabožačke gradove. Ovako se Matej ponovo trudi da snažno usadi čitaocima svoju temu o posledicama koje će trpeti Jevreji zato što su odbacili svog Mesiju.

Međutim, nije sve izgubljeno. Neki Jevreji pozitivno reaguju na Isusa. To je poruka teksta iz 11,25–30. Pa ipak, ti koji pozitivno reaguju nisu iz sloja obrazovanih i bogatih, nego “mala deca” — ponizni, “prosti” ljudi (25. stih). Spasonosno poznavanje Boga, kaže Isus, ne zavisi od ljudske mudrosti i obrazovanja. Veoma često povlašćeni iz ovoga sveta zaključuju da ih njihova mudrost i položaj u društvu čine superiornima u odnosu na druge. Njihovo samozadovoljstvo im otežava da imaju poverenje u Boga. Takav stav je smrt za spasonosno poznavanje Boga, ili ono koje donosi spasenje. Takve osobe ne ulaze u Božji odmor.

Ali Isus dovikuje onima, povlašćenima ili ne, koji uviđaju svoju po-

trebu, koji su opterećeni i umorni. Svim takvima On nudi “odmor” (stihovi 28, 29).

Reč *odmor* je ključ za razumevanje ovog teksta. Isti koren u grčkom jeziku upotrebljen je u prevodu Septuaginta (na grčkom) u 2. Mojsijevoj 33,14 i označava odmor koji je Bog nameravao da podari Izrailju putem Mojsijevog rukovođenja. Matej je celim putem upoređivao Isusa s Mojsijem i, kako smo to ranije napomenuli, razvijanje radnje prvog Jevandelja kreće se paralelno s iskustvom Izlaska. U Matejevim očima Isus je prorok kao Mojsije, za koga je Bog rekao da će ga podignuti (5. Mojsijeva 18,15.18).

Međutim, drugi Mojsije će uspeti tamo gde je prvi zatajio. Drugi će dati odmor koji je kroz Mojsija bio obećan, ali nikada ostvaren (11,28.29; vidi takođe Jevrejima 4,1–11).

Slično ovome, Isus je obećao lakši jaram (11,29.30). Rabini su govorili o “jarmu zakona”, kao velikom blagoslovu, ali je pod njihovim tumačenjem jaram zakona postao breme, a ne blagoslov. Isus je kasnije optužio književnike i fariseje da svojim legalističkim zahtevima prisiljavaju ljude da nose “bremena teška” (23,4). Oni su izokrenuli Božju nameru iz zakona datog preko Mojsija. Međutim, u Matejevom Jevandelju Hristos nastoji da svoje sledbenike vrati Božjem prvobitnom planu: da je zakon blagoslov kada se ljudi usredsrede na njegov duh, a ne samo na slovo. Zbog toga autor R. T. Frans može da napiše: “Isusov jaram je *lak* ... ne zato što iznosi lakše zahteve [njegovi zahtevi su praktično teži, prema tekstu u 5,20], nego zato što predstavlja ulazak u učenički odnos (*naučite se od mene*) s Onim koji je *krotak i smeran u srcu*” (France, *The Gospel*, 201).

Farisejsko odbacivanje pojačano

U 11. glavi mi vidimo kako na Matejevu priču pada mračna senka jednog narastajućeg protivljenja. Jovana smo videli kako izražava ozbiljne sumnje u Isusa zato što njegova očekivanja nisu bila ispunjena. Videli smo kako ljudsko mnoštvo odbacuje Isusa zato što ga ne shvata ozbiljno. Isto tako, vidimo kako ga odbacuju i neki inače omiljeni jevrejski gradovi. Ali u 12. glavi nalazimo od svih najozbiljnije odbacivanje — od fariseja.

Dok je u ranom periodu svoje službe Isus bio široko prihvaćen, vremenom su judejske verske vođe došle do zaključka da Njegova nauka nije usklađena s njihovim osnovnim pozicijama. Shvatili su, ako narod prihvati i poštuje Isusovu nauku, njihove pozicije narodnih vođa će biti ugrožene. Tako je i došlo do eskalacije sukoba između Isusa na jednoj, i fariseja i drugih judejskih vođa na drugoj strani. Načela nebeskog carstva bila su na putu da se sudare s principima carstva

judejske crkve.

Prva konfrontacija između Isusa i fariseja u 12. glavi bila je oko pitanja Subote. Od svih njihovih verskih običaja, Jevrejima je subota bila najvažnija. Svoje svetkovanje subote su shvatali veoma ozbiljno. Na primer, kada bi ih u vreme Makabejaca (drugi vek pre Hrista) napali neprijateljski vojnici, jevrejski vojnici su radije dopuštali da pobiju njih i njihove porodice, nego da prekrše subotu braneći se (1. Makabejaca 2,31–38). Jevreji su u jednom trenutku imali čak 1.521 usmeno pravilo za svetkovanje subote (Moore, 2:28).

Bili su bolesno ozbiljni po pitanju zaštite subote. Imali su pravilo protiv gotovo svakog zamislivog načina kršenja subotnog zakona iz Deset zapovesti. U tom kontekstu nam je lako da vidimo zašto sukob između Isusa i fariseja o Suboti Matej stavlja odmah posle Isusovih reči o svom blagom jarmu i svom lakom bremenu (11,29.30). On želi da razumemo da Isus nije protiv Subote, a da ipak odbacuje mnoga od čoveka stvorena pravila koja sprečavaju da Subota bude blagoslov.

Jedan od povoda za sukob nastao je kad su Isusovi učenici kidali klasje i jeli žito, prozaleći u Subotu žitnim poljem ka svome cilju. Fariseji su ih optužili za kršenje subote, a ne za krađu, pošto je tekst 5. Mojsijeve dopuštao putnicima da jedu žito ili druge proizvode dok prolaze kroz neko polje, da ne bi gladovali (5. Mojsijeva 23,25).

Problem je bio u tome što su Isusovi učenici to činili u subotu, i time prekršili nekoliko jevrejskih pravila za svetkovanje subote. Kako su shvatali fariseji, trganje klasja bilo je žnjevenje, trljanje klasova i odvajanje žita od pleve (Luka 6,1) je bilo mlaćenje, oduvavanje pleve se moglo tumačiti kao rešetanje žita, dok je ceo proces očigledno bio pripremanje hrane — posao koji je trebalo obaviti šestoga dana. Prema Talmudu, bilo je greh žnjeti i mleti žito u količini većoj od uobičajenog pakovanja sušenih smokava (Shab. 70b).

Kada imamo na umu njihove propise, ne treba da nas iznenadi što su fariseji otišli Isusu i optužili učenike za kršenje subote (12,2). On im odgovara s dve ilustracije iz Starog zaveta. Prva se odnosi na Davida koji je nezakonito jeo posvećeni hleb za pokazivanje (1. Samuilova 21,1–6), što dokazuje da ljudska potreba ima prednost u odnosu na ritualnu preciznost. Isusova druga ilustracija temelji se na tekstu iz 4. Mojsijeve 28,9 u kojoj stoji da je Bog sveštenicima zapovedio da Subotom prinesu veći broj redovnih (rutinskih) žrtava, nego drugim danima u sedmici i oni su bili oslobođeni svake krivice. Prema tome, Isus praktično kaže, aktivnosti vezane s obožavanjem Boga imaju prednost u odnosu na propise za taj dan.

Isusovo izlaganje dostiže vrhunac u 12,6–8, gde On izjavljuje da je

veći od hrama i njegovih službi i da je time (kako je pokazano u stihovima od 3–5) veći i od Subote (6. stih). U stvarnosti, On je gospodar od Subote (8. stih). Subota je Gospodnji dan i On zna kako bi nju trebalo svetkovati. U svetlosti tog saznanja, Isus odlučno izjavljuje da je “milost” (citira Osiju 6,6) u Božjim očima bolja čak i od ritualne preciznosti koju je tražio Bog u Mojsijevim knjigama — a da i ne govorimo o ljudskim pravilima koja su izradili književnici i fariseji (12,7).

Polazeći od toga da je milost važnija od ritualne preciznosti, dopustivo je to što su učenici jeli žito. Ali želeći da poenta koju je imao na umu bude kristalno jasna, Isus u subotni dan *namerno* leči čoveka sa suhom rukom, u neposrednoj prisutnosti Jevreja koji ga optužuju (13. stih). Rabini su dopuštali lečenje u Subotu ako je ljudski život bio u opasnosti (Homa 8,6), dok je “suha” ruka teško bila kategorija bolesti koja ugrožava život. Isusova poenta je da “valja u Subotu dobro činiti” (12. stih). Marko Subotu i ceo preostali deo Božjeg zakona stavlja u perspektivu kada citira Isusa kako kaže da je “Subota načinjena čoveka radi, a nije čovek Subote radi” (Marko 2,27).

Karakteristično je za sve oblike legalizma da se zakon stavlja iznad obzira prema čoveku i milosti. Ali, slično kao i u Propovedi na gori, Isus nastoji da pomogne Jevrejima da vide duhovnu prirodu zakona, da on [zakon] — da bi bio pravilno shvaćen — mora biti ukorenjen u *agape*-ljubavi.

Nažalost, Jevreji nisu stvarno razumeli zakon. Zbog toga, kad ih je Isus uputio na njegov temelj u *agape*-ljubavi, oni “načiniše veću o Njemu kako bi ga pogubili” (12,14).

U ovome je paradoks legalizma. Legalisti se, u svojoj samopropklamovanoj, navodnoj ljubavi prema Bogu i Njegovom zakonu, gneve na one koji im ne daju podršku po pitanju njihovih specifičnih teoloških tumačenja — gneve se toliko da su spremni da ubiju svoje protivnike ili unište njihov ugled. Ovakav gnev je po Isusovom objašnjenju zapravo ekvivalent ubistvu (vidi 5,21–26).

Svako ko je dugi niz godina bio vernik crkve svestan je da duh farisejizma nije mrtav. On je u dvadesetom veku živ i zdrav u redovima onih koji su spremni da napadaju i kritikuju druge zbog razlika u mišljenjima. I zaista, većina mesnih crkava [kongregacija] imaju svoj “kontingent” fariseja. Što je još gore, farisej postoji u koži svakoga od nas koji takav duh pokušava da nametne nespemnoj crkvi ili svetlu koji to ne zaslužuje. Svaki hrišćanin treba svakodnevno da se podseća da je milost bolja od žrtve i da je *agape*-ljubav suština Božjeg zakona.

Matej će se vratiti na Isusov sukob s farisejima u priči o Veelzevulu u 12,22. Ali među sukobe oko Subote i kasnije sukobe u 12. glavi, on “udenjuje” svoj najduži citat iz Starog zaveta — stihove od 18 do 21. Citira Isaiju 42,1–4, što su Jevreji gledali kao mesijansko proročanstvo.

Citiranjem ovog teksta iz Isaije Matej postiže više stvari. Prvo, Isusa identifikuje kao prorečenog mesijanskog Slugu koga Bog ljubi (18. stih). Taj izraz ljubavi prema Sluzi dovodi na um Matejevim čitaocima kako pisac interpretira izjavu, "Ovo je Sin moj ljubazni [... Sin koga ja ljubim]". Taj izraz on u svom Jevanđelju ponavlja dva puta — jednom prilikom Isusovog krštenja (3,17), a drugi put prilikom Njegovog preobraženja (17,5). Taj jedinstveni Isusov identitet nikada nije daleko od površine u Matejevom Jevanđelju.

Drugi krupan doprinos Isaijinog citata je u tome što identifikuje Isusa koji radi pod Božjim Duhom (18. stih). To nas priprema za događaje iz 12,22–37, u kojima fariseji Isusa optužuju da radi pod uticajem "kneza đavolskoga" (24. stih).

Treće, Isaijin citat dva puta potkrepljuje globalni aspekt Mesijine misije. "Sud neznabošcima javiće" (18. stih), i "u ime Njegovo uzdaće se narodi" (21. stih). Matej gubi nekoliko prilika da nametne svoje teme. Tenzije između jevrejskog odbacivanja i neznabožačkog prihvatanja Mesije protežu se kroz celo prvo Jevanđelje. Matej voli svoju jevrejsku braću i sestre i svim srcem i dušom želi da pozitivno odgovore Isusu, ali i u mnogo navrata na osnovu jevrejskih spisa pokazuje da neznabošci nisu izvan granica Božje ljubavi i da On može podići "decu Avramu" i od naroda izvan jevrejskog naroda (3,9).

Uprkos Matejevoj želji da Jevreji pozitivno odgovore na Isusa, on je prinuđen da izvesti da se u najvećem broju slučajeva događa suprotno. U 12,24 vraća se temi poglavlja — fariseji i njihovo odbacivanje Isusa.

Sledeća epizoda o odbacivanju je priča o Veelzevulu (12,22–37). Ona počinje s Isusovim izlečenjem slepog i nemog čoveka. Jevrejske vođe je zahvatio užas što je narod tako oduševljen čudom, da počinje glasno da se pita da Isus možda nije "Sin Davidov" — odnosno, Mesija (23. stih).

Frustrirani fariseji ne mogu da poreknu realnost čuda, ali mogu da negiraju da je došlo od Boga. Njihovo rešenje je — da je Isus u savezu sa "knezom đavolskim" (24. stih).

Isus u istom trenutku kreće u ofanzivu i kaže im da kada bi On lečio ljude uz pomoć demona, sotonino carstvo bi se razdelilo samo po sebi i bilo bi u ruševinama (stihovi od 25–28). Naprotiv, ističe Isus, On je đavolov najveći neprijatelj. On sebe upoređuje s lupežom koji vezuje jakog čoveka, da bi tada mogao da opleni njegovu kuću (29. stih). Drugim rečima, Isus prozvani Hristos, ("s nama Bog"), izvršio je napad na teritoriju "kneza ovoga sveta" (Jovan 12,31; 14,30; 16,11) kako bi spasao Božju decu.

Kulminacija konfrontacije u priči o Veelzevulu nastaje u 12,30–32. U tom tekstu Isus ne samo što opominje svoje slušaoce da nema neutralnosti u velikoj borbi između dobra i zla, nego, nastavlja, da je svako ko Božje delo pripisuje đavolu učinio neoprostiv greh (31. stih). Iako je

tehnički tačno da se ljudima može oprostiti ako govore protiv Sina, ipak to ne mogu da čine i da im ipak bude oprošteno, ako su pod osvećenjem Svetoga Duha da je Isus — Mesija. Ako tako rade, to će značiti da odbacuju nagovaranja Svetoga Duha u svojim srcima i umovima. Posledica je otvrdnjavanje savesti (1. Timotiju 4,2; Titu 1,15) koja više nije u stanju da reaguje na delovanje Duha, koji vodi ljude ka pokajanju i priznavanju svojih greha (Jovan 16,8). Takvi ljudi su izvan domašaja Božjeg Duha zato što su zatvorili, ukinuli jedini kanal kroz koji Bog može da im pristupi. Kada se to dogodi, oni su bez nade, učinili su neoprostiv greh.

Mnogi osetljivi hrišćani su zabrinuti i boje se da su učinili neoprostiv greh. Sama činjenica da se zbog toga brinu pokazuje da i dalje oslušuju glas Duha i žele da mu odgovore. Autor Fredrik Bruner izvanredno pogađa suštinu kada piše da je “duh greha protiv Duha — zapravo stanje bezbrižne nepristupačnosti. Reč je o nepokajanosti, nespremnosti [nisam voljan] na pokajanje. ... Tu se ne radi o nemarnim postupcima, nego o otvrdnulom stanju” (Bruner 1:462).

Isus zatim izjavljuje da se stvarno stanje ljudi može utvrditi na osnovu reči koje izlaze iz njihovih usta (12,33–37). Takva istina ne govori u prilog farisejima, čija su usta tek kratko pre toga izgovorila stav da su Isusova dela nadahnuta od đavola, a ne od Boga. Ako tako nastave, podrazumeva se u tekstu 12,22–37, da će oni na kraju konačno počinuti neoprostivi greh.

Odmah posle konfrontacije između Isusa i fariseja oko Veelzevula, došla je druga konfrontacija u kojoj oni traže [čudotvorni] “znak” (38. stih). Zaključujući na osnovu konteksta, čitalac bi mogao lako da stekne utisak da je ta molba bila iskrena. Međutim, u tekstovima od 8. do 12. glave pokazano je da su fariseji bili daleko od iskrenosti. Pre toga su videli mnoga čuda, ali su ih pripisali Isusovoj saradnji sa đavolom (12,24).

I tako se dogodilo da je Isus ponovo krenuo u ofanzivu i nazvao ih “rod zli i preljubotvorni” (39. stih). Oni će dobiti samo jedan znak — znak Jone proroka, koji je tri dana proveo u trbuhu ribe. Isus će na isti način provesti “u srcu zemlje tri dana i tri noći” (40. stih). Poenta te Njegove izjave je u tome što će Isus u zemlji provesti *samo* tri dana. Učenici će se kasnije sećati takvih izjava. To je Isusovo prvo proricanje svog vaskrsenja.

Na ovom mestu u konfrontaciji Isus još jednom upozorava Jevreje u dva pravca. Prvo, ako se podsetimo na tekst u 11,20–24, On napominje da su Ninevija i carica Savska naučili pouku koju je Bog pripremio za njih, ali da Jevreji nikako ne uspevaju da je nauče (12,41.42). Drugo, Isus kaže farisejima da negativna religija nije dovoljna. Držanje podalje od svih zala koja su definisali u svom pristupu zakonu neće im koristiti ako, istovremeno, ne ispune svoje živote pozitivnim principima carstva.

Izvan toga, kako vidimo u kontekstu, fariseji treba da se pokaju od svog stava prema Isusu i da svoje živote ispune onim što On može da im pruži. Čak je i farisejima potreban Spasitelj i pozitivna religija utemeljena na milosti (stihovi od 43–45).

Ali onima koji prihvate Njega i načela Njegovog carstva, upozorava Isus, donekle pomerajući težište svog izlaganja, neće biti lako. Njegov život je pokazao da život i propovedanje načela nebeskog carstva može da povede u odbacivanje. Tako će biti i s onima koji idu za Njim.

To je, kako izgleda, poenta u Isusovom korišćenju ilustracije o svojoj porodici u 12,46–50. U dosadašnjem delu Matejevog Jevanđelja porodice su trpele gubitke. U 4,21.22 Jakov i Jovan napuštaju oca kada ih je Isus pozvao da pođu za Njim. U 8,22 Isus saopštava jednom od svojih sledbenika da ne može da bude pravi učenik ako svog oca stavlja iznad Isusa. Tako Isus i u 10,34–37 kaže svojim slušaocima da će oni koji odluče da ga slede shvatiti da su odbačeni od svojih porodica. Isus nikoga ne ostavlja u nedoumici oko toga da hodanje za Njim treba staviti iznad svega ostalog. Kao što stoji u zakonu Deset zapovesti, hrišćanima nije dopušteno da išta stave ispred Boga i služenja Njemu (2. Mojsijeva 20,3).

Ipak, oni koji se zbog Isusa odreknu svega, kako On kaže u 12,48–50, neće biti ostavljeni sami. Imaće mnogo braće, sestara i majki u veri ako čine volju Oca koji je na nebu (50. stih). Ovi verni ljudi postaju “sinovi Božji” (Jovan 1,12.13) i bivaju “usvojeni” u nebesku porodicu (Galatima 4,5; Efescima 1,5). Kako to kažu W. D. Dejvis i D. C. Elison, “Isusov zahtev da se ostavi porodica nastao je samo s hrišćanskom porodicom pred očima, koja otvorenih ruku očekuje nove članove. To nije poziv na usamljeničko bitisanje” (Davies and Allison, 2:367). Tako imamo Mateja koji priprema put za svoju doktrinu o crkvi, učenje koje će se ostvariti u 16. i 18. glavi.

Treba, u međuvremenu, napomenuti da će oni koji prihvate Isusov poziv, primiti nagradu — ne samo ovde, nego i u večnosti. Ta misao će se ponovo pojaviti u 13. glavi.

○ Ula enje u Re

Matej 13. glava

Celu 13. glavu pročitaj dva puta, a onda prouči sledeća pitanja i probleme.

1. U ovom poglavlju ima sedam parabola (osam, ako 52. stih smatramo parabolom). U nekoliko kratkih rečenica opiši glavne

pouke svake priče.

2. Navedi razloge za Isusovo poučavanje u pričama, date u 13. glavi. Prihvatimo li postojanje problema u 11. i 12. glavi, koje druge razloge bismo mogli dodati ovom spisku? Možeš li da se setiš i nekih drugih razloga?
3. U jednom ili dva pasusa objasni značaj teksta u 13,53–58. Reč *zadivljeni* (*zapanjeni i začuđeni*), Matej je do sada koristio već dva puta. Uz pomoć konkordancije pronađi mesta gde se nalaze te reči, a potom objasni dublji smisao ponovljene upotrebe tih reči. Ponovi postupak da bi otkrio druga pominjanja glavnog izraza u 13,53. Osim toga, kakav je dublji smisao njene ponovljene upotrebe?

○ Istraživanje Reči

Priče o Carstvu

Trinaesta glava se izdvaja u živom toku Matejevog Jevanđelja zato što govori o prvoj prilici u kojoj Isus opširno koristi priče, ili parabole. (Parabolu je najlakše definisati kao “zemaljska priča s nebeskim značenjem” [Barclay, 2:62]) Do ovog mesta u tekstu Isusova nauka je bila prilično neposredna. Konkretno, u Njegovim dvema propovedima naučavanja — Propovedi na gori (glave 5–7) i Propovedi o sledbeništvu (10. glava) — nije bilo opširne primene parabola. Međutim, sve to se menja u 13. glavi, Matejevoj trećoj propovedi naučavanja. Ovo poglavlje sadrži sedam parabola (osam, ako tekst u 13,52 posmatramo kao parabolu), pa će parabole biti u čestoj upotrebi odavde pa sve do kraja 25. glave.

Zašto se, pitaćemo se, pojavljuje ova radikalna promena u metodologiji Isusovog poučavanja, počev od 13,1? Osnovni odgovor nalazimo u 11. i 12. glavi. Isus je bio odbačen od judejskih vođa. Međutim, to što su ga odbacili ne znači da je odlučio da prestane da propoveda Jevrejima. Daleko od toga! Isus će nastaviti da služi “izgubljenim ovcima doma Izrailjeva” (15,24), ali od sada mora da bude pažljiviji. Konačno, kako smo zapazili u 12. glavi, protivljenje jevrejskih vođa Isusu je postalo tako snažno, da pripremaju zaveru da bi ga ubili (54. stih). Zbog toga je njegova dužnost bila da propoveda na način koji neće odbiti Njegove protivnike, niti im dopustiti da Njegove reči o carstvu upotrebe protiv Njega na sudu, predstavljajući ih kao subverzivne. On i dalje želi da dopre do srcâ jevrejskih vođa i knezova. Ali kako to učiniti, postajalo je sve veći problem. Parabole su deo odgovora na problem. Budući da koriste simboličan jezik, parabole mogu da prenesu

poruku na “bezbedan” način.

Pored toga što su bezbedne, parabole su ujedno i dobra nastavna sredstva. **Prvo**, parabole izuzetno pobuđuju interesovanje. Ljudi vole priče, pa tako ni stari Jevreji nisu bili izuzetak. Isus koji se pokazao kao jedan od velikih pripovedača u svetskoj istoriji, obilato je koristio jedan značajni psihološki faktor u okviru svog pričanja priča. Njegove priče počinju pojmovima dobro poznatim u životima Njegovih slušalaca, i to je doprinosilo očuvanju njihove pažnje.

Drugo, parabole čine istinu stvarnom, opipljivom. Isus u svojim govorima nije koristio apstraktne pojmove, nego je govorio o stvarima dobro poznatim u svakodnevici ljudi koji su ga slušali. Parabole su Isusove slušaoce iz sveta koji ih je okružavao prenosile u duhovne stvarnosti izvan ovog sveta. On je govorio o njihovom svetu. Oni su mogli da vide da njihove priče nisu imale samo zemaljsko značenje, nego i značenje izvan njihovog zemaljskog doživljavanja.

Treća “nastavna” vrednost priča je dimenzija ili kvalitet njihove trajne, konstantne dinamične poučljivosti. Pošto je upričama Isus koristio konkretne pojmove iz svakodnevnog života svojih slušalaca, svakom prilikom kada bi oni to ugledali, sećali bi se Njegovih pouka. Elen Vajt je to lepo izrazila pišući: “Kasnije, kada bi gledali predmete kojima su bile ilustrovane Njegove pouke, podsećali bi se reči božanskog Učitelja. Umovima koji su bili otvoreni delovanju Svetoga Duha sve više i više se otkrivao značaj Spasiteljeve nauke. Tajne su postepeno postajale jasne, a ono što je ranije bilo teško da se shvati, postalo je očigledno” (EGV, *Christ's Object Lessons*, 21).

Četvrta “nastavna” vrednost parabola je u tome što podstiču ljude da otkriju istinu za sebe. Razmišljanje je Isusove slušaoce navodilo da konkretizuju istinu za sebe same, pošto ih je interesovanje za predmet priče navodilo da razmišljaju “kroz” istinu u pričama. Na suprotnoj strani, kako kaže Barkli, “parabola *sakriva istinu od onih koji su ili odviše lenji da misle ili odviše slepi zbog svojih predrasuda*” (Barclay, 2:62).

I **poslednja** vrednost u Isusovoj upotrebi parabola kao “nastavnog” sredstva je što u toj metodologiji Matej vidi ispunjenje još jednog starozavetnog proročanstva (stihovi 34.35).

Odbacivanje Isusa od tako velikog dela Jevreja i njihovih verskih vođa u Mateju 11. i 12. glavi, ne samo što je dovelo do radikalne promene u Njegovoj metodologiji “nastave”, prikazane u 13. glavi, nego je i diktiralo sadržaj parabola u tom poglavlju. Konačno, Matej je suočen s dilemom dok piše Jevanđelje za svoje jevrejske sunarodnike nekoliko decenija posle Hristove smrti: zbog čega je Mesija bio odbačen od sopstvenog naroda? To odbacivanje se, izgleda, suprotstavilo jevrejskom eshatološkom očekivanju. Zašto neki rado uzvraćaju na Isusov poziv, dok ga većina odbacuje?

Matejev odgovor počinje parabolom o četiri tipa zemljišta i propratnim objašnjenjem (stihovi od 1–9.18–23). Isus u suštini poučava Matejeve čitaoce da koren problema nije u Bogu. Konačno, Bog je omogućio da se jevanđelje propoveda svim tipovima ljudi (zemljišta), ali Njemu se svi ljudi ne odazivaju na isti način. Neki dopuštaju da neprijatelj otme seme istine iz njihovih srca (19. stih), drugi ga primaju s radošću, ali ga se odriču kada vide koja je cena (21. stih); neki su zahvalni slušaoci, ali dopuštaju da brige ovog života uguše njihovo interesovanje za budući večni život (22. stih), dok oni poslednji primaju reč i donose hrišćanske rodove (23. stih).

Posle čitanja ove parabole čitaoci ostaju s dva utiska. Prvo, oni koji prime reč i ostaju verni, definitivno su u manjini. To saznanje se uklapa sa iskustvom Isusovih prvih slušalaca i sa stvarnošću propovedanja jevanđelja u poznom dvadesetom veku. Drugo, parabola ostavlja utisak da mešovito, neujednačeno prihvatanje jevanđelja nije Božja krivica. On može da pruži priliku za spasenje, ali pitanje donošenja rodova zavisi od ljudskog odgovora. Bog nudi, ali odgovor na ponudu daju ljudi u okviru svoje slobodne volje. Nažalost, objavljivanje jevanđelja ne briše ljudsku tvrdoglavost i grešno otuđivanje ljudskog roda od Boga i načela Njegovog carstva.

Parabola o korovu (stihovi od 24–30.36–42) ide s objašnjenjem o odbacivanju Isusa malo dalje nego parabola o četiri zemljišta. Iako različita zemljišta stavljaju u prvi plan izopačenost ljudske reakcije na Isusa, parabola o korovu upućuje na nešto što je izvan domena ljudskog, na natprirodnu aktivnost đavola — na kosmički sukob između Hrista i sotone. Tako vidimo da odgovornost za odbacivanje Mesije nije samo stvar čoveka, nego i delovanja đavola.

Parabolu o korovu Isus je dao i zato da bi pomogao učenicima i hrišćanima kroz vekove da shvate da crkva nije savršena. Reč je o mešavini korova (prividni hrišćani) i pšenice (pravi hrišćani) i to je stanje koje će trajati sve do svršetka vremena. To ne podrazumeva da neki korovi neće biti uklonjeni postupkom ekskomunikacije (vidi 18,15–20), nego naprotiv — da u većini slučajeva ljudska sposobnost opažanja neće biti adekvatna za obavljanje procesa plevljenja, uklanjanja korova. Izostajanje ljudske sposobnosti opažanja biva još izraženije zbog složenosti odnosa među ljudima i varljivog karaktera greha. Sve to čini da je u sadašnjem trenutku nemoguće uraditi temeljit posao uklanjanja korova iz crkve. Međutim, korov će na kraju vremena odvojiti anđeli i u to vreme će svako primiti svoju nagradu (stihovi od 40–43). Do tada će Božji vrt biti prilično daleko od savršenstva.

Treća (zrno gorušičino) i **četvrta parabola** (kvasac) takođe su pov-

ezane s problemom odbacivanja Mesije (stihovi od 31–33). U suštini su ove priče bile pouka prvim učenicima (u proširenom smislu, i nama), da se ne razočaraju zbog malih početaka. Možda je izgledalo da je Isusova služba promašena, ali će vreme pokazati da su takva mišljenja bila neopravdana. Na sličan način kao što bi majušno gorušičino seme ili količina kvasca uhvaćena među prste mogli da prošire svoje delovanje, tako će biti i s Božjim carstvom. Ono što je spolja vidljivo ne dovodi do uspeha, nego nevidljiva Isusova prisutnost. Još jednom, ove dve priče ukazuju na konačnu pobedu kada Hristos ponovo dođe.

Peta parabola (sakriveno blago) i **šesta** (“mnogoceno” zrno bisera) (stihovi od 44–46) vraćaju nas na faktor odbacivanja Isusa, koji je pomenut u priči o četiri zemljišta. Ne treba da nas čudi što Isusovo carstvo nije (i nikada nije bilo) popularno, čime su obuhvaćene i verske vođe. Konačno, cena prihvatanja Isusa kao Mesije i Gospoda nije ništa manja nego sve što imamo i sve što jesmo. On će svojim učenicima kasnije reći da je cena carstva raspinjanje njihovog ličnog “ja” (16,24.25).

Zbog toga je Ditrih Bonhefer mogao da kaže da “kada Hristos poziva čoveka, On od njega traži da dođe i umre” (Bonhoeffer, 99). Sama cena pripadništva Isusu — odnosno, *sve* — velikim delom pomaže Matejevim jevrejskim čitaocima i hrišćanima kroz sve vekove da razumeju zašto je tako mnogo ljudi odbacilo Isusa i zašto su se neki korovi maskirali u pšenicu u Gospodnjem vrtu. Da bi postao “prava pšenica”, čovek pojedinac mora da bude voljan da se, zbog carstva, odrekne *svega*.

U svetlosti te činjenice poslednje je vreme da “fariseji” i drugi legalisti u današnjoj crkvi prestanu da omalovažavaju *agape*–ljubav prema bližnjem, prikazujući je kao “jeftino” izopačenje jevanđelja. Ono što Isus traži je beskrajno više od malih uzdržavanja i rituala koje propisuju ljudi skloni legalizmu. Nažalost, upravo ta uzdržavanja i rituali mogu da odvedu u obnavljanje ponosa sopstvenim ostvarenjima. Poziv jevanđelja podrazumeva potpuno, kompletno predavanje, odricanje od svega što neko ima i jeste. Kad je došao u manastir, piše Bonhefer, “Luter je za sobom ostavio sve, osim svoje pobožne ličnosti”. Ali kad je upoznao Hrista, “čak mu je i to bilo oduzeto” (Bonhoeffer, 51).

Poslednja parabola u 13. glavi je priča o mreži (stihovi od 47–50). Ovde se Isus vraća na temu koja je već istražena u priči o korovu (stihovi od 40–43). Centralna misao priče o mreži je vrlo jednostavna: na kraju vremena (Drugi Isusov dolazak) zli će biti odvojeni od pravednih i primiti zasluženu kaznu. Kako je to bilo u Matejeve prve dve “nastavne” propovedi, i ova se završava eshatološkim prizorom suda (7,24–27; 10,40–42). Suvišno je reći da i priča o mreži podrazumeva da će biti određenog mešanja dobre i loše ribe u carstvu sve do Drugog dolaska.

Matej sada podvlači crtu pod govor s pričama o carstvu, napominjući da su učenici, pošto razumeju Isusove reči, kvalifikovani jednako kao

književnici ili učitelji zakona. U toj svojoj funkciji, njihov metod rada treba da bude vrednovanje starih istina judaizma s njegove najbolje strane, ali i načela nebeskog carstva, tek nedavno predstavljenih. I zato će oni “iz kleti svoje [izneti] novo i staro” (52. stih). U stvari, pod uslovom da smo prihvatili dosadašnje Matejevo izlaganje, može se zaključiti da će novo baciti svetlost na značenje starog.

Tekst stiha 13,53 dovodi nas do prekretnice u Jevanđelju. Matej koristi reči vrlo slične formuli koju je upotrebio na kraju Propovedi na gori i propovedi o učeništvu (7,28; 11,1) i njima završava svoj treći “nastavni” govor: “Kad svrši Isus priče ove.”

Matej potom daje kratak pregled Isusove posete svom gradu Nazaretu u kojem je odrastao, gde su, u skladu s temom obrađenom u glavama 11 do 13, u većini bili oni koji se “sablaznjavahu ... o Njega”, iako “zadivljeni” Njegovom mudročću i moći (stihovi 54.57).

Stanovnici Nazareta demonstrirali su istinitost poslovice koja kaže da “familijarnost rađa prezir”. Oni jednostavno nisu mogli da shvate kako bi taj njihov nekadašnji mladi sugrađanin mogao biti ono za šta se izdavao. Isusov komentar na tu njihovu reakciju bio je da “nema proroka bez časti osim na postojbini svojoj i u domu svojem” (stihovi od 55–57).

Reakcija na Isusa kao Mesiju odbacivanjem, posebno naglašena u 11. do 13. glave, nastaviće se i do kulminacije Matejevog Jevanđelja u vreme raspeća.

○ Primena Re i

Matej 11–13

1. Kakav je moj odnos prema Božjem danu odmora? Da li je on u mome životu breme ili blaženi odmor? Šta bih pozitivno mogao učiniti da Subota postane bogatije iskustvo u mom hrišćanskom životu? Opiši svaku tačku u poslednjem pitanju na poseban način, kakav bi se mogao primeniti u praksi.
2. Da li se nekada toliko razljutim na one koji se razlikuju od mene da na površinu počinju da izbijaju osećanja mržnje i nezdravog agresivnog ponašanja? Šta mi ta osećanja govore o mom “hodanju” s Isusom? Na koji način mi Bog može pomoći u tom problemu?
3. Kakav je moj odnos prema Božjoj porodici? Na koje načine mogu da obogatim taj odnos? Na koje načine može moja mesna crkva da poboljša svoju porodičnoj sličnu atmosferu? Kako moja Crkva [denominacija] može da učini slično?
4. Da li sam za carstvo spreman da prodam sve što imam? U kojim posebnim područjima izgleda da neka područja svog života zadržā-

vam od Isusove kontrole i vlasti?

○ Istraživanje Reči

1. Uz pomoć dobre konkordancije načini spisak svih činjenica koje u Novom zavetu možeš da nađeš o Suboti. Kakve smernice pronalaziš za svetkovanje Subote? Učini isto i za Stari zavet. Kakve nagoveštaje nalaziš u oba zaveta koji govore da je Subota poseban dan za Gospoda?
2. Neoprostivi greh iz Mateja 12,30–32 mučio je mnoge ljude. U Jevrejima 6,4–8 i 10,26–31 takođe se govori o neoprostivim gresima. Proučite svaki tekst u njegovom kontekstu. Čime se ta tri teksta međusobno razlikuju? U čemu se slažu? Šta se može naučiti od kombinovanog razumevanja sva tri teksta? Možda ćeš se opredeliti da upotrebiš *SDA-Bible Commentary* i/ili neki drugi biblijski komentar kao pomoć u zadobijanju uvida u materiju, ali ćeš od ovog proučavanja zadobiti više ako pažljivo do kraja proučiš svaki tekst iz Biblije *pre* nego što potražiš pomoć komentara. Nauči da se hrveš s Rečju, ali istovremeno nauči i da ceniš i vrednuješ pomoć biblijskih stručnjaka.

○ Za dalje proučavanje Reči

1. Za bolji uvid u razlog zašto je Hristos učio narod u pričama i u pouke iz priča u 13. glavi Mateja, vidi EGV, *Christ's Object Lessons*, 17–61, 70–134.
2. Za bolji pregled farisejskog pristupa grehu i zakonu, vidi G. R. Knight, *The Pharisee's Guide to Perfect Holiness*, 13–72.
3. Radi razgledanja primera judejskih propisa za svetkovanje subote, vidi D.F. Neufeld i J. Neuffer, eds., *Seventh-day Adventist Bible Students' Source Book*, 846–856.
4. Za relativno kratku ali prilično sadržajnu raspravu o parabolama, vidi J. B. Green i S. McKnight, eds., *Dictionary of Jesus and the Gospels*, 591–601.

SEDMA GLAVA

CAR SE POVLA I

Matej 14,1 — 16,20

U delu od 11. do 13. glave Matej postavlja ton za ostatak svoje knjige: eskalirajuća tenzija između Isusa i jevrejskih vođa, koja će se završiti situacijom u kojoj Jevreji razapinju svoga Mesiju.

Deo teksta u 14,1 do 16,20 počinje “početkom kraja” — smrću Isusovog preteče (Jovana Krstitelja), kao simbolom Isusove bliske smrti. Tekst se završava Petrovom neposrednom, direktnom objavom da je Isus “Hristos, Sin Boga živoga” (16,16) i Isusovim izričitim nagoveštajem svoje smrti.

Tema o odbacivanju od Jevreja i dalje je vidljiva, a u spoju s njom je pojačan Isusov rad među neznabošcima. Kroz ceo tekst u bloku od Mateja 14,13 do 16,20 imamo ponovljen koncept Isusovog povlačenja, najpre u zaleđe judejske teritorije, a kasnije u neznabožачke krajeve. Na završetku ovih međuperioda povlačenja, Isus se okreće Jerusalimu i završetku svoje konačne misije, suočen sa carstvima ovog sveta.

○ Ula enje u Re

Matej 14,1 — 15,20

Pročitaj tekst od 14,1 do 16,20, zapisujući na poseban spisak dokaze koje možeš da nađeš o temi povlačenja. Potraži u kartama u svojoj Bibliji mesta u koja Isus putuje. To će ti pomoći da efikasnije pratiš temu. Posle proučavanja celog teksta, ponovo, dva puta, pročitaj deo teksta od 14,1 do 15,20, a potom se pozabavi sledećim vežbama.

- 1. Kakav je odnos između Isusovog povlačenja u 14,13 i Jovanovog iskustva u 14,1–12?**
- 2. U Mateju, Marku i Jovanu, posle epizode hranjenja pet hiljada ljudi, dolazi priča u kojoj Isus hoda po vodi. Ove paralelne tekstove pronađi uz pomoć pomoćnih materijala za istraživanje u Bibliji (ili uz pomoć konkordancije), i pažljivo ih čitaj. Uporedi sva tri Jevanđelja po pitanju iskustva hodanja po vodi. U čemu su ti izveštaji slični? U čemu se razlikuju? Konkretno, u okviru komparativne studije potraži nagoveštaje o tome zašto je Isus “naterao” učenike da otplove bez Njega, dok je sâm otpuštao narod (14,22).**

U kakvoj je vezi bilo hranjenje pet hiljada ljudi s masovnim pokretom koji je Isus morao da rasprši? (Imaj na umu da će ti za odogovor na ovo poslednje pitanje biti potrebno više od jednog izveštaja iz Jevanđelja.)

3. U delu teksta u 15,1–20 Isus govori pred tri odvojena auditorijuma. Navedi te tri grupe i tekstove koji se odnose na svaku od njih. Potom u tri pasusa rezimiraj poruku koju je Isus uputio svakoj grupi slušalaca posebno. Na kraju, navedi načine na koje se tri pripovedanja međusobno potkrepljuju.

○ Istraživanje Reči

Smrt preteče i Irodova pretnja

Nova opasnost za Isusa nastaje u 14,1, ovom prilikom u ličnosti Iroda Antipe, guvernera Galileje. Iako je vrlo dobro poznao službu Jovana Krstitelja, Irod je, kako izgleda, bio prilično neupućen u Isusovu službu. Tako, verovatno, kako zbog sujeverja, tako i zbog opterećene savesti, Irod brka te dve ličnosti i u strahu je da je Isus možda vaskrsli Jovan (2. stih).

Na tom mestu u priči Matej nas izveštava zašto je Irodova savest opterećena zbog Jovana. Izvesno vreme pre toga Irod se suočio s prorokom pokajanja u kontekstu nezakonite veze sa ženom svoga brata. Ishod je bio da je Irod utamničio Jovana i pogubio bi ga da se nije bojao naroda, koji je Jovana držao za proroka (5. stih).

Irodova slabost vidljiva je ne samo u njegovom strahu od naroda, nego i njegovom odnosu s ljubavnicom, koja ga vešto navodi da Jovana pogubi odrublivanjem glave, uprkos njegovom protivljenju. Budući da se Irod boji i mišljenja svojih gostiju, on dozvoljava da neko drugi vuče njegove poteze (stihovi od 6–11).

Sve u svemu, priča prikazuje Iroda Antipu kao slabića koji u tih nekoliko stihova više nego jednom postupa protivno svojoj savesti. Nije veliko čudo što je njegova mašta najbujnija kad je saznao za silnu Isusovu službu. Teško da bi se moglo reći da je Irod čovek kome bi se moglo verovati. Nije čudo što Isus “otide ... u pusto mesto nasamo”, nakon što su mu Jovanovi učenici javili za njegovu smrt (13. i 12. stih).

Na prvi pogled nam izgleda da je priča o Jovanovom utamničenju i smrti nespojiva s Matejevim aktuelnim pripovedanjem o Isusu. Međutim, uz malo razmišljanja, videćemo da je to brzloplet zaključak. Naprotiv, Matejevo pripovedanje o Jovanovoj smrti integralno je povezano s Isusovom bliskom smrću. Stiče se utisak da Matej Jovanovu smrt koristi da bi predskazao Isusovu smrt. Kao što je bio Isusov preteča u službi (3,1–11), Jovan će tako biti Isusov preteča i u smrti (14,1–12). Taj paralelizam je najpre najavljen činjenicom da kao što se

Isus predstavio kao prorok u 13,57, ovde je i Jovan, u 14,5, predstavljen kao prorok. I ne samo što je prorok, nego će ubrzo primiti i proročku platu od ruke Iroda Antipe (10. stih). Isus će na kraju poći za svojim pretečom kako se prvo Jevanđelje približava Golgoti.

W.D. Dejvis i D.C. Elison su uverljivo dokazali da, iako je priča o Jovanu spolja gledano priča o njemu, ona je u stvarnosti priča o Hristovoj smrti. Oni iznose dokaze da je podatak da Matej priču o Jovanu stavlja u deo teksta u 14,1–12 više od zanimljive činjenice o Jovanovoj smrti. U stvari, reč je o pažljivo formulisanom tekstu koji predskazuje šta predstoji Isusu. Donja šema, citirana iz njihove knjige, ističe sledeće paralele:

Jovan	
[1] Irod "četverovlasnik" bio je odgovoran za Jovanovu smrt	Rimski namesnik Pilat bio je odgovoran za Isusovu smrt
[2] Jovan je uhvaćen (<i>krateo</i>), 14,3)	Isus je bio uhvaćen (<i>krateo</i> , 21,46, itd.)
[3] Jovan je bio svezan (<i>deo</i>), 14,3)	Isus je bio svezan (<i>deo</i> , 27,2)
[4] Irod se bojavao naroda pošto su Jovana držali za proroka (14,5)	Sveštenečke vođe i fariseji su se bojali naroda, koji je Isusa držao za proroka (21,46)
[5] Od Iroda su drugi tražili da pogubi Jovana i to mu je teško palo (14,6–11)	Od Pilata su drugi tražili da pogubi Isusa i on je oklevao da to učini (27,11–26)
[6] Jovana su sahranili njegovi učenici (14,12)	Isusa je sahranio jedan Njegov učenik (27,56–61)

Isus

Dejvis i Elison zaključuju da je Matej, budući da je pisao u vreme nakon što su se dogodile obe smrti, bio svestan paralelizma u načinu na koji je govorio o te dve smrti. Zato imamo okolnost da Jovanovo utamničenje i smrt nisu zanimljivi periferni događaji, nego deo priče o Isusu, u vremenu kada je išao u susret svojoj smrti (Davies and Allison, 2:475. 476).

U prilog njihovoj tvrdnji stoji opšte poznata činjenica, napomenuta u jednom ranijem delu našeg proučavanja Mateja, da je prvo Jevanđelje uistinu brižljivo formulisano književno delo. Njihovoj tvrdnji takođe ide u prilog mesto postavljanja priče o Jovanovoj smrti, između priča o obacivanju u delu od 11. do 13. glave, i Isusove izričite najave sopstvene smrti u 16,21.

Iako se ne može dokazati pravovaljanost dokaza autora Dejvisa i Elisona, na osnovu našeg teksta je očigledno da je Isus osećao da mu

od Iroda pretila opasnost, što je bilo povod za Njegovo prvo povlačenje u osamu, u bloku teksta od 14,1 do 16,20. Konfrontacija s vlastima će u Isusovom životu jednom imati svoje vreme i svoje mesto, ali Galileja nije trebalo da bude to mesto, a i Isus je znao da Njegovo vreme još nije nastupilo (vidi Jovan 7,30; 17,1). Za sada je za Njega bilo najbolje da se kloni problema.

Hranjenje pet hiljada ljudi i pokušaj krunisanja Cara

Isusovo prvo povlačenje u osamu je, kako izgleda, bilo motivisano željom da se ukloni s puta Irodu. Ali to "pusto mesto" u koje se Isus povlači ipak je, izgleda, bilo unutar granica Galileje. Tekst u Luki 9,10 ne samo što nas izveštava da je Isus u blizini Vitsaide nahranio pet hiljada ljudi, nego se na osnovu načina na koji su reagovali, za te koji su bili nahranjeni može smatrati da su bili većinom Jevreji.

Mada su Isusa odbacili mnogi, posebno među verskim vođama, ljudsko mnoštvo ga je i dalje rado slušalo, što pokazuje hranjenje pet hiljada ljudi. Hiljade ljudi idu za Njim i pažljivo slušaju Njegove reči. Neki čak pokušavaju da zakluče gde bi njegova barka mogla da pristane na obali Galilejskog jezera, kako bi već bili tamo kada On stigne (14,13.14).

Ne samo što mnoštvo pozitivno reaguje na Isusa, nego i On njima odgovara na sličan način. Leči njihove bolesne, ali čini i jedno od svojih najvećih čuda i hrani pet hiljada ljudi sa samo pet hlebova i dve ribe (stihovi od 14–21). U stvarnosti bi na čudo trebalo gledati kao na čudo hranjenja dvadeset hiljada ljudi, a ne pet, pošto su se po jevrejskom načinu računanja, brojali samo odrasli muškarci. U tih pet hiljada nisu se računali žene i deca.

S tom mišlju na umu možemo dobiti bolju predstavu o slici koju za nas rečima slika Matej. Mi vidimo jedan od suvih brežuljaka u Galileji, bukvalno pokriveno živom rekom naroda, gde svi željno očekuju da čuju Hristove reči i dožive silu Njegove čudotvorne službe. Nikakvo čudo što se Irod Antipa zabrinio. Isus je i zaista potencijalna politička opasnost.

Ta opasnost postaje realna nakon divovskog koraka u obliku čuda hranjenja pet hiljada ljudi. I nije slučajno što odmah nakon ovog Isusovog čuda Matej beleži da "odmah *natera* Isus učenike svoje da uđu u lađu i napred da idu na onu stranu dok On otpusti narod" (22. stih).

U Mateju nije vidljiv razlog zbog koga je Isus morao da *natera* učenike da uđu u lađu i otplove sami, ali to postaje jasno kada uzmemo u obzir Jovanov izveštaj. Jovan nam kaže, kada vide čudo u kojem Isus hrani pet hiljada ljudi, ljudi počinju da govore: "Ovo je zaista onaj prorok koji treba da dođe na svet." Tada sledi i pokret među Jevrejima "da

ga uhvate i da ga učine carem” (Jovan 6,14.15).

Ljudi prepoznaju Isusa kao “Proroka koji treba da dođe”, zbog Njegovog veličanstvenog znaka ili čuda. Josif Flavije nam kaže da su u gotovo svim pojedinim slučajevima jevrejski politički ustanci iz prvog veka, koje su predvodili samozvani oslobodioci, bili praćeni temama o proroku i činjenju velikih znakova [čitaj: čuda] (vidi Brown, 1:249). Gradeći na mesijanskom obećanju da će Bog “proroka ... podignuti” kao što je Mojsije (5. Mojsijeva 18,18.15), Jevreji su, videvši hranjenje pet hiljada ljudi, poverovali da doživljavaju ispunjenje proročanstva.

Oni su znali da je Mojsije, veliki izbavitelj, dao njihovim “očevima ... manu u pustinji” (Jovan 6,31). U Isusu su videli nekoga ko — kao da je bio drugi Mojsije, drugi izbavitelj — drugi prorok koji, poput Mojsija, može da obezbedi hleb s neba. To je razlog velike žestine koja je bila osnov nagona da Isusa proglase za cara.

Ta mogućnost je impresionirala čak i učenike. Matej kaže da Isus mora da ih natera da uđu u lađu i odu, da bi On sâm otpustio narod (14,22). Učenici su, nema sumnje, jasno osetili prisustvo mesijanskog potencijala, mesijanske šanse. “Sada je”, mora da su pomislili, “trenutak da Isus učini svoj najvažniji potez; ovo je mesijanski trenutak.” Kada to imamo na umu, lakše je da razumemo zašto je Isus morao da “otera” učenike, da bi mogao da reši problem s ljudskim mnoštvom.

Uzbuđenje učenika i, može biti, svest o Isusovoj “kolebljivosti” da se konačno i postavi kao Mesija, nesumnjivo je nekima od njih bila povod da postave sebi zadatak da izguraju Isusa u prvi plan, u nešto za šta su mislili da će biti početak mesijanskog carstva slave. Konačno, sve do samog Isusovog vaskrsenja oni su Njegovo carstvo stalno shvatali kao političko carstvo, koje će zbaciti jaram rimskih ugnjetača.

Centralnu poentu priče ćemo izgubiti ako ne vidimo Isusa u iskušenju da dobije carstvo bez krsta. Isus se suočava sa svojim poslednjim iskušenjem. Ono je bilo ponavljanje Njegovog prvog iskušenja u pustinji (4,3.4), ali i iskušenje praćeno većom silinom. On je pokazao da zaista može da načini hleb od “kamenja”, što je duboko i snažno impresioniralo narod — do te mere da su sada spremni da na licu mesta i bez odlaganja proglase Njegovo carstvo. Iza tog pokreta stoji čak i Isusova “grupa za podršku” (dvanaest učenika). Tu imamo iskušenje prve vrste: “Izgradi carstvo na hlebu. Neka prva tačka tvog programa bude ukidanje gladi. Sve vreme umnožavaj hlebove i ribu”, pa će te narod voleti (Denney, 210).

Eto, tu se pojavilo staro Isusovo iskušenje da uspostavi svoje carstvo bez krsta, bez obaveze da ide stazom prezrenog sluga koji pati. Koliko je ova epizoda ozbiljna može se videti iz činjenice da Isus, neposredno nakon što je raspustio mnoštvo, “pope se na goru sâm da se moli Bogu” (14,23; vidi takođe Jovan 6,15). Isus oseća potrebu da se iznova posveti

izvršavanju Božje volje i da se posebno moli za svoje učenike koji i do ovog trenutka žele Mesiju koji nije u skladu s Božjom voljom. U Isusovom životu moraće da zadrži centralno mesto da u obavljanju svoje misije izvršava Božju volju. To je uvek pitanje molitve.

Isus uspešno raspušta ljudsko mnoštvo i savladava svoju normalnu ljudsku sklonost ka ostvarivanju carstva bez krsta. Pa ipak, to je epizoda koja ostavlja trajni uticaj na Njegovu službu. U Mateju 15. i 16. glavi nalazimo Isusa koji radi izvan granica Galileje, među neznabožičkim stanovništvom. Očito je da njegovo povlačenje na "pusto mesto" na judejskoj teritoriji nije bilo dovoljno kada imamo na umu mesijansko uzbuđenje koje je zahvatilo narod. Njegov sledeći korak biće povlačenje izvan domašaja jevrejske politike, kako bi mogao da nastavi s poučavanjem svojih učenika, pre nego što preduzme odlučujuće korake ka svojoj završnoj konfrontaciji s judejskim i rimskim vlastima u Jerusalimu.

U međuvremenu, nakon što je Isus bio prisiljen da napusti scenu "akcije" da ga proglase za cara, uznemireni učenici se bore s nečim većim od duhovnog razočaranja i obeshrabrenja. Njih sada bacaju i udaraju pravi talasi. U tom trenutku primećuju Isusa kako hoda prema njima po vodi (14,24–27). Priča zatim opisuje Petrov neuspešni pokušaj da hoda po vodi (stihovi od 28–31) i o oluju koja se smiruje nakon što su i Petar i Isus ušli u lađu (32. stih).

Vrhunac priče nije Petrovo iskustvo niti Isusovo umirivanje bure, nego obožavanje i priznanje od učenika. "Vaistinu", uskliknuli su obraćajući se Isusu, "Ti si Sin Božji" (33. stih). Nemoguće je zaključiti šta oni imaju na umu dok to govore, ali kao jevrejski izučavaoci Staroga zaveta, teško da su propustili da uvide da je hodajući po talasima i smirujući buru, Isus demonstrirao božanska prava, koja pripadaju samom Jahveu (vidi, na primer, O Jovu 9,8; Psalam 77,19; Isaija 43,16; 51,9.10; Avakum 3,15).

Uprkos nesigurnosti zbog tačnog značenja reči učenika, ipak bi trebalo da nam bude jasno da su, nazivajući svoga Učitelja Božjim Sinom, učenici učinili korak unapred u razumevanju Isusa. U Mateju 14,33 je prvi put da učenici daju Isusu tu titulu, ali to neće biti i poslednji put. Ali sa svakim ponavljanjem će ta titula imati veće značenje. U 14. glavi njihova vera se još temelji na Njegovim silnim delima, a ne na potpunom razumevanju Njegove ličnosti i misije. Njihovo razumevanje će biti potpunije u 16,16, iako još nikako blizu adekvatnog razumevanja, sve do posle vaskrsenja. Potrebno je da imamo na umu da sinoptička jevanđelja pokazuju kako se vera učenika razvijala u fazama.

Četrnaesta glava završava se jednim od više tekstova u Jevanđelju koji prikazuju Isusa kako leči mnoge bezimene ljude (stihovi od 34–36). Prvi deo 15. glave se svojim pripovedanjem vraća na Isusov eskalirajući sukob s farisejima.

Sukob između Isusa i književnika i fariseja u 15. glavi, spolja gledano vodi se oko ceremonijalnog oskvrnjavanja; međutim, na dubljem nivou sukob postoji oko same prirode religije i dubine ljudske grešnosti.

Kao i u mnogim drugim sukobima između Isusa i književnika i fariseja, oni su napravili izuzetak da izazovu prepirku. Matej nam kaže da su došli “od Jerusalima”. Jedan pogled na geografsku kartu na kraju Biblije pokazaće nam da su, imajući na umu veličinu judejske zemlje, prešli prilično veliki put. Ne samo što su iz Jeruslima došli u pomalo zaostalu i prezrenu Galileju, nego su došli s konkretnim razlogom “ka Isusu” (15,1). Njihovo putovanje nije bilo samo obilaženje “pastve”, nego je imalo sasvim određeni cilj: da ispitaju Isusa o tome zašto su Njegovi učenici prekršili tradiciju, običaje starih.

Zapazimo da ove judejske vođe Isusa ne optužuju za prestupanje običaja. Naprotiv, oni indirektno poručuju da On daje podršku svojim učenicima da tako čine i da stoga mora biti da ih je On učio olakom odnosu prema običajima. Autor Leon Moris ističe da je poučavanje drugih nepoštovanju običaja, tradicije verovatno bilo gore nego kada te običaje neko sâm prestupi s vremena na vreme, pošto bi se na ovo drugo moglo gledati kao na nepromišljeno odstupanje u trenutku slabosti, dok je “učiti ljude da se ponašaju suprotno tradiciji značilo sistematsku i promišljenu praksu. Ono je značilo prestupanje tradicije iz principa” (Morris, *Matthew*, 389).

U slučaju o kojem govorimo Isus nije “razočarao”, obeshrabrio sumnjičenje svojih tužilaca. Van svake sumnje, On je učio drugačijem stavu od njihovog i to nije poricao.

Prema Mateju (Marko ima više tačaka rasprave), problem se odnosio na pranje ruku. Važno je shvatiti da problem nije bio pranje iz razloga higijene, nego radi izbegavanja ceremonijalne “nečistote”. U svojoj istinskoj i iskrenoj želji da proslave Boga, fariseji su izdvojili jedno Božje uputstvo dato preko Mojsija o sveštenučkom pranju u svetinji (2. Mojsijeva 30,17–21), ali su tu ideju potom proširili na svakodnevni život. Dodajući na to, oni su umnožili broj situacija u kojima nastaje ceremonijalna “nečistota” i od postupka čišćenja načinili ritual. Za njih je ceremonijalno pranje postalo tako važno, da su mu na kraju posvetili celu jednu knjigu Mišne (pisana verzija usmene tradicije), (nazvavši je *Jadaim* [*Yadaim*], ili “Ruke”). Oni koji su se smatrali vernima morali su da peru ruke na propisani način, ili će, u protivnom, njihova hrana, a u proširenom smislu i cela njihova ličnost biti nečista. Na taj način oni ne bi bili spremni za služenje Bogu.

Kako je istaknuto u našem ranijem tekstu o usmenom predanju o pitanju Subote (12,1–14), Jevreji su sačinili hiljade pravila radi zaštite od prestupanja Deset zapovesti. U Isusovo vreme je bilo praktično nemoguće čak ni poznavati sva pravila, a da i ne govorimo o njihovom

poštovanju. Ona su postala breme (vidi 11,28).

Da se ne bismo pregrubo obušili na stare Jevreje, mi moramo shvatiti da su oni sve to činili iz razloga verske iskrenosti. Njihov greh nije bila namerna pobuna, pa ni nemarnost, nego “greh verske *revnosti*” (Bruner, 2:543). *Bio je to greh religioznih ljudi koji su se upinjali da budu religiozni.*

Važno je da razumemo da greh verske revnosti nije ograničen samo na klasu fariseja. On se može naći i u srednjevekovnom katolicizmu, pa i među baptistima, adventistima, metodistima i drugim grupama u našem savremenom dobu. Greh verske revnosti je vrlo teško vidljiv, zato što odaje utisak religioznosti. Ali, kako Isus ističe, to nije i stvarno religioznost. U stvarnosti, greh verske revnosti razara istinsku religiju, pošto vrlo često one koji ga čine navodi da u Božje ime nanose uvredu drugim ljudima. Tako imamo crkvu koja je morala da se bori s gnevnom đakonom, s inkvizicijom i ljudima koji postaju naprasiti, “nasilni”, kada drugi vernici imaju stav drugačiji od njihovog po pitanju njihove definicije Hristove ljudske prirode, po pitanju savršenstva ili bilo koje druge tačke doktrine. Crkvi je još potrebno da čuje šta Isus kaže o grehu verske revnosti.

Slično kao u svom sukobu s Jevrejima o pitanjima pravilnog svetkovanja Subote, Isus ovde još jednom pokazuje kako njihove tradicije [običaji] u stvarnosti potkopavaju baš onaj zakon za koji oni misle da ga svetkuju i štite. Matej u 12. glavi ističe da su ih Isusove reči protiv njihovih običaja navele da razmišljaju kako bi ga ubili. Ovde Isus pokazuje da je uredba po kojoj je odrasloj deci (u ime posvećivanja Bogu svojih materijalnih dobara) dopušteno da zanemare fizičke potrebe svojih starih roditelja — prestup pete zapovesti. Kada tako čine, oni su verniji svojim ljudskim uredbama nego Božjem moralnom zakonu Deset zapovesti. Oni na taj način ponižavaju Božju reč “za običaje svoje”. Zato ne treba da nas čudi što ih Isus naziva verskim licemerima i za njihovu religiju kaže da je uzaludna, “zaludu me poštuju” (15,3–9).

Pravila koja su načinili da zaštite Božji zakon ljubavi zapravo su ih učinila ljudima bez ljubavi — u tolikoj meri bez ljubavi da ih njihova religija navodi na nanošenje uvreda drugim ljudima (u ovom slučaju svojim roditeljima). Tako izgleda redovni plod greha verske revnosti — i u naše današnje vreme.

U drugoj polovini našeg teksta nalazimo Isusa koji okreće leđa farisejima i govori najpre mnoštvu koje se, očit, držalo podalje od “vatrene linije”, a onda učenicima. On ljudskom mnoštvu kaže da fariseji zapravo ne razumeju istinsku religiju. Greh je za njih spoljašnje oskvrnuće, a ne unutrašnji problem (stihovi 10, 11). Isus će kasnije opširnije govoriti o toj misli u svojim objašnjenjima učenicima, kad je rezimirao svoju nauku i sumirao ujedno tri dela ovog događaja.

Očito je da je između Isusovog dijaloga s farisejima i govora upućenog mnoštvu, a i razgovora s učenicima, protiče izvesno vreme, zato što se farisejima ukazala prilika da se požale učenicima na ono što je Isus rekao. Ukratko, evo jezgra sadržaja Isusovog obraćanja učenicima povodom pomenute žalbe: budući da su duhovno slepi, fariseji nisu sposobni za funkciju verskih vođa. Ko ide za njima može jedino da bude odveden u propast (stihovi od 12–14).

Međutim, ovim nije zadovoljan Petar, a verovatno ni ostali učenici, pa on insistira kod Isusa na širem objašnjenju. Očigledno je da je učenje o ceremonijalnoj “nečistoti” toliko proželo sve sfere života u judaizmu, da je čak i učenicima teško da razumeju Isusove razloge. To je objašnjenje za Njegove ozlojeđene reči upućene njima u 16. i 17. stihu. On im u suštini kaže: “Kako možete biti tako tupi? Zar posle sveg ovog vremena dok ste me slušali, ne možete da uvidite šta hoću da kažem?” On potom objašnjava kako istinsko “oskvrnjenje” nije stvar onoga što je spolja — onoga što ulazi u čoveka. Naprotiv, greh je ukorenjen u srcu (čovekovoju unutrašnjoj ličnosti) i tako grešni postupci izlaze iz grešnog srca (stihovi od 17–20; vidi takođe 12,34.35).

Ukratko, istinska religija nije pitanje onoga što je spolja. Naprotiv, ona znači stav ljubavi i prema Bogu i prema svojiim bližnjima. Taj stav će postati izvor, polazište svih čovekovih postupaka. O ovom pitanju Isus je kasnije postao još izričitiji i određeniji, napominjući da su sve Božje zapovesti sagrađene na *agape*-ljubavi prema Bogu i ljudima (22,36–40). Ta tema se provlači kroz Njegovu nauku u Mateju, da bi vrhunac dostigla u velikoj sceni suda u 25,31–46.

Isus nas je u Mateju 15,1–20 poučio o više stvari. **Prvo**, verski običaji nemaju isti autoritet kao sveti spisi, Biblija. Shodno tome, običaji, tradicije svih verskih pravaca i grupa moraju se ocenjivati u svetlosti Biblije i na osnovu nje moraju biti osuđeni, ili odbačeni, gde je to potrebno. **Drugo**, ne treba ići za farisejima i drugim legalistima. **Treće**, istinska religija je nešto što se događa unutra, a ne spolja. Četvrto, ljudska grešnost je ukorenjena u čovekovoju grešnoj prirodi. Nije u pitanju ništa što je vidljivo samo na površini, što se odnosi na nešto što čovek čini, jede ili dodiruje. Te aktivnosti mogu biti greh, ali one nisu koren problema. Grešno stanje čoveka je deo unutrašnjeg bića telesnog čoveka. Ono je stvar srca. Prema tome, pobeda nad grehom je više od samo zaustavljanja ovog ili onog postupka. Njome se podrazumeva promena srca (obraćenje). Krivoverje je, jeres, ako pretpostavljamo da su ljudi u osnovu dobri i da će stalno postajati bolji (ili čak savršeni) ako se klone ovakvog ili onakvog ponašanja ili ako ulože malo veći napor da nešto pobede. Sve to je strano Isusovom razmišljanju i razmišljanju Novog zaveta. Za Isusa je greh pitanje srca, pa tako čovek mora da bude rođen odozgo, Svetim Duhom, da bi dobio impuls za promenu srca (Jovan 3,3.5; vidi takođe Rimljanima 12,2).

○ Ula enje u Re

Matej 15,21 — 16,20

Pročitaj deo teksta u 15,21 do 16,20 dva puta, a onda prouči sledeća pitanja:

1. Potraži Tir i Sidon (15,21) na karti na kraju Biblije. Na koji način objašnjavaš Isusovo postupanje prema ženi Hananejki u 15,22–28? Napiši pasus u kojem ćeš na najnepovoljniji mogući način tumačiti Njegove reči. Učini to isto s najpovoljnijim mogućim tumačenjem. Šta je po tvom shvatanju poenta, osnovna misao ovog događaja?
2. U Mateju 16,1.6.11.12 nalazimo više čudnih kombinacija judejskih verskih ili političkih partija. U međuvremenu bi već trebalo da budeš upoznat s farisejima i onim što oni zastupaju, jer ako ti to nije poznato, otvori biblijski rečnik i osveži svoje znanje o toj temi. Osim toga, pomoću konkordancije pronađi što možeš o sadukejima u Novom zavetu. Načini spisak svojih zaključaka. Potom otvori biblijski rečnik i na osnovu njega dopuni svoje znanje. U jednom ili više pasusa objasni značenje činjenice da je Matej ovde stavio zajedno ove dve judejske stranke.
3. Pogledaj mesto na kojem se, na biblijskoj karti, nalazi “Ćesarija Filipova”. Prouči u biblijskom rečniku izraz *Sin čovečji* (16,13), kako bi dobio malo predistorije, podloge za razumevanje suštine ovog poglavlja. Šta je, po onome što ti shvataš, značaj Petrove izjave u 16,16? U jednoj ili dve rečenice opiši na čemu se gradi crkva, prema tekstu u 16,16–18). Kako se to shvatanje uklapa s tekstovima kao što su 1. Korinćanima 10,11; Efescima 2,20; Dela 4,11 i 1. Petrova 2,4–8? U 19. stihu se govori o “ključevima od carstva”. Napiši kakav je tvoj utisak o implikacijama tog dara, dok proučavaš tekst u 16,19.20. Da li tekst u Luki 11,52 ima bilo kakvu vezu s tekstom u Mateju 16,19.20? Ako ima — kakvu?

○ Istra ivanje Re i

Povlačenje na neznabožačku teritoriju

Dok Isusa 14. glava vidi kako se povlači na “pusto mesto” u Galileji, u drugoj polovini 15. glave i najvećem delu 16. mi ga nalazimo severno od Galileje u mestima kao što su Tir, Sidon i Ćesarija Filipova (15,21; 16,13). Zbog Iroda Antipe Isus se više ne oseća siguran u Galileji, a ni u Judeji svakako ne može da očekuje sigurnost. To je objašnjenje Nje-

govog izlaska na neznabožačku teritoriju. On se trudi da “kupi vreme” za dalje poučavanje svojih sledbenika, pre nego što dođe trenutak kada će oni i On morati da se suoče s najtežim danima i časovima u Isusovom zemaljskom životu.

Najvažnije, najznačajnije što tek treba da shvate biće sigurni osećaj Isusovog identiteta i misije. Tek nakon što steknu ovaj potpuniji uvid, biće pripremljeni za situaciju kada će Isus obavljati preostali deo svoje misije. Međutim, čak i tada njihovo poznavanje materije tek da će biti dovoljno da ih provede kroz krizu. Slično kao i većina Jevreja, oni ulogu Mesije i dalje vide u ulozi cara-osvajачa, a ne sluge koji pati.

U stihovima od 21 do 28 nalazimo prve dve epizode iz 15. glave u kojima Isus direktno opšti s neznabožačkim stanovništvom krajeva koje posećuje. Prva od tih epizoda je Isusov zbunjujući razgovor sa ženom Hananejkom.

Žena dolazi Isusu i moli za milost za svoju bolesnu kćer. Isus čini nešto što čitaocima izgleda neprijatno, sablažnjivo, ali svakako očekivano za Njegove jevrejske učenike. On ignoriše ženu. Osećajući ono što smatraju da je Isusov stav, učenici traže od Njega da je udalji od sebe. Obraćajući se ženi, Isus odgovara da je poslan Jevrejima, ali ona neustrašivo nastavlja da ga preklinje za pomoć. Na to joj Isus kaže da nije u redu uzeti od dece hranu i baciti je psima. U tom trenutku ona vidi nagoveštaje nade. Forsira svoju molbu, izražava pristanak da bude i pas, ako će samo primiti blagoslove carstva.

Isus je bogato nagrađuje. Ne samo što pohvaljuje njenu veru, nego i leči njenu kćer. Ova bezimena žena Hananejka je brzo shvatila ono što su učenici propustili da shvate — čovek mora biti spreman da postane ništa, da bi ušao u carstvo (vidi takođe 10,38.39; 20,24–28).

Prema onome što čitamo u Mateju, Isus je učinio samo dva izlečenja neznabožaca — kćeri ove žene i sluge rimskog kapetana u 8,5–13. Oboje su bili voljni da priznaju svoju nedostojnost; oboje su pokazali izvanrednu veru i oboje doživeli iskustvo da su oni za koje su molili bili izlečeni na razdaljinu. Nesumnjivo je da su u ovim prilikama učenici učili lekcije koje će im kasnije biti pune smisla, kada svoj rad prošire na krajeve izvan jevrejske nacije!

Iako sve to može da bude tačno, savremeni čitaoci su još zbunjeni — gotovo uvređeni — Isusovom prividnom okrutnošću prema onoj ženi. Zašto uopšte mora da je vređa, odlazeći tako daleko da o njoj i njenom narodu govori kao o “psima”? Treba da imamo na umu da su Isusove reči bile praćene mimikama i govorom tela. Autor Flojd Filson je verovatno u pravu kada kaže da će efekat Isusovih reči na ženu “mnogo zavisiti od tona i izraza lica govornika. Žena oseća da ono što je rekao nije sve, pa žuri da pokaže svoje uverenje da On može da joj pomogne i ne odričući se intenzivne misije svojim sunarodnicima, Jevrejima” (Fil-

son, 180). Dok su, poput drugih Jevreja, učenici videli samo krutost u Isusovom postupanju sa ženom, ona je videla samo nadu. O tome kaže Elen Vajt: Ispod prividnog Isusovog odbijanja, žena je videla sažaljenje koje On nije mogao da sakrije” (White, DA, 401). Nikakvo čudo nije što ju je pohvalio za njenu veru!

U komunikaciji sa ženom Isus ponovo ističe da su po nebeskom planu Jevreji trebalo da prime Mesijino jevanđelje, da bi ono tek potom otišlo neznabošcima (15,24; 10,6; Rimljanima 1,16; Dela 1,8). Jedna pouka u toj priči kaže da je Isus ostao veran Božjem zavetu s Jevrejima, iako su ga oni odbacili. Oni su i dalje bili Božji izabrani narod, čak i sa činjenicom da su bili u procesu odbacivanja Mesije poslanog s Neba. Bog koji drži zavet nije se promenio. Sigurnost hrišćanske vere je čvrsto utemeljena na vernosti našeg Boga svome zavetu. On neće izneveriti svoj narod — ni u prvom, ni u dvadesetom veku.

Drugo Isusovo iskustvo s neznabošcima u 15. glavi nalazimo u stihovima od 29 do 39. Matej nam jedino saopštava da se hranjenje četiri hiljade ljudi dogodilo u blizini Galilejskog jezera, dok tom izveštaju Marko dodaje da su se događaji oko tog čuda zbili na neznabožačkoj strani jezera u području Dekapolisa [“u krajevima Desetogradskim”] (Marko 7,31).

Nema posebne razlike između ovog hranjenja i hranjenja pet hiljada ljudi (14,13–21), osim zaključka. Ovom prilikom, nakon što je otpustio narod, Isus “*uđe u lađu*”, da bi zatim otišao s učenicima (15,39). Očito je da četiri hiljade ljudi, većinom neznabožačka publika, nisu pokušavali da ovo čudo “hleba s neba” pretvore u mesijanski događaj pokušajem da Isusa krunišu za cara (uporedi s 14,22; Jovan 6,14.15).

Na početku 16. glave Matej stavlja jevrejsku priču o sukobu, u kojoj Isusa nakratko ponovo vidimo u Galileji (stihovi od 1–4). Posle tog sukoba Isus opet prelazi Galilejsko jezero (5. stih) i ponovo odlazi na neznabožačku teritoriju. Tokom tog putovanja On ponovo upozorava učenike protiv “nauke farisejske i sadukejske” (16,6–12).

Možda najznačajniji momenat u vezi s ovim tekstom je što Isus fariseje i sadukeje dovodi u međusobnu vezu u njihovom pokušaju da ga iskušaju. Značaj ovoga nalazi se u podatku da su te dve grupe bile protivnici u jevrejskom verskom i političkom životu. Bogati sadukeji su bili iz sveštenečke klase i obično prilagođeni grčko-rimskoj kulturi. Osim toga, oni su bili liberalni u svojoj religiji i negirali su vaskrsenje (22,23), službu anđela (Dela 23,8) i nepobitnost jevrejskih spisa, izuzimajući Petoknjižje. Na drugoj strani su fariseji (“oni koji su odvojeni”) prihvatili sva ta verovanja i u svojoj politici i kulturi bili protiv Rimljana.

Ipak, u delu teksta u 16,1–12 vidimo način na koji ove dve protivničke grupe saraduju. To je značajna informacija. Isus se potvrdio

kao ozbiljna pretnja jevrejskom status–kvo. Samo to je moglo da ujedini ove dve grupe. Sada su one imale zajedničkog neprijatelja. To nejako jedinstvo održaće se i do posle raspeća.

Petar prepoznaje Cara

U Mateju 16,13 napomenuto je da je, dospevši na istočnu stranu Galileje, Isus otišao na sever u područje Ćesarije Filipove. Na tom mestu On svojim učenicima postavlja ključno pitanje: “Ko govore ljudi da je Sin čovečji?” Oni mu odgovaraju imenujući nekoliko jevrejskih junaka. Isus zatim izgovara pitanje koje stvarno treba da postavi u periodu njihove odvojenosti od jevrejskog mnoštva, od okolnosti u kojima je, generalno, tiho razmišljanje bilo nemoguće. “A *vi*”, pita Isus, “šta mislite ko sam ja?” (stihovi od 13–15). Isusa ni izdaleka ne zanima za koga ga, generalno, drži narod, koliko — kakvo je mišljenje Njegovih učenika i vrlo skorih naslednika u misiji, o tome ko je On. Za njih je apsolutno i presudno važno da steknu jasnu sliku kako o Njegovom identitetu, tako i o dubljem smislu toga identiteta.

Petrov odgovor, “Ti si Hristos [Mesija], Sin Boga živoga” (16. tih) daje Isusu priliku da učenicima održi pouku iz dva dela, koja će imati vrhunsku važnost. Prvi deo se bavi istovremeno osnivanjem crkve koja će nastaviti Njegovo delo i prerogativima te crkve (stihovi 17.20). Drugi deo se bavi Isusovim objašnjavanjem učenicima šta znači biti Mesija, kao Sluga koji pati, a ne Mesija kao Car–osvajač. U tom drugom delu pomenut dublji smisao Njegove uloge Sluge koji pati — u odnosu na učenike (stihovi od 21–27). Iako nema sumnje da im je prvi deo pouke bio maksimalno prijatan (stihovi od 17–20), učenicima je drugi deo bio odbojan i, bar u početku, neprihvatljiv (stihovi od 21–23).

Isus u 17. stihu izriče blagoslov nad Petrom za odgovor koji je dao i govori mu da je taj odgovor bio božansko otkrivenje od Oca. Međutim, sledeće reči su stvorile osnov za debatu koja se ne stišava tokom cele crkvene istorije: “A i ja tebi kažem: ti si Petar, i na ovome kamenu sazidaću crkvu svoju” (18. stih).

Tačka prepiranja je značenje izraza “na ovome kamenu”, na kojem se osnovana crkva. Da li se to odnosi na Petra ili možda na Petrovo priznanje da je Isus “Hristos, Sin Boga živoga”? U prilog prethodnom stavu ide činjenica da Petrovo ime znači “stena” (*petros*). Tako su neki reč Petar (*petros*) interpretirali kao stenu (*petra*) na kojoj je Hristos osnovao svoju crkvu. Mnogi su, prihvatajući taj stav, videli Petra kao prvoga papu.

Međutim, ta interpretacija Isusovih reči se direktno suprotstavlja drugim novozavetnim tekstovima koji uče da je Isus temelj na kojem je sazidana crkva. Tako imamo Pavla koji je pisao da “temelja drugoga

niko ne može postaviti osim onoga koji je postavljen, koji je Isus Hristos” (1. Korinćanima 3,11) i da je “sâm Isus Hristos” “kamen od ugla” crkve (Efescima 2,20). Sâm Petar je Isusa prikazao kao “kamen živi”, “Kamen krajeugalan izabrani i skupoceni”, na kojem je sazidana crkva (1. Petrova 2,4–7; vidi takođe Dela 4,11). Dodajući ovome, u ranijem delu Matejevog teksta našli smo Isusa koji izjavljuje da je Njegova nauka — kamen (7,24).

Kada usvojimo prisustvo ovih činjenica, izgleda nam najsigurnije da zaključimo da je Petrovo priznavanje Isusa kao Mesije i Božjeg Sina načinilo kameni temelj na kojem će moći da se osnuje i sazida zdrava crkva. Hrišćanska crkva je uvek bila jaka kada je Hrista prihvatila kao svoje središte. Tako, uvek kad je crkva Hrista smatrala svojim centrom, “vrata paklena” nisu mogla da je nadvladaju.

Iako Petar nije bio “stena” na kojoj je crkva osnovana, važno je uočiti da je on bio superioran u odnosu na druge učenike u Jevanđeljima i u početnom delu Dela apostolskih. Međutim, ta njegova superiornost je bila daleko od nespornosti. Na primer, čak i nakon što je Hristos blagoslovio Petra, učenici su nastavili da se prepiru oko toga ko je najveći (18,1; 20,20–27; Marko 9,34; Luka 9,46; 22,24). Mnogo godina kasnije crkva u Korintu je bila sve drugo samo ne načisto po tom pitanju (1. Korinćanima 1,12), a onda vidimo da je Jakov predsedavao prvom crkvenom saboru (Dela 15).

Deo blagoslova u spoju s Petrovim priznavanjem Isusa u 16. glavi bio je Isusovo darovanje ključeva carstva i obećanje da će štogod sveže na Zemlji biti “svezano na nebesima” i da će štogod razreši na Zemlji biti “razrešeno na nebesima” (19. stih). Međutim, zapazite da Isus u Mateju 18,18 drugi deo tog blagoslova posvećuje svim učenicima. To je dodatni dokaz da je blagoslov iz 16. glave bio u spoju s Petrovim priznavanjem Hrista, a ne s njegovom ličnošću.

Slično kao što je tumačenje kamena na kojem je sazidana crkva bilo predmet rasprava kroz celu crkvenu istoriju, tako se dogodilo i s tumačenjem “ključeva od carstva”. Ključ je očigledna metafora za primanje ljudi kroz vrata. Impuls za razumevanje simbolike “ključa” nalazimo u Luki 11,52, kada Isus optužuje zakonike za zloupotrebu “ključa od znanja”, čime su oni sprečili ljude da “uđu” u carstvo. I kasnije, u Mateju, vidimo kako Isus ukorava književnike i fariseje što “zatvaraju carstvo nebesko od ljudi” i odbijaju da daju “da ulaze koji bi hteli” (23,13). Ove tekstove treba dovesti u vezu s Isusovim rečima u Jovanu 17,3 da poznavati Njega znači večni život (vidi takođe Jovan 6,68).

Književnici [zakonici] i fariseji su, u svom radu, zloupotrebljavali ključ i sprečavali ljude da upoznaju Isusa. Nasuprot njima, Petar ima zadatak da otvori put. To je precizno ono što nalazimo u 2. i 3. glavi Dela apostolskih, kada njegovo propovedanje dovodi u carstvo mnoge

Jevreje i u 10. glavi Dela, kada on otvara vrata za ulazak neznabožaca. Jasno je da ta uloga nije rezervisana samo za Petra. Mi u Mateju 28,18–20 vidimo Isusa koji zapoveda svim svojim učenicima “do svršetka veka” da koriste ključ poučavanja, da bi mnogi mogli da ga upoznaju i budu kršteni.

U blagoslovu upućenom Petru podrazumeva se i “svezivanje” i “razrešivanje” — odgovornost dodeljena svim učenicima u 18,18. Autor Alfred Plumer napominje da su “te dve reči — tehnički izrazi, čije je značenje bilo jasno shvaćeno” u jevrejskoj zajednici. Prema tome “svezati” je zabraniti, a “razrešiti” — dopustiti” (Plummer, 231). Ta misao se ogleda u prevodu teksta NEB u 16,19 [slobodno prevedeno na srpski]: “Što zabraniš na Zemlji biće zabranjeno na nebu, a što dopustiš na Zemlji biće dopušteno na nebu” (vidi takođe prevod po Filipu (Phillips)). Prema tome, osnovna ideja teksta nije isključivanje od carstva, ili primanje u carstvo ili praštanje ili nepraštanje greha, kao što je to u Jovanu 20,23, nego uređivanje ponašanja i uspostavljanje prihvatljivih merila. Ključevi upućuju na prihvatanje i isključivanje, a ne na “raz(d)rešivanje” i “svezivanje”. Osim toga, teksta kaže “*štogod* svežete”, a ne “*koga* god”.

Ta funkcija je postala suštinski važna u hrišćanskom pokretu, koji se odvajao od judaizma i njegovog načina života. Hrišćanska zajednica je trebalo da postavi sopstvene standarde. Kako se ispostavilo, pokazalo se da taj zatatak nikako nije lak, pošto su se Jevreji i neznabošci međusobno suočili u crkvi. Crkveni sabor u 15. glavi Dela nam daje primer kako su crkvene vođe primenile svoju funkciju svezivanja i razrešivanja, određujući standarde ponašanja za neznabožačke obraćenike. Slično ulozi ključeva propovedanja jevandjelja, postavljanje merila ponašanja je neprekidna odgovornost hrišćanskih vođa.

Razgovor s učenicima Isus završava upozoravajući ih “da nikom ne kazuju da je On Hristos” (20. stih). Čemu sada ova tajnost? Za to su postojali snažni razlozi. Taj izraz se više nego lako mogao shvatiti u političkom kontekstu i pogrešno interpretirati da se odnosi na Mesiju-osvajača, koji je bio veoma blizak jevrejskim nadanjima. Autor Moris ističe sledeće: “Znati da je Isus — Mesija bilo je jedno, a shvatiti šta mesijanstvo znači — nešto sasvim drugo” (Morris, *Matthew*, 427). Međutim, to značenje nije bilo jasno čak ni u umovima učenika, kako pokazuje preostali deo 16. glave.

Autori Dejvis i Elison nam pomažu da shvatimo značaj teksta u 16,13–20 i razvijanja radnje prvog Jevandjelja. Oni taj tekst posmatraju kao vrhunac Matejevog četvrtog narativnog odseka. Prvi narativni odsek (1,1 — 4,23) bio je predstavljanje Isusa; drugi (8,1 — 9,38) je izveštavao o Njegovim silnim delima i svedočenju Izrailju, dok je treći (11,1 — 12,50) bio zapis negativnog reagovanja Izrailja kao nacije na Mesijine aktivnosti. “Ono što, dakle, imamo u sledećem narativnom

odseku, 13,53 — 17,27, je posledica odbacivanja Mesije: Božji narod se ponovo osniva. Drugim rečima, rađanje eklezije [crkve] — od Jevreja i neznabožaca — u direktnoj je vezi s propustom Izrailja da živi na visini svog eshatološkog zvanja” (Davies and Allison, 2:642). Prema tome, u 16,13–20 imamo početak doktrine hrišćanske crkve.

○ Primena Re i

Matej 14,1 — 16,20

1. Kako neko može da zna kada treba da se povuče, a kada da krene napred u hrišćanskom življenju? Čemu se mogu naučiti od Hrista po pitanju “časa i vremena” [vremena i ljeta] za konfrontaciju i miroljubivu koegzistenciju?
2. Učenike je ponela masa posle hranjenja pet hiljada ljudi, zato što nisu pažljivo slušali ono što je Isus pokušavao da im saopšti. Koliko pažljivo slušam — dok čitam? Kakav dokaz mogu da pružim da svoje predrasude i želje ne “učitavam” u Njegove reči? Mogu li da navedem neke od načina kako svi mi možemo da izbegnemo tu tipično ljudsku opasnost?
3. U kom sve smislu me je hrišćanstvo učinilo osobom s više ljubavi? Na koje načine mogu još da se popravim? Šta znači kada sebe zateknem kako se ljutim zato što se neko ne slaže sa mnom oko pitanja načina života ili doktrine? Kome je u takvoj okolnosti promena najpotrebnija?
4. Ko je meni Isus? Kakav uticaj je ta realnost imala do sada na moj život? Jesam li se pokazao kao verni pristav u korišćenju ključeva? Kako bih sve mogao da se popravim?

○ Istra ivanje Re i

1. U 16,1 nalazimo fariseje i sadukeje koji od Isusa traže “znak”. Njima nije prvi put da tako čine u prvom Jevanđelju. Uz pomoć dobre konkordancije pronađi šta možeš o znacima ili čudima u Novom zavetu. Rezimiraj po kategorijama najvažnije od onoga što si našao i upiši u svoju beležnicu za Mateja. Potom prouči Stari zavet. Kako može proučavanje načina upotrebe znakova u Starom zavetu da ti pomogne u razumevanju Jevreja s kojima je Isus morao da se suočava?
2. Pročitaj ponovo 16,1–16. Uporedi paralelni tekst u Marku. Kakve značajne elemente dodaje Marko ovom tekstu? Kakav je značaj upotrebe zagrada u Marku 7,3.4.11.19? Šta je, po tvom mišljenju,

Isus mislio pominjući “jelo” u Marku 7,19? Objasni razliku, u kontekstu Mateja 15, i Marka 7. glave, između proglašavanja svih jela čistima i proglašavanja svih jela zdravima. Uzimajući u obzir kontekst, veruješ li da su sva jela “čista”? Ako veruješ, da li ih to čini zdravima i dobrima za jelo? Obrazloži svoj odgovor u jednom ili više pasusa.

○ Za dalje proučavanje Reči

1. Za opšti uvid, vidi EGV, DA, 214–225, 364–382, 395–418.
2. Za detaljnije ispitivanje Petrovog priznanja Hristove reakcije na to, vidi L. Morris, *The Gospel According to Matthew*, 418–427.
3. Radi uvida u problem ceremonijalne čistote i običaja, vidi F.D. Nichol, ed., *SDA Bible Commentary*, 5:621–626.

TREĆI DEO: STRADANJE, SMRT I VASKRSENJE CARA Matej 16,21 — 28,20

OSMA GLAVA

NAGOVEŠTAJI KRSTOVA I CARSTAVA: IZGLED BUDUĆNOSTI

Matej 16,21 — 17,27

Tekst u Mateju 16,21 označava jednu od velikih prekretnica u prvom Jevanđelju. “Od tada”, stoji u tekstu, “poče Isus kazivati učenicima svojim da Njemu valja ići u Jerusolim, i mnogo postradati.” Prvih nekoliko reči stiha podsećaju na 4,17, gde kaže, “Od tada poče Isus učiti [propovedati].”

Autor je na izrazito svestan način istakao velike prekretnice u svom Jevanđelju.

Dva teksta koji počinju sa “Od tada” dele Matejevo Jevanđelje na tri velika odseka: prvi (1,1 — 4,16) koji se bavi ličnošću Cara, drugi (4,17 — 16,20) koji se bavi proklamovanjem Cara i treći (16,21 — 28,20) koji govori o patnji, smrti i vaskrsenju Cara. Tako, počinjući Isusovom najavom sopstvenog stradanja, smrti i vaskrsenja u 16,21, preostali deo prvog Jevanđelja neumoljivo pomera Isusa i Njegove učenike ka krstu i njegovim velikim posledicama. Razume se, Isusovo pomeranje ka krstu i pomeranje ka Jerusalimu jesu jedno te isto. To pomeranje nas priprema za kulminaciju Jevanđelja.

Tekst koji proučavamo u ovoj glavi (16,21 — 17,27) ističe predukus budućnosti u tri žive rečima crtane slike. Prva je zapanjujući nagoveštaj krstova za Hrista i za nas (16,21-28); druga ugodan pogled na buduće carstvo slave (17,1-13) i treći se sastoji od dva poražavajuća pogleda na nepripremljenost učenika (17,14-27).

○ Ula enje u Re

Matej 16,21 — 17,27

Pročitaj deo teksta u 16,21 — 17,27 dva puta, a zatim napiši nekoliko rečenica u svoju beležnicu o temi i odgovori na sledeća pitanja:

1. Tekst u Mateju 16,21 je prvo od tri Isusova proročanstva u Mateju o sopstvenoj smrti i vaskrsenju. Uz pomoć marginalnih citata i konkordancije pronađi ostala dva. Uporedi sva tri proročanstva. Navedi posebne tačke koje Hristos pominje u 16,21, u vezi sa stradanjima koja mu predstoje. Potom navedi tačke informacije pomenute u druge dve reference.
2. Na osnovu onoga što znaš o judejskom konceptu Mesije i ljudske psihologije, i kako se to odnosi na Petra i druge učenike, napiši jedan ili dva pasusa o razlozima Petrove reakcije na Isusovu najavu u 16,22. Potom objasni zašto je Isus tako žestoko reagovao u 16,23. Uz pomoć marginalnih referenci (ili konkordancije), otkrij na kom je drugom mestu u Mateju Isus dao sličnu izjavu, koja sadrži reč “sotona”. Kakav dublji smisao ima taj drugi tekst u odnosu na 16,23?
3. Šta je bio — krst? Kakva je bila njegova svrha? Načini rezime značenja teksta u 16,24 u svetlosti te svrhe, kao i u svetlosti stihova koji slede. Pronađi paralelni tekst u Luki na tekst u 16,21–28. Šta Luka dodaje našem razumevanju teksta u 16,24?

4. Daj najbolje od sebe da tekst u 16,28 objasniš tako kao da je reč o izolovanom tekstu (bez konteksta). Potom pokušaj da ga objasniš u svetlosti teksta u 16,27. Isto tako, objasni ga i u svetlosti teksta u 17,1–13. I sada, proučivši kontekstualne implikacije, napiši rezime onoga šta tekst, to tvome mišljenju, znači u svom kontekstu.
5. Navedi osnovne elemente sadržane u Preobraženju. Kakvo je značenje tog događaja za Isusa? Za učenike? Zašto je, po tvom mišljenju, Isus sa sobom poveo samo trojicu učenika?
6. U nekoliko rečenica rezimiraj centralnu misao ili pouku u delu teksta u 17,14–21. Kako se ta pouka uklapa u tok Matejevog Jevandjelja, kako se Isus i učenici kreću u pravcu krsta?

○ Istra ivanje Re i

Nagoveštaji krstova

Teško je uopšte pre naglasiti značaj teksta u 16,21. Do 16. glave postalo je očito da Izrailj kao telo, kao celina, nije nameravao da prihvati Isusa kao Mesiju. Time je Isusu ostalo da ostvari dva zadatka u ovoj veoma važnoj glavi. Prvo, trebalo je da osnuje novu zajednicu — crkvu — i da joj pruži potrebna uputstva. S time je počeo u 16,13–20. Drugo, trebalo je da počne da priprema svoje učenike za svoju smrt.

Tekst u 16,21 je prva izričita najava koja se odnosi na drugi zadatak. Prema tome, potrebno je da budemo svesni svakog elementa u tekstu. Po onome što je Isus rekao, Njemu

“*valja ići* u Jerusalim”

“*mnogo postradati*” od jevrejskih vođa

“*da će ga ubiti*”

“*i treći dan da će ustati*”.

Zanimljivo je da je za većinu od ovih elemenata u Mateju već postojao nagoveštaj: protivljenje od jevrejskih vođa do stepena da su nameravali da ubiju Isusa (2,1–6; 9,34; 12,1–8.14); Isusova samoshvaćena uloga Sluge koji pati i strada (12,15–21); Njegova rešenost da umre kako bi izbavio svoj narod (1,21; 9,15) i Njegova pobeda nad smrću (12,40; 16,4). Sve ovo je izložio jevandelist Matej. Ipak, izgleda da niko nije slušao — bar ne vrlo pažljivo. Tako Isus u 16,21 stavlja na sto svoje karte na tako izričit, nedvosmislen način da se njihovo značenje više neće moći ignorisati. On je dostigao jednu prelomnu tačku u svojoj službi. Njegovi učenici ga

konačno priznaju za Mesiju. On sada mora početi da im prenosi šta znači biti Mesija.

Zapazimo da Isus kaže da mu “*valja*” [da mora] ići u Jerusalem da strada i umre. Taj put nije bio neobavezni deo, opcija Njegove službe. Otići i umreti za Njega je bila *neophodnost*. Zapravo, bila je to sama svrha Njegovog dolaska na Zemlju. On nije došao samo da živi dobrim životom, nego da “dâ dušu svoju u otkup za mnoge” (20,28). “Jer je ovo krv moja novoga zaveta”, rekao je Isus svojim učenicima prilikom Poslednje večere, “koja će se proliti za mnoge radi otpuštenja greha” (26,28). *Hristova smrt nije bila neobavezni, opcionalni deo plana spasenja. Bez te zameničke smrti ne bi bilo plana spasenja.*

Ali ta tačka nije bila i intuitivno očigledna za učenike. Oni su rasli sa shvatanjem koje je bilo opšte shvatanje među Jevrejima, da će Mesija biti car-osvajatelj koji će pokoriti neprijatelje nacije. Osim toga, učenici su se nadali da će mnogo dobiti od jednog takvog Mesije, pošto su oni formirali Isusov “kabinet”. Oni bi bili dvanaest najviših zvaničnika u carstvu koje je uskoro trebalo da nastane.

Imajući te podatke na umu, ne bi trebalo da budemo posebno iznenađeni videći da čovek koji je kratko pre toga (16,16–19) za sebe zaključio da je imenovan za “premijera” novog carstva ili “prvog potpredsednika”, prilično burno reaguje na Isusovu najavu. “Bože sačuvaj! to *[nikada]* neće biti od Tebe” (22. stih). Petar ovo zaista nije mogao snažnije da izrazi.

Međutim, Isusov odgovor Petru je još snažniji. “Idi od mene sotonu; ti si mi sablazan; jer ne misliš što je Božje nego ljudsko (23. stih). Teško je poverovati da se Isus obraća istom čoveku koga je samo kratko pre toga blagoslovio (stihovi od 17–19). Isus je ranije rekao da je Petar pod nadahnućem Oca, dok je sada vođen ili pod uticajem đavola. To moraju biti apsolutno suprotne pozicije u borbi između dobra i zla.

I prirodno, sada nastaje pitanje, otkud tako žestoka Isusova reakcija? Odgovor je u činjenici da je Isusu pomisao na sopstvenu smrt još odbojnija nego Petru. Isus je na svojim putovanjima viđao raspeća i zato, kao svako normalno ljudsko biće, ne želi da napusti svet tako groznom i teškom smrću na krstu. Verovatno je zaključivao da je mnogo lakše postati politički Mesija kakvog su želeli Jevreji (uključujući i učenike). Osim toga, Isus nije želeo da ponese kaznu sveta tako što bi postao greh za celo čovečanstvo u velikoj žrtvi na Golgoti (Jovan 12,31–33; 2. Korinćanima 5,21). Pomisao na odvojenost od Oca u vreme dok bude nosio grehe sveta na krst bila mu je izuzetno odbojna.

Iskušenje da učini sopstvenu volju bežanjem od krsta bilo je *veliko iskušenje* Isusovog života. Ono će svoj vrhunac dostići u Getsimaniji, gde

će se Isus u više navrata moliti Bogu: “Ako me ne može ova čaša mimoići da je ne pijem, neka bude volja Tvoja” (26,42).

Kao što smo videli u 4. glavi, srž iskušenja u pustinji bila je uspostavljanje Njegovog carstva bez krsta. Na završetku tog iskustva Gospod je viknuo: “Idi od mene, sotono!” (10. stih). Vrlo slično izražavanje ponovo nalazimo u 16. glavi, ali su to ovom prilikom reči upućene Petru: “Idi od mene, sotono!” U Novom zavetu nema snažnijeg ukora! Ali pogledajmo šta se dogodilo. Petar, vodeći apostol, zauzeo je identičan položaj kao sotona u pustinji. Silina kojom je izražen ukor upućuje na stepen važnosti krsta u Isusovoj službi. Autor J.C. Rajl, zaključujući na osnovu snage izražavanja upotrebljenog u ukoravanju Petra, kaže da “nijedna doktrina Biblije nema tako duboku važnost kao doktrina Hristove pomirničke smrti” (vidi Morris, *Matthew*, 430, n. 48). Petar je tako postao “sablazan”, kamen spoticanja ili zamka za Isusa, pošto Petar ima na umu, ili “misli ... što je ljudsko”, a ne “što je Božje” (23. stih).

Na nesreću, Hristov krst neće biti jedini krst. On dalje kaže da će svaki Njegov sledbenik imati sopstveni krst. “Ako ko hoće za mnom ići”, rekao je Isus svojim učenicima, “neka se odreče sebe, i uzme krst svoj i ide za mnom” (24. stih).

Da bismo ovu misao u potpunosti razumeli potrebno je da se stavimo na mesto učenika. Misao da neko bude razapet ne utiče mnogo na maštu čoveka dvadesetog veka. Mi nikada nismo videli raspeće. *Raspeće* je za nas — mrtva reč. Ali to se nije odnosilo na učenike. Kada bi videli grupu rimskih vojnika kako prate kroz grad čoveka koji nosi ili vuče deo od krsta, znali su da je to put samo u jednom pravcu. Znali su da je smrt na krstu najokrutnija i smrt koja donosi najveće poniženje. Za Isusa i učenike je krst bio simbol samo smrti i ničega drugog.

Međutim, šta je u učenicima trebalo da umre? Odgovor nalazimo u 16,24–26. Trebalo je da se odreknu svoga “ja”. To je značilo, da treba da se odreknu svog samovoljnog načina života kako bi mogli da zado-biju večni život. Trebalo je da Isus bude razapet na fizičkom krstu, ali pre nego što je dospelo na drvo toga krsta, trebalo je da svoju volju preda Ocu. Niko nije mogao da ga natera da ide na krst (ili da, zapravo, na njemu ostane). Borba u Getsimaniji u stvari je bila borba predavanja svoje volje Ocu, oko spremnosti, voljnosti da učini Očevu volju.

Tako je isto i sa svakim od Njegovih sledbenika. Većina od nas neće nikada morati da podnesu fizički krst, ali će svako morati da razapne svoju prirodu koja iznad svega hoće da učini ono što njoj odgovara.

Da bismo razumeli šta Isus misli u 24. stihu, potrebno je da imamo na umu da, u svom najosnovnijem smislu, greh znači postaviti u središte svog života sebe i svoju volju, a ne Boga i Njegovu volju. Greh je pobuna protiv Boga u smislu odluke da postanemo

vladari sopstvenih života. Greh je odbijanje Boga i svesrdno prihvatanje — sebe, svoga “ja”.

Ovde mora da umre egocentrični princip života, itekako prirodan ljudskim stvorenjima. Tako je autor Bonhefer govorio o suštini onoga šta znači biti hrišćanin, pišući da “kada Hristos poziva čoveka, On ga poziva da dođe i umre” (Bonhoeffer, 99).

Isus je upro prstom na suštinski ljudski problem, rekavši da “niko ne može dva gospodara služiti” (6,24). Konačni ishod je: Koga ću postaviti na presto svog života? Svoje “ja”, ili Boga? Svoju, ili Božju volju? Ne mogu služiti oboma u isto vreme. *Kada se direktno suočim s Hristovim zahtevima, tada ili moram da razapnem Njega ili da dopustim da On razapne mene. Srednji put ne postoji.*

Tamo vidimo da — krst — nije neko malo apstiniranje u životu hrišćanina ili muž–zanovetalo ili neverna žena. Krst je put smrti egocentričnog života. Ali srećom, posle krsta u čovekovom životu dolazi novorođenje u Hristu (Jovan 3,3.5; Rimljanima 6,1–11). Tamo imamo paradoks — raspećem, razapinjanjem života “sebi”, mi zadobijamo stvaran život ovde i večni život u budućnosti (16,25.26). I slično kao što je veliko iskušenje Hristovog života bilo pokušaj da izbegne krst, tako će ono biti i u našem životu.

Nažalost, život krsta nije nešto što se doživi u jednom trenutku. Paralelni tekst iz Luke kaže da hrišćani moraju da uzimaju svoje krstove “svakoga dana” (Luka 9,23). Ipak, ta borba neće biti bez prednosti. Isus ne samo što poručuje da je samoodricanje — put u život, nego kada On ponovo dođe “u slavi Oca svojega s anđelima svojim ... tada će vratiti svakome po delima njegovim” (16,27).

Pouka o Isusovoj smrti bila je pouka koju je učenicima bilo najteže da shvate. Još dva puta u prvom Jevanđelju će On izneti učenje o svojoj smrti i vaskrsenju (17,22.23; 20,18.19) i još jednom, posebno, govoriti o svom vaskrsenju (17,9) i svom raspeću (26,2). Međutim, s obzirom na ono što je dominiralo njihovim umovima, učenici za ta dva događaja nisu bili spremni. Eto, kakva je moć proteklih iskustava i sila željenih ishoda. Oni mogu da zaslepe um čak i za reči izražene najjasnijim jezikom.

Nagoveštaji carstava

Petar i ostali učenici su bili tako zaprepašćeni Isusovim predskazivanjem svoje smrti na krstu, da su u potpunosti prevideli proročanstvo da će “treći dan ... ustati” (16,21). Katastrofa koja je predstojala toliko ih je dezorijentisala, da uopšte nisu bili svesni izrečenog obećanja. Grob za Hrista neće biti kraj. On će ponovo

ustati i uzneti se Ocu. Njegova smrt će biti granična linija između uloge Mesije kao Sluge koji pati i strada i Mesije-Vladara.

Učenici nisu bili baš u potpunoj zabludi u svojim očekivanjima carstva, ali, kao i drugi Jevreji, nisu shvatili da je carstvo trebalo da nastane u fazama. S druge strane, da su pažljivo slušali sve što im je Isus govorio u 16. glavi, stekli bi bolje razumevanje progresije, postepenosti nastajanja carstva.

I Isus ne samo što im proriče svoje varksenje, nego im u 27. stihu jasno govori o svom drugom dolasku. Tom prilikom neće doći kao beba u prljavoj štalici u Vitlejemu, nego “u slavi Oca svojega s anđelima svojim”. I zaista, Mesija treba da postane slavni Car-osvajatelj, ali tek nakon što umre kao Sluga koji pati. Slika o Caru-Mesiji najbolje je prikazana u Otkrivenju 19,11–21, gde je prilikom svog drugog dolaska Hristos prikazan kao osvajač koji jaše na belom konju.

Posle Hristovog obećanja o svom drugom dolasku, sledi jedna od izjava koja je dovela u zabunu čitaoce, i prisiljavala ih da se bore s njenim značenjem. “Zaista vam kažem”, kaže Isus, “imaju neki među ovim što stoje ovde koji neće okusiti smrti dok ne vide Sina čovečjega gde ide u carstvu svojemu” (16,28).

Za ovaj tekst je bilo mnogo objašnjenja, a dva objašnjenja daje nam neposredni kontekst. Jedan od njih se odnosi na Preobraženje, o čemu se govori u narednih trinaest stihova. Drugi se odnosi na Drugi dolazak, pomenut u 16,27. Međutim, ovo potonje objašnjenje prisiljava čitaoce da 28. stih posmatra kao promašeno proročanstvo. I tako, od dva kontekstualna objašnjenja, najviše zadovoljava Preobraženje, kao pred-slika carstva slave.

Iako je objašnjenje u vezi s Preobraženjem korisno, ono možda ne otkriva potpuno značenje proročanstva. Autor Herman Riderbos nam daje oštroumnu napomenu da proroštvo “često različite faze budućnosti sabija u jedno jedinstvo” (Ridderbos, 314.315). Već smo videli tu tendenciju u Jovanovom (3,2) i Isusovom (4,17) propovedanju o blizini nebeskog carstva. Nijedno od njih nije prikazalo progresivnu prirodu carstva tako što bi objasnilo da će carstvo blagodatiti kao aspekt prethoditi aspektu carstva slave za najmanje 2.000 godina. Na sličan način imamo situaciju da nije bilo diferencijacije aspekata Hristovog proslavljanja u delu narative Jevanđelja pre vaskrsenja.

Tek nakon Isusovog vaskrsenja učenici počinju da shvataju da će se Njegovo proslavljanje odigrati u fazama i oni će zaista doživeti da vide početne prizore Njegovog dolaska u slavi u Njegovom vaskrsenju i vaznesenju, ali neće doživeti da vide one kasnije faze, kao što je Drugi dolazak. Tako stičemo utisak da kombinacija Riderbosovog “sabijanja” ili “kompresije”, sa idejom Preobraženja, kao predukusa carstva slave nudi najbolje rešenje značenju stiha 16,28.

Prvo što nam pada u oči dok čitamo o Preobraženju u 17,1–13 je podatak da je Petar prisutan — isti onaj Petar koji je tek kratko pre toga bio ukoren i oslovljen kao sotona. Slično kao u slučaju Davida i zaista mnogih ne sasvim savršenih biblijskih junaka, Petrova prisutnost na gori preobraženja je zapanjujući podatak o Božjem milosrđu praštanja i sažaljenja.

Isusovo preobraženje (17,1–8) nalazimo u sva tri sinoptička Jevanđelja odmah posle Petrovog priznavanja Isusa i Isusove najave sopstvene smrti i vaskrsenja. Šesnaesta glava je učenike prenela od visina nadanja u Petrovom priznanju, do dubina očajanja u Hristovoj najavi. Moglo se očekivati da će učenici biti uznemireni. Ko je taj Isus koga slede? Oni misle da znaju, ali On kao da se ne uklapa u njihova očekivanja.

Preobraženje je odgovor na njihovo pitanje. Izvan toga, ono je i samom Isusu poslužilo kao nova sigurnost. Tačno “šest dana” posle događaja iz 16. glave, On trojicu svojih najbližih učenika vodi sobom u goru. Treba zapaziti da je ovakvo precizno označavanje vremena neobičajena pojava u sinoptičkim jevanđeljima. Autor Dejl Bruner tvrdi da je vremenski podatak o šest dana značajan, pošto se “šest dana smatralo brojem dana neophodnih za pripremu za neki od svetih praznika u Izrailju: na primer, priprema za ustanovu dana odmora u okviru stvaranja, trajala je šest dana (1. Mojsijeva 1. glava); Mojsije je na Sinaju čekao šest dana na slavu Gospodnju (2. Mojsijeva 24,16). A sada, posle još jednog perioda od šest dana, Božji narod dobija nešto izuzetno” (Bruner, 2:600). Ovakav simbolizam bi se posebno odnosio na Mateja koji je pisao imajući na umu jevrejsku publiku. (U Marku 9,2 takođe nailazimo na šest dana, dok Luka 9,28 navodi “osam dana”).

Taj posebni događaj je Isusovo proslavljanje, pojavljivanje Mojsija i Ilije, kada se s Neba čuo glas koji je rekao: “Ovo je Sin moj ljubazni, koji je po mojoj volji; Njega poslušajte!” (17,2–5).

Preobraženje igra značajnu ulogu u Matejevom Jevanđelju. Prvo, Isusovo proslavljanje, kojom prilikom “zasja se lice Njegovo kao Sunce a haljine Njegove postadoše bele kao sneg”, vraća misli učenika unazad u 2. Mojsijevu 34,29–35, na slavu koja je blistala na Mojsijevom licu kada je na gori Sinaj imao susret s Bogom (vidi takođe 2. Korinćanima 3,7). Na ovaj način Isusovo iskustvo postaje paralela iskustvu Mojsija, velikog vođe Božjeg naroda u starozavetnom vremenu; čoveka koga je Bog upotrebio da osnuje carstvo u jevrejskoj istoriji.

Drugo, na tom mestu se pojavljuju Mojsije i Ilija. Te dve ličnosti su značajne iz više razloga. Jedan od njih je što su ih Jevreji prepoznali kao najviše predstavnike zakona (Mojsije) i proroka (Ilija). Tako ih ovde vidimo u razgovoru s Isusom, koji je došao da izvrši ono o čemu su govorili zakon i proroci (5,17). Drugi razlog što se oni smatraju važnima je što su u jevrejskoj misli obojica bili dovođeni u vezu s posletkom

vremena. Ilija je trebalo da se pojavi pre “nego dođe veliki i strašni dan Gospodnji” (Malahija 4,5), dok je ceo Izrailj očekivao ponovno pojavljivanje Mojsija u nekom obliku (5. Mojsijeva 18,15). Međutim, najznačajniji podatak o Mojsiju i Iliji je što je Mojsije bio podignut iz mrtvih (Juda 9), dok je Ilija bio prenesen na nebo i ne okusivši smrti (2. Carevima 2,11.12). Na taj način Mojsije i Ilija služe kao simboli onih koji će biti vaskrsnuti i uzeti kada Isus dođe drugi put, da osnuje svoje carstvo slave (1. Solunjanima 4,16.17), dok je samo Preobraženje simbol, predlika tog slavnog carstva. Ono je, u minijaturi, predlika budućeg carstva.

Treći značajni aspekt Preobraženja je glas koji se čuo s neba (17,5). Taj glas označava da Isus nije samo ravan velikim junacima iz jevrejske Biblije, nego da je On njihov Gospod. Prema tome su i Isusovo otkrivenje i ličnost veći od otkrivenja i ličnosti Mojsija i Ilije, od zakona i proroka. Ovde nemamo samo jednog proroka više, nego samog Božjeg Sina. Međutim, pored toga što je Isusa predstavio kao Božjeg Sina, glas ga predstavlja i kao Mesiju. Ova poslednja misao potiče od poslednje tri reči u 17,5. “Njega slušajte” je citat iz 5. Mojsijeva 18,15, koji Mesiju opisuje kao proroka koji je “kao Mojsije” i završava rečima, “Njega slušajte”.

Preobraženje čini i neposredni i trajni utisak na trojicu učenika. Neposredni utisak je indikovao u 17,6 podatkom da učenici “padoše ničice, i uplašiše se vrlo”. Više godina kasnije Petar je izrazio svoj trajni utisak, pišući: “Jer vam ne pokazasmo sile i dolaska Gospoda našega Isusa Hrista po pripovetkama mudro izmišljenim, nego smo sami videli slavu Njegovu. Jer On primi od Boga Oca čast i slavu kad dođe k Njemu takav glas: ovo je Sin moj ljubazni, koji je po mojoj volji. I ovaj glas mi čusmo gde siđe s neba kad bejasmo s Njim na svetoj gori” (2. Petrova 1,16–18).

Tako su, u činu Preobraženja, trojica učenika dobili uveravanje, sigurnost da nisu vođeni pogrešnim putem. Za jedno kratko vreme oni imaju mogućnost da vide preko faze Sluge koji pati iz 16,21–23 do Cara koji će doći iz 16,27.

Ali ubrzo su morali da se vrate dole niz goru, ka tadašnjoj stvarnosti i ta stvarnost će za njih biti zaista turobna. Ipak, bez obzira koliko stvarnost može da bude teška, Hristos u 17,9 daje uveravanje o konačnoj pobedi, u prilici kada im ponavlja da će “iz mrtvih ... [da] ustane”. Preobraženje ovde ima funkciju garancije te nade u vaskrsenje.

Međutim, u vremenu između doživljenog na vrhu gore i Hristovog vaskrsenja, učenici ne smeju nikome da govore šta su videli. Sve to će im biti razumljivo tek posle vaskrsenja. Posle vaskrsenja će moći da propovedaju o Hristovoj pobedi nad grehom i smrću, opremljeni znanjem i oduševljenjem. Njegovo vaskrsenje će se s Preobraženjem spojiti u jednu garanciju budućeg carstva i vaskrsenja (Mojsije) ili odlaska bez

smrti u slavu (Ilija) svih onih koji su verovali u Njegovo ime.

Međutim, ceo događaj na gori preobraženja je u mislima učenika pokrenuo jedno krupno pitanje. Kako Isus može da bude Mesija za poslednje vreme, kad Ilija nije došao da “uredi sve” (stihovi 10, 11)? Isusov odgovor izlaže dve istine. Prvo, Jovan Krstitelj je bio u ulozi Ilije u smislu ispunjenja proročanstva iz Malahije 4,5. Drugo, sâm Isus će “postradati od njih” na način sličan onome kako je stradao Jovan. Prema tome, za one koji pažljivo slušaju, obećanju o svom vaskrsenju Isus u 9. stihu dodaje još jedno upozorenje na svoju predstojeću smrt (stihovi 12, 13).

Mučni nagoveštaji nespremnosti učenika

Sedamnaesta glava se završava s dve priče koje ilustruju nespremnost učenika za zadatak koji je pred njima. Prva od ovih priča počinje s učenicima koji su bili neuspešni u pokušaju da izleče dečaka opsednutog demonima, dok se Isus nalazio na gori preobraženja (stihovi od 14–21).

Tek što su se Isus i Njegova tri učenika spustili s gore, On je suočen s radoznalim mnoštvom, bolesnim dečakom, razočaranim ocem i, nesumnjivo, devet učenika crvenih od stida. Nakon što je ukorio mnoštvo, Isus leči dečaka. Ovo isceljenje daje centralnu misao za Luki-
no pripovedanje priče. Luka u svom Jevanđelju za mnoštvo kaže da se “svi ... divljahu veličini Božjoj” (Luka 9,43).

Ali Matej — jedan od devet zbunjenih učenika — dobija od tog događaja drugačiju pouku. Stvarna pouka u njegovim očima je da su učenici zatajili zato što nisu imali vere (17,20). To je besumnje bilo vrlo blizu krajnjeg razočaranja za Isusa. Konačno, dok je On bio na gori, devetorici učenika se pružila prilika da nastave Njegovo delo bez Njega. Rezultat: neuspeh, najdublji neuspeh!

Taj neuspeh se, kako je to Isus video, dogodio kratko vreme pre da-
na kada će im Njegova lična prisutnost biti trajno uskraćena. Značenje priče je u tome što učenici još nisu spremni da nastave delo bez Isusa. Zato se ne treba čuditi što će Isus veliki deo vremena koje mu je pre-
ostalo na Zemlji provesti u poučavanju svojih učenika. Njima će biti potrebna snažnija vera ako žele uspeh posle Njegovog vaznesenja. Bez vere oni će biti bez sile uspeha u službi. Ali — sa verom — moći će da “premeštaju gore” (20. stih).

Na ovom mestu će neko možda pitati — Ko bi to uopšte poželeo da premešta goru? Bilo bi to besumnje beskoristan senzacionalistički posao, koji bi bio izvan uzora Isusove službe. Odgovor koji se nameće je da je Isus govorio metaforički u skladu s frazom koja je bila uobičajena među rabinima. Po rečima autora Majkla Grina, “‘Podići’ i

'premeštati' gore, planine, bio je jedan od načina da se kaže 'ukloniti teškoće'" (M. Green, 166). Tako je vera u Boga bila ključ, koji ne samo što je mogao da učini da učenici postanu uspešni u svojoj službi, nego je mogao i da im pomogne da se suoče i/ili razreše teškoće koje su im se činile prevelikima. Isto zadržava svoju aktuelnost i u dvadesetom veku. Služba ili svedočenje bez vere su lišeni sile.

Priči o neuspešnom pokušaju učenika da izleče dečaka dodaje se misao da je molitva istovremeno i ključni element za uspešan hrišćanski rad (Marko 9,29; ista ideja, uporedo s postom, nalazi se i u nekim drevnim rukopisima Mateja — vidi marginalne napomene za 17,21). Pouka od pisaca Jevanđelja je da se uspešna služba gradi istovremeno i na veri i na molitvi. To dvoje je, razume se, integralno povezano. Iskrena molitva je ona koja se temelji na istinskoj veri, a istinska vera će nepogrešivo voditi u život održavan, nadahnjivan molitvom. I tadašnjim i sadašnjim Isusovim učenicima je potrebno neprekidno upoznavanje s neophodnošću molitve i provođenja vremena s Bogom — pouka koju Jevanđelja često ističu kada govore o Isusu koji odlazi nasamo da se moli Bogu.

Drugi tekst koji pokazuje nepripremljenost učenika je priča o Isusu i hramskom porezu (stihovi od 24–27). Taj događaj se pretvara u pokušaj jevrejskih vođa da uhvate Isusa u klopku, pripremivši situaciju u kojoj bilo koji odgovor na njihovo pitanje može da mu stvori probleme s vlastima.

Pitanje je upućeno Petru: "Zar vaš učitelj neće dati didrahme?" Negativni odgovor bi stvorio izgovor da se Isus optuži da kvari službu u hramu. Želeći da izbegne bezizlaznu situaciju, Petar brzo odgovora da će Isus platiti porez.

Ali taj njegov brzopleti odgovor, Petra (i Isusa) samo premešta u drugu bezizlaznu situaciju. Konačno su sveštenici, a očigledno i drugi koji su zaposleni samo u službi hrama (uključujući proroke), mogli da traže da budu izuzeti od plaćanja hramskog poreza (vidi Morris, *Matthew*, 452). Tako, kada, ne konsultujući se s Isusom, Petar tvrdi da će Isus platiti porez, on praktično negira Isusovu ulogu proroka i učitelja u Izrailju. Tako vidimo da isti apostol, koji je Isusa kratko pre toga predstavio kao Božjeg Sina i Mesiju (16,16), sada čini nepotrebnu grešku i podržava upravo definiciju koju o Isusu daju jevrejske vođe.

Isus čini sve da smiri situaciju. Saopštivši Petru da je, zbog statusa Sina, izuzet od poreza za dom "Oca svojega" (Luka 2,49), on svom prvom učeniku daje zadatak da ode do jezera, baci udicu i novac za porez izvadi iz prve ribe koju uhvati i da tim novcem plati porez (17,27).

Na prvi pogled, ovo čudo kao da je izvan saglasja s onim što čitamo u biblijskim Jevanđeljima. Ono je više u skladu s nekim od priča u

apokrifnim jevanđeljima u kojima je Isus predstavljen kako čini neka egzotična i fantastična čuda. Ali trenutak razmišljanja pokazuje da se čudo o ribi s novčićem u ustima uklapa s neposrednom Isusovom potrebom u tom trenutku. Ovo pre svega služi Petru koji se kolebao kao definitivni dokaz da je Isus prorok, pošto On zna u kojoj ribi će biti novčić, kao i vrednost novčića. Drugo, gotovo je nemoguće da bi Petar, čak i pred sakupljačem poreza, mogao držati zatvorena usta o tome kako je došao do novca. Na taj način je čudo uklonilo obe bezizlazne situacije. Treće, može se napomenuti da, iako se Isus spolja gledano složio sa zahtevom, novac kojim je porez plaćen tehnički nije bio Njegov.

Dalje, ne treba da zanemarimo pouku da je Isus, kad god je bilo moguće, izbegavao nepotrebne konfrontacije. Mnogi današnji hrišćani se mogu poučiti od te očigledne pouke. "Ima vreme" konfrontaciji (vidi, npr. Matej, 23. glava), ali u propovedanju jevanđelja konfrontacije su najvećim delom vremena i nepotrebne i štetne.

Rezimirajući, u drugoj polovini 17. glave nalazimo dve priče koje ilustruju nepripremljenost učenika da od Isusa preuzmu posao. Prva priča govori o njihovom nedostatku vere, dok druga govori o njihovom nedostatku praktične mudrosti.

Znajući za ove njihove nedostatke, ne treba da se čudimo što Isus provodi toliko vremena sa svojim učenicima posle svog puta u Ćesariju Filipovu, dajući im uputstva. Među tim uputstvima nije bilo ni pomena o nekom ponavljanju predskazivanja o Njegovoj smrti i vaskrsenju. Drugo kompletno predskazivanje tih događaja nalazimo "udenuto" između dve priče o nepripremljenosti učenika (17,22.23).

○ Primena Re i

Matej 16,21 — 17,27

1. Kako stoji s krstom u mome životu? Jesam li ja razapeo Hrista, ili sam dopustio da On razapne mene? Jesam li zaista hrišćanin, ili samo "glumim hrišćanstvo"? Kakvim dokazom bih mogao da potkrepim svoje odgovore?
2. Ako sam stvarno pošten prema sebi, za šta bih dao svoj život? Kakve nagrade istinski cenim u životu? Da li su među njima čast, prestiž, novac, položaj i drugi "povodi za šepurenje" u mojoj svakodnevi, ili su one u neposrednijoj vezi s Božjim carstvom? Kako mogu da kažem šta cenim? Na koje konkretne načine mogu moje vrednosti da postanu zdravije i u većoj meri hrišćanske?
3. U 17. glavi zatičemo učenike kojima treba i više vere i više mudrosti. Kako održavam potrebnu količinu tih "artikala"? Na koji

način oni utiču na moj svakodnevni život? Kako mogu da rastem, napredujem i u veri i u mudrosti?

○ Istraživanje Reči

1. Uporedi tekstove u Mateju, Marku i Luki koji govore o lečenju dečaka opsednutog demonom. Na praznom listu u beležnici načini tri stupca i na prilično detaljan način prikaži pregled svakog Jevanđelja, a onda u dnu lista načini rezime. Počni s navođenjem svega čime Matej doprinosi našem razumevanju priče. A onda rezimiraj s podacima šta su Marko i Luka dodali onome što je izneo Matej. Možeš li da nađeš neko logično objašnjenje različitosti u pristupima?
2. Koristeći dobru konkordanciju, prouči primere u kojima Matej koristi reči *krst*, *smrt*, *podignut* [iz mrtvih], *vaskrsenje* [cross, death, raised, resurrection] i druge ekvivalentne izraze u onome kako se odnose na Isusa i Njegove sledbenike. Kakvu složenu sliku dobijaš na kraju? Šta se može naučiti od te složene slike?

○ Za dalje proučavanje Reči

1. Radi generalnog uvida u materiju, vidi EGV, DA, 410–434.

DEVETA GLAVA

IVOT KRSTA: PREDUSLOVI ZA GRAĐANSTVO U
CARSTVU

Matej 18,1 — 20,34

U 16. glavi smo našli Isusovu prvu eksplicitnu najavu svoje predstojeće smrti i vaskrsenja i reakciju učenika na tu najavu. Sedamnaesta glava je prikazala Preobraženje i kao garanciju i predukus konačne pobeđe, uz dva mala osvrtta na nepripremljenost učenika.

Ta nepripremljenost nam daje scenu za deo teksta od 18,1 do 20,34, u kojem Isus najvećim delom upućuje svojim učenicima značajne pouke o poniznosti, praštanju (18,1-35), razvodu (19,1-12), neprimerenosti samouverenosti (19,16-27), “nepravdnoj” prirodi blagodati (19,28 — 20,16) i činjenici da neki ljudi još ne shvataju prirodu carstva (20,17-34). Različite tačke nauke u 18,1 — 20,34 mogu se rezimirati kao preduslovi za građanstvo u carstvu ili, kao življenje životom krsta.

U 19,1 nastaje jedna značajna promena u narativi Jevanđelja, kada saznajemo da Isus odlazi iz Galileje, na svom putu za Judeju. Taj put će imati samo jedan smer. Otuđa i značaj nauke koju Isus želi da ostavi svojim učenicima, u 18,1 — 20,34 (obrađeno u ovoj glavi) i u 21,1 — 25,46 (obrađeno u sledeće dve glave).

Isus je znao njihovu nespremnost za nešto što će se pokazati kao najbolniji događaj u njihovim životima. On zato treba da učini sve što je moguće da ih pripremi i za taj događaj i za odgovornosti koje će doći potom. Konačno, za nekoliko kratkih sedmica učenici će već biti vođe Njegove crkve.

○ Ulaženje u Re

Matej 18,1 — 19,15

Pročitaj deo teksta od 18,1 do 19,15, najmanje dva puta. Potom u beležnici za Mateja obradi sledeće probleme i pitanja.

1. Načini pregled 18. glave. Potom u kratkim pasusima rezimiraj osnovno učenje u svakom odseku. Objasni teme koje povezuju ove dve glave.
2. Objasni vezu između Petrovog pitanja u 18,21 i priče koja počinje u 18,23. Koliko bi puta trebalo da oprostimo? Uporedi više prevoda Biblije u odnosu na tu misao. Šta znači, prema 18. glavi,

naš odgovor na pitanje koliko smo spremni da praštamo? Koristeći konkordanciju, potraži druge Isusove savete i uputstva u Mateju koji govore o praštanju. Kako se ta uputstva uklapaju s našim sadašnjim tekstom?

3. Rezimiraj osnovne postavke, u 19,1–12 koje Isus čini u svom govoru o razvodu. Uz pomoć informacija u marginama pronađi i pročitaj drugo mesto u Mateju u kojem Isus govori o predmetu iz 19,3. Kakve starozavetne reference imamo za aluzije u 19,4.5? U čemu se sastoji dublji smisao završnih reči u 5. stihu (“biće dvoje jedno telo”) u odnosu na predmetnu temu? Kakve su implikacije tog izraza za prilično zbunjujuće učenje Biblije o poligamiji?

○ Istraživanje Reči

Otvorajući 18. glavu, dolazimo na četvrtu od Hristovih nastavnih propovedi u prvom Jevanđelju. Ona pokriva predmet ličnih odnosa u carstvu i značajno doprinosi našem razumevanju hrišćanske etike.

Znajući da se 10. glava (propoved o učenishvu) bavila spoljašnjom (misionarskom) orijentacijom carstva, 18. glava je zbirka učenja okrenutih unutrašnjim odnosima — odnosima među vernicima, zbog kojih su crkve uspešne ili neuspešne. Isusovo učenje o razvodu braka (19,1–12) ima svoje mesto u poglavlju, zato što se ujedno bavi i unutrašnjim etičkim odnosima u carstvu. Ceo ovaj sektor Mateja, koji ide od 18,1 do 19,12 može se posmatrati u kontekstu hrišćanskog življenja u svetlosti krsta.

Veličina u svetlosti krsta

Osamnaesta glava počinje načinom postupanja s decom. Stihovi od 1–5 govore o veličini, stihovi od 6–9 o sablažnjavanju, verbalnom vređanju, a 10. do 14. stiha o izgubljenoj ovci. Tih četrnaest stihova su međusobno povezani kao odsek dvema grčkim rečima, koje označavaju decu, “male”, s finim prelazom od dece doslovce na “beznačajne” vernike (“male”), u 6. stihu.

Tekst počinje pitanjem koje veoma uznemirava učenike: “Ko je ... najveći u carstvu nebeskome?” Jevanđelista Marko nam govori da su se pre postavljanja pitanja u 18,1 učenici “raspravljali” putem oko toga ko je najveći (Marko 9,33.34). Može biti da je stimulus za ovu raspravu bilo Isusovo blagosiljanje Petra u 16,17, ali na jednom dubljem nivou pitanje počiva u središtu grešnog ljudskog srca. Čežnja za egocentričnom veličinom napaja zapanjujuća ostvarenja sveta i njegove velike grehe. Želja da se ističem, da budem superioran, da se nađem u situaciji u kojoj ljudi gledaju u mene i dive mi se, deo je velike pobune ljudskih

bića protiv Boga. Ona je ujedno bila i koren Luciferovog greha na nebu. On je rekao u srcu: "Izaći ću na nebo, više zvezda Božjih podignuću presto svoj ... izjednačiću se s Višnjim" (Isaija 14,13.14). Kad smo obrađivali tekst iz Mateja 16,24, videli smo da želja da "budem bog svog života" čini temelj greha. Isto tako smo napomenuli da je jedino rešenje tog problema — krst — odnosno, smrt našega "ja" i iskustvo novorođenja u Hristu.

Isus u stihovima od 2 do 5 saopštava učenicima da će najveći u carstvu biti kao mala deca. Potrebno je da shvatimo da se u staro vreme deci posvećivalo veoma malo pažnje. Isus okreće "naglavačke" mudrost sveta i tvrdi da se prava veličina ne nalazi u ostvarenjima i svetovnoj kultiviranosti, nego u dečijoj poniznosti i jednostavnosti koja se upoređuje s providnošću. Ta poniznost je značajan preduslov za ulazak u carstvo.

Nažalost, poput brojnih drugih Isusovih pouka, ni ova se do ovog trenutka nije zadržala u mislima učenika. U Mateju 20,20–28 vidimo Jovana i Jakova sa svojom majkom, kako se još angažuju ne bi li dobili najbolja mesta u carstvu. Luka nam govori da su se učenici, čak, na putu prema krstu raspravljali o tome ko je od njih najveći (Luka 22,24). Eto, kako duboko se nalazi koren greha i ljudske nespremnosti da žrtvuje ono najvažnije — svoje "ja".

Ton i tema teksta menja se u 6. stihu. Ton se menja od obećanja ka upozorenju, dok se tema menja od poniznosti ka ozbiljnosti situacije u kojoj "sablažnjavamo", odnosno, činimo da "beznačajni" ("mali") vernici posrnu na svom hrišćanskom putovanju. Ton upozorenja je zadržan u 8. i 9. stihu, ali se ovoga puta odnosi na "samo-sablažnjavanje".

Ukupna poruka dela teksta od 6. do 9. stiha je da je bolje imati vodenični kamen o vratu i potonuti, nego slabog hrišćanina odvesti na stranputicu. Na sličan način je za hrišćanina bolje da odseče nogu, nego da dopusti ga da ona odvede u greh.

Iako su upozorenja jasna, mi treba da shvatimo da je ovo jezik simboličnog, a ne doslovnog karaktera. Nažalost, neki hrišćani proteklih vekova su to primenjivali doslovno. Origen (oko 185— oko 254. n.e.), na primer, kastrirao je sebe zbog doslovne poslušnosti tim stihovima (kao i 19,12), želeći da demonstrira koliko ozbiljno odbacuje bludne misli. Bilo kako bilo, ipak svrha Isusovih reči nije samosakaćenje, nego ideja da hrišćani moraju svim silama da odbace greh od sebe, odbacujući i razmišljanje o stvarima koje ih navode u greh. Logična krajnost literalističkog, doslovnog tumačenja bilo bi — samoubistvo radi nebeskog carstva. Konačno, mrtvi ljudi uopšte ne greše!

Bog traži smrt, ali to je smrt samovoljne grešne prirode. Srećom, Božja blagodat koja daje snagu pomaže Njegovoj deci da pobede istrajnošću. U međuvremenu, simbolični jezik privlači našu pažnju i pomaže

nam da uvidimo karakter grešnih postupaka i aktivnosti.

U stihovima od 10 do 14 nalazimo novu promenu tona i teme. Ovom prilikom ton nema kvalitet ni obećanja ni upozorenja, nego zabrinutosti. Ta zabrinutost se odnosi na sve vernike, naročito na one “beznačajne” ili slabe i na decu. Ne samo što se Otac brine za svakoga od svoje zemaljske dece, nego i svako od njih ima svog posebnog anđela koji brine za njega. (Jedan savremeniji engleski prevod tog *anđela* opisuje kao *anđela-čuvara*, ali takvog dodatka nema u grčkom, iako bi se on mogao podrazumevati.) Prirodni zaključak za stihove od 10 do 14 je da mi kao vernici crkve treba da se brinemo za druge ljude u istoj meri u kojoj se o njima brinu Bog i Njegovi anđeli. U svetlosti krsta će svi naši odnosi sadržavati više brige [brižnosti], naročito kada mi hrišćani uvidimo veličinu u smislu ponizne službe drugima, umesto dominacije nad njima.

U Luki, 15. glavi imamo sličan tekst o izgubljenoj ovci, ali je tamo svrha priče evanđeoska (spasavanje izgubljenih duša), dok je ovde pastoralna (pomaganje vernicima da ostanu verni). O pastoralnoj brizi se govori i u stihovima od 15 do 17.

Praštanje u svetlosti krsta

Ponizan hrišćanin koji se brine i stara o drugima (stihovi od 1–14), istovremeno će biti i voljan da prašta (stihovi od 15–35). Matejeva obrada predmeta praštanja u ovom poglavlju ima tri odseka. Prvi (stihovi od 15–20) opisuje način rada s drugim hrišćaninom koji je zgrešio. Drugi (stihovi 21, 22) poziva na neograničeno praštanje, a treći odsek (stihovi od 23–35) je priča koja pokazuje da hrišćanin kome je oprošteno mora primljeni blagoslov da prenosi na druge, opraštajući drugim ljudima.

Stihovi od 15 do 20 postavljaju pravila za ponašanje u slučaju problema između dvoje hrišćana. Kada bi se ta pravila češće primenjivala, nema sumnje da bi crkva bila srećnija i zdravija. Prvo, kaže Isus, pokušaj da problem rešiš lično, “među sobom i njim samim” [samo među vama dvoma]. Nikada neće biti koristi ako se greh iznese javno, ako se problem može rešiti u ličnom kontaktu, u poverljivosti. Takođe nema koristi ni od sedenja i gundanja sebi ili drugima o drugoj strani. Zapazimo da Isus oštećenoj strani zapoveda, “idi”. To je zapovest da budeš kao Bog koji je poslao svog jedinog Sina da obezbedi pomirenje s Njegovim [Božjim] neprijateljima (vidi 1. Mojsijeva 3,8.9; Luka 15,4.8.20.28; Rimljanima 5,6.8).

Ako ta lična poseta ne reši problem, oštećena, povređena osoba treba da povede sa sobom jednog ili dvoje hrišćana da bi bilo svedoka, kako za razloge s obeju strana problema, tako i za iskrenost pokazanu u želji da se izleči rana (16. stih).

Ako taj trud ne razreši problem, predmet se mora izneti crkvi, u kontekstu njene uloge svezivanja i razrešivanja (stihovi 17, 18). Kako smo videli u 16,19, ta uloga se odnosi na postavljanje merila i određivanje ponašanja. U ovom konkretnom slučaju, crkva mora da zaključi da li je postupak koji je povredio jednu stranu — dopustiv ili nedopušten. Od obe strane se očekuje da prihvate odluku crkve, shvatajući da će pravedna odluka učinjena pod vođstvom Svetoga Duha ujedno biti potvrđena i na nebu (18. stih). Ali ako krivac odbaci pravednu odluku, njegova ili njena grešna aktivnost i nepokajnički ostav isključuju osobu iz zajednice vernih (17. stih).

Drugi segment o praštanju (stihovi 21, 22) prikazuje Petra koji pita, koliko bi puta trebalo da oprostí svom bližnjem. Iako formulisan kao pitanje, Petar je svoj predlog o sedam puta verovatno smatrao vrlo velikodušnim stavom. Konačno, oprostí čoveku sedam puta je veliki broj praštanja, naročito ako se ima u vidu učenje rabina da čovek ne mora da oprostí više od tri puta.

Tako je rabin Hoze ben Hanina (Jose) tvrdio da “neko ko svog bližnjeg moli za oprostíenje, to ne sme da učini više od tri puta”, dok je rabin Hoze ben Jehuda rekao: “Ako čovek jednom učini neki prestup, praštaju mu; ako učini neki prestup drugi put, praštaju mu; ako učini neki prestup treći put, praštaju mu; četvrti put ne praštaju” (vidi Barclay, 2:213).

Biblijski osnov za takvo formiranje pravila nađen je u prvim poglavljima Amosa, gde su rabini na osnovu često ponovljenog izraza “za tri zla” raznih naroda “i za četiri”, zaključili da je granica Božjeg praštanja bila tri puta. Tako ovom prilikom Petar, u činu izuzetne velikodušnosti, udvostručava prihvaćenu jevrejsku kvotu i, za “dobru meru”, dodaje još jedan. Nema sumnje da očekuje toplu pohvalu za svoju plemenitost. Podsećanje na blagoslov koji je primio u Ćesariji Filipovoj (16,17–19) pred svim ostalim učenicima još greje njegovo srce. Konačno, uprkos Isusovom nedavnom govoru o temi poniznosti, Petar sebe još zamišlja kao prvog kandidata za epitet najvećeg u carstvu. On nesumnjivo smatra da je njegov velikodušni odgovor dodatna demonstracija te veličine.

Isus Petru odgovara u dva dela. Prvo, kaže mu, pravi broj nije sedam, nego “sedam puta sedamdeset”, ili 490 puta. Moramo priznati, ovo je mnogo praštanja (čak i ako je reč o samo sedamdeset sedam puta, kako stoji u NIV) — toliko, da će čovek prestati da broji još pre nego što dođe do broja 491 (ili čak i 78) u prestupima. Štaviše, Isus ne drži čas aritmetike praštanja, nego poručuje da praštanju nema granice.

To nije odgovor koji Petar očekuje, pošto je Petar, poput i nas ostalih, istinski više zainteresovan za granicu hrišćanske ljubavi i trpljenja, nego za njihov domet. Konačno, umirujuće deluje kada znam na kojoj tački, s dobrom savešću, mogu prestati da volim svog bližnjeg,

znati trenutak kada sam ispunio svoju moralnu kvotu ljubavi i praštanja, tako da sa čistom savešću mogu ljude pustiti da dobiju ono što zaslužuju. Izrazito ljudsko pitanje u osnovu Petrovog pitanja je: “Kada mogu da dam sebi oduška? Kada stičem pravo da eksplodiram?”

Isusov frustrirajući odgovor glasi: Nikada. Za hrišćanina nema granice trpljenja i praštanja.

Drugi deo Isusovog odgovora dat je u priči o nemilostivom sluzi (stihovi od 23–35). Ta priča ima tri glavne ličnosti: cara (Boga), slugu kome je oprosteno neshvatljivo veliki dug (ja) i sluga (moj bližnji) koji prvom sluzi (meni) duguje relativno beznačajnu sumu novca.

Priča ima tri scene. U prvoj sceni, prvi sluga se nalazi u carevoj dvorani za prijeme, gde mu se oprašta ogroman dug. Druga scena prikazuje slugu kome je nedavno oprosteno, kako se nalazi na ulici u kojoj sreće komšiju koji njemu duguje relativno malu sumu i kome on odbija da oprost. U trećoj sceni nemilostivi sluga biva bačen u tamnicu (pakao) dok ne plati svoj ogromni, nemogući dug (34. stih).

Moralna pouka priče: Drugim ljudima treba da praštamo isto onoliko koliko je Bog praštao nama (33. stih). Treba da naučimo kako se prašta drugima od srca (35. stih). Istu pouku smo našli ranije u Propovedi na gori, kad je Isus rekao: “Ako li ne opraštate ljudima greha njihovih, ni Otac vaš neće oprostiti vama greha vaših”(6,15).

Mnogo je pokušaja učinjeno da se ublaži parabola i da se objasni zašto njene oštre suprotnosti ne mogu biti stvarne. Ali upravo te suprotnosti nam pomažu da razumemo ne samo širinu Božje milosti, nego i milost koju On očekuje od nas kao hrišćana.

Dug od deset hiljada talanata (24. stih) je bio neverovatno veliki. Jedan talanat je bio ekvivalent od šest hiljada tamošnjih dinara, ili šest hiljada dnevica (20,2). U uslovima zamišljene najniže satnice od 4,25 dinara, kalkulirano na bazi osmočasovnog dnevnog radnog vremena, jedan talanat bio imao vrednost od 204.000 dinara, a deset hiljada talanata bi dalo neverovatnu sumu od 2,040,000.000 dinara. Poređenja radi, dug od stotinu tamošnjih dinara odgovarao bi vrednosti stotinu dnevica, ili 3,400 dinara. Ako bismo ovaj predmet izrazili drugačije, bilo bi potrebno stotinu dana da se odradi dug od stotinu dinara, ali (sa sedam dana u sedmici), za deset hiljada talanata bi trebalo 164.384 godine. Iako onaj manji dug nije beznačajan, veći je neverovatno veliki. Konačno, godišnji budžet za provinciju Galileju iznosio je samo tri stotine talanata.

Autor Vilijem Barkli vrlo lepo rezimira značenje kontrasta i piše da je “suština u tome da se ništa od onoga što ljudi mogu da učine nama ni na koji način ne može porediti s onim što smo mi učinili Bogu. Pa ako je Bog nama oprostio ono što Njemu dugujemo, mi svojim bližnjima moramo oprostiti ono što oni nama duguju” (Barclay, 2:214). Na ovaj

način nama ne ostaje mesta za izgovor ako propustimo da pokažemo praštanje koje je Bog tako milostivo pokazao nama.

Razvod braka u svetlosti krsta

Iako se, na mnogo načina, Isusovo učenje o pitanju razvoda braka, u 19,3–12, ne uklapa u govor iz 18. glave, na druge načine su ova dva odeljka nesumnjivo povezana. Na primer, oba odseka se bave odnosima među ljudima; razvod braka i ponovno stupanje u brak svakako treba posmatrati u kontekstu Božjeg neograničenog praštanja. Hrišćanski pristup pitanju razvoda i ponovnog stupanja u brak se *mora* posmatrati u svetlosti krsta.

U 19,1 nalazimo značajan podatak da je Isus stigao u Judeju radi nečega što će se ispostaviti da je poslednje veliko putovanje u Njegovoj službi. Isus u Judeji ne nalazi samo uobičajena ljudska mnoštva, nego i svoje neprijatelje među farisejima. Kao i obično, oni se trude da mu pronađu grešku, ovom prilikom u oblasti razvoda braka.

Svojim pitanjem: “Može li čovek pustiti ženu svoju za svaku krivicu” (3. stih), fariseji pokušavaju da Isusa uvuku u aktuelnu jevrejsku raspravu o razvodu braka. Rasprave se vode oko pravilnog tumačenje teksta iz 5. Mojsijeve 24,1, teksta u kojem je čoveku dopušteno da se razvede od žene ako “nađe na njojzi štogod ružno”. Škola Šamai je taj izraz tumačila u značenju preljube, dok su književnici koji su se držali Hilela ovo opisivali kao mnoštvo manje ozbiljnih stvari. Najmanje čemu se fariseji nadaju je da nateraju Isusa da zauzme stav u raspravi i na taj način okrene protiv sebe deo mnoštva koje ga sledi.

Ali Isus i ovom prilikom izbegava zamku. On u celosti zaobilazi jevrejsku diskusiju i koristi se rabinskim metodom rasprave koji se gradi na premisi “što originalnije, to značajnije”. Isus vraća težište rasprave natrag u 1. Mojsijevu, napominjući da je ono što se dogodilo u vreme stvaranja značajnije od onoga što je Mojsije uveo u zakon znatno kasnije. Iako ovakvo zaključivanje i obrazloženje nisu ukidali uredbe koje je dao Mojsije, ono je značilo da se Mojsije mora tumačiti u svetlosti jednog ranijeg iskaza.

Autor Majkl Grin (181, 182) navodi da je, odgovarajući farisejima, Isus izneo šest snažnih tačaka o pitanju braka. Prvo, brak je ustanovio Bog. To je obredna ustanova data od Boga, a ne samo običan socijalni kontakt.

Drugo, brak je obredna ustanova među polovima. Bog “muško i žensko stvorio ih”. Božji plan nije bio svet jednog pola, ili uniseks. Evo, kako to formuliše Grin: “Razlika među polovima i komplementarnost su određeni od Boga. To je tako očito da je tek potrebno istaći i iskazati u ovom poznom delu dvadesetog veka, kada je došlo do toga da se ho-

moseksualnost smatra ravnopravno važećom alternativom braku.”

Treće, brak je predviđen da ima trajni karakter: “... biće dvoje jedno telo.” Nikada nije postojala namera da se bračni odnos ikada pokida bilo kakvom nedostojnošću, bilo čime što je “ružno”, bilo da taj izraz tumači Šamai, Hilel ili bilo ko drugi. Svaka devijacija od “neprekidnosti” braka jeste udaljavanje od ideala.

Četvrto, brak je ekskluzivnost. Jedno telo treba da budu dvoje — ne troje, četvoro ili petoro. Jedan čovek i jedna žena treba da se spoje u jedno. Taj ideal isključuje opciju prakse ljubavnih “izleta” ogromnog broja savremenih ljudi i poligamije iz starih vremena. Očigledno je, kad je u Starom zavetu Bog dopuštao poligamiju, to bio ustupak na nivou “manje od idealnog”, zbog jednog čvrsto ukorenjenog običaja i ljudske slabosti. Osim toga, to je davalo sigurnost pripadnicama ženskog pola u kulturama u kojima su one, kao nezavisni građani, bile bez ikakvih prava i u kojima nije bilo dovoljno muškaraca.

Peto, brak znači čvrsto porodično jedinstvo. On znači istovremeno i napuštanje roditelja i stvaranje zajednice s bračnim partnerom. Na taj način brak postaje najsnažniji i najvažniji od svih ljudskih odnosa.

Šesto, brak nije za svakoga. To se vidi u tekstu stihova od 10 do 12. Učenici su šokirani neumoljivošću Isusovog izlaganja prirode braka. On je bio “neumoljiviji” čak i od Šamai–škole. I zato oni izražavaju svoj zaključak i kažu, ako je već nemoguće izaći iz braka, onda je možda bolje u njega se uopšte i ne upuštati.

Iako direktno ne negira tu misao, Isus kaže da to ne može svako da prihvati. Posle toga On dodaje da će se neki odreći svog prava na brak, “carstva radi nebeskoga” (12. stih). Takav je bio status samog Isusa, Jovana Krstitelja i očigledno Pavla u njegovim zrelim godinama.

Isusove reči ne ostavljaju mesta sumnji po pitanju razvoda, kao čina kojim se ne poštuje Božji ideal. Tako se Isus slaže sa Starim zavetom, u onome što je Bog rekao “da mrzi na puštanje” (Malahija 2,15).

Međutim, razvodi se događaju u svetu koji je nesavršen, a događaju se i ponovna stupanja u brak. Međutim, druga, odnosno, kasnije bračne zajednice, po Isusovim rečima, svakako su ispod Božjeg ideala, bez obzira na okolnosti. On o njima govori kao o činu preljube, budući da gaze Božji ideal o jednom čoveku i jednoj ženi. Jedini izuzetak od preljubničkog stupanja u brak navodi se u Mateju u 19. glavi, ako je taj ideal već razbio jedan od bračnih drugova (9. stih).

Ovo nije srećna misao za one koji su učinili sve što su mogli da spasu promašen brak, a ipak osećaju od Boga dati nagon da žive u bračnoj zajednici. Na sreću, *razvod i ponovno stupanje u brak nisu neoprositivni gresi*, iako se neki “sveti” svim silama upinju da ih učine takvima. Mi nikada ne smemo zaboraviti da na isti način kao što Isusovo

učenje o razvodu i ponovnom sklapanju braka, iz stihova od 1 do 12, stoji u senci Njegovog učenja o praštanju iz 18. glave, i ljudi i žene koji su se uhvatili u beznadežnu mrežu razvoda i ponovnog stupanja u brak, stoje u svetlosti krsta. Razvod i ponovno stupanje u brak, poput bilo kojeg drugog greha (izuzimajući greh protiv Svetoga Duha [12,30–32]), može se oprostiti. Ali da bi došlo do takvog opraštanja, ljudi i žene u takvim okolnostima moraju priznati da su izneverili Božji ideal i izraziti svoju potrebu za Njegovom blagodaću očišćenja. Takvim osobama se može oprostiti i oprostiće se.

Osobama uhvaćenim u problemu razvoda i ponovnog stupanja u brak, bez obzira na razlog, potrebni su sažaljenje crkve, uz istovremenu Božju blagodat praštanja. Osamnaesta glava Mateja izlaže ne samo Božje praštanje takvim osobama nego i dužnost *ljudi* da oprostite. Tako, izvan praštanja, tekst u Mateju 18,10–14 nalaže sažaljenje prema takvim ranjenim osobama, koje se kaju. Oni koji preteruju u kritikovanju svoje braće i sestara koji se iskreno kaju, zaboravili su praštanje koje je Bog darovao njima. Takvi kritičari su kandidati za platu nepravednog sluga iz teksta u 18,32–34 i platu vodeničnog kamena iz teksta u 18,6. Pouka krsta poručuje da treba vazda da imamo na umu Božje razumevanje i milost koje je On ukazao nama i da onda, Njegovim milosrđem, i sami treba tu istu milost da “produženom rukom” odnesemo drugima.

○ Ula enje u Re

Matej 19,16 — 20,34

Tekst u 19,16 — 20,34 pročitaj dva puta. Potom prouči sledeća pitanja i probleme.

1. Uporedi tekstove u drugim Jevanđeljima koji su paralela tekstu u 19,16–27 i pronadi neke dodatne činjenice o identitetu čoveka koji u tim stihovima razgovara s Isusom. Napiši svoj prvi utisak o Njegovom pitanju iz 19,16. Pažljivo pročitaj Isusov spisak zapovesti u 18. i 19. stihu. Šta je tim zapovestima zajedničko? Šta si zapazio u vezi s redosledom na tom spisku? Kakvih vrsta zapovesti nema na tom spisku? Uzimajući 18. do 22. stiha kao grupu, opiši osnovni problem čoveka iz priče. Rezimiraj značenje stihova od 23. do 26.
2. Tekst u Mateju 19,27–30 nalazi se između priče o bogatom mladiću i parabole o vinogradu. Kako te stihove dovodimo u vezu s pričom iz 19,16–26? Kako ih dovodimo u vezu s pričom iz 20,1–

- 16? Na koji način deo teksta u stihovima od 27 do 30 vezuje parabolu i priču ujedno? Zašto je, po tvom mišljenju, tekst u 19,30 ponovljen u 20,16? U svetlosti teksta u 19,26–30 rezimiraj značenje parabole o vinogradu.
3. U Mateju 20,29–34 čitamo kako je Isus podario vid slepom čoveku. Uporedi to čudo s paralelnim tekstovima u Marku 10,46–52 i Luki 18,35–43. Kakve značajne razlike vidiš među tim izveštajima? Kako bi ti objasnio postojeći raskorak? Odgovore upiši u beležnicu za Mateja.

○ Istra ivanje Re i

Neprimerenost samouverenosti: izbegavanje puta krsta

U 19,16 imamo čoveka koji prilazi Isusu s jednim pitanjem. Matej napominje da je to mlad (20. stih) i bogat čovek (stihovi 22, 23), dok Luka za njega kaže da je knez (Luka 18,18). Marko nam informaciju dopunjuje tvrdnjom o čoveku koji pritrčava Isusu i pada pred Njim na kolena, na taj način dajući na znanje da je istovremeno i žustar i duboko ozbiljan (Marko 10,17). U pitanju bogatog mladog kneza je njegova nedoumica šta treba da čini da bi dobio večni život.

Ovaj čovek očigledno smatra da se spasenje može postići energičnim postupcima i ponašanjem. Iz onoga što sledi u tekstu vidimo da je on do tada već “oštro” radio na svojoj religiji, ali da nesumnjivo zaključuje da njegovi naponi nisu bili dovoljno spektakularni. U tom trenutku verovatno očekuje da mu Isus kaže kako je potrebno da učini neko spektakularno delo.

Isus mladiću odgovara na svoj način. “Ako želiš ući u život”, kaže mu Isus, “drži zapovesti”. Na mladićevo pitanje — koje zapovesti — Isus pominje nekoliko zapovesti iz Dekaloga.

Dok govorimo o ovom spisku zapovesti, bilo bi dobro da napomenemo bar nekoliko stvari. Sve zapovesti koje su tom prilikom izgovorene potiču s druge ploče zakona i bave se načinom na koji ljudi postupaju jedni s drugima. To nam nagoveštava šta bi moglo biti čovekov problem.

Drugo, Isus navodi zapovesti po sledećem redu: šesta, sedma, osma i deveta, a onda, na naše iznenađenje, posle devete dodaje i petu zapovest! Zašto? Nesumnjivo zato što na nju hoće da skrene pažnju. Bogati mladi knez je možda bio iz grupe ljudi koje je Isus ukorio u tekstu u

15,1–6 što su koristili ljudske običaje da bi izbegli staranje za svoje roditelje i dužno poštovanje prema njima.

Treće što treba da zapazimo iz Isusovog spiska je da deseta zapo-vest (bavi se pohlepom) uopšte nije pomenuta. Međutim, ubrzo će postati jasno da taj problem stoji u samom centru duhovnog problema toga čoveka (stihovi 22, 23).

Konačno, zapovestima koje treba poštovati Isus dodaje jedan citat iz 3. Mojsijeve 19,18 (“ljubi bližnjega svojega kao sebe samoga”). I još jednom, Isus koristi jedan od tekstova značajnih u judaizmu, blizak srži problema ovog mladića.

Poveravajući se, ovaj mladić odgovara kako je držao sve te zapo-vesti. On očitno nije zbunjen onim što Isus traži od njega. On i stvarno odaje utisak čoveka koji je blistav primer određenog tipa moralne oso-be. Ipak, ubrzo će shvatiti da puka moralnost nije dovoljna da omogući ulazak u nebesko carstvo. Isus sondira malo dublje i pokazuje da je poslušnost ovog čoveka spoljašnjeg i legalističkog karaktera, a ne unu-trašnja i duhovna.

Isus u 21. stihu zatim ispušta svoju “bomбу”: “Ako hoćeš savršen da budeš”, kaže mu, “idi prodaj sve što imaš i podaj siromasima; i imaćeš blago na nebu; pa hajde za mnom.” Ovim rečima Isus useca u samu srž problema ovog bogatog mladića. Matej nam kaže, kad je mladić čuo Isusove reči, “otide žalostan; jer bejaše vrlo bogat” (22. stih). Više je voleo stvari i novac nego ljude. Na taj način je prestupao desetu zapo-vest. Njegova reakcija je ujedno pokazala i da je stvari više voleo od Boga i na taj način prestupao i prvu zapovest Dekaloga.

Ovde imamo čoveka koji odbija da se pokori krstu. Odbija da se od-rekne svega što ima, čime bi mogao da zadobije večni život za kojim je čeznuo (16,24–26). Njegova poslušnost se oslanjala na spolja vidljivu poslušnost, a ne na obraćenje —legalističku poslušnost slovu zakona, a ne na smrt svog starog čoveka i vaskrsenje u novi način života u Isusu (vidi Rimljanima 6,1–10; Jovan 3,3.5). On je zavisio od usklađenosti s očekivanjima sebi ravnih, a ne od preobraženja kakvo zahteva jevanđel-je (Rimljanima 12,2).

Isus ga poziva, “hajde za mnom” (21. stih). Isti poziv Isus je uputio i ribarima koji su bili sa svojim mrežama u 4,19 i Mateju koji je bio na svom radnom mestu, u 9,9. Ti učenici su se odrekli svega i pošli za Isusom. Međutim, ovaj očitno ugledni mladić odbija da sledi put krsta.

Važno je razumeti da problem nije bilo njegovo bogatstvo, nego, naprotiv, njegova *ljubav* prema tom bogatstvu. Drugi bogati ljudi (kao što su bili Zakhej, Josif iz Arimateje i Nikodim) u jednom trenutku su pošli za Isusom, iako im Isus nije rekao da treba da se odreknu svega što su posedovali. Svaki čovek ima nešto u svom životu što ga kuša da se uzdrži od potpunog predanja. Za neke to može biti bogatstvo, za

druge oholost zbog sopstvene lepote ili veštine propovedanja. Ipak, bez obzira kako se zove naš idol, on mora da bude uklonjen. Konačno, zapovest je još na mestu: Ne smemo imati drugih bogova uz našeg živog Boga (2. Mojsijeva 20,3). Put krsta je jedini put večnog života.

Nakon što mladić odbija krst, Isus se okreće svojim učenicima i govori im kako će bogatima biti teško da uđu u carstvo (23. stih). U nastavku im objašnjava da to neće biti samo teško, nego i nemoguće — onako kako bi jednoj kamili (najvećoj životinji u Palestini) bilo nemoguće da se provuče kroz iglene uši (24. stih).

Ove reči zatiču učenike potpuno nespremne. Kao i drugi Jevreji, oni na bogate gledaju kao na blagoslovene od Boga. Ko onda, pitaju se, može da se spase, ako ne mogu blagosloveni bogataši (25. stih)?

“Ljudima je”, odgovara Isus, “ovo nemoguće, a Bogu je sve moguće” (26. stih). S ovim rečima Isus nam pravi uvod za svoju veliku priču o milosti (o radnicima u vinogradu) u 20. glavi.

“Nepravedni” karakter milosrđa

Petar je, najblaže rečeno, šokiran Isusovim odgovorom povodom govora o “nemogućnosti” bogatih da uđu u carstvo, pa na to reaguje jednim vrlo “ljudskim” pitanjem. Napominjući da su, za razliku od bogatog mladića, on i ostali učenici *ostavili* sve i pošli za Njim, on pita: “Šta ćemo mi dobiti za te svoje žrtve?”

Isusu bi bilo više nego lako da odgovori Petru nestrpljivim ukorom. Mogao je da kaže Petru kako njegovo pitanje nema duhovni karakter i da mu napomene da on i ostali učenici staju iza egocentričnih pitanja kao — Ko je najveći? I — Šta ćemo dobiti? Ipak, Isus ne ide tim inače vrlo prirodnim putem. Ne, On odgovara Petru i pažljivo i s poštovanjem — konačno, učenici se zaista *jesu* odrekli svega.

Isusov odgovor dolazi u dva dela. Prvi od njih je direktan odgovor koji Petra susreće na “njegovom terenu”, dok je drugi zapravo parabola sa donekle prikrivenim ukorom.

U “direktnom”, neuvijenom delu svog odgovora, Isus saopštava Petru i ostalim učenicima da će svakako biti nagrađeni za svoju vernost. Prilikom Drugog dolaska, oni će “sesti na dvanaest prestola i suditi nad dvanaest kolena Izrailjevih” (28. stih). Takvo suđenje verovatno ne znači izricanje suda, nego, kao u Starom zavetu, uzimanje učešća u vlasti. (Starozavetne sudije su bili vladari.) Na osnovu ovog teksta je nemoguće definisati preciznu prirodu nagrade namenjene učenicima i na koji način će se njihova nagrada razlikovati od nagrada drugih hrišćana, ali nam Isus skreće pažnju da su učenici išli za Hristom i da će za to primiti nagradu.

Pre nego što ostavimo taj stih, napomenućemo nešto protiv pokušaja da se biblijski iskazi učine tako doslovnima, da svaka jota i titla postanu dokaz za određeno teološko mišljenje. Trebalo bi da bude jasno vidljivo da dvanaestorica učenika neće sedeti kao vladari na dvanaest prestola. Pre svega, među njima neće biti Jude. Pouka iz ovog teksta za nas je da kada čitamo Bibliju, u svakom tekstu treba da tražimo glavnu misao, a ne da pokušavamo da nadahnute tekstove definišemo kao doslovno nepogrešive. Čitajući, tragajmo za centralnom mišlju, a ne za nekom uzbudljivom “novom istinom” između redova. Ogroman deo hrišćana ide ovim drugim putem, uz rezultate koji nisu “baš posvećeni”.

U 29. stihu Isus okreće temu ka svim hrišćanima. Ne samo učenici, nego i svi koji su pošli za Njim primiće svoju nagradu. I ovoga puta se moramo truditi da ne razmišljamo preterano bukvalno. Konačno, nemoguće je imati stotinu očeva! Poenta na koju Isus upućuje je da će nagrada biti znatno veća od žrtve.

Počev od 19,30 pa sve do 20,16 nalazimo drugi deo Isusovog odgovora Petru: parabola o vinogradu. Priča počinje i završava se izjavom da će “mnogi prvi biti poslednji i poslednji prvi” (19,30), izuzev što je to u 20,16 izraženo obrnutim redom. Ponavljanje i obrtanje reda su Isusova fino dozirani, blago prikriveni opomena i ukor Petru i njegovim drugovima.

Parabola govori o domaćinu (Bogu) koji izlazi da angažuje najamnike za svoj vinograd. (O Izrailju se često govori kao o Božjem vinogradu — vidi Isaija 5,1–7.) Na početku dvanaestočasovnog radnog dana vlasnik vinograda utanačuje formalni dogovor s raspoloživim radnicima, da će im platiti po jedan groš [tadašnji i tamošnji] dinar za celodnevni rad.

Međutim, vlasnik vinograda je uznemiren, jer kada sazri, grožđe se mora odmah obrati, inače će se veliki deo pokvariti. Tako domaćin u više navrata odlazi da bi angažovao još radnika. Njegov poslednji odlazak pada u jedanaesti sat, u vreme kad je radni dan gotovo prošao. Smisao je da ti kasnije angažovani radnici verovatno nisu naročito vredni ljudi, ili su to možda ljudi koji su pre toga radili na nekom drugom mestu. Ipak, i oni moraju da jedu, pa zato ipak dolaze na posao. Međutim, gospodar je samo prvim radnicima rekao tačnu sumu koju će platiti za celodnevni rad.

Priča postaje naročito zanimljiva u 20,8 kada, na kraju dana, gospodar najamnike postavlja u red obrnut od onoga kako ih je angažovao i isplaćuje ih. Tako biva da su poslednji bili isplaćeni prvi. I tako, nimalo skriveno od drugih, on ove radnike od samo jednog sata rada plaća sumom od jednog dinara — platom za celodnevni rad (9. stih).

Šta misliš sada, šta se odigrava u mislima onih koji su radili celoga dana? Počeli su da računaju i množe (20,10). Svako ko je nekada radio na voćnim plantažama ili na građevinskim poslovima, zna kako

funkcioniše mozak radnika: “Ako su ti momci dobili celu dnevnicu za jedan sat rada”, vodi ih njihova logika, “mi zaslužujemo isplatu za dvanaest dana — odnosno, zaradu za dve sedmice rada, ako oduzmemo subote. I konačno”, već se raduju, “pronašli smo gazdu koji će nam omogućiti da napredujemo!” Ono što njih obuzima je, drugim rečima, Petrovo pitanje iz 19,27 — “Šta ćemo mi dobiti” (šta će ... biti nama)?

A onda — bolno otrežnjenje. Svako dobija potpuno istu sumu novca! I nije čudo što gundaju (11. stih). Kad sam prvi put čitao tekst u 20. glavi Mateja, bio sam mladi građevinar, pa sam gundao zajedno s njima. Za mene je to bilo karikatura, izrugivanje pravde.

U stihovima od 13 do 15 razvija se centralna pouka priče. Gospodarev postupak je bio besprekorno pošten. Onima koji su radili celoga dana on je do sumu koju su s njime ugovorili, dok je drugima dao više nego što su zaslužili. Kada ljudima dajemo više dobara nego što zaslužuju, to je čin dobrote. Tako se radnici koji su prvi pozvani u stvarnosti žale na Božju dobrotu. Oni su uznemireni zbog toga što je gospodar velikodušan (15. stih).

Isus zatim, u 16. stihu, obrnutim redom ponavlja iskaz kojim je započeo parabolu: “Tako će biti poslednji prvi i prvi poslednji.” Izrazito prisutan dublji smisao parabole je u tome što prvi uopšte neće doći u carstvo ako ne pobede svoje gundanje zbog Božje dobrote i ne distanciraju se od preteranog bavljenja sopstvenom nagradom. Važno je shvatiti da ljudska ljubav daje ljudima ono što *zaslužuju*, dok im Bog u svojoj dobroti, blagodati daje ono što im je *potrebno*. Isus želi da Njegovi sledbenici izgrade u srcima taj isti stav dobrote. U međuvremenu, dok se krećemo ka tom cilju, treba da budemo zahvalni Bogu što nam ne daje ono što zaslužujemo.

Pre nego što napustimo Isusove reči o “prvima koji će biti poslednji”, dobro je da pitamo na koga se to odnosi. Na um nam svakako dolaze Petar i ostali učenici, iako je Isusu Petrovo pitanje bilo neposredni povod da ispriča svoju parabolu. Učenici su u opasnosti da prihvate stav prvih najamnika. Potom neki biblijski komentatori, sa svoje strane, u paraboli vide aluziju na jevrejski narod koji posmatra neznabošce kako dolaze u carstvo. U naše savremeno doba to bi se moglo primeniti na one koji su služili Isusu celog života, u odnosu na one koji su prihvatili Hrista u svojim poznim godinama, ili na dugogodišnje vernike jedne mesne crkve koji su svojim sredstvima pomogli finansiranje i gradnju mesne crkve, prema kasnije pridošlim vernicima, koji su možda vrlo brzo dospeli na položaje vodećih ličnosti u crkvi.

U stvarnosti, poruku ove priče treba da shvatimo kao primenjivu na sve. Niko od nas nije toliko dobar i toliko svet da bi mogao da gundaa na Božju dobrotu prema drugima. Ako tako postupamo, možemo se naći u nezavidnom položaju onih koji će biti poslednji, bez obzira što smo počeli prvi. I tako, ako bismo ovo “iznenađenje” uporedili s neki drugim

Hristovim pričama koje se bave iznenađenjima Božjeg suda, “biti poslednji” moglo bi se uporediti s primanjem nečega što je drugo od večnog života (vidi npr., 25,46).

Neki ljudi još ne razumeju prirodu carstva

U Mateju 19,1 čitamo da “Isus dođe u okoline judejske”. U 20,17 On je spreman da pođe “u Jerusalem”, što mu daje novu priliku da svojim učenicima skrene pažnju na svoju smrt i vaskrsenje (vidi takođe 16,21; 17,9.12.22.23). Imajući na umu taj događaj, Isus ovom prilikom dodaje nekoliko detalja koji nisu pominjani ranije. Saopštava svojim učenicima da će ga jevrejske vođe, nakon što ga osude na smrt, predati “nez-nabošcima”. Drugi detalji koje čitamo prvi put su — kako će Isus stradati — ruganje i batinanje — i način Njegove smrti — raspeće (20,18.19). “Cilj ovoga je”, piše autor R.T. Frans, “da se naglasi ne samo sveopšti, ukupni karakter odbacivanja (jevrejske vođe i nez-nabošci), nego i ponižavanje i bol koji razdire. To neće biti nikakvo slavno mučeništvo, nego ružno, svirepo klanje. Zbog toga je utoliko veće iznenađenje što ovde ponovo čitamo da će On *u treći dan ustati*” (France, *Gospel According to Matthew*, 291).

Jedno od čuda u Jevanđeljima je što su učenici zatečeni potpuno nesprenni na misao o Isusovoj smrti, uprkos Njegovim brojnim upozorenjima na ono što predstoji. Sudeći po kontekstu, verovatno objašnjenje njihovog slepila je u tome što su bili preterano obuzeti svojim nagradama i sopstvenom veličinom u budućem carstvu, da bi mogli da se koncentrišu na ono što On s tako dubokom ozbiljnošću pokušava da im kaže. Isus je učinio sve što je mogao da ih upozori, ali će ih događaji koji će se ubrzo odigrati ipak zateći nesprenne.

Drugi znak njihove nesprennosti i neshvatanja nalazimo u stihovima od 20 do 23. U tom tekstu nalazimo majku Jakova i Jovana kako traži da se dva prva mesta u carstvu daju njenim sinovima. Isus u 19,28 kaže učenicima da će dobiti dvanaest prestola. Tako majka braće Zevedejevih iznosi zahtev da Jakov i Jovan dobiju dva mesta najbliža Isusu — prestole koji će biti prvi uz Njegovu desnu i levu stranu. Tako se i vraćamo na poznati nam problem — ko će biti najveći.

Ne treba da nas iznenadi što Jakov i Jovan teže prvenstvu u ovom trenutku. Konačno, ova dva brata su, zajedno s Petrom, činila onaj privilegovani unutrašnji krug prilikom događaja Preobraženja. Dalje, zar Petar nije bio nedvosmisleno ukoren u 16,23? Osim toga, nije li primio ublaženi ukor u 19,30? Sada se pokazuje njihova šansa i zato dolaze sa svojom majkom, koja izražava njihov zahtev.

Ona je verovatno imala odlične razloge za očekivanje da se udovoljni njenom zahtevu. Kada uporedimo tekst u 27,56 s onim u Marku 15,40,

vidimo da joj je ime Solomija, a Jovanov izveštaj s istog događaja pruža dokaz o njoj da je bila sestra Isusove majke (Jovan 19,25). To bi Jakova i Jovana predstavilo kao Isusovu braću od tetke i objašnjava zašto je Isus na krstu svoju majku poverio Jovanovoj brizi (Jovan 19,26.27). Ove identifikacije se ne mogu dokazati van svakog domena sumnje, ali su vrlo verovatne. One svakako služe objašnjenju Solomijinog prilično agresivnog zahteva, ako je to porodična stvar. Ali, bez obzira da li je porodica važna ili ne, Isus odbija da udovolji (20,23).

Međutim, igra oko moći podiže čitavu pobunu među ostalom deseticom učenika (24. stih). Nesrećna je okolnost što ta pobuna ne nastaje zato što su ova desetorica na neki način uvidela neopravdanost zahteva Zevedejevih sinova, nego zato što svaki od desetorice hoće baš za sebe najviše mesto u carstvu. Budući da su takve misli "operisale" u njihovim umovima, nije čudo što ne mogu da shvate Isusove višestruke pokušaje da im govori o svojoj smrti i vaskrsenju. Oni su do te mere obuzeti brigom oko svojih ličnih prestola da ne mogu da vidi (ili ne žele da vide) Njegov krst.

Imajući na umu njihovo krajnje neshvatanje stvari, Isus ih okuplja da bi im još jednom pomogao da razumeju da su načela nebeskog carstva, koja se trudio da im usadi u misli još od Propovedi na gori, dijametralno suprotna od principa carstava ovoga sveta.

U stihovima od 25 do 28 Isus vrši veliki frontalni udar na njihov sistem vrednosti. Za razliku od sveta u kojem najveći vladaju, u nebeskom carstvu, "veliki" (govoreći o upravo izrečenom zahtevu Zevedejevih) su sluge (*diakonos*), a "prvi" (govoreći o priči o vinogradu) biće sluge (*doulos*). Isus zaključuje i kaže da On sâm nije došao da mu služe nego da služi. Ne samo što je došao u ulozi sluge, nego će i uskoro dati "dušu svoju u otkup za mnoge" (28. stih).

Isus zaista nije mogao jasnije da prikaže definiciju slugâ koji su vođe. Kako je tužno što unazad kroz istoriju crkvene vođe i hrišćani uopšte nisu ništa više osetili vrednost te ideje nego i sami učenici. Razlog je jednostavan. Model sluge koji je vođa suprotstavlja se ljudskoj prirodi. Njegovo uspešno sprovođenje zahteva i obraćenje i preobraženje.

Dvadeseta glava se završava poslednjim događajem u Matejevom izveštaju o Isusovoj putujućoj službi. Isceljujući dvojicu prezrenih slepih ljudi (stihovi od 29–34) On demonstrira ulogu poniznog sluge, kakvu je upravo opisao svojim učenicima. Čak i na samom putu prema krstu, kada bi Njegov um razumljivo mogao biti obuzet Njegovim ličnim patnjama i nevoljama, On je motivisan sažaljenjem (34. stih). Takav je bio Sluga Mesija. Istovremeno, takvi treba da budu i sledbenici jednog ovakvog Sluge.

○ **Primena Re i****Matej 18,1 – 20,34**

1. Kako shvatam veličinu? Da li je to shvatanje “operativno” u mom svakodnevnom životu? Na koji poseban način mogu da upotpunim i poboljšam to svoje shvatanje?
2. Kako sam tokom protekle sedmice pokazao primer milosti prema deci i “malima” u svojoj crkvi i susedstvu? Kakve posebne postupke bih mogao navesti koji bi poboljšali moje služenje u toj oblasti?
3. Kada imam problem sa svojim susedom i svojim savernikom, poštujem li uputstvo iz 18,15–17, ili se uzdam u ogovaranje, iznalaženje tuđih grešaka i “duhovno ubistvo”, u rešavanju svojih problema? Kakve dokaze mogu da pružim za svoje odgovore?
4. Na koje načine sam pokazao da me praštanje u podjednako meri oduševljava kao i okolnost da meni neko prašta?
5. Kako izgleda moj pan–dan, ekvivalent za problem bogatog mladog kneza? Šta bi s time u vezi trebalo da učinim? Kada?

○ **Istra ivanje Re i**

1. U Mateju 18,10 nam je skrenuta pažnja na misao o anđelima–čuvarima. Koristeći konkordanciju, otkrij što možeš o delu i službi anđela u oba zaveta. Navedi njihove različite službe u odnosu na ljude, Boga itd. Posle završetka svog proučavanja u Bibliji, biće korisno ako bi ono što si našao uporedio s tekstom o anđelima u biblijskom rečniku.
2. U Mateju 20,28, u opisu Isusove smrti, koristi se reč *otkup* [ransom]. Uz pomoć konkordancije prouči nekoliko drugih primena te reči. Potom ispitaj šta se o toj reči može naći u *SDA Bible Commentary* za tekst u 20,28, kao i u biblijskom rečniku. U kom smislu je “otkup” metafora koja olakšava razumevanje Isusovog dela? U kom slučaju ona u tome ne uspeva?

○ **Za dalje prou avanje Re i**

1. Radi opšteg uvida u materiju, vidi EGV, *DA*, 432–442, 511–523, 547–551; EGV, *COL*, 390–404.

2. Radi informativnog pregleda materije o razvodu braka u Jevanđeljima, vidi J.B. Green and S. McKnight, eds., *Dictionary of Jesus and the Gospels*, 192–199.
3. Radi bolje obrade parabole o vinogradu, vidi L. Morris, *The Gospel According to Matthew*, 498–505.

DESETO POGLAVLJE

CARSTVA U SUKOBU: POKRET PREMA KRSTU

Matej 21. do 23. glave

Počev od 16,21, kad je Isus prvi put najavio svoju smrt i vaskrsenje, Matej je svoje čitaoce pripremao za Isusovu posetu Jerusalimu, koja je imala kulminativni karakter. U 19,1 Isus napušta Galileju i stiže u Judeju. Njega, potom, u 20,17, vidimo kako odlazi “u Jerusalim”. Ulazak u Jerusalim konačno se događa u 21,1-11.

U tom ulasku osećamo u Isusu jednu promenu. Više se ne ponaša tako kao da Njegov identitet mora da ostane tajna. Naprotiv, način kako jašući ulazi u grad (21,1-11) i Njegova rasprava s jevrejskim poglavarima u hramu (21,12-17) otvoreni su i bez povlačenja. Sukob se nastavlja u ostatku 21. glave i produžava se kroz celu 22. glavu, da bi svoju kulminaciju dostigao u 23. glavi, kada jevrejski poglavari javno osuđuju Isusa. Završava se rečima da će im se kuća ostaviti pusta (23,38). U tom trenutku je sve spremno, kako bi jevrejske vođe mogle da učine svoj završni potez i jednom za svagda uklone “buntovnika”, “izazivača nereda”.

Poglavlja 21 do 23 igraju ključnu ulogu u sekvencijalnom razrađivanju prvog Jevanđelja, ne samo prikazivanjem Isusovog dolaska u Jerusalim, nego i odslikavaanjem eskalirajućeg sukoba između Isusa i jevrejskih vođa, dok se (sukob) pomera ka svojoj nepovratnoj prelomnici. Znajući da je u prethodnom periodu odnos između Isusa i jevrejskih vođa bio pun jedne stalno narastajuće napetosti, za njih je situacija sada postala nepodnošljiva. Ova poglavlja istinski prikazuju nebesko carstvo u sukobu s carstvima ove Zemlje.

○ Ula enje u Re

Matej 21,1 — 22,14

Pročitaj poglavlja od 21 do 23 jednom, u pokušaju da prepoznaš njihovu glavnu temu (teme). Posle toga, ponovo pročitaj tekst u 21,1 do 22,14. Kako se taj tekst uklapa u naša tri poglavlja, uzeta zajedno? Posle toga razmisli o sledećim pitanjima i vežbama:

1. U čemu je značaj trijumfnog ulaska u grad u 21,1–11? Navedi

reči ili izraze koji ističu taj značaj. Praveći taj spisak, biće korisno da uporediš 21,8 sa 2. Carevima 9,13. Šta misliš, kako su se osećale jevrejske vođe naočigled Isusovog ulaska u grad i narodnog oduševljenja? Na koji način je očišćenje hrama moglo da utiče na ta osećanja?

2. Uz pomoć marginalnih referenci pronađi starozavetne citate, kao pozadinu tekstu u 21,5. Čime te reference obogaćuju naše znanje o tome zašto je Isus izabrao magare da na njemu uđe u Jerusalim? Kakav je simbolizam sadržan u jahanju na magaretu? Kakav car je On trebalo da postane? Kakav bi bio simbolizam da je Isus, umesto na magaretu, jahao na konju? (Uporedi Otkrivenje 19,11–16, radi lakšeg odgovora na poslednje pitanje.)
3. Kako se priča o usahloj smokvi uklapa u sekvencu događaja u poglavljima od 21 do 23? Uporedi Markovo paralelno pripovedanje o smokvi i scenama u hramu. Šta nije isto u ova dva opisa te scene? Imajući pred očima probleme s kojima se Isus suočava, posebno u vezi s Jevrejima u hramu i u poglavljima od 21 do 23 generalno, napiši pasus o tome šta vidiš kao simbolizam usahle smokve.
4. U Mateju od 21,28 — 22,14 imamo tri priče. U nekoliko rečenica rezimiraj glavnu pouku svake priče. U čemu se one slažu u svojim poukama? U čemu se razlikuju? Opiši složeno saznanje koje dobijaš od ove tri priče, uzete kao blok poučavanja.

○ Istra ivanje Re i

Izazov postojećem carstvu

U Mateju 21,1–11 čitamo o Isusovom trijumfalnom ulasku u Jerusalim. On nije sâm. Naprotiv, pratili su ga “ljudi mnogi” (8. stih), mnoštvo koje iz poštovanja, umesto crvenog tepiha, polaže po putu kojim On prolazi odeću i grančice s drveća. To nije bio nikakav uobičajeni događaj. Oni kliču: “Osana Sinu Davidovu!”, titula s očiglednim mesijanskim značenjem (9. stih). Tako, kada uđu u grad, ljudi iz tog mnoštva predstavljaju Isusa kao “proroka iz Nazareta” (11. stih). “Prorok” je najverovatnije jedna od aluzija na velikog proroka koji će biti “kao Mojsije” i koji će doći u jednom kasnijem vremenu (5. Mojsijeva 18,15.18).

U ovom trenutku treba postaviti dva pitanja: Odakle je došlo ovo mnoštvo? i Čemu to oduševljenje? Da bismo odgovorili na ova pitanja potrebno je da imamo na umu nekoliko činilaca. Prvi, vreme je praznika Pashe, tako da su putevi bukvalni zakrčeni ljudima koji iz svih delova sveta u kojem žive Jevreji putuju u Jerusalim. Tako imamo hiljade galilejskih hodočasnika koji u Jerusalim dolaze istim putem kojim dolazi i

Isus. Među Galilejcima i drugim putnicima nesumnjivo mora da je veliki broj onih koji su oduševljeni Isusovom naukom i čudima.

Drugo, kao što napominje Jevanđelje po Jovanu (11; 12,12–19), podizanje Lazara iz mrtvih dogodilo se neposredno pre ovoga. To veličanstveno čudo pobudilo je široko uzbuđenje u Jerusalimu i okolnim krajevima, učinivši da su mnogi ljudi počeli da veruju u Isusa. Zbog tih događanja, jevrejske vlasti planiraju da ubiju i samog Lazara (Jovan 12,1–11). Za Isusa ni slučajno nije bilo isto da li će činiti čuda u zabitim krajevima Galileje ili podići iz mrtvih čoveka u Vitaniji — neposrednom susedstvu Jerusalima.

Već postojeće uzbuđenje naduvava se do belog usijanja *načinom* na koji Isus odlučuje da uđe u grad. Matej nas izveštava o Isusu da jašući ulazi u grad na “mladetu magaričinu” (stihovi od 2–7). To je zanimljiv potez od čoveka koji je neposredno pre toga pešice prešao ceo put od Galileje do Jerusalima. Sigurno je da ovde nije prisutna fizička potreba da poslednja tri kilometra pređe jašući. Osim toga, Isus se uvek kretao pešice. Ovo je jedina situacija u kojoj odraslog Isusa vidimo da jaše, u bilo kojem od Jevanđelja. Ono što On radi očigledno je namerno, promišljeno.

Ta namernost je vođena Zaharijinim proročanstvom iz 9,9, koje kaže da car Jerusalima “ide k tebi, pravedan je i spasava, krotak i jaše na magarcu, i na magaretu, mladetu magaričinu”. Načinom kako ulazi u grad, Isus se vrlo uverljivo predstavlja kao Mesija, tako da mnoštvo shvata suštinu. Njihovo uzbuđenje je van svih granica. Ni jevrejske vođe ne propuštaju da shvate dublji smisao događaja, ali za njih je to pre izazov, nego nešto zbog čega bi trebalo da se raduju.

Dobro je da zapazimo još nešto u vezi s Isusovim svesnim i promišljenim ispunjavanjem prororčanstva iz Zaharije 9,9. Proročanstvo je posebno napomenulo da će Car–Mesija biti “krotak”, a ne vođa–osvajač, kakvog su očekivali Jevreji. Ulazak na konju najavio bi vođu–osvajača, dok je ulazak na mladom magaretu bio simbol miroljubivog dolaska Mesije kao “Kneza mira” (Isaija 9,6).

U načinu kako Isus ulazi u Jerusolim nalazi se i jedna mesijanska izjava, jer čišćenje hrama je u istoj meri “izjava” da je on Hristos [Mesija]. Osim toga, i jedno i drugo predstavlja izazov jevrejskim poglavarijama. Autor Barkli to ovako kaže: “Ako je ulazak u Jerusolim bio svojevrsan prkos, ovde imamo prkos koji je dodat prkosu” (Barclay, 2:268).

Isus činom čišćenja hrama unosi žar bitke u samo središte neprijateljskog logora. Ono što je učinio u hramu nije nikakav izliv oduševljenja ili pravednog gneva, pokrenutog trenutnim uzbuđenjem zbog trijumfalnog ulaska u grad. Čitanjem Matejevog teksta čitalac bi mogao steći takav utisak, ali nam Marko kaže da se čišćenje hrama

dogodilo "sutradan" po ulasku u grad (Marko 11,12). To je značajan delić znanja, pošto nedvosmisleno pokazuje da to nije bio nikakav izazov jevrejskim vlastima koji bi nastao neočekivano, bez razmišljanja. Naprotiv, podatak da je između ulaska u grad i čišćenja hrama prošla jedna noć pokazuje da ovde imamo posla s unapred smišljenim izazovom čiji da se agresivno skrene pažnja Jevreja na Isusovu misiju. Tako u ovom čišćenju hrama vidimo da se Isus otvoreno predstavlja kao Mesija i svoju mesijansku vlast sprovodi u samom srcu judaizma.

Ovaj izazov sada ne mogu da ignorišu ni vođe ni običan narod. Običan narod se okuplja oko Isusa u hramu i izvikuje mesijanske hvalospeve "Sinu Davidovom", u trenucima kada On leči slepe i paralizovane pripadnike klase odbačenih od društva (stihovi 14, 15). Na sve ove manifestacije proslavljanja, sveštenci i književnici reaguju zgražanjem (15. stih). Oduševljenje ljudskog mnoštva je, za njih, bilo dovoljno strašno napolju, u gradu, ali je sada ušlo na njihovu privilegovanu teritoriju i njihovu unosnu hramsku trgovinu bacilo u najlošije moguće svetlo.

U epizodi u hramskim prostorima nalazimo prekretnicu u opisu Isusovih neprijatelja. Do te tačke u Matejevom Jevanđelju su prvosveštenici pomenuti samo tri puta, dok će u ostatku Jevanđelja biti pomenuti još trideset i dva puta. Čišćenjem hrama je Isus bacio rukavicu izazova zvaničnoj strukturi verske moći. Od tog trenutka će se sveštenci i farisejima, kako bi ga se fizički oslobodili, uz do tada neviđenu rešenost. Čišćenjem hrama Isus se istinski dokazao kao opasan neprijatelj.

U stvarnosti odigranu priču o smokvi (stihovi od 18–22) treba da vidimo kao simbolično nadovezivanje na Isusova iskustva s jevrejskim vođama iz priče o hramu, u stihovima od 12 do 17. Veza među ovim događajima je očiglednija u Marku, gde stoji da se događaj u vezi sa smokvom dogodio u rasponu od dva dana, tako da se čišćenje hrama dogodilo između dve polovine priče o smokvi (Marko 11,12–21).

Ovako nam izgleda da je značenje priče o smokvinom drvetu jasno, iako nijedno Jevanđelje to ne kaže izričito. Kao u slučaju smokvinog drveta koje je prividno obećavalo život, ali ga nije donelo, dogodilo se i s jalovim obećanjem jevrejske nacije i njenom službom u hramu. Jalovost drveta predstavlja je Isusove izjave o opustošenju hrama (23,38; vidi takođe 24,1.2).

Posle priče o smokvi mi vidimo grupu visokih verskih dostojanstvenika kako prilaze Isusu u hramu da bi ga ispitali u vezi s izvorom Njegove vlasti. To pitanje je očito veoma važno, pošto je On nesumnjivo uzeo prerogative vlasti (tačnije mesijanske vlasti), kako u čišćenju hrama, tako i u okviru trijumfalnog ulaska u grad.

Isusova vlast je u Matejevom Jevanđelju bila očigledna još od tre-

nutka završetka Propovedi na gori, kada je Matej napomenuo: "... di-
vljaše se narod nauci Njegovoj. Jer ih učaše kao Onaj koji vlast ima, a ne
kao književnici" (7,28.29). Ljudi su nesumnjivo bili u pravu kada su
govorili da je Isus drugačiji od obrazovanih jevrejskih književnika. Oni
su, kao autoritativni temelj za svoja tumačenja spisa, citirali odluke
ranijih rabina, dok je Isus govorio kao Neko ko sâm u sebi ima potreban
autoritet, vlast. "Čuli ste da je kazano ... ali ja vam kažem"
(5,27.28.31.32).

Isusova vlast je bila osporavana u ranijim prilikama zato što se nije
školovao pod rukom obrazovanog rabina (13,54–57; Jovan 7,15), ali On
za njih tada nije u tolikoj meri bio pretnja. Ali sada je to shvatanje
promenjeno Njegovim trijumfalnim ulaskom u Jerusalem i čišćenjem
hrama. Rezultat: Njegov autoritet osporavaju upravo oni ljudi koji izdaju
jevrejske "akreditivne" za učenje drugih, za poučavanje naroda (21,23).

Svojim protivpitanjem Isus ih vraća na izvor autoriteta Jovana
Krstitelja: "Otkuda bi? ili s neba, ili od ljudi?" (25. stih). Ovo nije bila
taktika odvratanja. Konačno, Isusov autoritet je usko vezan s auto-
ritetom Jovana Krstitelja, koji ga je predstavio kao Onoga koji će doći za
njim (3,11).

Pošto su već pre toga odbacili Jovanovu službu, njihov iskren odgo-
vor je očigledan. Međutim, Jevreji umesto poštenja biraju diplomatiju
(budući da ih sluša običan narod) i kažu da ne znaju za izvor Jovanovog
autoriteta.

Na to im Isus odgovara na temelju onoga kako su oni odgovorili
Njemu. Ako oni odgovore na Njegovo pitanje o izvoru Jovanovog auto-
riteta, ni On nema obvezu da odgovori na njihovo pitanje o izvoru Nje-
govog autoriteta (27. stih). I razume se, ovakvim oštroumnim potezima
Isus ne čini ništa čime bi bio omiljeniji među verskim vođama.

Rod odbacivanja Oca i Sina

Do sredine 21. glave Isus je učinio dva provokativna i simbolična
dela (trijumfalni ulazak i čišćenje hrama) i ona oba posebno osvetljavaju
Njegovu mesijansku ulogu i upućuju na sve veći razdor među jevrejskim
poglavarima i njihovim sledbenicima. Vođe su prikazane kako odbacuju
Isusa, dok ovi drugi uvek iznova pokazuju svoje oduševljenje za Njega.

Posle ova dva događaja Matej prikazuje Isusa koji uči ljude i vodi di-
jalog u hramskim prostorima (23. stih). Prvi deo u tom dijalogu je pi-
tanje Isusovog autoriteta, u stihovima od 23 do 27. Posle te epizode, u
Mateju nastupaju tri priče koje vode u sukob. Svaka priča ima svoju
pouku, dok sve tri zajedno imaju kumulativno dejstvo. Sve tri imaju za
objekat jevrejske vođe i sve se bave pitanjem — ko je ugodan Bogu. Ove
tri priče pokreću temu koja je istaknutija u Mateju nego u drugim Jev-

anđeljima — neprihvatanje Isusa kao Mesije od zvaničnog Izrailja i, prema tome, odbacivanje Izrailja od Boga. Tu temu je prvi eksplicitno izložio Jovan Krstitelj u 3,7–10, kada je jevrejske vođe okarakterisao kao “porode aspidine” i objavio da “svako drvo koje ne rađa dobra roda, seče se i u oganj se baca”. U sklopu tog teksta imamo misao da bi, ako treba, Bog mogao od kamenja da podigne decu Avramu.

Ta dvostruka tema u kojoj zvanični Izrailj odbacuje, a odbačeni od društva prihvataju Mesiju, ponavlja se u tekstovima kao što su 8,11.12; 12,38–42; 13,10–17; 15,1–9 i 16,5–12. Tri priče koje idu od 21,28 do 22,14 uključuju se u tu temu svaka za sebe, i utiskuju je u svest sve do njenog logičkog zaključka.

Prva priča je o ocu (Bogu) i dva sina (21,28–32). Prvi sin (koji predstavlja carinike [sakupljače poreza], bludnice i druge odbačene osobe) verbalno odbija da radi u očevom vinogradu, ali se kaje i dolazi ipak da radi. Drugi sin (koji predstavlja jevrejske vođe) verbalno pristaje, ali ne pretvara reči u praksu.

Primenjujući izuzetnu tehniku poučavanja, Isus pomaže svojim slušaocima da zaključe u čemu je pouka priče. Ko je, pita On svoje slušaocce, učinio ono što je tražio otac? Odgovor je očigledan. U isto vreme, to je odgovor koji nalazimo predočen slušaocima na drugom mestu u prvom Jevanđelju. “Neće svaki koji mi govori: Gospode! Gospode! ući u carstvo nebesko; no koji *čini* po volji Oca mojega koji je na nebesima”, napominje Isus u svojoj Propovedi na gori (7,21). Prema Matejevom Jevanđelju u carstvo ne ulaze slušači nego “tvorci” reči. Pravda nije pasivno prihvatanje, nego aktivna poslušnost. Vera je verovanje koje aktivno deluje. Vera se pokazuje u svakodnevnom životu. Treba napomenuti da ovde nemamo vest o spasenju delima, nego saznanje da ljubav prema Bogu i drugim ljudima teče na prirodan način iz srca osobe koja je upoznala Isusa.

Na ovaj način Isusove reči staju nasuprot takozvanom jevanđelju emocionalnog revivalizma [o probuđenju] koje ima za cilj samo verbalno prihvatanje, umesto preobraženog života. Ova priča, na sličan način, stavlja tačku na lažnu tvrdnju po kojoj je put spasenja — verovanje u određene doktrinalne istine. Osim toga, priča o dva sina udara u srž nekih oblika hrišćanske nade koji teže ka poistovećivanju spasenja s prihvatanjem Isusa na nivou opravdanja. Matejevo učenje o nadi spasenja temelji se i na prihvatanju Isusa i na življenju životom po ugledu na Njega. Ovakvo učenje nikada ne odvaja aktivno delovanje od duhovnog predanja. Osim toga, u Mateju se, u više navrata hrišćanski život prikazuje kao nešto što je predmet budućeg suda (7,21–23; 16,27; 18,23–35; 22,1–14; 25,14–46).

Poslušnost u Matejevom Jevanđelju nije površna. Ona mora da dođe od srca. Elen Vajt to ovako kaže: “Danas mnogi izjavljuju da drže Božje zapovesti, a ne preduzimaju ništa da bi Božja ljubav iz njihovih srca

potekla ka drugim ljudima” (EGV, COL, 279). Čovek ne samo što treba da ide da radi u Božjem vinogradu; ne, nego mora da ide u pravome duhu. To je jasno vidljivo iz Isusovog govora o zakonu u Propovedi na gori, a postaće još jasnije u Njegovom učenju o “najvećim zapovestima” u 22,36–40).

Druga priča koja je vodila u sukob je priča o vinogradarima–zakupcima (stihovi od 33–44). Ova parabola, u ovom nizu priča, čini ogroman korak unapred. Dok je jevrejsko suprotstavljanje Bogu priča o dvojici sinova prikazala u pasivnom obliku, ova priča pokazuje da je taj otpor aktivne prirode — toliko aktivne da upućuje kako na odbacivanje proroka, tako i na ubijanje Sina.

Jevrejskom slušaocu bi bilo gotovo nemoguće da u opisivanju vinograda ne prepozna aluziju na Izrailj koji je Bog voleo tako velikom ljubavlju. Taj vinograd je opisan vrlo sličnim jezikom u Isaiji 5,1–7. Međutim, u Isaiji je problem u lozi, dok je ovde problem u vinogradarima. U oba slučaja posledica zatajenja, propusta je — božanski sud.

Iz priče o vinogradarima možemo izvući više pouka. **Prva** je Božje veliko strpljenje. On ne šalje samo jednom, nego šalje više puta, u kontinuitetu. Domaćin (Bog) ne samo što čini sve što je moguće za svoj vinograd (vidi takođe Isaija 5,4), nego i šalje slugu za slugom (proroka za prorokom), iako ga vinogradari redovno razočaravaju zlostavljanjem njegovih slugu. Priča vrlo uverljivo govori o istrajnoj ljubavi i brizi domaćina.

Druga pouka priče je ništa manje očigledna — pokvarenost vinogradara–zakupaca (Jevreja i njihovih vođa). Ako je Božja ljubav glavna tema jevanđelja, njena protiv–tema je odbacivanje te ljubavi od čovečanstva. Tragedija i ove priče i ljudske istorije je u tome što se upravo Božji izabrani narod tako često suprotstavljao Njegovim ponudama, Njegovim pokušajima približavanja.

Treća pouka u priči je centralni i finalni karakter domaćinovog postupka — slanja Sina (vidi takođe Jevrejima 1,1.2). “Ova priča”, napominje Vilijam Barkli, “sadrži jednu od najnedvosmislenijih tvrdnji o svojoj jedinstvenosti koje je Isus ikada izgovorio; da je drugačiji čak i od najvećih koji su bili pre Njega” (Barclay, 2:291). Međutim, uprkos toj nedvosmislenosti, dosledni svom dotadašnjem karakteru, vinogradari su ubili Sina. Priča prikazuje čin izvršenja presude nad vinogradarima kao finalni čin.

Četvrta pouka ove priče o vinogradarima je da je Božji sud, iako je za njegovo izvršenje možda potreban dug period, i dalje siguran i neopoziv. Sud nad vinogradarima o kojima je reč u 21. glavi biće izvršen razorenjem Jerusalima (vidi 24. glavu).

Peta pouka priče je prenos, transfer Božjeg carstva od Izrailja na jedan novi narod. “Zato vam kažem”, kaže Isus u svojoj najizraženijoj

izjavi u Mateju na tu temu, “da će se od vas [fizičkog Izrailja] uzeti carstvo Božije, i daće se narodu koji njegove rodove donosi” (43. stih). Taj “narod” biće hrišćanska crkva, sastavljena i od Jevreja i od nez-nabožaca. Kako je ranije napomenuto, crkva je značajan element u Matejevoj teologiji.

Međutim, na ovom mestu je ključno važno da crkva pažljivo sluša. Obećanje namenjeno crkvi nije neopozivo i ona ne sme da učini istu grešku kao Izrailj. Ona će morati da “njegove rodove donosi” (43. stih). To znači da ona ne može da igra ulogu jalove smokve uspešnije od starog Izrailja (stihovi od 18–22). Crkva mora da bude sin koji izvršava Božju volju, a ne onaj koji Isusa samo verbalno prihvata. Donošenje rodova je uvek ključni element u životu i Božje crkve, i njenih vernika kao pojedinaca.

Poslednja priča u trilogiji je priča o svadbi carevog sina (22,1–14). Kao u druge dve priče, i ova se završava izvršenjem suda [presude] nad onima koji odbacuju Oca i Sina.

Priča o svadbi carevog sina prirodno se deli na dva dela. Prvi obrađuje Isusov istorijski poziv Jevrejima i završava se izričitom aluzijom u 7. stihu na razorenje Jerusalima. Taj deo priče obnavlja mnoge od tema iz priče o vinogradarima, uključujući višestruko slanje slugu, vesnika, izopačenost i nasilništvo Jevreja i sud koji car izvršava nad njima.

Ali u 8. stihu priča čini prelaz i odlazi izvan jevrejstva, ka onima koji nisu u početku bili pozvani na svadbu. Tekst u stihovima od 8 do 10 je predlika poziva jevanđelja, koje se od svoje ranije preokupacije Jevrejima (stihovi od 3–7) pomera u sferu interesovanja i bavljenja nez-nabošcima u svetu u širem smislu. Deveti stih počinje vrlo bliskom paralelom velikom evanđeoskom nalogu, iz 28,19.20 — “Idite dakle ...”. Zapovest o propovedanju “zlima i dobrima” (22,10) je podsećanje na Hristovu službu propovedanja. Matejevo Jevanđelje je u više navrata naglašavalo nediskriminatorску prirodu Božjeg milosrđa, jer Isus propoveda odbačenima i promašenima. Na drugoj strani, u Kumranskoj zajednici, “grešnima” nije bio dozvoljen pristup na službe. Tako imamo da je slepima, gluvima, nemima, bogaljima i paralizovanima stavljena “rampa” pred blagoslovima namenjenima zajednici. Tako neće biti u Isusovom carstvu. Jevanđelje je istinski “radosna vest”, da je *svako* pozvan na svadbu.

Ali na svadbi mogu da ostanu samo “kooperativni”. Oni moraju biti u saglasnosti s Carem, koji je zapovedio da svako nosi “svadbeno ruho” (stihovi od 11, 12). Oni koji su zatečeni bez svadbenog ruha smatraju se nepodobnima da ostanu na svadbenoj svečanosti. Tako, nisu podložni sudu samo Jevreji iz stihova od 1 do 7, nego i vernici hrišćanske Crkve.

Bilo je mnogo diskusija o preciznoj prirodi svadbenog ruha. Smatram da je F. D. Bruner u pravu kada piše da “svadbeno ruho u kontekstu Matejevog Jevanđelja nije pasivna, uračunata (paulinska) [o Pavlu] pravda, nego aktivna, moralna (matejevska) pravda (5,20) ...); ona znači izvršavanje Božje volje (7,21; 12,50 ...); ona je dokaz pokajanja u okviru sledbeništva koje trajno poštuje zakon (3,7–10 ...)” (Bruner 2:776). To tumačenje je u skladu s tekstom u Otkrivenju 19,8, koji kaže da svila otkupljenih predstavlja “pravdu [pravedna dela] svetih”.

Međutim, Bruner ne propušta da nam skrene pažnju da se svadbeno ruho ne sme pobrkati s jednoličnim legalizmom. “Treba i to napomenuti”, piše Bruner, “da svadbeno ruho lične pravde nije bilo neophodno *za pozivanje* na svečanost — bili su pozvani i zli i dobri (10. stih) — ali je ruho lične pravde bilo neophodno da bi neko *ostao* na svečanosti (13. stih)” (Bruner 2,777).

U Mateju ponovo nalazimo dokaz da je važno izvršavati Božju volju. Osoba koja s Isusom gaji odnos vere biće “tvorac” Božje volje. Vera nije samo mentalno, intelektualno prihvatanje činjenice da je Isus — Gospod. Ona znači življenje Hristovog života.

Priča se završava upozorenjem da “su mnogi zvani, ali je malo izabranih” (14. stih). U određenim delovima crkve je postalo popularno propovedati da je teško izgubiti spasenje, ali to u svakom slučaju ne liči na Isusovu poruku iz Matejevog Jevanđelja. U stvari, priča o uskim vratima (7,13.14), priča o sejaču (13,1–23) i Isusovo prorokovanje da će se “mnogi sablazniti [odvratiti] (24,10) daje upravo suprotan utisak. Oni se uklapaju u one kojih je “malo”, iz 22,14.

○ Ula enje u Re

Matej 22,15 — 23,39

Pročitaj dva puta tekst od 22,15 do 23,39, a onda uradi sledeće vežbe u beležnici za Mateja.

1. Navedi šta hrišćanin može da nauči od dela teksta u 22,15–22 po pitanju odgovornosti ljudskim vlastima. Da li se između hrišćanskih dužnosti prema Bogu i prema Ćesaru stavlja znak jednakosti, kako neki zaključuju na osnovu 22,21? Ako ne, ko ima prednost? Kako to znaš? Kako čitanje teksta u Rimljanima 13,1–7 obogaćuje tvoje razumevanje teksta u 22,21? Kako ga obogaćuje tekst u Delima 5,17–29?
2. Uz pomoć informacija na marginama u Bibliji pronadi dva starozavetna izvora dveju velikih zapovesti iz 22,37–39. Uz pomoć konkordancije pronadi kako je Isus za svoje slušaoce redefinisao i proširio značenje reči *bližnji*. Rezimiraj ono što si našao i citiraj

najvažnije tekstove koji nam pomažu da bolje razumemo Isusovu definiciju pomenute reči.

3. Načini pregled 23. glave. Rezimiraj šta Isus hoće da kaže u svakom od pasusa. Objasni značaj teksta u 23,37–39. Kakva je veza između tog teksta i 24. glave? Šta misliš, zašto je do tada uobičajeno “krotak i blag” Isus, u 23. glavi tako energičan? Kako se uklapa ta promena u progresivni tok Njegove službe u prvom Jevanđelju?

○ Istraivanje Re i

Protivofanziva jevrejskih vođa

U tri poslednja odseka posmatrali smo Isusa koji napada. On je jevrejske vođe u tri priče osuđivao kao neprimerene sinove, zle domaćine i osuđene goste. Počev sa 22,15 mi vidimo kako jevrejske vođe pokreću svoju protivofanzivu u obliku tri pažljivo formulisana pitanja, zamišljena da Isusa uhvate u klopku i diskredituju na javnom skupu.

Prvo pitanje odnosi se na plaćanje harača, ćesaru ili poreza imperatoru (stihovi od 15–22) — vrlo osetljivo pitanje u okupiranoj Palestini. Isusa postavljaju pred dilemu. U stvari, ako izjavi da je nezakonito plaćati harač ćesaru, bez odlaganja će biti prijavljen rimskim vlastima, pa će vrlo brzo uslediti i hapšenje. S druge strane, ako potvrdi ispravnost, zakonitost plaćanja poreza ćesaru, izgubiće uticaj u očima svog naroda. Jevreji su smatrali da je samo Bog — Car i da je plaćanje poreza jednom zemaljskom caru značilo prihvatanje pravovaljanosti takvog vladanja i time vređanje Boga. I tako, bez obzira kakav odgovor dao svojim kleveticima, Isus će se izložiti problemima.

Zamršena priroda ove situacije vidljiva je i po činjenici da su fariseji i Irodovci saradivali u tom pitanju. Te dve grupe su stajale na dvema stranama jevrejske političke ograde, linije razdvajanja i generalno su bile ljuti protivnici. Fariseji su imali žestok ortodokсни stav i bili su ogorčeni zbog poreza koje su naplaćivale rimske vlasti, dok su Irodovci bili pripadnici stranke Iroda, rimskog namesnika.

Isusov odgovor je istovremeno i jedinstven i mudar. On traži da vidi njihov novac, i nakon što ih je naveo da priznaju da je na njemu otisnut imperatorov lik, On izriče poznatu izreku da i ćesaru i Bogu treba dati ono što im pripada (21. stih). Taj veličanstveni odgovor je i završetak ofanzive. Jevrejske vođe vrlo brzo uviđaju da je Isus izbegao inače neizbežnu klopku koju su mu tako pažljivo pripremili.

Možda i najistaknutiji momenat u Isusovom odgovoru je Njegova poenta o mogućnosti da se ćesarevo područje vladavine odvoji od Božjeg. Do tog trenutka u svetskoj istoriji nije bilo odvajanja crkve i države. To dvoje su uvek išli ruku pod ruku. Na careve se gledalo kao na predstavnike božanstva. Isus svoje sledbenike usmerava u novom pravcu i otvara put novim shvatanjima o crkvi i državi. Pošto Njegovo carstvo nije od ovog sveta, Isusovi sledbenici, pre Njegovog Drugog dolaska, treba da imaju dvojno građanstvo. Oni će biti građani određene države, ali i građani nebeskog carstva.

Nažalost, u jednom nesavršenom svetu odgovornost hrišćanina prema ta dva carstva, dva područja vladavine, s vremena na vreme dolazi u sukob. U 22. glavi ne stoji da li Božje carstvo ima prednost nad ćesarovim, ili obrnuto, ili da li su ta dva carstva ravnopravna. Tim problemom se bavila rana crkva. Dok su se Pavle i Petar složili oko konstatacije da nosioce zemaljske vlasti treba slušati pošto su od Boga postavljeni (Rimljanima 13,1–7; 1. Petrova 2,13.14), Novi zavet takođe jasno izražava da kada zahtevi nekog zemaljskog vladara dođu u koliziju s Božjim zapovestima, da se tada “većma (treba) Bogu pokoravati negoli ljudima” (Dela 5,29).

Drugo pitanje u jevrejskoj protivofanzivi prema Isusu dolazi od sadukeja (stihovi od 23–33) — tradicionalnih neprijatelja fariseja. Pripadnici ove grupe ne samo što su se prilagođavali rimskim vlastima, nego su i odbacivali celo Sveto pismo, izuzev Petoknjižja (pet Mojsijevih knjiga). Takođe su i u svojoj teologiji učinili značajne koncesije grčkoj filozofiji. Prema Josifu Flaviju, sadukeji su smatrali da “duše umiru s telom” (Antiquities, 18,1.4). To znači da su negirali i besmrtnost i vaskrsenje mrtvih.

Ova negiranja podloga su njihovom pitanju upućenom Isusu u stihovima od 25 do 28, o ženi koja je, u skladu s leviratskim bračnim običajima (5. Mojsijeva 25,5.6) imala sedam muževa, ali je ostala bez dece. Sadukeji traže od Isusa da im javno kaže čija će ona biti žena prilikom vaskrsenja. Budući da su bili daleko od iskrenosti, njihovo pitanje je imalo za cilj da se sama ideja vaskrsenja prikaže kao minorna. Na jednom još dubljem nivou, pitanje je Isusa trebalo da dovede u neugodan položaj u javnosti.

Ali i ovom prilikom, Isus okreće njihov adut protiv njih samih. Njegov odgovor se koncentriše na dve tačke. On konstatuje da je njihovo pitanje besmisleno, budući da se temelji na zabludi. Pošto ne poznaju Pismo, kaže Isus, oni ne shvataju ni Boga ni Njegovu silu. Oni treba da shvate da se budući život ne može meriti po sadašnjim aršinima. Božje novo carstvo će imati drugačije parametre i zato brak neće biti ono što je sada i zato više neće biti ljubomore. Vaskrsli ljudi će biti kao anđeli (stihovi 29, 30).

Drugi deo Isusovog odgovora dolazi iz 2. Mojsijeve 3,6, dela jevrejske Biblije koji su sadukeji prihvatili. Isus kaže da oni čak ne poznaju taj deo Biblije. Konačno, zar Bog nije za sebe rekao Mojsiju da je “Bog Avreaamov, i Bog Isakov, i Bog Jakovljevi” i da je stoga Bog živih (stihovi 31, 32)? Drugim rečima, Bog Izrailja nije zaboravio svoj zavet s patrijarhima. Oni u trenutku smrti nisu ušli u carstvo nepostojanja. Naprotiv, vaskrsenje je dokaz da je Bog — Bog živih. Slavni patrijarhi su živi Bogu (Luka 20,38) i očekuju vaskrsenje na kraju vremena (1. Korinćanima 15,51–55; 1. Solunjanima 4,16.17; Jevrejima 11, 39.40). O tome piše Flojd Filson: “Isus polazi od toga da će Bog obnoviti sve i naći prikladno mesto za večni život svome narodu s Njime i zato polazi od toga kao činjenice da će ti ljudi biti podignuti u život i dobiti mesto u tom savršenom večnom carstvu” (Filson, 236, 237).

Matej nam kaže da je ljudsko mnoštvo zadivljeno Isusovim odgovorom sadukejima (33. stih). A kako i ne bi, kad je Isus, na njihovo zadovoljstvo, dokazao misao koja je izmakla farisejima u prepirci sa skeptičnom sveštenečkom klasom po pitanju vaskrsenja. Luka kaže da su po završetku Isusovih reči bili impresionirani čak i neki zakonici. “Učitelju, dobro si kazao”, rekli su mu (Luka 20,39).

Od 34. stiha radnja se vraća na fariseje i **treće pitanje** u Matejevom prikazu protivofanzive Isusovih protivnika. Ovom prilikom jedan od zakonika upućuje pitanje, da “okuša” Isusa. “Koja je zapovest najveća u zakonu?”

Kao i prethodna dva pitanja, i ovo je pitanje vrlo osetljivo, tako da je gotovo svaki odgovor takav da mora da završi u raspravi. Za rabine je bilo očigledno da su neke zapovesti važnije od drugih. Na primer, zapovest koja zabranjuje ubistvo smatrala se važnijom od zapovesti koja je zabranjivala kuvanje jareta u mleku njegove majke (5. Mojsijeva 14,21). Oni su zapovesti podelili u lake i teške, pa su sada spekulisali na temu koja je od 613 biblijskih zapovesti najveća od svih. Zato je i pitanje zakonika Isusu imalo svoju pozadinu.

Većina posmatrača su verovatno očekivali da Isus odabere jednu od Deset zapovesti, ali On mimoilazi Dekalog zbog jednog od najpoznatijih tekstova u judejskoj kulturi. Tekst iz 5. Mojsijeve 6,5 bio je sastavni deo Šeme (judejskog ispovedanja vere). Njime je započinjano svako judejsko bogoslužjenje i on je bio sastavni deo jutarnje molitve svakog Jevrejina. U stvarnosti se u Isusovom odgovoru suština religije definiše kao ljubav prema Bogu celim svojim bićem (37. stih).

Sâm odgovor bi bio zadovoljavajući; međutim, Isus odlučuje da napomene i drugu veliku zapovest. On ovom prilikom citira iz 3. Mojsijeve 19,18, s nalogom za ljubav prema svom bližnjem. Osnovno polazište i ovog teksta i celokupne Isusove nauke je da je nemoguće istinski ljubiti Boga, a ne voleti druge ljude. Ovu materiju apostol Jovan izražava vrlo jezgrovito i kratko, pišući da “ako ko reče: ja ljubim Boga,

a mrzi na brata svojega, laža je; jer koji ne ljubi brata svojega, koga vidi, kako može ljubiti Boga, koga ne vidi?" (1. Jovanova 4,20).

Isus, nastavljajući svoj govor, napominje da predmetne dve zapovesti o ljubavi čine samu podlogu Starog zaveta (40. stih). Isto tako trebalo bi da bude jasno da te dve velike zapovesti čine zbir dveju ploča Dekaloga. Zapovest o ljubavi prema Bogu čini temelj za prve četiri zapovesti, a zapovest o ljubavi prema bližnjem je motivacija, pokretačka sila za poštovanje ostalih šest zapovesti (vidi 2. Mojsijeva 20,2–17; uporedi sa Rimljanima 13,8–10; Galatima 5,14; Jakov 2,8).

Pre napuštanja teme o dve velike zapovesti, trebalo bi napomenuti da je Isus dao definiciju reči *bližnji*, koja znatno nadmašuje perspektivu Njegovih jevrejskih slušalaca. Čovekov bližnji, za Isusa, nije bio samo bilo koji Jevrejin ortodoksne vere. Ne, izrazom su uključeni i čovekovi neprijatelji i oni koji su još u stanju pobune protiv Boga. Izraz *bližnji* uključivao je čak i neznabošce (5,43–47; Luka 10,29–37).

Isusov odgovor na pitanje o zakonu tako je uverljiv, da preseca očekivanu diskusiju o tome koja je najveća zapovest. Isus sada koristi prednost nastale praznine i iznosi sopstveno pitanje u stihovima 42, 43 i 45. Pored složenosti obrazloženja u tekstu, sâm tekst ima i veoma veliki značaj.

Odgovor na Isusovo prvo pitanje (Šta mislite za Mesiju [Hrista], čiji je sin?) je, svakako — Davidov, i jevrejske vođe to i kažu. Isus se slaže s njima, ali napominje da je u tom odgovoru sadržan problem. Citirajući iz 110. psalma (starozavetni tekst koji se najčešće citira u Novom zavetu), Isus ističe da Mesiju David naziva "Gospodom", a onda postavlja i svoje drugo pitanje. Kako je moguće, pita Isus, da otac o svom sinu govori kao o Gospodu? Odgovor mora da bude da je, nasuprot konvencionalnoj jevrejskoj mudrosti, sin veći od oca.

Ta činjenica, podrazumeva se iz Isusovih reči, daje Mesiji pravo da nadmaši tradicionalno prihvaćenu ulogu Mesije, ulogu koja je bila nadahnuta likom Davida kao vojskovođe-osvajачa. "U najmanju ruku", kaže Filson, "Isus izjavljuje da Mesija ima slobodu da osnuje Carstvo na način koji će se razlikovati od Davidovih političkih i vojničkih metoda. Mesija može da bude i biće Sluga koji pati i strada, a ne vojni osvajač i zemaljski car" (Filson 240).

Ova serija pitanja ostavila je bez teksta jevrejske vođe. Oni su se uhvatili u klopku Isusove logike. Neobrazovani Galilejac ih je porazio u njihovoj igri "niti smeše ko od toga dana da ga zapita više" (46. stih).

Isus se suočava s književnicima i farisejima

Kulminacija Isusove verbalne borbe s književnicima i farisejima događa se u 23. glavi. Sve do tog trenutka u prvom Jevanđelju, Isus je

činio sve što je mogao da ih probudi, ali uzalud. Sada je prošlo vreme za blage reči i taktiku zaobilaženja. Isus u svojoj ljubavi ovom prilikom vrši frontalni napad. Njegovo vreme ističe, a oni ga još nisu čuli.

Dvadeset i treća glava se deli na tri odseka koji se bave jednom jedinstvenom temom. Deo teksta u stihovima od 1 do 11 napisan je u trećem licu i izlaže pet karakteristika zbog kojih su ukoreni književnici i fariseji. Međutim, pre izlaganja tih karakteristika Isus izdvaja važnost službe i uloge književnika i fariseja. “Na Mojsijevu stolicu sedoš”, kaže za njih Isus (2. stih). Drugim rečima, njima je poverena uzvišena prednost i odgovornost da Njegov narod poučavaju Božjoj reči. Njihovi propusti se, zapravo, moraju posmatrati u svetlu te svete i teške odgovornosti. Njihovi propusti su zbog njihovog položaja utoliko ozbiljniji.

Pre nego što razmotrimo negativne karakteristike opisane u tom poglavlju, potrebno je da uočimo da nisu svi fariseji bili tako zli kao oni o kojima se ovde govori. Sami fariseji su osuđivali svoje manje odgovorne saradnike, delimično na isti način kao Isus njih sada.

Drugo što treba da shvatimo u ovom tekstu, hrišćanske vođe i obični vernici, ili “laici”, često oponašaju karakteristike fariseja. Fariseji su bili istorijska stranka u judaizmu, ali njihov duh ima svoj koren u ljudskoj prirodi. Hrišćani zato treba da čitaju kritiku u 23. glavi, imajući same sebe na umu, a i zato da bi stekli informacije o Jevrejima koji su živeli u Isusovo vreme.

Prva farisejska karakteristika koja se pominje u stihovima od 1 do 12 kaže da “govore a ne čine” (3. stih). **Drugo**, ne žele da sprovedu u sopstvenim životima ono što propisuju za druge (4. stih). **Treće**, mnogo im je stalo do dimenzija razmetanja u svojim verskim aktivnostima (5. stih). **Četvrto**, uživaju u titulama koje znače poštovanje, u izrazima poštovanja od drugih ljudi (stihovi od 6–10). I **peto**, pogrešno shvataju značenje služenja, ne uviđajući da ih ono poziva na mesto žrtvene službe, a ne na mesta na kojima se javno ističe njihov položaj (stihovi 11, 12).

Drugi odsek u 23. glavi nalazi se u delu teksta od 13. do 32. stiha i napisan je u drugom licu. Osude u ovom delu su označene u vidu sedam “teško vama...”. Druga karakteristika ovog odseka je što su književnici i fariseji pet puta nazvani “slepima” i šest puta “licemerima” (onima koji se pretvaraju). I ponovo, da se ne bismo preterano kritički postavili prema starim Jevrejima, potrebno je da uvidimo da njihovi nedostaci imaju tendenciju da postanu zaraza među onima kojima se sviđa da “glume crkvu” — i propovednicima (sveštenicima) i običnim vernicima. Veoma je velika razlika između “glumljenja crkve” i življenja u praksi Isusove religije.

Slično gornjih pet karakteristika, od 1. do 12. stiha, i sedam “teško vama” više su nego poznati, poznati da bismo ih posmatrali kao ap-

strakcije. Oni opisuju opšte ljudske osobine. **Prva** karakteristika iz te druge grupe je neulaženje u carstvo, uz istovremeno sprečavanje drugih da uđu (13. stih). To sprečavanje može da se dogodi obeshrabrivanjem, odvrćanjem drugih tako što bismo igrali ulogu licemera, izopačivali nauku Pisma ili živeli životom bez ljubavi. Nažalost, nije potrebno mnogo veštine ili angažovanja da bi neko postao kamen spoticanja drugim ljudima.

Drugo “teško vama” se bavi onim samopožrtvovnim tipovima ličnosti koji čine sve u svojoj moći da obrate ljude u svoju legalističku filozofiju. Posledica je da su takvi “obraćenici” nesrećniji nego u vreme pre susreta s izopačenim pogledom na religiju svojih misionara (15. stih).

Treće “teško vama” bavi se pogrešnom upotrebom zakletvi i legalističkih dokaza, argumenata u vezi s tim zakletvama (stihovi od 16 do 22). **Četvrto** zlo se bavi izopačenim osećanjem vrednosti (stihovi 23, 24). Upravo oni ljudi koji su tako brižljivi u malim stvarima religije, u potpunosti padaju po pitanju primene vrste ljubavi i pravde koji se nalaze u središtu i zakona (vidi 22,37–40) i prave religije (vidi 5,17–48; 25,31–46). Isus ih upoređuje s ljudima koji do te mere odlaze u krajnosti, da “oceđuju” komarca, a bez razmišljanja gutaju najveću nečistu životinju na Bliskom istoku.

Peto i **šesto** su zla koja se nadovezuju na četvrto i bave se neuspešnim razlikovanjem između spoljašnje korektnosti i unutrašnje čistote (stihovi od 25–28). Pouka je jasna, da je čistota unutrašnjeg života, a ne spoljašnja ukočenost, zapravo suština prave religije. U stvarnosti je spoljašnje bez onoga što je unutra samo smrtna obmana.

Poslednje zlo udara direktno na instituciju “čuvanja spomenika” najvećeg dela organizovane religije. Iako književnici i fariseji zamišljaju da su naslednici proroka zato što su sazdali grobnice u znak sećanja na njih, Isus im poručuje da oni zapravo imaju deo duha onih koji su ubijali stare proroke (stihovi od 29–32). Konačno, nisu li, baš u tom vremenu, oni ti koji planiraju Njega da ubiju? Najveći spomenik pravoj religiji nije proslavljanje velikih verskih praznika i događaja, ili uglednih ličnosti iz prošlosti, nego duh proroka koji živi u našim životima u sadašnjosti.

Završni odsek 23. glave su stihovi od 33. do 39. U 33. stihu vidimo Isusa koji preuzima reči Jovana Krstitelja iz 3,7 (“Porodi aspidini!”). Za ovim rečima ide osuda ljudskog suprotstavljanja Božjim vesnicima od vremena Avelja (1. Mojsijeva 4,8) do Zarije, koji je ubijen zasipanjem kamenjem u dvorištu hrama (2. Dnevnika 24,20–22; Zaharija 1,1). Pošto je 2. Dnevnika (koja piše o Zarijinoj smrti) poslednja knjiga u jevrejskoj Bibliji, a 1. Mojsijeva (koja piše o Aveljevoj smrti) prva, izraz “od Avelja do Zarije” Isusov je “stenogram”, kratki opis za sve starozavetne ličnosti koje su bile pobijene za svoju veru. On kaže da je ta mučeništva

izazvao isti duh koji je pokretao književnike i fariseje da se suprotstave Njemu.

Međutim, ovde nije sve osuda. U 23,37 nalazimo neke od Isusovih najnežnijih reči upućenih svojim sunarodnicima Jevrejima. On želi da ih zaštiti na način kao što radi kvočka kad se pojavi opasnost. Iz ovog teksta dobijamo utisak da čak i svoje ukore Isus upućuje s ljubavlju. Dvadesettreću glavu možemo posmatrati kao ilustraciju “tvrde ljubavi”, one koja koristi očajničke metode u pokušaju da se probije do onih kojima je usmerena pre nego što bude kasno.

Jedna od velikih tragedija priče Jevanđelja je u tome što Hristos nije uspeo da prodre do jevrejskih vođa svoga vremena. Dvadeset treća glava se završava objavom opustošenja jevrejske “kuće” i nagoveštajem Drugog dolaska (stihovi 38, 39). Ovi nagoveštaji služe kao uvod u teme iz 24. i 25. glave.

○ Primena Re i

Matej, poglavlja 21–23

1. Kako stojim sa donošenjem rodova? Šta mogu da navedem što me čini drugačijim od jalove smokve? Na koji način bih mogao postati plodniji u svom hrišćanskom življenju?
2. Koji od dvojice sinova u najvećoj meri karakteriše moj odnos s Bogom? U čemu sam sličan sinu koji je pristao da radi, ali nije radio? U čemu sam sličan drugom sinu?
3. Kakav je moj odnos prema domaćinu i prema Caru? Kako bi taj odnos mogao da se poboljša?
4. Šta mogu reći o svom odnosu prema “ćesaru”? Jesam li uvek pošten u davanju poreza “ćesaru”? Kako stoji s onim što dugujem Bogu? U kom smislu sam zadovoljan izvršavanjem svoje dužnosti i jednom i drugome? Kako bih to mogao popraviti?
5. Ako bih mogao da napišem samo dva pasusa kojima bih rezimirao svoju praktičnu primenu dve najveće zapovesti, šta je ono najvažnije što bih mogao da kažem?

○ Istra ivanje Re i

1. Uz pomoć analitičke konkordancije istraži ideju svadbene svečanosti (wedding, marriage) u Novom zavetu. Šta se iz tog proučavanja može saznati o nebeskom carstvu? Prouči komentare glavnih tekstova o nebeskoj svadbenoj svečanosti iz *SDA Bible*

Commentary. Opiši kako to dodatno istraživanje dopunjuje naša saznanja o toj temi.

2. Ljubav nije samo temelj zakona, nego i veoma važna tema u celom Matejevom Jevanđelju. Uz pomoć analitičke konkordancije potraži sve citate u kojima Matej koristi reč *ljubav* (love). Potom se posluži sistemom koji postoji u tvojoj konkordanciji za nalaženje grčke reči u osnovu svakog pojavljivanja reči *ljubav*. Potom, rezimiraj svoje zaključke po pitanju Matejeve primene reči *ljubav*, koje potiču od reči *agape*, *agapao* i *agapetos*.

○ Za dalje proučavanje Reči

1. Radi opšteg uvida u materiju, vidi EGV, *COL*, 272–319; EGV, *DA*, 601–620.
2. Korisnu raspravu na temu značenja reči *ljubav* u Bibliji, vidi L. Morris, *Testaments of Love*.
3. Informativnu raspravu o Isusovom trijumfalnom ulasku i čišćenju hrama, naći ćeš kod J. B. Green i S. McKnight, eds., *Dictionary of Jesus and the Gospels*, 817–821, 854–859.

JEDANAESTO POGLAVLJE

PONOVNI DOLAZAK CARA I DOLAZAK CARSTVA

Matej, 24. i 25. glava

Dvadeset prvo i 23. poglavlje Mateja obradila su Isusov trijumfalni ulazak u Jerusalim i kulminaciju Njegove verbalne bitke s jevrejskim vođama. Poglavlja od 26 do 28 nastavljaju narativu i govore o izdaji, smrti i vaskrsenju Isusa Hrista. "Udenut" među ova dva narativna odseka nalazi se Isusov peti i završni "nastavni" govor u 24. i 25. glavi. Ta poglavlja se koncentrišu na Njegov drugi dolazak i sud.

Iako je nebesko carstvo, u određenom smislu, došlo u vreme Isusovog prvog dolaska, ono u to vreme nije bilo ostvareno do kraja, u svojoj punini. Punina carstva očekuje Drugi dolazak na kraju istorije Zemlje. Zato je Isus i učio svoje učenike kako da se mole: "Da dođe carstvo Tvoje" (6,10). Ono je došlo, ali još ne u svojoj punini.

U međuvremenu su hrišćani postali građani dva carstva. Oni pripadaju i jednom od carstava ovoga sveta i nebeskom carstvu; pripadaju i u sadašnje doba i u ono buduće, koje dolazi. Ali ovo sadašnje doba i sadašnji svet nisu njihov krajnji cilj. Hrišćani očekuju kraj sadašnjeg sveta i sadašnjeg doba. U 24. i 25. glavi Mateja izloženo je Isusovo najopširnije učenje o temi posletka.

Dvadeset četvrta glava se bavi Isusovim odgovorom na pitanje učenika u vezi s razorenjem Jerusalima i posletkom vremena (3. stih). Zatim sledi pet priča koje se bave pripremljenošću za carstvo. Priče iz 25. glave — o devojkama, talantima i ovcama i jarcima — ubrajaju se među Isusove najpoznatije priče.

○ Ula enje u Re

Matej 24,1–41

Pročitaj odjednom 24. i 25. glavu, kako bi osetio jedinstvenost celine Isusovog govora o Drugom dolasku. Posle toga dva puta pročitaj tekst iz 24,1–41 i prouči sledeća pitanja i vežbe. Beležnicu za Mateja drži pored sebe, da u nju možeš da upišeš neku misao.

1. Kakva precizna pitanja postavljaju učenici u 24,3? Navedi ih u svojoj beležnici za Mateja. Na koji način se ovo njihovo interesovanje dovodi u vezu s 23. glavom?
2. Možeš li jasno da prepoznaš Isusove odgovore na različita pitanja? Koji znaci ukazuju na pad Jerusalima? Koji upućuju na Drugi dolazak? Koji od njih se odnose na oba događaja? Smatraš li da su odgovori na ta pitanja nedovoljno jasni? Ako je odgovor potvrđan, objasni zašto bi, po tvom mišljenju, Isus dao nedovoljno jasan odgovor.
3. Da li je Isus govorio da je posledak sveta blizu, na pragu, u odnosu na svoje vreme ili na neko udaljenije vreme u budućnosti? Načini spisak tekstova za oba stava. (Priče u 24,42 — 25,46 takođe pružaju informacije za davanje odgovora na ovo pitanje.)
4. Navedi sve "znake" vremena koje nalaziš u ovoj glavi. Šta znače stihovi 6 i 8 u kontekstu znakova? Jesu li većina znakova jedinstveni događaji u istoriji, ili se ponovo događaju u svakoj generaciji? Ako se ponovo događaju, kako se mogu smatrati znacima? Izgleda da postoje dva ili tri znaka koji mogu biti događaji koji se zbivaju samo jednom. Navedi ih zajedno s citatima u marginama koji se odnose na njih.
5. Pogledaj i načini poređenje poruka iz 24,32.33 i 24,36–41. Mogu li se usaglasiti značenja ta dva teksta? Ako mogu, kako?
6. Navedi pouke u vezi s Drugim dolaskom koje možemo steći iz dela teksta u 24,1–41.

○ Istra ivanje Re i

Pad Jerusalima i ponovni dolazak Cara

U 24,1 vidimo Isusa kako poslednji put odlazi iz hrama. U 23,38 On je jevrejskim vođama rekao da će im se ostaviti njihova kuća pusta, a u 24,2 On zaprepašćuje učenike kada im krajnje snažnim rečima saopštava da će ogromni hram, jedno od arhitektonskih čuda starog sveta, biti potpuno uništen.

Učenici kasnije traže od Isusa da šire objasni ono što je rekao. U 3. stihu postavljaju tri pitanja: (1) Kada će hram biti razoren? (2) Kakav će biti znak Njegovog ponovnog dolaska i (3) Kakav će biti znak posletka veka?

Očito je da su učenici o razorenju hrama, posletku veka i Drugom dolasku razmišljali kao o jednom jedinom događaju. Za njih je hram bio središte zemaljskog postojanja. Oni nisu bili u stanju da razmišljaju o svetu u kojem nema velikog jerusalimskog hrama. Vreme je u svakom

slučaju demantovalo njihovo shvatanje da će se svi ti događaji zbiti u isto vreme, ali to njima u to vreme nije bilo razumljivo.

Međutim, Isus ne smatra da treba da ispravi njihovo pogrešno shvatanje stvari. U Njegovom odgovoru se ta dva događaja i znaci koji ih najavljuju do te mere mešaju, da je praktično nemoguće sve to razmrsiti i razdvojiti. Proizvod toga je poglavlje za koje se pokazalo da ga je veoma teško tumačiti, bar koliko se tiče njegovih pojedinosti. Autor D. A. Karson je istakao da je “malo poglavlja Biblije koja su izazvala toliko neslaganja među interpretatorima, kao 24. glava Mateja” (Carson, 488). Problemi tumačenja imaju dublji koren nego što su samo neslaganja oko teologija Drugog dolaska. Oni kao da su ugrađeni u samu strukturu poglavlja, odnosno, kao da su hotimičnog karaktera. I, razume se, ta misao nas vodi u pitanje — zašto bi nam Isus, najveći Učitelj, izneo jednu ovakvu “iskrivljenu pouku”.

Izgleda da za ovu Njegovu strategiju postoje odlični razlozi. Najistaknutiji među njima je da se u tom govoru Isus toliko ne trudi da nam saopšti *kada* će doći posledak, koliko da trgne, prene svoje slušaoce misljuje da — nadajući se kraju — *moraju da žive u stanju permanentnog iščekivanja*. Taj cilj postaje jasniji kako se 24. glava približava svom završetku i prelazi u deo saveta o straženju i spremnosti. Veličanstvene parabole iz 25. glave nastavljaju da nam utiskuju u srce pouke vernog čekanja i odgovornosti rada dok, kao Hristovi sledbenici, očekujemo kraj vremena.

Drugi razlog za ovakvu Isusovu ne sasvim preciznu strategiju poučavanja je u tome što samo odsustvo preciznosti navodi čitaoce da uvek iznova razmišljaju o Njegovoj nauci o Drugom dolasku, nastojeći da proniknu u ono što On ima na umu. Ta Njegova tehnika poučavanja je u nekim aspektima slična načinu na koji je koristio priče u 13. glavi. Tamo je izrazio da radije uči u pričama nego direktnim govorom, pošto je takvo poučavanje navelo one koji su istinski zainteresovani da se muče s konačnim značenjem onoga što je On rekao, boreći se da to prihvate i usvoje kao svoje mišljenje (stihovi od 10–15). Tako se, izgleda, događa i u 24. glavi. Odsustvo preciznosti u nekima od Njegovih iskaza navelo je čitaoce da se bore sa značenjem sadržaja teme. Posledica toga je nastanak trajne svesti o Drugom dolasku i neprekinuto interesovanje za Drugi dolazak. Takva tehnika je pomogla ljudima da se identifikuju u centralnoj misli poglavlja — stražiti i biti spreman, zato što zaista ne znaju čas ponovnog dolaska svoga Učitelja.

Uloga znakova

U Mateju se često iznosi zahtev da Isus učini neki čudotvoran znak. U prethodnim poglavljima zahtev su uvek upućivale jevrejske vođe

(12,38.39; 16,1.4), ali je Isus odbio da učini ijedan od njih, s izuzetkom znaka proroka Jone, koji je, pre svog “vaskrsenja”, proveo tri dana sahranjen u ribi (12,39; 16,4).

Međutim, u 24. glavi učenici konačno traže od Isusa znak. Hoće da znaju znak razorenja Jerusalima, Drugog dolaska i posletka sveta (3. stih). Isus im tom prilikom daje dug spisak znakova, koji počinje u 5. stihu. Njegovim spiskom obuhvaćeni su lažni hristosi, ratovi i glasovi o ratovima, ustajanje naroda na narod, gladi, pomori i zemljotresi (stihovi od 5–8).

Ovi znaci nam, nažalost, ne daju mnogo specifičnih informacija o posletku sveta. Konačno, uvek je bilo lažnih mesija, zemljotresa, gladi i ratova. Kako da shvatimo te znake, posebno u svetlu često previđanog iskaza u stihovima 6 i 8? Šesti stih kaže da takvi znakovi ne treba da nas uplaše. Oni spadaju u prirodne pojave, “ali nije još tada posledak”. Drugim rečima, ti znaci poručuju da se kraj približava, ali oni nisu stvarni, konkretni znaci *samog* kraja. Ta misao je potkrepljena u 8. stihu, koji kaže da su “svi ti [znaci] — početak stradanja [porođajnih bolova]”.

Izgleda nam prema tome, da su svi ti znaci, kao i većina drugih u ovoj glavi, slični znaku duge, koji je Bog dao Noju kao podsećanje na Njegov zavet posle Potopa. Tako bi se Noje, svakom prilikom kada vidi dugu, setio vernosti Boga koji je obećao da Zemlju nikada neće ponovo uništiti potopom. Bio je to znak da je Bog veran svom obećanju (1. Mojsijeva 9,12–16).

Tako možemo gledati i na ratove, gladi i zemljotrese. Svaki od njih je podsećanje na činjenicu da je planeta Zemlja bolesna, znak da verni Bog, koji drži svoj zavet, još nije završio plan spasenja. Svaki od tih znakova je obećanje da će Hristos ponovo doći da bi završio delo spasavanja “svog naroda od greha njihovih” (1,21). Isto se može reći i za većinu drugih znakova iz 24. glave — progonstvo, lažni proroci, izdaje, hlađenje ljubavi (stihovi od 9–13), pomračenje Meseca i Sunca (mračni dani) i padanje zvezda (29. stih). Svaka zvezda koja padne, svako pomračenje, svaka izdaja poverenja — znak su da će Hristos ponovo doći, zato što Njegovo delo još nije gotovo.

Međutim, pažljivim čitanjem teksta, vidimo da je najmanje tri znaka iz 24. glave znatno preciznije u svojoj vezi s Drugim dolaskom. Prvi se nalazi u 14. stihu, gde stoji: “I propovediće se ovo jevanđelje o carstvu po svemu svetu za svedočanstvo svim narodima. I tada će doći posledak.” Ovo je nekolicini Galilejaca, koji su to prvi put čuli, moralo da zazvuči kao nemoguć izazov. Ipak, hrišćanska crkva se brzo širila po celom Rimskom carstvu i izvan njega. Zatim, posle nastanka modernih misija pre dve stotine godina, hrišćanstvo je od svih vera postalo ona s najizraženijom orijentacijom na širenje. Ono je zahvatilo i najudaljenije krajeve Zemlje. Pa, ipak misionarski zadatak hrišćanstva još nije završen. Autor R.H. Mauns je izgleda u pravu kada kaže da “tek kada

crkva završi svoju misiju evangeliziranja celoga sveta, paruzija [Drugi dolazak] se više neće odlagati” (Mounce, 231).

Drugi konkretni znak posletka nalazimo u 27. stihu: “Jer kao što munja izlazi od istoka i pokazuje se do zapada, takav će biti dolazak Sina čovečjega.” Taj znak, razume se, neće značiti da je posledak blizu, nego će to biti znak da je posledak — u toku.

Jedini znak koji se i stvarno naziva znakom u 24. glavi nalazi se u 30. i 31. stihu — “znak Sina čovečjega” na nebu. Ni ovom prilikom to nije znak blizine Isusovog dolaska, zato što će se dogoditi onda kada Isus dođe na oblacima “sa silom i slavom velikom”, praćen anđelima “s velikim glasom trubnim”, vaskrsenjem mrtvih i vaznesenjem živih vernika (vidi takođe 1. Solunjanima 4,16.17; 1. Korinćanima 15,51–54).

Tako imamo da je zamisao 24. glave, očito, da *stvarni* znaci nisu znaci blizine, nego znaci dolaska. Manje precizni znaci treba da ohrabre vernike da straže, čekaju i rade.

Znak Jerusalima

Napomenućemo da se u 24. glavi nalazi još jedan znak velike preciznosti — znak razorenja Jerusalima i hrama, nad kojim će sud biti predlika suda nad svetom i razorenja sveta prilikom Drugog dolaska.

Isus je prorekao da će razorenje hrama biti potpuno — “neće ostati ovde ni kamen na kamenu” (2. stih). Josif Flavije, jevrejski istoričar koji je živeo u vreme razorenja Jerusalima, opisuje gotovo nezamislive nevolje tokom poslednjih šest meseci opsade grada. Ne samo što piše da je tada umrlo više od jednog miliona Jevreja, nego da je i zarobljeno gotovo sto hiljada više ljudi. Glad je bila tako strašna, da je zapisano da je jedna majka ubila, ispekla i pojela sopstveno dete (Josephus, *Wars*, 6,3.4; vidi takođe Matej 24,21). Rimski vojskovođa Tit je na kraju zapovedio da se celi grad potpuno sruši sa zemljom, uključujući i hramski kompleks, čime je došlo do ispunjenja Hristovog proročanstva iz 2. stiha.

Međutim, vernici–hrišćani nisu podneli istu sudbinu kao Jevreji koji su odbacili Isusa kao Mesiju. Hrišćani su imali Hristova uputstva koja danas nalazimo u 24. glavi Mateja. Tekst u stihovima od 15 do 22 je, kako vidimo, posebno okrenut padu Jerusalima i daje uputstva hrišćanima šta treba da rade kad bude trebalo da beže.

Hrišćani u Jerusalimu ne samo što su, opštim znakom ratova i glasova o ratovima, bili upozoreni na predstojeće nevolje u okviru razorenja Jerusalima, nego su imali i posebna uputstva da, kada vide da “mrzost opušćenja [koja uzrokuje pustošenje]”, o kojoj govori prorok Danilo [9,27], “... stoji na mestu svetome ... tada koji budu u Judeji neka beže u gore” (stihovi 15, 16). Lukina verzija ovog teksta čini da nam

značenje postane jasnije: “Kad vidite da Jerusalem opkoli vojska onda znajte da se približilo vreme da opusti. Tada koji budu u Judeji neka beže u gore, i koji budu u gradu neka izlaze napolje; i koji su na polju neka ne ulaze u njega: jer su ovo dani osvete, da se izvrši sve što je napisano” (Luka 21,20–22).

Tok događaja omogućio je hrišćanima da poslušaju Isusove opomene. Avgusta 66. godine n.e. Jerusalem je napao Cestijus (rimski legat u Siriji), da bi se zatim povukao iz nepoznatog razloga, iako mu je pobjeda bila nadohvat ruke. Potom je, 67. i 68. godine Vespazijan pokorio Galileju i Judeju, ali je opsadu Jerusalem odložao zbog smrti imperatora Nerona. Jerusalem je stavljen pod opsadu tek u proleće i leto 70. godine n.e. i razoren pod zapovedništvom Vespazijanovog sina Tita. Negde u intervalu između nevolje iz 66. godine i razorenja iz 70. godine n.e., kaže nam Euzebije (263–339. godine n.e.) da je “verniciima jerusalimske crkve, tajnom porukom jednog proroka, prenetom tamošnjim poverljivim ličnostima, bilo zapovedeno da napuste grad pre nego što su počele ozbiljne ratne operacije i da se smeste u gradu Pela u pokrajini Pereji. Oni koji su verovali u Hrista iselili su se iz Jerusalem u Pelu” (Eusebius, *Ecclesiastical History*, 3.5.3).

Tako su hrišćani, poštujući Hristovo upozorenje iz 24. glave i upozorenje neimenovanog proroka koga pominje Euzebije, izbegli iz grada i bili pošteđeni nevolja razaranja. I to razaranje i izbavljenje hrišćana od te katastrofe bili su znaci od velikog značaja, kada imamo u vidu Drugi Isusov dolazak i posledak sveta. Oni u kontekstu 24. glave imaju ulogu garanta konačnog uništenja grešnog sveta i konačnog spašenja onih koji veruju u Isusa. Elen Vajt to veoma lepo rezimira, pišući da će “Spasiteljevo proročanstvo o pohođenju sudova na Jerusalem imati i drugo ispunjenje, kojega je to strašno opustošenje bilo samo bleđa senka. U sudbini izabranoga grada možemo da posmatramo sudbinu sveta koji je odbacio Božju milost. ... Ali toga dana će, kao i u vreme razorenja Jerusalem, biti izbavljen Božji narod” (EGV, GC, 36, 37).

U stihovima od 32 do 36 Isus nam daje dve velike istine o tome kako će ljudi znati za Drugi dolazak. Prva je pouka o smokvi — jednom od malobrojnih vrsta drveta u Palestini prvog veka koja su tokom zime ostajala bez lišća. Na isti način kao što pojavljivanje mladog lišća na smokvi nagoveštava blizinu proleća, i pažljivi hrišćani mogu da kažu kada je Hristov dolazak “blizu kod vrata” (33. stih). S druge strane, oni nikada neće znati tačno vreme tog dolaska (36. stih).

Isus zatim daje primer Noja. Ljudi “jeđahu i pijahu, ženjahu se i udavahu do onoga dana kad Noje uđe u kovčeg”. Slično će se dogoditi prilikom dolaska Sina čovečjeg (stihovi od 37–39). Većina tumačenja tog teksta podrazumeva da će znak Noja biti velika zloća u svetu, ali to možda nije tačno.

Tumačenje koje pominje veliko bezakonje vraća nas na tekst u 1.

Mojsijevoj 6,5, koji kaže da je u Nojevo vreme Gospod video “da je nevaljalstvo ljudsko veliko na Zemlji, i da su sve misli srca njihova svagda samo zle”. Međutim, treba da zapazimo da reči iz 1. Mojsijeve 6,5 nastaju iz Božje perspektive. Tekst u Mateju 24,37–39 može se čitati i s ljudskog ugla posmatranja. Gledano s te tačke, tekst jednostavno kaže da će se život pred kraj vremena odvijati na uobičajen način u očima većine ljudi. Konačno, jedenje, pijeње i stupanje u brak jesu normalne aktivnosti. Neobičajenima ih čine jedino preterivanja iz Nojevog vremena i ona koja se podrazumevaju neposredno pred Drugi dolazak. Ali većina ljudi, uključujući ljude u crkvama, nesumnjivo će misliti na to kako je život normalan, neposredno pre Drugog dolaska, a ne na njegovu abnormalnost. Ljudima će izgledati da se život odvija kao što je uobičajeno, sve do velikog iznenađenja u trenutku Drugog Hristovog dolaska.

To tumačenje se lepo povezuje s tekstovima koji Drugi dolazak upoređuju s dolaskom lupeža (vidi, na primer, 1. Solunjanima 5,2). Ono je ujedno u skladu sa stihovima 40 i 41, koji upućuju na iznenadni karakter razdvajanja spasenih i izgubljenih.

Podlogu za svoje učenje o tajnom vaznesenju u susret Hristu neki nalaze u stihovima 40 i 41, ali kontekst ne upućuje ni na šta što bi bilo tajnog karaktera. Hristov dolazak će videti i čuti svi, kada se budu spustili On i Njegovi anđeli, koji će trubiti u trube (stihovi 30, 31, 27). U to vreme će sveti biti uzeti na susret Hristu u atmosferi (1. Solunjanima 4,16.17), dok će zli biti uništeni svetlošću Njegovog dolaska (2. Solunjanima 2,8). Podizanje na susret s Hristom dogodiće se, ali ono neće biti tajno.

Poruka teksta u 24,37–41 je apsolutna sigurnost i iznenadni karakter Drugog dolaska. Ni sveti ni zli grešnici ne mogu da predskažu tačan trenutak toga događaja. I jedni i drugi su do određenog stepena iznenađeni vremenom događanja dolaska, ali je kod pravih vernika bar povišen stepen svesnosti o dolasku zahvaljući Isusovim poukama o znacima. Međutim, njihova stalna potreba je straženje i spremnost. To je poruka pet priča koje nalazimo od 24,42 do 25,46.

Pre nego što se okrenemo tim pričama, trebalo bi da rezimiramo pouke koje se mogu izvući iz dela teksta u stihovima od 1 do 41. Autor Majkl Grin (232, 233) je rezimirao pouke iz 24. glave na vrlo koristan način. Kako on napominje, **prvo** je, da će Hristov ponovni dolazak biti koliko ličan toliko i siguran.

Drugo istorija se kreće jednim sigurnim pravcem. Ona nije besmislena, nasumična, ne bavi se onim što je samo spolja, niti predstavlja neki beskrajni ciklus. “Biće to stvaran kraj, na isti način kao što je bio i stvaran početak. Na kraju ćemo sresti nikoga drugoga, do Isusa Hrista.”

Treće, Hristov ponovni dolazak upućuje na pobedu dobra nad zlom; pobedu Božje namere i plana nad ljudskom i kosmičkom pobunom.

Četvrto, povratak znači obnavljanje. Nastaće novo stvaranje, “novo nebo i nova Zemlja, gde pravda živi” (vidi 2. Petrova 3,11–13; Otkrivenje 21,1–5).

Peto, Isusov ponovni dolazak upućuje na sud i razdvajanje. Neki će biti uzeti, a neki ostavljeni (stihovi 40, 41). To će biti trenutak kada će tajne misli srca i najskriveniji karakter postati poznati svima.

Šesto, Hristov ponovni dolazak će imati karakter odluke. Označavajući kraj sveta, on će značiti početak punine carstva. Vreme pokajanja i menjanja zauvek će pripasti prošlosti.

Sedmo, ponovni dolazak će, kao munja na nebu, biti iznenađan i neočekivan (27. stih). “Doći će iz vedra neba na svet koji ništa ne sluti.”

Poslednje, Isusov ponovni dolazak će se dogoditi u vreme koje će znati samo Bog Otac (36. stih). To vreme ne znaju propovednici, a nisu ga znali ni učenici. Čak ni Isus, u svom utelovljenom stanju nije znao to vreme. Bog u svojoj mudrosti zna kada će biti najbolji trenutak za završetak zemaljske istorije. U međuvremenu, hrišćani treba da budu verni uprkos nevoljama (13. stih); treba da straže, u očekivanju ponovnog dolaska svoga Spasitelja (42. stih).

Prelazimo na temu straženja. Kako treba da žive hrišćani u svetlosti Isusovog sigurnog ponovnog dolaska?

○ Istraživanje Reči

Matej 24,42 — 25,46

Tekst od 24,42 do 25,46 pročitaj dva puta. Potom uradi sledeće vežbe.

1. Ovaj odsek se sastoji od pet priča. Prvu nalazimo u 24,42–44. Pouku, odnosno, pouke u toj priči rezimiraj u nekoliko rečenica. Potom opiši odnos priče prema tekstu u 24,1–42.
2. U stihovima od 45 do 51 nalazimo drugu priču. Slična je prvoj, ali dodaje nekoliko detalja za bolje razumevanje. Navedi nove elemente koje dodaje ova priča.
3. Treća priča je priča o deset devojaka (25,1–13). Nabroj pouke koje se mogu naučiti iz nje.
4. Četvrta je priča o talantima (25,14–30). U iznošenju ove priče dodaje se nekoliko elemenata kojih nema u priči o devojkama. Navedi te elemente i objasni kako nam oni pomažu da znamo kako se treba ponašati u očekivanju Isusovog dolaska.
5. Priča o ovcama i jarcima (25,31–46) na mnogo načina se može pri-

kazati kao kulminacija celokupnog niza događaja u tekstu iz 24. i 25. glave. U kom smislu je ona kulminacija? Čime ona doprinosi našem razumevanju započetog u prve četiri priče? Kakav je temelj suda u toj priči? Kakva je veza tog temelja s verom i spasenjem samo milosrđem, blagodaću?

○ Ula enje u Re

Straženje u iščekivanju Cara koji dolazi

Sa 24. stihom dolazimo na praktični ishod onoga što se događalo pre 24. glave. Ako, osim Oca, niko ne zna čas dolaska (36. stih), onda je dužnost hrišćana da “straže”, zato što ne znaju u koji će čas doći njihov Gospod (42. stih).

U 43. stihu, zatim, Isus iznosi kratku priču i traži od svojih sledbenika da budu u neprekidnom stanju iščekivanja. Treba da budu u iščekivanju kao domaćin koji očekuje da mu neko provali u kuću. Poruka ove kratke priče je da moramo neprekidno stražiti i biti spremni za ponovni dolazak Gospoda. Konačno, “u koji čas ne mislite; doći će Sin čovečji” (44. stih). Uzimajući u obzir istoriju, vreme kada se Hristov dolazak najmanje očekuje je danas.

Barkli priča priču o tri đavola–“početnika” koji su dolazili na Zemlju da završe svoje školovanje. Svako od njih je sotoni izneo svoj plan za nanošenje propasti čovečanstvu. Prvi je predložio da treba reći ljudima da Bog ne postoji. Sotona je odgovorio da to neće prevariti mnogo ljudi, pošto većina imaju sveprožimajuće osećanje da On postoji. Drugi je rekao da će objaviti da nema pakla. Sotona je odbacio i tu taktiku, pošto većina ljudi osećaju da će greh i grešnici primiti ono što im pravedno pripada. “Treći je rekao: ‘Reći ću ljudima da ne treba da se žure.’ ‘Idi’, rekao je sotona, ‘pa ćeš ih upropastiti na hiljade’” (Barclay, 2:350, 351).

Najopasnija zabluda je da će vreme teći unedogled. Reč *sutra* može biti opasna. Isus nas u prvoj od svojih pet priča o straženju i spremnosti upozorava baš protiv takvog stava.

Druga priča (stihovi od 45–51) nastavlja temu neodložnosti i straženja, ali uz nekoliko dodatih nijansi. Ta priča iznosi ideju o hrišćanima koji imaju dužnosti i etičke odgovornosti u vreme dok čekaju i straže. Oni ne treba da čekaju u lenjosti. Osim toga, povratak domaćina se odlaže iz razloga o kojima sluge ništa ne znaju.

Nažalost, odlaganje može da povede u ružno ponašanje. Pošto su sluge prepuštene sebi, u nedefinisanoj situaciji, jedan od njih dopušta da mu se u prvi plan probiju niže strasti. Počinje da “bije svoje drugare” i da živi razuzdanim životom, smatrajući da ima mnogo vremena na raspolaganju.

Međutim, na ovom mestu dolazi do ponavljanja pouke iz prve priče: “Doći će gospodar toga sluge u dan kad se ne nada, i u čas kad ne misli” (50. stih). Isus potom daje dodatnu pouku — kakva će ponovo završiti zaključkom četvrte i pete priče (25,30.46). Neverne sluge će izgubiti svoju nebesku nagradu i, umesto nje, primiti istu platu kao i neverni Jevreji (8,12), zli ljudi uopšte (13,42.50) i književnici i fariseji (23,13.15.23.25.27.29). Tako imamo da je koncept vernosti i vernog straženja utisnut u misli na potpuniji način nego u prvoj priči.

Treća priča (25,1–13) nosi u sebi temu čekanja u iščekivanju sa bdenjem, započetu u prve dve priče, ali se, ponovo, pojačava kompleksnost poruke. Scena priče je palestinska svadba — ceremonija koja je, kako je bilo karakteristično, bila razvučen događaj, koji je trajao sedmicu ili više dana. U njoj je učestvovalo celo mesto, a, za razliku od običaja u zapadnom svetu, novovenčani par nije odlazio na svadbeno putovanje, nego su ostajali kod kuće i držali otvorenu kuću.

Iako je kulisa parabole o deset devojaka palestinska svadbena svečanost, da bismo izvukli sve glavne pouke iz priče, nije neophodno razumeti sve drevne svadbene običaje. Međutim, od ključnog značaja je detalj da je Isus — Ženik, kao i u 9,15. Samo po sebi je to hrabra tvrdnja, pošto Stari zavet Boga (a ne Mesiju) često opisuje kao Ženika, a Izrailja kao nevestu (vidi, na primer, Isaija 54,4.5; Jeremija 2,2; Osija 1–3).

Izvan dolaska Ženika, fokus priče je postavljen na deset devojaka i njihove žiške (2. stih). U stvari, primarni fokus priče je zapravo na podeli među devojkama. Pet su opisane kao mudre, a pet kao “lude”. Razlika među tim dvema grupama definisana je pripremanjem koje su one obavile za dolazak Ženika. Sve imaju žiške, ali samo polovina devojaka ima dovoljno ulja.

Zapazimo da su svih deset spolja hrišćanke, jer svih deset očekuju dolazak Ženika. Takođe treba da zapazimo da svih deset polako savladava san i da su zaspale (5. stih). Prema tome, u ovoj priči govorimo o vernicima i nevernicima, iako sve govore da su vernici.

Glavna poenta u priči je “da ženik *odocni*” (5. stih). To je razlog što sve devojke spavaju. Zemaljske potrebe su i dalje aktivne i žive, i u vreme dok Hristovi sledbenici čekaju Njegov ponovni dolazak. Niko ne može da živi u neprekidnom stanju visoke opreznosti. Tema o “odocnelom” Hristovom ponovnom dolasku već je pomenuta u 24,48, a pojavice se i treći put, u 25,19. Kašnjenje je, nema sumnje, već postajalo problem za neke vernike kad je Matej pisao svoje Jevanđelje u, po proceni, trećoj deceniji posle Isusovog vaznesenja.

Razlika između mudrih i “ludih” vernika, kako smo gore napomenuli, nije u tome da li spavaju. Svi oni spavaju. Ipak, nisu svi spremni za poziv. Neki su svoju pripremu ostavili za poslednji minut, kada je već

prekasno. Isus kaže da oni teško plaćaju za svoj propust. “Zatvoriše se vrata” (25,10) i vreme njihove probe je bilo završeno (vidi takođe Otkrivenje 22,10.11) i oni propuštaju veliku “večeru svadbe Jagnjetove”, koja se održava prilikom Drugog dolaska (stihovi 11, 12; vidi takođe Otkrivenje 19,9).

Moralnu pouku priče nalazimo u 13. stihu: “Stražite dakle, jer ne znate dana ni časa u koji će Sin čovečji doći.” Ta pouka je, razume se, ujedno bila i temeljni princip prve dve priče u ovoj grupi priča. Ali ova priča dodaje da će pre Paruzije (Drugog dolaska) biti “dugo” odlaganje i da niko neće moći da se osloni na pripremljenost druge osobe. Na Božjem sudu svako od nas stoji kao pojedinac.

Treba da istaknemo da priča o devojkama ne govori o tome kako treba da se pripremimo za dolazak Ženika. To će biti tema poslednje dve priče u ovoj grupi.

Raditi dok čekamo i stražimo

Priča o talantima (stihovi od 14–30), što joj je zajedničko s tri prethodne priče, nastavlja stavljanje naglaska na spremnosti za Učiteljev ponovni dolazak. Ipak, ona pokušava da odgovori na pitanje koje je još otvoreno: Šta znači biti spreman?

Značenje spremnosti je doprinos priče o talantima. Tok priče je sasvim jednostavan. Čovek (Hristos) odlazi na put i svakome od svojih slugu daje talante. Jednome daje pet, drugome dva, a poslednjem jedan talant.

Prva dvojica ulažu svoje talante u posao i uvećavaju ulog svog gospodara, dok treći samo zakopava svoj talant u zemlju, da bi ga sačuvala. Treba napomenuti da u svetu starog doba zakopavanje novca nije bilo loša ideja, ako je neko želeo samo sigurnost. Jasno je, trebalo je da takav čovek zapamti gde je zakopao. Običaj zakopavanja vrednosti poslužio je kao običaj za priču o sakrivenom blagu iz 13,44.

Međutim, gospodar je od onoga što je uložio želeo više od sigurnosti: očekivao je da se talanti upotrebe za dobit. To postaje jasno kada se, “po dugom vremenu” (zapazimo sličnost u ovom pogledu sa prethodne dve priče — 24,48; 25,5), gospodar vraća i zahteva obračun da bi utvrdio vernost svojih slugu u svom odsustvu (19. stih).

U prizoru suda koji sledi on nagrađuje dvojicu slugu koji su u vreme njegovog odsustvovanja bili savesni u izvršavanju onoga za šta su bili odgovorni, a kažnjava onog koji nije učinio ništa, iako je bio svestan da se od njega očekivalo da postupi prema svojoj odgovornosti (24. stih). Neodgovorni sluga ne samo što nije primio nagradu, nego mu je oduzeto i ono što je imao. Po mišljenju njegovog gospodara, on nije

ispunio uslove za ulazak u carstvo (stihovi od 28–30).

Pouka je jasna. Biti spreman za Hristov ponovni dolazak ne znači pasivno čekati na taj događaj. Naprotiv, spremnost podrazumeva odgovornu aktivnost koja donosi rezultate za nebesko carstvo — rezultate koji se mogu videti i koje Učitelj može da pohvali.

Od ove priče možemo da razumemo i to da Bog ne očekuje od svakoga iste rezultate. Hrišćani se nalaze na različitim nivoima odgovornosti (15. stih). Međutim, na sudu se ne meri količina nečije odgovornosti, nego okolnost da li je on (ili ona) upotrebio pun spektar sposobnosti koje mu je Bog dao. Ljudi nisu jednaki po sposobnostima, ali mogu biti jednaki u angažovanju u svom poslu. Bog očekuje dobar profit od svog ulaganja u svakoga od nas.

Druga pouka iz priče o talantima je što se verni ljudi “ne nagrađuju odličnom penzijom, nego još većom odgovornošću” (Schweizer, 471). Veličina utemeljena na službi (20,26–28) produžiće se i u večnosti. Ona je večni princip nebeskog carstva. Elen Vajt veoma lepo opisuje tu misao, govoreći da istinsko vaspitanje “priprema učenika za radost službe u ovom svetu i za uzvišeniju radost šire službe u svetu večnosti” (EGV, Ed, 13).

Veoma važan posao onih koji čekaju

Priča o ovcama i jarcima (koja je, tehnički, više apokaliptički sud nego priča) dovodi do kulminacije scenu suda, započetu u 23. glavi. Osim toga, ona čini završetak Isusovog postepeno razrađivanog učenja o spremnosti. Dok su prve tri priče u sadašnjoj sekvenci naglašavale straženje (24,42 — 25,13), a četvrta naglasila rad u okviru straženja (25,14–30), ova priča (25,31–46) je izričita po pitanju suštinske prirode takvog rada.

Priča o ovcama i jarcima vrlo je živa slika u rečima o konačnom odvajanju koje će se dogoditi kada Isus dođe na nebeskim oblacima. Reč je o slici koja ne dopušta ideju srednjeg puta ili druge prilike. Čovek pojedinac je ili ovca (standardni starozavetni simbol za Božji narod) *ili* — jarac. Čovek pojedinac ili je upućen desno (simbol naklonosti) *ili* levo (simbol nemilosti). Nema srednjeg rešenja. Na odluku suda takođe nema žalbe. Prizor je prizor konačnog. Osobe koje su propustile da vreme čekanja i straženja adekvatno upotrebe pre Drugog dolaska, zauvek su izgubljene za carstvo (46. stih).

Ključni element u priči je iznenađenje. I ovce i jarci su iznenađeni carevom presudom u svojim konkretnim slučajevima. Obe grupe osporavaju presudu (stihovi od 37–39.44).

Razlog za iznenađenje potiče od lažnog tumačenja prave religije

(vidi takođe Jakov 1,27; Rimljanima 13,8–10), koje zastupa većina ljudi. Za prosečnog čoveka je suština, srž prave religije verovanje u prave doktrine ili primena određenih ritualnih, ceremonijalnih i dužnosti u svakodnevnom životu.

Međutim, to nije biblijski stav. U jednom od slavni starozavetnih tekstova Bog preko Miheja kaže da ono što se traži od Njegove dece nije spolja vidljivo ponašanje ili ritualna poslušnost, nego “da činiš što je pravo i da ljubiš milost i da hodiš smerno s Bogom svojim” (Mihej 6,6–8). Isus je taj tekst citirao već tri puta, u Mateju (9,13; 12,7; 23,23), svakom prilikom u kontekstu stihova koji se bave pogrešnim shvatanjem prave religije. Tako se i preostali deo Novog zaveta bavi tom istom temom. Zato i Jakov piše: “Jer vera čista i bez mane pred Bogom i Ocem jest ova: obilaziti sirote i udovice u njihovim nevoljama i držati sebe neopoganjena od sveta” (Jakov 1,27). Tako i Pavle može da piše da “koji ljubi drugoga, zakon ispuni” (Rimljanima 13,8–10; vidi takođe Galatima 5,14).

Isto tako, ni prvo Jevanđelje nije ćutalo o temi prave religije i nagradi za nju. Isus to maksimalno jasno izražava kada kaže da “ako ko napoji jednoga od ovih malih samo čašom studene vode u ime učeničko, zaista vam kažem, neće mu plata propasti” (10,42). I ponovo, Isus napominje da se dve najveće zapovesti mogu sažeti kao ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjem; savršenstvo je definisao okolnošću u kojoj je neko milostiv prema svojim neprijateljima (5,43–48; Luka 6,36), da bi vrlo izričito rekao bogatom mladom knezu, koji je bio usmeren na spolja vidljivo ponašanje, da ako hoće savršen da bude, da treba da proda “sve što ima i poda siromasima”. Nagrada za to bilo bi blago na nebu (19,21).

Ta učenja dostižu tačku kulminacije u tekstu u 25,31–46. Ovde je merilo suda izraženo jasnoćom kojoj nema premca. Ljudima se ne postavlja pitanje o tome šta veruju ili da li su svetkovali subotu, davali desetak ili dobro brinuli o svome zdravlju. Iako je sve to važno, čovek može sve to da primenjuje rigorozno, a da ipak bude potpuno izgubljen (23,23). Stvarna ideja suda je da li su ljudi kao pojedinci pokazivali opipljivu ljubav prema svojim bližnjima.

Iako je ta misao kristalno jasna u prvom Jevanđelju, Elen Vajt je veoma lepo rezimira. Dajući komentar na tekst u 25,31–46, ona piše da je Isus “odslikao svojim učenicima prizor velikog dana suda. Odluku tog suda je prikazao kao usredsređivanje na samo jednu tačku. Kada se pred njim sakupe narodi, postojaće samo dve klase ljudi čija će večna sudbina biti odlučena po onome što su učinili ili zanemarili da učine za Njega u ličnosti siromašnog i napaćenog” (EGV, DA, 637).

Neki su smatrali da deo teksta u stihovima od 31 do 46 naučava spasenje delima, ali to nije tačno. Tekst govori o merilu poslednjeg suda, a ne o tome kako se čovek spasava. Temelj celog prvog Jevanđelja

je pretpostavka da je Hristos platio kaznu za greh u svojoj velikoj misiji spasavanja svog naroda od njihovih greha (20,28; 1,21). Osnovna misao u stihovima od 31 do 46 je opipljiv, jasan dokaz o tome da li je određena osoba spasena. Ako su ljudi spaseni, njihovi životi će pružiti dokaz da su svojom spremnošću da Njegove darove prenesu dalje drugim ljudima, potpuno usvojili kvalitete Božjeg milosrđa i ljubavi. Tako autor Joakim Jeremias može da piše da “će prilikom poslednjeg Suda Bog tražiti veru pokazanu u životu” (Jeremias, 209). Na sličan način, autor Leon Moris nam poručuje da “moramo imati na umu da je za celokupnu sliku Biblije normalno da se spasavamo blagodaću, milosrđem, dok nam se sudi po delima. ... Dela koja činimo su dokaz ili Božjeg milosrđa na delu u nama ili našeg odbijanja tog milosrđa” (Morris, *Matthew*, 634).

Značajna pouka iz priče o ovcama i jarcima je da su dela koja se stvarno uzimaju u obzir — jednostavna i bez računice. Ona su jednostavna kao hranjenje siromašnih ili odlaženje u posetu bolesnima. Ona su bez računice u smislu da oni koji ih čine to ne čine da bi gomilali zasluge, nego zato što Božja ljubav stanuje u njihovim srcima i na prirodan način se preliva ka drugim ljudima. Spremnost na pomoć i milost za njih su postali prirodne osobine. Oni su intimno usvojili Božju ljubav, koja se demonstrira u njihovim svakodnevnim životima, iako oni te vrline nisu svesni.

S druge strane, celokupni stav onih koji su ocenjeni kao jarci jeste, da su znali da su bolesni i siromašni značajne osobe, bili bi prvi da im pruže pomoć. Njihove oči su bile usmerene ka prestižu, dobiti i priznanjima; propustili su da intimno usvoje Božju ljubav. Na taj način su u religiji ispustili ono što je stvarno bitno. U stvarnosti je njihova religija samo jedan oblik maskirane sebičnosti.

Isus kaže svim takvim sledbenicima: “Ne poznajem vas” (12. stih). “Neće svaki koji mi govori: Gospode! Gospode! ući u carstvo nebesko; no koji *čini* po volji Oca mojega koji je na nebesima. Mnogi će reći meni u onaj dan: Gospode! Gospode! nismo li u ime Tvoje prorokovali, i Tvojim imenom đavole izgonili, i Tvojim imenom čudesa mnoga tvorili? I tada ću im ja kazati: nikad vas nisam znao; idite od mene koji činite bezakonje” (7,21–23).

Upravo je nesvesno usvajanje Božje ljubavi i njen izraz u svakodnevnom životu taj bitni preduslov za nebesko carstvo. Takvi ljudi su počeli da oživotvoravaju princip služenja i veličine, koji se uvek iznova pojavljivao u Matejevom Jevanđelju. Takve ljude je “bezbedno” spasti za večnost, zato što su srcem usvojili princip ljubavi, *princip* carstva. Takvi ljudi su milošću razvili tu “pravdu [koja nadilazi pravdu] književnika i fariseja”. Tako biva da su oni spremni da uđu “u carstvo nebesko” (5,20).

○ **Primena Re i*****Matej 24. i 25. glava***

1. Vrlo često je bio stav nekih propovednika i evanđelista da svojim uzbudljivim propovedima o znacima vremena dovedu ljude u crkvu. Da li je taj stav i zaista istinski odraz Isusove nauke iz Mateja 24. i 25. glave? Čime mogu da doprinesem, u svojoj crkvi, da se stvori zdravija atmosfera, koja će se većom merom temeljiti na pouzdanoj veri nego na iskonstruisanom senzacionalizmu?
2. Da li je blizina Drugog dolaska za mene postala samo besmislen kliše? Kakve dokaze mogu da pružim za svoj odgovor? Kakve konkretne korake mogu da učinim da bih ponovo oživeo svoju veru u Drugi Hristov dolazak i svoju želju za njim?
3. Kakve mi je sposobnosti i odgovornosti (talante) Bog dao? Na koji način mogu bolje da ih iskoristim, dok živim u očekivanju svog Gospoda?
4. Kada ispitujem svoju religiju, kakav dokaz mogu da pružim da je moje iskustvo ispunjeno smislom? Kakav dokaz mogu da pružim o tome jesam li ovca ili jarac u svojoj porodici, na svome poslu, u svojoj crkvi i u sredini u kojoj živim?

○ **Istra ivanje Re i**

1. Paralele Hristovom govoru o Drugom dolasku možemo naći u Marku u 13. glavi i Luki 21,5–36. Na čistom listu hartije načini tri stupca, a onda napravi prikaz za svako od tri jevanđelja. Na kraju, uporedi tri dobijena prikaza. U čemu se podudaraju? U čemu se razlikuju? U čemu se sastoji jedinstveni doprinos svake od njih posebno?
2. Uz pomoć konkordancije ispitaj sve biblijske tekstove koji govore o poslednjem sudu. Ono što si pronašao подели po njihovim prirodnim kategorijama i napiši kratak sastav o svojim zaključcima.

○ **Za dalje prou avanje Re i**

1. Radi opšteg uvida u materiju, vidi EGV, *DA*, 627–641; EGV, *COL*, 325–365, 405–421.

2. Za više informacija o razorenju Jerusalima, vidi Josephus, *Wars of the Jews*, 5.9.1—6.4.8; G.W. Bromiley, ed., *International Standard Bible Encyclopedia*, 2:1029.1030; F.F. Bruce, *New Testament History*, 368–392; J.B. Green and S. McKnight, eds., *Dictionary of Jesus and the Gospels*, 172–176; EGV, GC, 17–38.
3. Radi pregleda nauke Jevanđelja o eshatologiji, vidi J. B. Green and S. McKnight, eds. *Dictionary of Jesus and the Gospels*, 206–209; za širu perspektivu koja se bavi eshatološkim pitanjima u celoj Bibliji, vidi, G.W. Bromiley, ed., *International Standard Bible Encyclopedia*, 2:130–143.

DVANAESTO POGLAVLJE

ODBACIVANJE CARA

Matej 26,1 — 27,44

Počev od teksta u 16,21, Matej nas je vodio prema krstu, velikoj kulminaciji Jevanđelja. Narativa o Isusovoj smrti nije epilog ili dodatak narativi o Hristovom životu. Naprotiv, Njegovom životu upravo smrt daje smisao. Konačno, Isus je došao na ovu Zemlju kako bi mogao da “dâ dušu svoju u otkup za mnoge” (20,28). Njegova krv “će se proliti za mnoge radi otpuštenja greha” (26,28). Upravo svojom smrću i vaskrsenjem On će “izbaviti svoj narod od greha njihovih” (1,21). Smrt cara je žižna tačka prvog Jevanđelja. Tako definicija četiri Jevanđelja iz pera teologa Martina Kelera, kao “narrative o pasiji, s opširnim uvodima” stavlja naglasak na pravo mesto, iako u tome postoji mala doza preterivanja.

Dvadesetšesta i 27. glava Mateja dovodi nas do kraja zemaljskog života Cara Isusa, dok nas 28. glava vodi u vaskrsenje, u kojem je iz pohlepni ruku poraza istrgnuta pobjeda. Na taj način jedan kraj postaje — početak.

Deo teksta od 26,1 do 27,44 odslikava Isusa čija je služba poučavanja najvećim delom završena. Iz Njegovih usta, izvan govora prilikom Poslednje večere i Njegove molitve u Getsimaniji, nalazimo veoma malo reči. Umesto toga, posmatrači smo drame u kojoj Jevreji, uz pomoć svojih rimskih neprijatelja, razapinju svog Mesiju na krst. Izvan toga, ova poglavlja osvetljavaju ljudsku odgovornost naočigled krsta, kada su ljudi pojedinačno dovedeni pred odluke za i protiv Hrista. Tema reagovanja na Isusa počela je u 2. glavi i čini jednu od niti koje se provlače kroz celu fabulu prvog Jevanđelja. Dimenzija odgovornosti u ljudskom izboru dolazi u ovim stihovima do svog vrhunca, ne samo u slučaju različitih učenika, Jevreja i Rimljana, nego i za samog Isusa koji se suočava s krstom.

○ Ula enje u Re

Matej 26,1–56

Deo teksta u 26,1–56 pročitaj u celosti dva puta, a onda se pozabavi sledećim vežbama.

1. Navedi izjave (i njihove citate) koje pokazuju da je Isus vladao događajima koji su vodili na krst. U tu vežbu uključi i stihove od 57 do 68. Napiši nekoliko rečenica kojima ćeš obrazložiti dublji

smisao tog vladanja događajima u odnosu na značenje krsta.

2. Do tog vremena je u priči prvog Jevanđelja Juda bio samo sporedni igrač. Međutim, on u 14. stihu dolazi na centralnu scenu. Nabroj šta možemo naučiti o Judi od 1. do 56. stiha i u 27,1–10. Kakve dodatne činjenice se mogu prepoznati iz paralelnih tekstova u Marku 14. glavi, Luki 22. i Jovanu 13. glavi? Kakve veze, ako ih ima, postoje između teksta u 26,14–16 i 26,6–12? Kakvi zaključci se mogu izvući iz informacija koje si sakupio o Judi?
3. Načini prikaz događaja u Getsimaniji. U jednom ili dva pasusa objasni suštinu iskušenja s kojim se borio Isus. Vidiš li neku vezu između te borbe, ključnog iskušenja iz 4,1–10 i problema iz teksta u 16,21–26? Ako vidiš, u čemu se sastoji?
4. Načini prikaz Petrovog iskustva u stihovima od 1 do 56 i od 57 do 75. Navedi njegove vrhunce i najniže tačke. Kakav profil karaktera možeš da skiciraš o Petru iz ovih poglavlja? Oceni Petrovo iskustvo u 21. glavi u svetlosti 26. glave. Posmatrano s tog aspekta, šta nas 21. glava uči o Isusu (i Bogu)? O Petru?

○ Istraživanje Re i

Reakcije na Cara Isusa

Tekst u Mateju 26,1–16 osvetljava polarizaciju koja se događa kada se ljudi suočavaju s Hristovim zahtevima. S jedne strane nalazimo jevrejske vođe i Judu Iskariotskog. Na drugoj strani je žena sa alabaster-skom "sklenicom". Tema Matejevog Jevanđelja su bile vrlo raznovrsne reakcije na Isusa. Tako je bilo u vreme Njegovog rođenja (2. glava), a tako se i nastavlja i sve do dana Njegove smrti. Kako se u ljudskim umovima kristališe dublji smisao Hristove vesti, ljudi se postavljaju ili protiv Njega ili za Njega (vidi, na primer, 12,30). Sredine nema, nakon što ljudi shvate dublji smisao Isusa i Njegove vesti. Kada se čovek pojedinac susretne oči u oči s Isusom, on je prinuđen da se opredeli ili za Isusa i krst samopožrtvovanja ili protiv njih; ili za principe nebeskog carstva ili za principe carstva ovoga sveta.

Ali pre nego što istražimo primere polarizacije u ovom tekstu, značajno je napomenuti da Matej ne prikazuje Isusa koji se suočava s krstom kao zalogom događaja koje ne drži u svojoj vlasti. Naprotiv, Isus u potpunosti vlada zbivanjima.

Njegova vlast nad događajima vidljiva je od teksta u 26,2 i dalje. U tom stihu vidimo da je svestan da će ga "predati da se razapne". On uvek iznova naglašava da zna svoju budućnost (9,15; 16,21–24; 17,9–12.22.23; 20,22.28; 21,33–45). Isus ne ide slepo u klopku. On može da bira i potpuno je upoznat s događajima koji neposredno predstoje. On

zna da će ga jedan od dvanaestorice izdati (21. stih) i zna ko će to biti (stihovi od 23–25). Zna da će ga se ostali učenici odreći već te noći (31. stih), a zna i da će ga se Petar odreći (34. stih). Međutim, Isus zna i to da će, svojim vaskrsenjem, biti pobjednik nad smrću (32. stih), da će sestiti Bogu s desne strane i da će jednom ponovo doći na nebeskim oblacima da spase svoje sledbenike (64. stih).

Daleko od toga da bude pion slepe sudbine, Isus zna da bi, ako bi odlučio da se brani, mogao da pozove svog Oca, koji bi mu u istom trenutku stavio na raspolaganje dvanaest legiona anđela (sedamdeset i dve hiljade) (53. stih). To je jedna od najvažnijih misli u 26. glavi. Iako vlada događajima i može da izbegne krst, On odlučuje da to ne učini “kako bi se ispunilo što stoji u Pismu da ovo treba da bude” — da se dogodi na način krsta (54. stih).

Matejeva slika Isusa koji vlada događajima u skladu je sa slikom koju opisuje Jovan, u čijem Jevanđelju Isus kaže: “Ja dušu svoju polažem da je opet uzmem. Niko je ne otima od mene, nego je ja sâm od sebe polažem” (Jovan 10,17.18; vidi takođe Jovan 15,13).

Ali samo zato što Isus vlada događajima i zna šta se odigrava, ne znači da druge sile ne vrše svoje manevre kako bi postigle sopstveni cilj. Predvodnici tih sila su poglavar sveštenika judaizma (Kajafa) druge vodeće ličnosti sveštenstva i starešine iz naroda (laici na značajnim položajima). Matej, najmanje, govori o moćnom pododboru Sinedriona — najvišem sudskom telu Jevreja. Matej kaže da je “zvanični” judaizam odbacio Isusa i da želi Njegovu smrt (stihovi 3, 4).

Međutim, ove vođe su suočene s više ozbiljnih problema. Prvo, ne usuđuju se na otvorenu akciju protiv Isusa, zato što su mu ljudske mase naklonjene (5. stih). Pa ipak, nalaze se u vremenskom tesnacu. Konačno, ako svoju akciju odlože do posle Pashe, Isus će verovatno napustiti grad i time im izmaći iz ruku.

Pomoć za ovaj njihov poduhvat dolazi im od najmanje očekivanog izvora — izvor gotovo neverovatan: prebeg jednog od dvanaestorice Isusovih učenika. Juda Iskariotski se slaže da posluži kao izdajnik za trideset srebrnih novčića, za cenu jednog roba (2. Mojsijeva 21,32; vidi takođe Zaharija 11,12). Juda se ponudio da ugovori zgodno vreme kada bi jevrejske vođe uhvatile Isusa (stihovi od 14–16).

Sva Jevanđelja govore o Judinoj izdaji, ali nijedno ne navodi povod za taj čin, iako su izloženi mnogi razlozi. Neki izučavaoci Biblije su izneli pretpostavku da je Juda hteo da dovede Isusa u položaj u kojem bi bio prinuđen da upotrebi svoje neobične sposobnosti i moći, kako bi uništio opoziciju i ustanovio carstvo koje je očekivalo tako mnogo Jevreja. Drugo shvatanje govori o Judi koji je bio razočaran u Isusa. U skladu s ovim razmišljanjem, ta raspršenost iluzija dolazila je od okolnosti da je Juda otkrio da je Isus Čovek mira, a ne militantni Mesija, koji će zbaciti

rimski jaram. Zbog toga je izdaja bila čin s ciljem oslobađanja od Isusa. Treće shvatanje kaže da je Juda Isusa video kao promašaj i zato ga je izdao, da bi spasio sebe.

Jedini motiv koji se pominje u Novom zavetu za Judino izdajstvo je novac. Nije slučajno što priču o ženi koja skupim mirisom pomazuje Isusove noge (stihovi od 6–13) Matej stavlja između priče o frustriranoj zaveri Kajafe i jevrejskih vođa (stihovi od 3–5) i priče o Judi koji se nudi da im pomogne (stihovi od 14–16).

Ovde nam pomaže četvrto Jevanđelje. U njemu čitamo da se Juda posebno uznemirio zbog pomazanja, zbog “bačene” vrednosti mirisa (tri stotine dinara, ili gotovo iznosa zbira nadnica za godinu dana) i da je Juda iz kovčežića koji je nosio uza se krao novac svih učenika (Jovan 12,4–6). Zato je on u pomazanju video lični gubitak.

Međutim, sama sebičnost nam ne pruža dovoljno uverljivo objašnjenje za Judinu totalnu promenu smera, naročito kada znamo da on još očekuje zemaljsko mesijansko carstvo, u kojem će on biti prvi (i verovatno veoma bogat) vođa. Zato stičemo utisak da je za Judino izdajstvo najbolje objašnjenje to da je “bačeni” novac od pomazanja mirom poslužio samo kao stimulus za stavljanje u pokret njegovog plana da prisili Isusa da ustane protiv Jevreja i Rimljana. Time će, iz Judine perspektive, “spori” Isus biti prinuđen na korake u uspostavljanju svog carstva. Od svih mogućih tumačenja Judinog izdajstva, ovo najbolje odgovara činjenicama. Osim toga, ono objašnjava i zašto je Juda izvršio samoubistvo kad su njegovi planovi propali (27,1–5).

Stiče se utisak da je priču o miropomazanju Matej namerno postavio između Kajafine i Judine zavere, iako je taj događaj, da bi to učinio, morao da izdvoji iz njegovog hronološkog okruženja. (Vidi Jovan 12,1–12, tekst po kojem je vreme događanja pomazanja “pre Pashe na šest dana”, a trijumfalni ulazak u Jerusalim “sutradan”.)

Priča, ipak, nije uvrštena u tekst prvog Jevanđelja samo zato da bi se lakše objasnilo Judino ponašanje. Naprotiv, pomazanje koje je učinila Marija ima svoju sopstvenu poruku. To je poruka neograničenog predanja, kao simbola Marijine zahvalnosti Isusu. Čineći oštru suprotnost prema reakcijama jevrejskih vođa i Jude na Isusa u neposrednom kontekstu priče, Marija demonstrira svoju ljubav prema Onome koji je učinio tako mnogo za nju lično i koji je njenog brata (Lazara) vratio u život (Jovan 11,1–44). Marijina reakcija na Isusa je bila pozitivna.

Pomazanje je, izvan ovoga, bogato simbolikom. Konačno, osnovno značenje reči *Mesija* je “pomazani”. Kao što su u Starom zavetu carevi bili pomazivani (vidi, na primer, 2. Carevima 9,6), tako i Marija pomazuje Isusa.

Deo priče o pomazanju koji možda i najviše iznenađuje je Isusovo

objašnjenje u 12. stihu da je Marijino delo učinjeno da Njega pripremi za pogreb. Ta Njegova izjava još jednom napominje da Isus vlada onim što se s Njime događa. Konačno, kako je tada bio običaj, tela se nisu pomazivala za pogreb pre smrti. Pomazivanje se tradicionalno obavljalo na leševima, a ne na živim ljudima, izuzev u slučaju zločinaca. I zato Isusovo objašnjenje za Marijin postupak kao da pretpostavlja (ispravno) da će On umreti smrću zločinca, čije će se telo sahraniti bez odgovarajućeg obreda.

Novo značenje jednog starog simbola

U Mateju 26,17–30 govori se o Isusovoj poslednjoj večeri sa svojim učenicima. Iako je reč o pashalnom obedu, Isus i učenici jedu obed uveče uoči uobičajenog pashalnog obeda (vidi Jovan 13,1; 18,28; 19,14). Tako, iako se te godine redovni pashalni obed održavao u petak uveče, Isus i Njegovi učenici ga proslavljaju u četvrtak uveče. U Isusovom slučaju to je bilo nužno, pošto je svestan da će do petka uveče već biti mrtav.

Ovaj ranije proslavljeni pashalni obed objašnjenje je zašto se prilikom Poslednje večere ne pominje jagnje, iako su svi drugi delovi obroka na mestu. Pashalna jagnjad su se klala u hramu u petak uveče, upravo u vreme u koje je i Isus umro. To tempiranje vremena je važno pošto je, kako Pavle kaže, Isus “pashalno Jagnje koje je prineto za nas”³ I samo jevrejsko predanje napominje da je nad Isusom smrtna kazna izvršena “u večer uoči Pashe” (Sanhedrin, 43a). Znajući da će umreti pre uobičajenog termina za obed, Isus obezbeđuje poseban obed dan ranije.

Tog četvrtka uveče Isus prvi put pominje da će ga izdati jedan između onih koji su mu najbliži (21. stih). Pre tog obeda je nagovestio da će umreti, ali nijednom nije jednog od svojih učenika doveo u vezu s tim događajem.

Dejstvo ovih reči na dvanaestoricu je traumatično. U 22. stihu stoji: “... i zabrinuvši se vrlo” (Karadžić), “i ožalošćeni vrlo” (D. Stefanović), “postadoše vrlo žalosni” (Bakotić). Bez obzira kako je grčki tekst preveden, on upućuje na žestoke emocije, pa čak i na šok.

Ta izjava je učenike uzdrmla čak do tačke da su počeli sami u sebe da sumnjaju. Svako od njih, zauzvrat, pita: “Da nisam ja, Gospode?” Zapazimo da sâm način kako oni formulišu pitanje, “Sigurno nisam ja, Gospode?” [KJV], pokazuje da očekuju negativan odgovor (22. stih).

Zanimljivo je napomenuti da je Juda nesumnjivo vrlo brižljivo prikrivao svoje tragove. Na kraju, niko nije postavio pitanje: “Da li je to Juda?”

³ slob. prevod iz 1. Korinćanima 5,7, prema Filipisu.

Ipak, Juda zna. Zatečen, on se neće odmah pridružiti ostalim učenicima u pitanju da to nije on. Ali on ubrzo dolazi sebi, svestan da ako im se ne pridruži u pitanju, biće identifikovan kao krivac i zato i sâm kaže: “Da nisam ja, Ravi?” (25. stih). Juda se Isusu ne obraća sa “Gospode”, kao ostali učenici, nego sa “Ravi” — način oslovljavanja koji je primeren za svakog jevrejskog učitelja i oblik oslovljavanja koji ostali učenici uopšte nisu koristili u tekstu prvog Jevanđelja (vidi 26,49, drugi primer u kojem Juda koristi taj izraz).

Isus ne reaguje na pitanja drugih učenika, ali Judi skreće pažnju da zna da će on zaista biti izdajnik (25. stih). U tom trenutku Judi je jasno da je otkriven. Takođe zna i da će morati brzo da deluje, ako hoće da uspešno izvede svoj plan. Otprilike u to vreme, kako nam kaže Jovan, “uđe u njega sotona”. Isus mu kaže da ono što treba da učini treba da čini “brže” i tada Juda “odmah iziđe” da izvrši svoj plan (Jovan 13,27–30).

U nastavku, Matej piše kako je Isus uspostavio novo značenje jednog starog simbola. Staro značenje pashalnog obeda bilo je usredsređeno na Božje izbavljenje svog narod iz egipatskog ropstva (2. Mojsijeva 12,1–30). Novo značenje će se odnositi na Božje izbavljenje od greha putem Hristove žrtve. Na taj način ovaj novi obed simboliše jedno još veće izbavljenje nego stari.

Prelamajući hleb i dodajući ga svojim učenicima, Isus kaže: “Uzmite, jedite; ovo je telo moje” (26,26). Njemu je bilo lako da doda “koje se za vas lomi”, ne remeteći svoju nameru (vidi Luka 22,19; 1. Korinćanima 11,24). Isus posle toga uzima čašu i izjavljuje da je ona “krv moja novoga zaveta koja će se proliti za mnoge radi otpuštenja greha” (stihovi 27, 28). Na isti način kao što su starozavetni zaveti bili overavani krvlju, tako će biti i s novim zavetom, prema proročanstvu iz Jeremije 31,31–34.

Isus će umreti “za mnoge”. Time će se Njegova smrt shvatiti kao smrt zamenika. On je nosio naše grehe na krst i umro umesto nas. On je preuzeo presudu izrečenu nama, kako bi oni koji ga prime uživali život koji je Njegov (vidi 2. Korinćanima 5,21; 1. Petrova 2,22; Jevrejima 9,28; Galatima 3,13; Isaija 53,5.6.11). On će umreti kao naša zamena. Njegova krv će biti prolivena za “otpuštenje [naših] greha” (28. stih).

Ali na ovom mestu Isus ponovo napominje svojim učenicima da On drži događaje u vlasti. On zna da je Njegova smrt na pragu, ali zna i to da će ustati kao pobednik i da će ubuduće piti “od vina” zajedno sa svojim vernim učenicima “u carstvu Oca svojega” (29. stih). Te reči izražavaju sigurnost Njegove vere kako u vaskrsenje, tako i u svoj drugi dolazak, kojom prilikom će i Njegovi učenici vaskrsnuti (1. Solunjanima 4,16).

Hrišćani svih ubeđenja, iako se ne slažu po tačnoj simbolici značenja

elemenata Poslednje večere, prihvatili su je kao najvažniji događaj u svojim bogoslužbenim aktivnostima, svom obožavanju Boga. Večera zajedništva, Večera Gospodnja je znak sećanja na njihovog Spasitelja, koji je umro za svakoga od njih (1. Korinćanima 11,25). Značenje tog obreda najbolje je shvatio Pavle, koji je pisao: “Kadgod jedete ovaj hleb i čašu ovu pijete, smrt Gospodnju obznanjujete, dokle ne dođe” (1. Korinćanima 11,26). Tako imamo da simbolizam prve hrišćanske pashalne večere upućuje istovremeno u dva pravca: unazad na Hristovu smrt i unapred ka Njegovom ponovnom dolasku na nebeskim oblacima, kada će svoje carstvo dovesti do punine.

Na kraju te službe, kaže Matej, oni su pevali “hvalu” [himnu] i izašli na Maslinsku goru. Ta “hvala” verovatno su bili psalmi 115. do 118, koji su se tradicionalno pevali na kraju pashalnog obeda.

Borbe u Getsimaniji i Carev konačni izbor

Isus je nesumnjivo znao budućnost, ali to ne znači da nije imao alternativa u vezi s ostvarivanjem te budućnosti. Kao što su Kajafa i Juda morali da donesu odluke o ulogama koje će odigrati u završnim događajima Hristovog života, tako je i Isus morao da donese odluku. On je još mogao da se povuče. Krst nije bio neizbežan. I dalje je mogao da okrene leđa krstu i ode. Svoju konačnu odluku da prođe kroz najbolniji deo plana spasenja trebalo je tek da donese. U tome je značaj Njegove borbe u Getsimaniji.

Ali pre nego što stignemo do Isusove tako važne odluke, Matej nam pruža još jedan pogled na Njegovu “grupu podrške”, jedanaest preostalih učenika. Oni u svojoj podršci neće biti naročito korisni, što je nepovoljno i za Isusa i za učenike. U stvari, Isus predskazuje da će se “svi sablazniti” o Njega (31. stih). Oni će se sablazniti zbog Njegovih iskušenja. Apstrahujući svaki strah za ličnu sigurnost, njima tek predstoji da shvate samu svrhu Njegovih patnji. Oni mesijanstvo i dalje vide u obliku Cara-osvajača, a ne Sluge koji pati. Takvo pogrešno shvatanje vodi njihovoj dezorijentaciji u vreme tih najtežih časova.

Zatim, Isus ponovo napominje da se On prema krstu ne kreće slepo posrćući. On zna šta radi. On zna i to da će ponovo ustati, da bi potom u Galileji sreo svoje sledbenike (32. stih). Ovo proročanstvo se ponovo pominje u 28,6.7, kada jedan anđeo govori učenicima da će se vaskrsli Hristos sresti s njima u Galileji, a onda ponovo u 28,16–20, kada se jedanaestorica okupljaju da se poklone svom vaskrsлом Gospodu i da od Njega prime evanđeoski nalog.

Petar, u međuvremenu, govori Isusu da se on nikada neće sablazniti, čak i ako bude trebalo da umre s Njim. Isto uveravanje izgovaraju i ostali učenici. Ipak, Isus zna stvarnu istinu i zna da oni u svom shvatan-

ju i iskustvu još nisu dospeli do tačke kada mogu da se suprotstave veličini i užasu časova agonije koji će ga ubrzo obuzeti (stihovi od 33–35).

Ni sâm Isus nije potpuno spreman, iako nije opterećen pogrešnim shvatanjem uloge Mesije u srcima učenika. Njegova završna priprema odigraće se u Getsimaniji.

Očito je da je Getsimanski vrt (na padinama Maslinske gore) bio mesto na koje su Isus i učenici često odlazili. Konačno, Juda zna gde treba da ih nađe kada dođe da izvrši svoje izdajstvo.

Isus odlučuje da svoje poslednje sate na slobodi provede na tom dobro poznatom mestu. Ostavljajući većinu učenika prilično daleko od sebe, Matej nam kaže da je Isus “žalosne duše do smrti”, uzeo sa sobom Petra i sinove Zevedejeve da ga krepe dok se bude molio (stihovi od 36–38). Isus od njih očekuje da se i sami mole, ali njih uvek iznova svladava san (stihovi 40, 43, 45). Taj neuspeh je samo predukus njihovog većeg neuspeha i slabosti koji će tek nastati te noći kada ga se budu odrekli (56. stih).

Otišavši malo dalje od svoja tri učenika, Isus “pade na lice svoje moleći se i govoreći: Oče moj! ako je moguće da me mimoide čaša ova; ali opet ne kako ja hoću, nego kako Ti” (39. stih). Dva puta se vraćajući svojim usnulim učenicima, Isus ponovo odlazi, da bi oba puta ponovio u suštini istu molitvu (stihovi 42, 44).

Iz ovog događaja jasno je jedno: Isus se grozi svoje “čaše” patnje. Mnogi pisci su uočili oštru suprotnost između Hristovog straha od smrti na krstu koja se nadvijala nad Njim i reakcije drugih poznatih mučenika kroz istoriju.

Ne samo što su poznate ličnosti starog vremena, kao što je bio Sokrat, smatrajući da u smrti nema ničega čega bi trebalo da se boje, smireno dočekali kraj svojih života, nego su se i hrišćanski mučenici takođe smireno suočili sa smrću, a ponekad čak i sa zanosom religioznog oduševljenja. Na primer, kad se Polikarp (oko 69–155 n.e.), smiranski crkveni starešina iz drugog veka, suočio s prokonzulom koji će ga ubrzo zatim lišiti života, on je svom mučitelju rekao da uradi svoj posao. U jednom pismu koje je bilo napisano ubrzo posle njegove mučeničke smrti godine 155. ili 156. n.e., saznajemo da je, suočen sa smrću, “bio nadahnut hrabrošću i radošću, a njegovo lice obasjano smirenošću, tako da ne samo što se nije srušio od straha zbog onoga što mu je bilo rečeno”, nego je izrazio reakciju radosti (*The Martyrdom of Polycarp*, 12). Takvo je bilo iskustvo mnogih mučenika tokom istorije. Svesni da su pomireni s Bogom, nisu se bojali smrti.

Uz tako mnogo spokojnih smrti u istoriji, prinuđeni smo da pitamo zašto je Isus s toliko straha očekivao smrt. Da li je previše voleo svet? Da li mu je nedostajalo vere? Ili se samo, prosto, bojao bolova koje će

trpeti?

Izgleda da se odgovor nalazi na drugoj strani. Reč je o karakteru “čaše” koju je trebalo da popije. “Čaša” u Starom zavetu ima asocijacije s Božjim gnevom (ili sudom) (Isaija 51,17; Jezekilj 23,33.34). Kako ističe autor Džon Stot, Hristova čaša “ne simboliše ni fizički bol bičevanja i raspeća, niti mentalnu patnju zbog prezira i odbacivanja ..., nego duhovnu agoniju nošenja greha sveta; drugim rečima, podnošenja božanskog suda koji su ti gresi zaslužili” (Stott, *The Cross of Christ*, 76). Isusov strah u iščekivanju krsta nastao je zbog činjenice da će na njemu On, u ime čovečanstva, piti čašu Božjeg gneva [suda] protiv greha.

Isusov veliki strah u Getsimaniji dolazi od Njegovog shvatanja koliko Bog mrzi greh. Njemu je gotovo nepodnošljiva pomisao da mora da postane “za nas kletva” i “greh” u Božjim očima (Galatima 3,13; 2. Korinćanima 5,21). “On je to osećao da je zbog greha”, pisala je Elen Vajt, “bio u stanju odvojenosti od svog Oca. Provalija je bila tako široka, tako crna, tako duboka, da se, gledajući u nju, Njegov duh zgrozio. Nije smeo da iskoristi božansku moć da izbegne tu agoniju. Morao je, kao čovek, da podnese posledice čovekovog greha. Morao je, kao čovek, da podnese Božji gnev protiv bezakonja” (EGV, *DA*, 686).

Tamo u Getsimaniji, nastupio je trenutak odluke. Isus je morao ili da krene ka krstu ili da se odrekne svoje misije. Kušać je, razume se, i dalje pored Njega i naglašava mu kako Njegovi najbliži prijatelji čak ne mogu ni da ostanu budni da ga ohrabre (stihovi 40, 43, 45), dok je jedan od Njegovih učenika baš u tom trenutku bio na zadatku da ga izda (stihovi od 14–16, 46) i da će ga uskoro nezahvalni ljudi za koje će umreti, ubrzo razapeti (27,32–44).

Boreći se sa iskušenjem koje ga je podsticalo da postupi po sopstvenoj volji i ustukne pred krstom, Isus u Getsimaniji trpi torturu pritiska kakav mi možemo samo nejasno da nazremo. U velikoj agoniji i užasnom strahu, On konačno donosi odluku: “Oče moj! ako me ne može ova čaša mimoići da je ne pijem, neka bude volja Tvoja” (stihovi 42, 44).

Odluka je konačno doneta. Isus se sada, odajući smirenost koja mu je nedostajala tokom celog Njegovog doživljaja u Getsimaniji, vraća svojim učenicima. Doneo je neopozivu odluku da krene putem krsta. Budi učenike i objavljuje im da “evo se približi čas, i Sin čovečji predaje se u ruke grešnika. Ustanite da idemo; evo se približi izdajnik moj” (stihovi 45, 46).

U tom trenutku pristiže Juda s velikom naoružanom četom, poslatom od jevrejskih vođa. Isus i ovom prilikom demonstrira da vlada situacijom, isceljujući uho koje je Petar odsekao jednom od grubijana poslatih da ga uhvate i svežu (Luka 22,51; Jovan 18,10). Isus tada kaže Petru, ako bi zatražio, Njegov Otac bi mu poslao sedamdeset dve

hiljade anđele da ga spasu. Potom nastavlja i kaže Petru da želi da is-puni Pismo “što stoji ... da ovo treba da bude?” (stihovi 53, 54). Ili, kako kaže Jovan, “Čašu koju mi dade Otac zar da je ne pijem?” (Jovan 18,11). Odgovor je očit. Isus je u Getsimaniji doneo svoju odluku.

Poslednji čin Isusovog hvatanja je bežanje “svih” učenika, kako je On predskazao (stihovi 56, 31). Uprkos njihovom protestu, kojim su go-vorili suprotno, nijedan učenik nije voljan da strada s Isusom. Šok je, jednostavno, bio preveliki, pa i Judino iznenadno saučesništvo u tome teško da je uopšte umanjilo šok koji su oni pretrpeli. Čak ni Isus, koji je mogao da upotrebi svoju silu da pobjegne ili savlada svoje neprijatelje, ne preuzima ništa, nego stoji i diskutuje s njima (stihovi 55, 56). Ovako nagomilani događaji bili su previše za krhku veru učenika. *Svi* učenici beže.

○ Ula enje u Re

Matej 26,57 — 27,44

Pročitaj tekst od 26,57 do 27,44 odjednom, najmanje dva puta. Po-tom pređi na obradu sledećih pitanja i vežbi.

1. U Mateju 26,57–67 čitamo o suđenju Isusu pred Sinedrionom. Načini prikaz redosleda događaja na tom suđenju, kako je prikazao Matej. Napiši jedan pasus o svom opštem utisku o suđenju.
2. U 26,69–75 nalazimo progresivnu seriju Petrovih odricanja. Navedi progresivni element u svakom odricanju, zajedno s dubljim značenjem svakog odricanja.
3. Matej 27,11–26 govori o suđenju Isusu pred Pilatom. Navedi tekstove i ideje koji omogućavaju uvid u Pilatovu sliku Isusa. Prouči paralelne tekstove o rimskom suđenju Isusu u drugim Jevanđeljima. Zašto je Pilat na kraju popustio pred željama jevrejskih vođa? Pročitaj članak o Pilatu u nekom biblijskom rečniku. Kakva saznanja si stekao iz tog čitanja koja su osvetlila Matejev prikaz njegove ličnosti?
4. Tekst u 27,32–34 nam govori o Isusovom raspeću. Pročitaj od-rednice pod *krst* i *raspeće* [cross, crucifixion] u nekom biblijskom rečniku. Napiši kratak rezime o tome kako ti je dobijena informaci-ja pomogla da bolje razumeš Isusovo raspeće.
5. U tekstu u 27,32 čitamo o Simonu iz Kirine koji je nosio krst. Uz pomoć biblijskih geografskih karti pronađi gde se nalazi Kirina. Šta je Jevrejin iz tako udaljenog mesta tražio u Jerusalimu? U traženju mogućih odgovora vidi 5. Mojsijevu 16,16, Dela 6,9 i članak o *di-jaspori* [diaspora] ili “rasipanje”, u nekom biblijskom rečniku. Tekst

u Marku 15,21 pominje Simonova dva sina. Šta to podrazumeva o Simonu?

6. Načini spisak svih uvreda upućenih Isusu dok je visio na krstu (27,32–44). Tom spisku potom dodaj uvrede upućene Njemu od 26,57 do 27,31. Kakav su uticaj, po tvom mišljenju, imale te kombinovane uvrede na Isusa, dok se kretao prema krstu i visio na njemu?

○ Istra ivanje Re i

Pet novih reakcija na Cara

Tekst u Mateju od 26,57 do 27,31 možemo gledati kao pet reakcija na Isusa kao Mesiju. Prva reakcija dolazi od Sinedriona i ona je u znaku unapred određene krivice. Suđenje Isusu pred vrhovnim jevrejskim sudom teško da se može smatrati suđenjem u opštem smislu te reči, pošto su ga vođe i većina članova Sinedriona proglasili krivim još pre nego što je počelo ispitivanje (26,3.4.59).

Zadatak Sinedriona je složen, pošto to telo hoće da izdejstvuje smrtnu kaznu, ali nema pravo i da je izrekne. Iako su, kada god je bilo moguće, u pokorenim provincijama koristili lokalne organe uprave, Rimljani su konačnu odluku o kazni držali u svojim rukama.

Tako su jevrejske vođe suočene s vrlo složenim problemom. Hoće da Isus bude osuđen na smrt zbog svojih mesijanskih tvrdnji, dok je za Rimljane hula neprihvatljiva kao težak zločin. Zbog toga vođe Sinedriona imaju pred sobom dvostruki zadatak. Prvo, među svojim članovima moraju da izdejstvuju sporazum o neophodnosti da se Isus pogubi zbog hule — predmet iz jevrejskog zakona. Drugo, moraju da razviju odgovarajuću strategiju kojom bi naveli rimskog namesnika da na osnovu rimskog zakona izrekne smrtnu kaznu.

Posle nekoliko ne baš uspešnih manevarskih poteza, jevrejske vođe konačno utvrđuju optužbu protiv Isusa, temeljeći je na pogrešnoj interpretaciji o, kako je On sâm prorekao, tri dana u grobu pre vaskrsavanja hrama svog tela (26,61; Jovan 2,19–21). Ali to nije dovoljno i zato Kajafa direktno pita Isusa da li je On “Hristos [Mesija] Sin Božji”. Isus ne samo što odgovara potvrdno, nego ide i dalje, rekavši da će ubuduće članovi Sinedriona videti Njega “gde sedi s desne strane sile i ide na oblacima nebeskim” (26,63.64; vidi takođe Otkrivenje 1,7).

Taj odgovor je Kajafi bio potpuno dovoljan. “Hula!”, viknuo je. Hula je u Starom zavetu bila greh koji se kažnjavao smrću kamenovanjem (65. stih; 3. Mojsijeva 24, 10–23). U tehničkom smislu, razume se, Isus nije ništa hulio, pošto nije izgovorio Božje ime (Sanhedrin, 7:5); ali jev-

rejskih vrhovni sud je više zainteresovan za dobijanje priznanja nego za tačnost svojih optužbi.

Na taj način su Kajafa i njegove pristalice obavili svoj prvi zadatak. Sledeći je da tu jevrejsku optužbu pretvore u neku rupu u rimskom zakonu koja bi bila dovoljno ozbiljna da se otvori mogućnost traženja smrtne kazne. Ovaj zadatak počinje da se realizuje u 27,11. Ali pre nego što dospemo do rimskog suđenja, potrebno je da se pozabavimo i dvojicom učenika.

Druga reakcija na Hrista u 26,57–27,31 je Petrova. Kako je Isus predskazao, način Petrovog reagovanja će biti odricanje od Njega.

Ono što možda najviše zadivljuje u vezi s ovom Petrovom reakcijom je okolnost da je Petar imao hrabrosti da se nađe bilo gde u blizini dvorišta, “dvora” prvosveštenika (58. stih). Konačno, on je tek kratko pre toga pobjegao s drugim učenicima (56. stih). Trebalo je imati hrabrosti i pojaviti se na sceni suđenja. Nažalost, Petrova hrabrost nije dovoljna da podnese veći pritisak. Te noći se on tri puta odriče svog Gospoda.

Teško je propustiti da uočimo suprotnost između Hrista i Petra u stihovima od 64 do 75. Pred najvišim državnim zvaničnicima Isus je smelo priznao za sebe ko je, dok Petar pred grupom slugu negira čak i da zna ko je Isus.

Takođe vredna pojava je i progresivna linija Petrovih odricanja. On s početka samo tvrdi kako ne zna o čemu govori devojka–sluškinja, koja za njega tvrdi da je bio s Isusom (stihovi 69, 70). Ali kako pritisak postaje snažniji, Petar se (nasuprot Isusovim uputstvima iz 5,34–37) odriče s kletvom i otvoreno laže, rečima: “Ne znam tog čoveka” (stihovi 71, 72). Kada ni to ne zadovoljava, on se postavlja na distancu od Isusa kletvama i preklinjanjima i ponovo se krivo kune, negirajući da poznaje Isusa (stihovi 73, 74). Već je do tog trenutka Petar izvršio vrlo obimno odricanje od Isusa. Ubrzo zatim čuje kukurikanje petla, podseća se Isusovog predskazanja i gorko plače (stihovi 75, 34).

Vrlo značajan momenat u vezi s ovim Petrovim iskustvom je podatak da je ono uopšte zapisano u Bibliji. Konačno, u vreme kad su pisana Jevanđelja, Petar se smatrao vodećim apostolom. Samo prisustvo ove priče implicira tri zaključka. Prvi se odnosi na bezgranično Božje milosrđe kad je Petra vratio u službu (Jovan 21,15–19). Drugi je Petrova transformacija, pošto je, nema sumnje, o svom velikom neuspehu govorio s piscima Jevanđelja. Treći je očigledan pošten stav Biblije koja, za razliku od brojnih biografija “crkvenog stila”, ne skriva mane svojih heroja, niti otkupiteljsko milosrđe koja leči te mane.

Treća reakcija na Isusa u našem tekstu je Judina. Nju obeležava dimenzija krajnje frustriranosti. Ne samo što mu se izjalovio plan da prisili Isusa da upotrebi svoju silu protiv Rimljana i uspostavi svoje

carstvo, nego je proigrao i samo svoje mesto u carstvu. U stanju najdubljeg očajanja Juda baca u hram novac koji je dobio za izdaju i odlazi da se obesi (27,3–5).

U međuvremenu vođe Sinedriona privode Isusa Pilatu, rimskom namesniku (27,1.2). To nas dovodi do četvrte, Pilatove, reakcija na Isusa. Rimski namesnik, guverner nastoji da opere ruke od Isusa i svoje uloge u Njegovom raspeću (27,24), ali takvom taktikom ne uspeva da se oslobodi krivice.

Matej jasno pokazuje da je ovde bilo veoma malo suđenja u propisanom obliku. Ali to i nije bilo striktna neophodnost, pošto su rimski guverneri raspolagali velikom merom ovlašćenja u takvim predmetima i mogli su da vode pravosuđe na gotovo bilo koji od načina koje bi smatrali najboljima.

S obzirom na svoju gotovo apsolutnu vlast u takvim slučajevima, Pilat je bio ključni igrač u planu jevrejskih vođa. Za njih je, međutim, bila nesrećna okolnost što vanbiblijski izvori napominju da je Pilat prezirao i same Jevreje i njihove običaje. Izvan toga, Pilata i Filoa (oko 20. godine pre Hrista do 50. godine n.e.) i Josif Flavije (37–oko 95. n.e.) opisuju kao pohlepnog, nepopustljivog, okrutnog; čoveka koji je pribegavao pljačkama i tlačanju (vidi Green and McKnight, 615). Protiv takvog čoveka su Jevreji morali da nastupe mudro i pažljivo. Zaista nisu imali lak zadatak.

Stiče se utisak da je Pilat prozreo manevre jevrejskih vođa i uopšte nije sklon da im ide na ruku. Štaviše, pokušava da oslobodi Isusa, primenjujući običaj puštanja jednog zatvorenika povodom praznika Pashe. Međutim, taj pokušaj propada kada jevrejske vođe utiču na mnoštvo da, umesto Isusa (27,15–18.21), zatraži oslobađanje Varave (buntovnika “koji je učinio krv” [počinio ubistvo] [Marko 15,7]).

Pilatova namera da deluje Isusu u prilog pojačana je porukom koju mu šalje njegova žena, povodom sna, da je Isus nevin. Ni sâm Pilat kod Isusa ne vidi zločin koji bi zaslužio smrtnu kaznu (stihovi 19, 23). Ali jevrejske vođe pojačavaju pritisak, huškajući i podbadajući ljudsko mnoštvo. To mnoštvo, treba napomenuti, najverovatnije nije ono mnoštvo koje je Isusu izrazilo dobrodošlicu u Jerusalimu samo nekoliko dana ranije, prilikom Njegovog trijumfalnog ulaska. Sasvim je verovatno da su se jevrejske vođe postarale da obezbede da mnoštvo u toj prilici podrži njihove zahteve.

Ne samo što je mnoštvo proključalo, nego Jevreji, po Jovanovom pisanju, počinju da insinuiraju da će, ako Isusa ne osudi na smrt, optužiti Pilata pred imperatorom Tiberijem da štiti čoveka koji tvrdi da je car (Jovan 19,12). Tim svojim potezom jevrejske vođe pogađaju Pilata u najslabiju tačku. Konačno, ne može se od jednog imperatora očekivati da bude milostiv prema namesniku koji dopušta izdaju naočigled

mnogih svedoka. Osim toga, jevrejske vođe su svojim optužbama premostile jaz između jevrejskog i rimskog zakona. Sada Pilat ima izgovor za izdavanje naloga za smrtnu kaznu, što on i čini, iako je lako prozreo slabo prikrivenu jevrejsku zaveru. Svestan da su jevrejske vođe iznudile njegov pristanak, Pilat teška srca daje nalog za raspeće (27,26).

Peta reakcija na Isusa u 26,57 do 27,31 je reakcija rimskih vojnika. Oni to pokazuju svojim surovim uvredama. Pošto su Isusa obukli u odeću koja je izgledala kao carska, "kleknuvši na kolena pred Njim rugahu mu se govoreći: zdravo, care Judejski!" Posle tih okrutnih igara, pljuju ga, tuku po glavi i ponovo mu oblače Njegovu odeću i vode ga da ga razapnu (27.27–31).

Poslednja kontradikcija: raspeti Mesija

Raspeće! Sama ta misao je bila dovoljna da izazove jezu i među najtvrdje stanovnike rimskog sveta. Kao okrutni vid egzekucije, raspeće je bilo kombinacija javne sramote i sporog fizičkog mučenja do smrti.

Javno izlaganje sramoti sastojalo se od vučenja poprečne grede krsta ulicama do mesta javnog smaknuća. U jednom dobu bez TV-programa i filmova, koji bi zadovoljavali nisku stranu ljudske želje za nasiljem, raspeća su često predstavljala "najbolju predstavu" u gradu za radoznale i one koji su se dosađivali. Žrtvama su svlačili svu odeću i fiksirali ih na krst na način koji im je onemogućavao zadovoljavanje fizičkih potreba ili zaklanjanje svoje golotinje od uvreda i ponižavanja od posmatrača.

Fizičko mučenje u okviru raspeća išlo je od klinova koji su bili zakivani kroz šake (ili zglobove) i stopala pa do neizbežne vreline palestinskog sunca. Žrtvi su bili onemogućeni pokreti i zato nije mogla da se odbrani od vrućine, hladnoće ili insekata. Budući da razapinjanjem nije dotaknut nijedan vitalni organ, smrt je obično nastupala polako — od iscrpljenosti, grča mišića, gladi i žeđi, često tek posle više dana.

Prema odredbama rimskog zakona, raspeća su bila odvojena za kažnjavanje robova i stranaca koji su bili smatrani zločincima. Ono se često koristilo kao javna demonstracija bezumlja pobune protiv imperije. Tako je, razume se, i Isus bio osuđen pred Pilatom kao politički buntovnik.

Po jevrejskom shvatanju je svako ko je bio ubijen raspećem bio odbačen od svog naroda, proklet od Božjeg zakona i isključen od Božjeg zaveta s jevrejskim narodom (Galatima 3,13; 5. Mojsijeva 21,23). I kao kruna svega, Jevreji su od svog Mesije očekivali da bude moćni car-osvajatelj, a ne zločinac izložen mukama. Nije, zato, čudo što je, govoreći o Hristovom krstu, Pavle spomenuo "Jevrejima ... sablazan a Grcima [neznabošcima] bezumlje" (1. Korinćanima 1,23).

“U očima učenika koji su išli za Isusom u Jerusalem”, piše Jirgen Moltman, “Njegova sramna smrt nije bila ispunjenje, završni akt Njegove poslušnosti Bogu niti demonstracija mučeništva za svoju istinu, nego odricanje od sopstvenog prava. Ona nije potvrdila njihove nade u Njega, nego ... ih uništila” (Moltmann, 132).

Učenici nisu jedini koji vide kontradikciju raspetog Mesije. Pa ipak, za razliku od učenika, drugi ne čute o tome. Naprotiv, oni upućuju gomile uvreda napaćenom Isusu. Matej pominje tri izdvojene grupe koje to rade.

Prvi su prolaznici. “*Ako si Sin Božji*”, viču ovi (kao odjek istovetnih sotoninih reči iz prva dva iskušenja u pustinji [4,3.6]), “siđi s krsta” i “pomози sâm sebi” (stihovi 39, 40). Drugi su sveštениčki prvaci i književnici koji mu se rugaju, obraćajući se jedni drugima, i kažu: “Drugima pomože, a sebi ne može pomoći! Ako je car Izrailjev, neka siđe sad s krsta pa ćemo ga verovati” (stihovi 42, 43). Konačno, čak i zločinci koji su bili razapeti Njemu s desna i s leva, “rugahu mu se” (stihovi 44, 38).

Kako bi, na Hristovom mestu, ti odgovorio na takvo ponašanje ljudi za čije spasenje umireš? Većina od nas bismo, verovatno, sišli s krsta, dozvali vatru s neba da im pokažemo ko smo mi u stvari i iskoristili pomoć dvanaest legiona anđela, za koje je Isus rekao da bi Bog bio voljan da mu stavi na raspolaganje, da bismo se osvetili tim nezahvalnicima.

Upravo s takvim iskušenjem je Isus morao da se bori. Njegovo veliko iskušenje je, tokom cele Njegove službe, bilo ideja da izbegne krst. Sada ga je mučilo iskušenje da siđe s krsta — veoma stvarna mogućnost, pošto On u svakom trenutku može da upotrebi svoje božanske moći ako tako odluči. Ali kada bi tako učinio, srušio bi plan spasenja. Ceo svemir je bio za večnost zahvalan i srećan što se Isus suprotstavio tom velikom iskušenju. Ostajući na krstu, On je demonstrirao činjenicu da ne može da spase sebe ako hoće da spase ljude. Tako su poglavari sveštениčki i književnici izgovorili jednu svečanu i duboku istinu, iako toga nisu bili svesni (42. stih). Upravo je smrt na krstu omogućila Isusu da “izbavi svoj narod od greha njihovih” (1,21).

Neki od prvih koji će biti spaseni bili su svedoci samog tog događaja. Na njih je ogroman utisak ostavio način kako se Isus ponašao naočigled uvreda i fizičkog mučenja. Dobili su uveravanje od Svetoga Duha da je Isus zaista Spasitelj sveta.

Među prvima koji su pronikli u tu istinu je jedan od dvojice zločinaca koji su bili razapeti zajedno s Njim. Isus pokajanom zločincu poručuje da će sasvim sigurno biti u večnom carstvu (Luka 23,40–43). Očigledno je da je drugi obraćenik kod krsta bio Simon iz Kirine, koga su vojnici naterali da na jednom delu puta ponese Isusov krst. Dokaz Simonovog

obraćenja nalazimo u Marku 15,21, gde ga autor navodi kao “oca Aleksandrova i Rufova”. Poznavanje njihovih imena je vrlo sugestivni podatak, jer upućuje na to da su članovi porodice postali Isusovi sledbenici. Treći očigledni obraćenik kraj krsta je kapetan, centurion (a možda i neki od njegovih vojnika) koji je bio zadužen za raspeće i koji je na kraju uzviknuo: “Zaista ovaj bejaše Sin Božji!” (54. stih).

Razapeti Mesija, iako poslednja kontradikcija, dokazao je da je jedna od najvećih sila u istoriji sveta. Osvedočavajuća sila krsta bila je odlučujuća tačka u životima ljudi i žena od tog strašnog dana i sve do sadašnjosti. Isusova pobeda toga dana još je spasavanje “svog naroda od greha njihovih” (1,21).

○ *Primena Re i*

Matej 26,1 — 27,44

1. Jesam li stvarno ozbiljno razmislio o značenju Večere Gospodnje? Na koje konkretne načine mogu tom iskustvu da dam veće značenje za sebe samog i za one s kojima zajedno služim Bogu?
2. Postoji jedan smisao u kojem svako od nas doživljava iskustvo Getsimanije, koje nas nagoni da se borimo s Gospodom oko pokoravanja svoje volje. Šta mogu da shvatim u vezi s Isusovim iskustvom, a što će moje pokoravanje Božjoj volji učiniti potpunijim i potpunijim?
3. U životu postoje dva velika iskušenja. Prvo je ne ići na svoj krst. Drugo je sići s krsta i dati ljudima ono što zaslužuju. Da li je krst čvrsto usađen u moje životu? Ako nije, šta bi trebalo da učinim s tim u vezi? Koja iskustva me nagone da siđem sa svog krsta i da se ponašam slično onome kako sam se ponašao pre nego što sam doživeo obraćenje? Na koji način možemo Bog i ja da sarađujemo ka pobedi u svakoj od tih situacija?

○ *Istra ivanje Re i*

1. Pažljivo prouči temu Poslednje večere u svakom od sinoptičkih jevanđelja i u 1. Korinćanima, u 11. glavi. Potom prouči važne tekstove u Jovanu 13. i 6. glavi. Pojedinačno navedi tačke kojima nam je Matej olakšao razumevanje ove teme. Potom načini spisak dodatnih informacija koje si dobio iz drugih tekstova.
2. Petar je jedan od najzanimljivijih karaktera u Novom zavetu. Uz pomoć analitičke konkordancije prouči Petra u Jevanđeljima. (Imaj na umu da se o njemu ponekad govori kao o Simonu ili Kifi.) Razradi profil njegovog karaktera. Navedi i obrazloži njegove glavne

osobine karaktera u Jevanđeljima. Istu takvu vežbu potom uradi i uzimajući u obzir preostali deo Novog zaveta. Možda će ti se sviđati i da ono što si našao uporediš sa člankom o Petru u nekom od biblijskih rečnika, ali tek *nakon* što si završio biblijsko istraživanje o temi.

○ Za dalje proučavanje Reči

1. Radi opšteg uvida u materiju, vidi EGV, *DA*, 557–568, 652–661, 685–757.
2. Radi korisne obrade teme Isusove poslednje sedmice pre Njegove smrti, vidi E. H. Kiehl, *The Passion of Our Lord*.
3. Za autoritativnu obradu teme raspeća, vidi M. Hengel, *Crucifixion in the Ancient World*.

TRINAESTO POGLAVLJE

CARSTVO JE OSIGURANO:
CAREVA SMRT I VASKRSENJE

Matej 27,45 — 28,20

Sa ovim poglavljem smo došli na kraj našeg putovanja kroz Matejevo Jevanđelje. Autor nas je, polako ali sigurno, vodio do tri završna čina u svojoj drami: Isusova smrt (27,45-56), Njegov pogreb i vaskrsenje (27,57 — 28,15) i Njegov misionarski nalog učenicima (28,16-20). Prva dva čina pokazuju da je carstvo osigurano, dok treći postavlja pravac za rad Crkve koja će izrasti iz otkupiteljskog dela vaskrslog Isusa.

○ Ula enje u Re

Dva puta pročitaj tekst u Mateju od 27,45 do 28,20, a onda obradi sledeća pitanja i vežbe. Neka ti pri ruci bude beležnica za Mateja.

1. **Uporedi četiri Jevanđelja u onome što govore o Isusovoj smrti. Na čistom listu hartije u beležnici za Mateja načini četiri stupca. Navedi svaki element kojim Matej doprinosi našim saznanjima o tom događaju. Potom u druga tri stupca unesi informacije od drugih jevanđelista koje su dodatak Matejevom izveštaju.**
2. **Navedi mere predostrožnosti koje su bile preduzete u vezi sa obezbeđenjem Isusovog groba u 27,62–66. Potom navedi događaje koji su se zbili u jutro vaskrsenja u 28,1–15. U svetlu praznog groba objasni šta bi, po tvom mišljenju, mogao biti stvaran učinak mera predostrožnosti na mišljenje različitih kategorija ljudi koji su nešto znali o tim merama.**
3. **Nabroj elemente u 28,16–20 koji upućuju na Isusovu božansku prirodu. Takođe navedi i različite elemente u Isusovom slavnom nalogu. Kakve su dublja značenja svakog od elemenata? U jednom ili dva pasusa ukaži na odnos između događaja vaskrsenja i velikog evanđeoskog naloga.**

○ Istra ivanje Re i

Careva smrt

Matej piše da je u vremenu između šestog i devetog sata na dan raspeća (od oko 12 u podne do 15 sati) Zemlja bila pokrivena tamom (27,45). Ta tama se ne može podvesti pod pomračenje Meseca, pošto je bio praznik Pashe i time, te večeri, vreme za pun Mesec. Tama je očigledno bila natprirodna. Tama se, u Starom zavetu, u više navrata dovodila u vezu sa sudom (vidi, na primer, Joilo 3,14.15; Isaija 5,30; 13,10.11). Imajući to na umu, verovatno najbolji način da shvatimo tamu iz 27,45, jeste da je posmatramo kao indikaciju Božjeg suda protiv greha koje je Isus poneo na krst.

Ta interpretacija se uklapa s onom koju je Isus, po svoj prilici podrazumevao kratko pred svoju smrt, kad je zavapio: “Bože moj! Bože moj! zašto si me ostavio?” Približavajući se času smrti, kao “otkup za mnoge” (20,28) i kao Onaj koji nosi grehe sveta (2. Korinćanima 5,21), On je obuzet osećanjem da ga se čak i Bog odrekao. Ali to osećanje odbaćenosti nije i totalna beznadežnost. Konačno, On svog Oca i dalje oslovljava sa “Bože moj”. Pa ipak, ne treba da minimiziramo Isusovo očajanje. Konačno, On se nalazi u središtu pijenja “čaše” Božjeg gneva, koje se tako bojao u Getsimaniji (26,39–44).

Matej nam prenosi još samo jedan iskaz Isusa koji visi na krstu, ali nam čak ne kaže ni šta je to Isus rekao — samo da, pre nego što je umro, “opet povika iza glasa” (50. stih). Druga dva sinoptička Jevanđelja nam pružaju istu informaciju (Marko 15,37; Luka 23,46). Te reči nam daje jedino Jovan. Po Jovanovom pisanju, neposredno pre nego što je umro, Isus je uzviknuo: “Svrši se!” (Jovan 19,30).

Ovo je nesumnjivo najveća pojedinačna reč (jedna, kako je u grčkom) koja je ikada izgovorena. “To je uzvik”, napominje Vilijam Bar-kli, “čoveka koji je završio svoj zadatak; to je uzvik čoveka koji se borio i pobedio u borbi; to je uzvik čoveka koji je iz mraka prešao u slavu svetlosti i koji je uzeo krunu. ... *Isus je umro kao pobednik i osvajač, s uzvikom trijumfa na usnama*” (Barclay, 2:408).

Isus je završio delo spasenja radi kojeg je i došao. Živeo je savršenim životom i sada svoj život predaje kao “otkup za mnoge” (20,28). Odmah zatim, Matej nam kaže da Isus “ispusti dušu” ili da je umro (27,50). Ovo je trenutak u kojem je zauvek zapečaćen, overen sotonin poraz. Bitka je dobijena.

Jedan od velikih vidljivih simbola te pobede i novog poretka stvari je

što “zaves crkveni razdre se nadvoje od gornjega kraja do donjega” (51. stih). To cepanje zavese koja je odvajala svetinju od svetinje nad svetinjama u zemaljskom hramu označava dve stvari. Prvo, stari sistem ceremonija i žrtava koji je ukazivao (Kološanima 2,17) na Isusovu žrtvu na krstu, sada pripada prošlosti. Sada, pošto je stvarna žrtva prineta, ceremonijalni sistem je odslužio svoju svrhu. Cepanje zavese od vrha do dna (pokazujući božansku intervenciju, pošto bi cepanje od čoveka bilo učinjeno od dna prema vrhu), označava da čak ni Svetinja nad svetinjama u zemaljskom hramu više nije sveta. Ovaj događaj je potom prenesen na Nebo, gde će Isus služiti kao Poglavar sveštenečki za one koji veruju u Njega (Jevrejima 8,1.2). Tako imamo drugo značenje cepanja zavese — da će verni odsada imati direktan pristup Ocu preko Isusove žrtve i Njegove službe na Nebu u vremenu posle vaskrsenja (Rimljanima 8,34; Jevrejima 4,15; 7,25; 10,19–22).

Cepanje zavese u zemaljskom hramu takođe se može gledati i kao predlika znatno ozbiljnijih događaja koji će nastupiti 70. godine n.e., kad će sâm hram biti razoren, u sklopu razorenja Jerusalima (24,2). Božansko cepanje zavese je početak ispunjenja Isusovih reči da se Jevrejima kuća zaista ostavlja pusta (23,38).

Drugi vidljiv simbol koji pokazuje da je sotonin poraz zapečaćen Isusovom smrću je veliki zemljotres, koji otvara mnoge grobove starozavetnih vernika. Matej piše da su, posle Isusovog vaskrsenja, i oni ustali u život i pokazali se mnogima u Jerusalimu (27,53).

Neki od posmatrača su snažno impresionirani načinom Isusove smrti i događajima oko nje. U jednoj takvoj grupi bio je rimski kapetan i nekoliko njegovih vojnika, koji ne samo što su se smrtno uplašili, nego su i uzviknuli: “Zaista ovaj bejaše Sin Božji?” (54. stih). Tako imamo da je svedočanstvo neznabožaca, tako snažno u 2. glavi Mateja i na više drugih mesta u prvom Jevanđelju, vidljivo i pred sâm njegov kraj. Za knjigu koja je pisana Jevrejima i za Jevreje, Matejevo Jevanđelje nesumnjivo može da kaže mnogo dobroga o veri neznabožaca. Taj akcenat će se ponovo oglasiti i u završnim stihovima ove knjige.

Prazan grob ili dan kada je umrla smrt

Autor R.T. Frans (Matthew, 402) ističe da je tekst od 27,57 do 28,20 baziran na kijastičkoj strukturi, u kojoj izveštaj o vaskrsenju ima ulogu dramatičnog epicentra:

27,57–61	Isus mrtav i sahranjen
27,62–66	postavljanje straže
28,1–10	prazan grob i vaskrsli Gospod Isus

28,11–15	izveštaj stražara
28,16–20	Isus živ i neprikosnoven u vlasti

U kijastičkom književnom obliku (veoma uobičajenom u Bibliji), međusobno se uklapaju prva i poslednja tačka, druga i pretposlednja i tako dalje, tako da centralna tačka postaje središte. Tako i u našem tekstu, Isusovo vaskrsenje ima najviši mogući značaj. Isto se odnosi i na ostatak Novog zaveta. Bez vaskrsenja nema ni jevanđelja, ili radosne vesti. Vera Novoga zaveta se gradi na realnosti Isusovog vaskrsenja iz mrtvih. Prema Pavlovim rečima, vest jevanđelja je da “Hristos umre za grehe naše ..., i da bi ukopan, i da usta treći dan” (1. Korinćanima 15,3.4). Malo kasnije Pavle ističe da “ako Hristos ne usta, uzalud dakle propovedanje naše, a uzalud i vera vaša. ... A ako Hristos ne usta, uzalud vera vaša: još ste u gresima svojim” (1. Korinćanima 15,14.17). Kako je u Matejevoj kijazmi, tako je i u ostatku Novoga zaveta: vaskrsenje je centralna, središnja realnost, realnost na kojoj počiva sve ostalo.

Ipak, te realnosti nema u razmišljanju učenika sve dok se ne dogodi, iako ju je Isus predskazao pred njima u brojnim povodima tokom svoje službe (16,21; 17,23; 20,19; 12,40). Njihove misli su do te mere bile blokirane idejom Mesije koji dolazi kao Car-osvajač, da su u potpunosti zatajili kada je trebalo shvatiti Isusovu ulogu kao Sluge koji pati (vidi Psalam 22; Isaija 53). Stoga ih i Isusova smrt nalazi totalno nepripremljene i baca u jamu očajanja. Sati koje je Isus proveo u grobu Josifa iz Arimateje najmračniji su sati u životima učenika (stihovi od 57–61). Oni su izgubili svaku nadu, jer su zatajili kada je trebalo čuti i uhvatiti Isusovo obećanje da će vaskrsnuti trećeg dana.

Ali, zanimljivo je što nije svako zaboravio na predskazivanje vaskrsenja. Jevrejske vođe pamte, iako ne veruju da će se stvarno i dogoditi. Naprotiv, boje se da će učenici ukrasti telo i *proglasiti* vaskrsenje (stihovi od 62–64). U tom slučaju bi laž učenika o Isusovom vaskrsenju bila gora od Njegove laži, kojom je tvrdio da je Mesija (64. stih). Jevrejske vođe su do te mere uznemirene zbog mogućnosti obnavljanja kriznih okolnosti da preduzimaju korak bez presedana i krše sopstvene krute propise o suboti i odlaze u pohode Pilatu (nečistom neznabošcu) na svoj sveti dan, da traže postavljanje straže na Isusov grob (62. stih). Taj veliki prekršaj njihovog ustaljenog običaja upućuje na dubinu njihovog straha od prevare koju bi mogli da učine učenici.

Pilat, verovatno već premoren od svih događanja oko Isusa, odmah pristaje na saradnju s problematičnim vođama jer, kada ne bi saradivao i telo nestane trećeg dana, problem nikada ne bi bio rešen. Zato on jevrejskim vođama odobrava stražu da zapečati grob i da ga čuva (stihovi 65, 66).

Preduzimajući onakve mere predostrožnosti, ističe Leon Moris, jevrejske vođe su “učinile više nego što su bile svesne. Osigurali su situaciju u kojoj neće biti besmislenih priča kako su učenici ukrali telo, ako Isus u najavljeni vreme stvarno ustane iz mrtvih. Predostrožnost Njegovih neprijatelja samo će naglasiti istinu o Njegovom vaskrsenju” (Morris, *Matthew*, 732).

Tekst u Mateju 28,1–10 dovodi nas u sâm događaj vaskrsenja. Niko od novozavetnih pisaca na opisuje stvarno događanje vaskrsenja. Naprotiv, iznose izveštaj o njegovom učinku duž tri pravca: prazan grob, uplašena straža i Isusovo susretanje s nekim od svojih sledbenika.

Posebno je značajno što u Matejevom pripovedanju događaja vidimo kako se prvo anđeo (5. stih), a kasnije i Isus, sreću najpre s dve žene. U prvom Jevanđelju su ove žene prvi među ljudima koji su bili svedoci vaskrsenja. To je značajna misao, kada razmišljamo o istorijskoj nepobitnosti izveštaja, pošto se u jevrejskom društvu žene ne prihvataju kao svedoci. Da je Matej izmišljao priču (za šta su ga neki optužili), teško da bi neko od njega očekivao da istakne svedočenje žena, ako je želeo da uveri svoju publiku iz prvog veka.

Isticanje žena takođe je zanimljivo jer time Matej ostaje veran prvoj glavi svog Jevanđelja, u kojoj je učinio redak korak uključivanja žena u Isusovu genealogiju. Na taj način žene u izveštaju o vaskrsenju potkrepljuju jednu od Matejevih velikih tema: u narod koji je Isus došao da izbavi ubrajaju se i žene i neznabošci i drugi predstavnici grupa odbaćenih u jevrejskom društvu. Pojam “svoj narod” iz 1,21 je znatno širi nego što je tradicionalni judaizam bio voljan da prizna.

Žene su igrale određenu ulogu u hrišćanskoj službi već od samih početaka crkve. Mi ih u tekstu u 28,7–10 nalazimo kako dobijaju uputstvo da učenicima odnesu vest o vaskrsenju.

Isusovo vaskrsenje u nedelju i pojavljivanje anđela na različite načine deluju na različite ljude. Rimski stražari “od straha Njegova uzdrhtaše se ... i postadoše kao mrtvi” (4. stih), dok se za žene stiče utisak da su u prvi mah bile iznenađene. Kasnije ih vidimo “sa ... radosti velikom” kako trče da jave učenicima radosnu vest (8. stih).

Svaki vernik koji shvata značaj vaskrsenja biće ispunjen radošću, zato što je to Isusova pobeda nad smrću. Konačno, ona je nagoveštaj umiranja same smrti. Vaskrsenje je slavna pobeda Boga Oca i Isusa nad sotonom i silama i moći smrti. Vaskrsenje pokazuje da Bog zaista vlada događajima. Izvan svoje kosmičke dimenzije, Isusovo vaskrsenje deluje kao garancija da će, prilikom Njegovog drugog dolaska, vaskrsnuti svi oni koji su umrli verujući u Njega (vidi 1. Korinćanima 15,20–23.51–55; 1. Solunjanima 4,16).

Isusovo vaskrsenje je ključ razumevanja Novog zaveta u delu od Dela apostolskih do Otkrivenja. Njegovu sramnu smrt učenici su

shvatali kao sve drugo, samo ne kao pobjedu. Naprotiv, u njoj su videli javni poraz i odbacivanje onoga što je tvrdio. Da Isus nije vaskrsao u život, hrišćanstvo bi završilo u onom palestinskom grobu.

Bez vaskrsenja hrišćanstvo ne bi imalo šta da ponudi svetu, osim nekoliko lepих ideja. Ali s činjenicom vaskrsenja, učenici su postali preobraženi ljudi, koji se više nisu bojali jevrejskih i rimskih vlasti. Naprotiv, postali su neustrašivi "krstaši" koji će na sve strane nositi vest jevanđelja. Srž njihovog propovedanja u knjizi Dela apostolska bila je: Vi ga ... "prikovaste i ubiste. Kojeга Bog podiže, razdrešivši sveze smrtnе" (Dela 2,23.24; vidi takođe 3,15; 4,10 itd.).

Upravo tu slavnu istinu je, po onome kako su bile upućene, (iz teksta u 28,7–10) trebalo da žene prenesu učenicima. Isus dodaje da žene učenicima takođe treba da prenesu uputstvo da se nađu s Njime u Galileji (10. stih), kako je On prorekao u 26,32. S tim susretom Matej će završiti svoje Jevanđelje. Ali pre toga mora da se pozabavi izveštajem stražara o poseti anđela i praznom grobu.

Prazan grob se pokazao kao problem kako za rimske stražare tako i za jevrejske vođe. Prvi potez vojnika je slanje poslanika u Jerusalem da odnesu jevrejskim vođama izveštaj o onome što se dogodilo. Paradoksalnost izveštaja je u tome, što upravo oni ljudi koji su predviđali prevaru od Isusovih sledbenika (27,63.64), ovom prilikom sami čine prevaru, ne bi li nekako prikrili činjenicu o vaskrsenju. Još više zapanjuje podatak da oni stražarima nalažu da ispričaju baš tu priču o krađi tela, o onome što su imali zadatak da spreče (28,13). Jevrejske vođe su u očajanju bile spremne na svaki potez, da idu bilo dokle, ne bi li prikrili neumitne činjenice.

Vojnici su takođe u velikoj neprilici. Njihov osnovni problem je što nemaju leš koji su, po naređenju, morali da sačuvaju. Reći da su zaspali, ne bi mnogo poboljšalo njihovu situaciju. Spavanje na straži se najoštrije kažnjavalo, možda čak i smrću. Ali alternativa davanju izveštaja svojim pretpostavljenima o telu koje je nestalo, ionako bi im donela teško kažnjavanje, pošto bi to značilo priznanje s njihove strane da nisu uspeli da izvrše svoju dužnost. Svakako, mogli su i da kažu istinu. Ipak, koji bi rimski oficir verovao u neprihvatljivu priču o anđelima, zaslepljujućoj svetlosti i vaskrsenju?

Sve u svemu, vojnicima je izgleda bilo najbolje rešenje da prihvate ono što su im rekle jevrejske vođe i da na taj način izbegnu, ili bar odlože, kaznu. Potez u tom pravcu oslađen im je mitom od "dovoljno novaca" [velike sume novca] (12. stih) i obećanjem jevrejskih vođa da će "umiriti" Pilata (koji će ubrzo napustiti grad i uputiti se u svoju rezidenciju u Ćesariji i time verovatno neće ni čuti za problem) ako izveštaj dođe do njegovih ušiju (14. stih).

Matej piše da su se vojnici složili s ovom prevaram. I tako, beleži

Matej, “razglasi se ova reč po Jevrejima i do danas” (15. stih). Stvarna je činjenica da je priča nastavila da kruži još dugo nakon smrti ovog apostola. Justin Martir (oko 100–165 n.e.) priča da su sredinom drugog veka Jevreji još tvrdili da su učenici ukrali telo (*Dialogue With Trypho*, 108).

Razume se, jevrejske vođe i nisu stvarno imale mnogo opcija na raspolaganju. Konačno, ili će se držati laži, pokazati telo kao dokaz, ili verovati u Isusovo vaskrsenje. Poslednja alternativa je bila neprihvatljiva. I tako, pošto nisu mogli da pokažu telo, morali su da se posluže lažju.

Careva poslednja zapovest i obećanje

Matejev završni pasus (stihovi od 16–20) prikazuje vaskrslog Isusa koji se sreće sa svojim učenicima u Galileji. Taj susret je bio jedan od po značaju najdalekosežnijih događaja u istoriji hrišćanstva. O tome kaže Šerman Džonson: “Rezultati ove kratke scene bili su neprocenjivi za život hrišćanske crkve. Nijedan drugi deo Biblije, uz mogući izuzetak Poslanice Rimljanima, nije više doprineo da hrišćani dobiju viziju crkve celoga sveta. Taj tekst ih je poslao svim narodima, da nose vest spasenja u Hristu, koja za sebe vezuje odgovornost i prednost poslušnosti Njegovim rečima” (Johnson, 7:620).

Zapazićemo nekoliko stvari u Matejevom poslednjem pasusu. **Prvo**, jedanaest učenika se klanjaju Isusu (17. stih), kao što su učinile žene u 9. stihu. Klanjanje je razumljiva reakcija onih koji sada uviđaju da je Isus, s kojim su se družili tri i po godine, pobedio samu smrt i sada ponovo živi. Oni sada potpuniše shvataju šta Njemu znači što je Božji Sin.

Drugo, Isusu je data “svaka vlast na nebu i na Zemlji” (18. stih). Vlast, autoritet, ili ovlašćenje bila je jedan od značajnih predmeta u celom Matejevom Jevanđelju (7,29; 9,6.8; 21,23), dok je vladavina svetom bila tema trećeg iskušenja, kad je sotona Isusu ponudio “sva carstva ovoga sveta i slavu njihovu”, ako samo padne i pokloni mu se (4,9.10). Međutim, Isus je izabrao put krsta, jedini pravi put ka sveopštoj vladavini. Zahvaljujući svom pobedonosnom životu, smrti i vaskrsenju On je dobio “svaku vlast na nebu i na Zemlji” (18. stih), za vlast nad “svim narodima” (19. stih) za *sva* vremena (“u sve dane”, 20. stih). Isus je i zaista Gospod.

Treće, Isus svoju vlast, svoje ovlašćenje, delegira svojim sledbenicima s izričitim ciljem da ih osposobi da pođu po celome svetu, da učine učenicima sve narode i da ih krštavaju. U prvom Jevanđelju učenik je istovremeno i učenik i sledbenik. Time Isus ne samo što daje nalog svojim učenicima da poučavaju druge teoretskoj istini o carstvu, nego i poslušnosti svemu što je On zapovedao (stihovi 19, 20). Biti učenik u

Mateju nikada nije značilo samo veru ili znanje. Ne, prvo Jevanđelje je uvek iznova naglašavalo poslušnost Božjoj volji u stvarima praktičnog života (vidi, na primer, 7,21; 25,31–46). Isus ne samo što upućuje svoje učenike da poučavaju druge, nego od njih očekuje i da krštavaju u “ime” (singular, što upućuje na osnovno jedinstvo Božanstva) Svetog Trojstva (19. stih). Zapovest o krštavanju nalazimo aktiviranu, pretvorenu u praksu u najranijim zapisima crkve posle Isusovog vaznesenja. Tako imamo Petra koji na dan Pedesetnice usrdno poziva svoje slušaoce da se “pokaju” i da se “krste” (Dela 2,37.38).

Četvrto, Isus će svojom prisutnošću biti sa svojim sledbenicima uvek, “u sve dane do svršetka veka” (20. stih). I tako se Matejevo Jevanđelje završava jednom od slavniha tema iz prvog poglavlja — Isus je i dalje “s nama Bog” (1,23).

Peto, i druga tema iz Matejevog prvog poglavlja je internacionalni obim, domet jevanđelja. Ograničenje postavljeno učenicima u 10,5.6, da propovedaju samo Izrailju, sada je uklonjeno. Poruka vaskrslog Hrista treba da se propoveda “svim narodima” (19. stih). Taj internacionalni element prvi put nalazimo u rodoslovu prvog poglavlja i u izveštaju o obožavanju od mudraca u drugom poglavlju.

Tako vidimo da je Matejevo Jevanđelje jedinstvena knjiga, u kojoj se više tema provlače kroz njegovih dvadeset i osam poglavlja. Došli smo na kraj, ali, jesmo li? Ne baš. Isus čini da to zvuči ko početak. Iako je tačno da je Njegova lična služba završena, tačno je i to da sveopšta služba Njegove crkve u poučavanju ljudi ima svoj početak u tekstu u 28,16–20. Njegovi sledbenici imaju zadatak da idu po celom svetu, da propovedaju vaskrslog Spasitelja, koji je došao da “izbavi svoj narod od greha njihovih” (1,21). *U Matejevom Jevanđelju kraj je u stvari — početak.*

○ Primena Reči

1. Jesam li u potpunosti iskoristio otvoreni put u Božju prestonu dvoranu, omogućen Isusovom smrću i Njegovom službom kao mog ličnog Poglavara sveštениčkog? Na koji način sam maksimalno iskoristio tu svoju prednost? Na koji način bih mogao da obogatim svoje iskustvo?
2. Šta meni znači Isusovo vaskrsenje? Na koji način ono informiše, snaži i usmerava moj svakodnevni hrišćanski život i moju nadu u večnost?
3. Isusove poslednje reči u prvom Jevanđelju meni kao hrišćaninu – pojedincu nalaze se u velikom evanđeoskom nalogu. Na koji način mogu različite zapovesti i obećanja tog naloga da potpunije primenim u svom svakodnevnom iskustvu? Koje posebne aktivnosti bi Bog želeo da pokrenem ili da u njima učestvujem, kao svoj od-

govor na Isusovu veliku žrtvu za mene?

○ Istraživanje Reči

1. Uz pomoć konkordancije istraži kako su učenici protumačili Hristovo vaskrsenje. Potraži sve tekstove na tu temu u Novom zavetu. Napiši jedan pasus o tome šta je ono značilo kako za njihovu teologiju, tako i za njihove lične živote. Tvoje proučavanje će se obogatiti ako razmišljaš o kontrastu života učenika pre i posle vaskrsenja, kako je izloženo u Jevanđeljima i u knjizi Dela apostolska. Napiši jedan pasus o tom kontrastu. Svoje tvrdnje potkrepi konkretnim biblijskim tekstovima.
2. U Mateju 28,1–10 čitamo da je Isus ustao prvog dana sedmice (naša nedelja). Neki tvrde da je Njegovo vaskrsenje razlog za svetkovanje nedelje umesto biblijskog dana odmora (naše subote). Uz pomoć konkordancije potraži svaki citat koji govori o prvom danu sedmice u Novom zavetu. Upiši ih sve u svoju beležnicu za Mateja. Uz svaki citat upiši po nekoliko rečenica o onome šta se na osnovu teksta može saznati o prvom danu sedmice. Koliko od njih preporučuje svetkovanje nedelje kao znak sećanja na vaskrsenje? Možeš li da se setiš novozavetnog simbola koji je Bog dao kao znak sećanja na Isusovo vaskrsenje? U kontekstu ovog poslednjeg pitanja možda bi bilo korisno da pročitaš tekst u Rimljanima 6,1–11. Kakvu svetlost taj tekst baca na taj problem?

○ Za dalje proučavanje Reči

1. Radi opšteg uvida, vidi EGV, DA, 741–835.
2. Radi korisnog proučavanja teme Hristovog vaskrsenja, vidi M.C. Tenney, *The Reality of the Resurrection*.
3. Radi značajnog uvida u dublji smisao velikog evanđeoskog naloga, vidi M. Warren, *I Believe in the Great Commission*.

